

TÜRK İDARE DERGİSİ

YIL: 72

ARALIK 2000

SAYI:429

İÇİNDEKİLER

Okuyucularımıza	
Ahmet ÖZER	: Fransa’da Vali ve Kaymakamların Görevleri ve Statüleri..... 1
Ali PITIRLI	: Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Sürecinde Taşra Yönetimimiz 21
Doç. Dr. Firuz Demir YAŞAMIŞ	: Türkiye’nin Avrupa Birliği İle Çevresel Bütünleşmesi ... 43
Rıza YILMAZ	: Marmara Depremi ve Kızılay..... 83
Recep SANAL	: Bazı Avrupa Ülkelerinde Genel Yönetimin Taşra Örgütü Olarak İllerin Durumu..... 103
Şafak BAŞA	: Ordu İli Mesudiye İlçesi Çavdar ve Yöresi Köyleri Köykent Projesi..... 117
Doç. Dr. Namık Kemal ÖZTÜRK	: Terör Politikasının Gerekliliği 137
Kadir KOÇDEMİR	: Atatürk Dönemi Kültür Politikası ve Küreselleşme 147
Prof. Dr. Hikmet ÖZDEMİR	: Atatürk’ün Kriz Yönetimi/Tekalif-i Milliye..... 171
Kasım ESEN	: Atatürk’ün Yazlık Başkenti Yalova ve Yazlık Çankaya’sı Termal 211
HABERLER	: İçişleri Bakanlığı’ndan Haberler 227
MEVZUAT	: 1 Ekim 2000-31 Aralık 2000 Tarihleri Arasında Resmi Gazete’de Yayımlanan İçişleri Bakanlığı ve Mülki İdare Amirleri İle İlgili Mevzuat..... 275
FİHRİST	
Mualla ERKUL	: Türk İdare Dergisi’nin 426-429 uncu Sayılarında Yayımlanan Yazılara İlişkin Fihrist 283

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

ISSN 1300-3216

• İDARECİLER,

BANA İÇTEN SEVGİLERİNİ HAYKIRANLAR; YARIM ASIRDAN BERİ BÜYÜK TÜRK ULUSUNUN TAM ANLAMIYLA MİLLET OLMASIŒA ÇALIŞAN, ONUNLA EN MODERN BİR TÜRK DEVLETİ KURMAK İÇİN İNSANLIK FEDAKÂRLIKLARININ HİÇBİRİNİ ESİRGEMEYEN KÜLTÜR, İDARE, İNTİZAM VE DEVLET ANLAMLARINI EN SON İLMİ TELÂKKİLERE GÖRE TEBELLÜR ETTİRMEYE ÇALIŞMIŞ VE ÇALIŞAN YÜKSEK DEĞERDE ARKADAŞLARIMDIR.

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

OKUYUCULARIMIZA

Dergimizin 2000'e ait 428 inci sayısında; 2001 'de yayımlanacak her sayısı için bir konunun belirlenmesi ve belli sayıda sayfanın bu konuda yazılarak gönderilecek yazılara ayrılmasının meslektaşların ilgisi açısından uygun olacağı duyurulmuştı.

Buna göre. Mart 2001'de yayımlanacak Dergi için belirlenen konu "21. Yüzyılda Mülki İdare Amirliğinin Sorunları" olup 15 Ocak 2001'e kadar gönderilecek yazılar değerlendirmeye alınacaktır.

Derginin Haziran 2001'de yayımlanacak sayısı için düşünülen konu ise "5442 Sayılı İl İdaresi Kanununun Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar"dır. Bu konuda 15 Nisan 2001'e kadar gönderilecek yazılar incelenerek olumlu bulunanlar o konu için ayrılmış bölümde yayımlanacaktır.

Konu önerileriniz ile birlikte gönderilecek yazılarınızı bekliyor, ilginize şimdiden teşekkür ediyoruz.

Yayın Kurulu

FRANSA'DA VALİ VE KAYMAKAMLARIN GÖREVLERİ VE STATÜLERİ

Çev: Ahmet ÖZER
E. Vali

Avrupa'da üniter devlet yapısıyla Fransa'daki gelişmeleri izlemek ülkemiz için önemli ve yerinde bir davranış olur. Zira Türkiye'mizde il sistemi ve valilik-kaymakamlık olarak belirginleşen örgütlenme tamamen Fransız sisteminden esinlenerek oluşturulmuştur.

1949 yılında yürürlüğe giren İl İdaresi Kanunu üzerinde yapılacak yeniden düzenleme çalışmasına katkı olur düşüncesiyle 1998 yılında Fransa'daki son durumu saptamaya çalıştım. Birinci bölümde valilerin, ikinci bölümde kaymakamların görev ve statülerini aşağıda ilgilenenlere sunuyorum.

BİRİNCİ BÖLÜM

FRANSA'DA VALİ:

İLDE DEVLETİN TEMSİLCİSİ¹

1. Kökeni ve Gelişimi

Vali, taşrada Devletin, yönetim çarkının başındaki kişidir. 25 Pluviose² VIII tarihli yasa, Eski Rejimin “Intendent” (yönetim görevlisi) geleneğine uyarak, tüm yönetimin şefi ve hükümetin temsilcisi olarak ilin başına valiyi yerleştiriyordu. O, iki danışma organından yardım görüyordu: Halk temsilcilerinden oluşan il genel meclisi ile hem hukuk danışmanı, hem yargısal görev yapan il yönetim kurulu. Napolyon valilere çok önem veriyordu. Bu nedenledir ki vali atamalarını yaparken o kişilerin seçimini doğrudan kendisi yapıyordu.

1 Prof. Jean Rivero

Prof. Jean Waline. Droit administratif (Pages 343-351) Dalloz. 17^e edition 1998.

2 Pluviose: Fransız Devriminin 5. Ayı (21 Ocak-19 Şubat arası).

O tarihten beri bu kurum ilke olarak bir değişikliğe uğramamıştır. Ancak, 1953 den itibaren idare mahkemeleri haline dönüşen il yönetim kurullarının danışman olarak üstlendiği görevler çok azalmıştır. Özellikle il yönetim kurulu yerel bir nitelik kazanmış, il genel meclisi atanan değil, seçilen kişilerin oluşturduğu bir yerel yönetim haline dönüşmüştür. Vali de ilde Devletin temsilcisi olarak ilk ve asıl rolünü muhafaza etmekle beraber, aynı zamanda ilde tüzelkişiliğe sahip il özel idaresinin yürütme organı olarak görev yapmıştır. Valinin bu misyonu 2 Mart 1982 tarihli kanunla sona ermiştir.

Valilik kurumu, 1958 Anayasası ile anayasal bir düzenlemeye konu oldu. Gerçekten de Anayasanın 72. maddesinin 3. bendi valinin tanımını, görevini belirterek şöyle dile getirmiştir: “Hükümeti temsilcinin görevi ilde milli menfaatleri korumak, yönetimi denetlemek, yasalara itaati sağlamaktır.”

İllerin bölgeler halinde gruplandırılması, il valisinin aynı zamanda o bölgeye tabi illerin bölge valisi olarak görev alması eski durumu değiştirmemiştir. Her vali ilinde görevlerinin ve sorumluluklarının bütünlüğünü korumakla yükümlüdür.

Vali, Avrupa Topluluğu hukukunu ilde uygulayan kişidir.

2. Valilerin Statüsü

A. Sorunun Başlıca Öğeleri

Valinin siyasal ve yönetsel niteliği statüsünün özünü teşkil eder. Siyasal kimliği hükümetin temsilcisi olmasından, yönetsel kimliği yönetsel görevlerinin yaygınlığından kaynaklanmaktadır. Hükümet temsilcisini tam bir serbesti içinde muhafaza etmek isteği ile mesleki güvenceyi reddedebilir. Bunun aksine olarak, onun kişiliğinde yönetimde uzmanlaşmış bir kişiye sahip olmayı da tercih edebilir. Burada yönetimde istikrar ve üstün nitelikli kişileri istihdam söz konusudur. Görülüyor ki valinin statüsü zıt istikamette iki anlayışa göre tespit edilecektir; değişken politik yönü, statik yönetsel yönü. Ancak uygulamada, her iki nitelik birlikte varlığını sürdürmektedir.

Bir taraftan istikrar sağlamak için mesleğin kariyer olarak korunması sağlanırken, öte taraftan hükümet temsilcisini seçmekte serbest bırakılacaktır. Bu uzlaşma, 14 Mart 1964 tarihli kaymakamların statüsü ile 29 Temmuz 1964 tarihli kararnamenin 6 Mart 1994 tarihli kararname ile değişik valilerin statüsüne ilişkin metinlerde ifadesini bulmuştur.

B. Valilerin Kuramsal Yapısı

Valiler İçişleri Bakanına bağlı hiyerarşik yapının başında yer alırlar. Bu yapının alt kademesini kaymakamlar oluşturur. Bunlar da üç sınıfa ayrılmıştır. Her sınıf da birçok kademededen ibarettir. Kaymakamlar Cumhurbaşkanı tarafından atanırlar.

İçişleri Bakanlığı personeli arasından, zaman zaman da diğer kamu görevlileri arasından seçilirler. Ancak bunlar da kaymakamlar gibi Yüksek İdarecilik Okulu mezunları arasından atanırlar (E.N.A.)

Anayasanın 13. maddesine göre, Valiler Bakanlar Kurulu Kararı ve Cumhurbaşkanının onayı ile atanırlar. 29 Temmuz 1964 tarihli kararname istisna olarak çok sınırlı olmak üzere genel kural dışında kamu görevlisi olmaya ehil her vatandaşın vali olarak atanmasına olanak sağlamıştır. Bu kararnameye göre valilik görevlerinin 4/5 i kaymakamlara ayrılmıştır. Geri kalan 1/5 ine hükümet serbestçe dilediğini vali olarak atayabilir.

C. Valilik Mesleği

Meslekte ilerleme 29 Temmuz 1964 tarihli bir kararname ile düzenlenmiştir. Meslek, maaş kademeleri halinde bölünmüş tek bir sınıf ile sınıf üstü kısımdan oluşur. Maaş kademesinde ilerleme tercihe ve kıdeme göre yapılır. Genel olarak sınıf üstü, kararname ile listesi belirtilen önemli illerden birine yapılan atamalara ayrılmıştır.

Göreve ilişkin yükümlülükleri son derece sıkıdır : Vali, İçişleri Bakanının emri altında olduğu kadar hizmet durumlarına göre ayrı ayrı her bakana karşı sorumludur. Siyasi bir memur olarak da hükümete karşı tam bir bağlılık içindedir ve bu bağlılığın takdiri hükümete aittir.

Görevde kalması hükümetin bileceği bir iştir. Vali doğrudan görevden alınabilir. Ayrıca süresi 5 yılı geçmemek üzere merkeze alınabilir. Bu durumda görevinden mahrumdur, maaşında kısmi bir azalma söz konusudur. Ancak bu önlem bir disiplin cezası niteliğinde değildir. Valilik kadrosu dışında başka görevlerde de valilerin istihdamı mümkündür.

Görevine son vermeye kadar varan disiplin tedbirlerinin tek güvencesi şudur: Buna ilişkin dosyalar asgari ölçüde tüm kamu görevlilerinin tabi olduğu prosedüre göre işlem görürler.

Nihayet, valiler diğer kamu görevlilerinin müstereken yararlandıkları güvencelerden de yoksundurlar. Valiler sendikalara üye olamazlar. Sadece dernek kurma hakları vardır.

Bu çok sıkı yükümlülüklerle karşın, vali görevin yararına olarak prestijini koruyacak maddi olanaklardan yararlanır: lojman, hizmetçi, otomobil, v.b.....

Uygulamada valilik mesleği, 1940 veya 1944 yıllarındaki siyasi kriz dönemleri dışında halen üyelerine nispi bir güvence sağlar. Bu da siyasi rolüne nazaran, idari misyonunun gelişmesini gerektirir.

3. Valilerin Görevleri

Genel Bakış: Vali il özel idaresinin yürütme organı niteliğini kaybetmiş ise de, 10 Mayıs 1982 tarihli kararname ile “ilde Devlet otoritesinin emanet edildiği” kişi konumuna getirilmiştir. 1958 Anayasası 72. maddesinde onun rolünü şöyle ortaya koymuştur: hükümetin temsilcisi olarak milli menfaatleri koruyarak, idareyi denetleyecek ve kurallara itaati sağlayacaktır. Bunlar son derece geniş kavramlardır. 64 -250 nolu ve 14 Mart 1964 tarihli ve 10 Mayıs 1982 tarihli kararnameler bunun genel çerçevesini belirtirler : ilde bulunan Devlet kamu görevlilerinin faaliyetlerinin genel yönetimi. Bu ilke hükümlerine ek olarak valilere görev ve sorumluluk yükleyen bir yığın mevzuat hükmü mevcuttur. Bunların hacmi 1953 yılında başlayan ve giderek yaygınlaşan yetki genişliği ilkesi ile durmadan artış göstermektedir. Ve hatta 1968 den beri 13 Kasım 1970 tarihli kararname gereği Devlet yatırımlarına ilişkin olarak kararların illerde alınmaya başlamasıyla bunlar daha da artış göstermiştir.

Görevlerin merkez ve yerel yönetimler arasında yeniden bölüştürülmesi ile valilerin iş yükünde kısmi bir hafifleme olmuştur. Ancak, 1992 yılında bunun aksine olarak 1 Temmuz 1992 tarihli kararnamede öngörülen “yetki genişliği şartı” ile valilerin sorumluluğu daha da artmış, merkezin taşrada yetki genişliği ilkesi ile donatılmış makamı olarak kabulü, bu sonucu doğurmuştur.

A. İlde Devletin Temsilcisi Olarak Vali

Valinin en ön planda yer alması ve temsilcilik rolü arasında bir bağlantı vardır. O, hangisi olursa olsun, ilde tüm diğer makamların yetkilerine müdahale hakkına sahiptir. Çok teknik bir ifade ile O, Devlet manevi kişiliğini temsil eden kişidir: Devleti yükümlülük altına sokan sözleşmeler yapar, Devlet mülkünün yönetimine müdahale eder, Devleti mahkemede temsil eder, kamu mâliyesinden yararlanan işletmeler karşısında hâzinenin temsilcisidir. Ayrıca ikinci derecede ita amiridir. Bütçe uygulamalarında ödemelerde alacaklılara karşı Devleti temsil eder.

B. Hükümetin Temsilcisi Olarak Vali

Bu onun siyasal rolünü oynadığı alandır. Bu sıfatla genel bilgi toplama görevine sahiptir. İlde temsilcisi olarak görev yaptığı hükümeti kamuoyu gelişmelerinden haberdar eder. O, hükümetin genel politikası doğrultusunda kamuoyunu yönlendirir. Uzun süre valilin bu rolü en ön planda yer aldı. Hükümetlerin gözünde, valilerin belli başlı görevi seçimleri arzuları doğrultusunda hazırlamak olmuştur.

Halen bilgilendirme görevleri ile idari faaliyetler siyasi faaliyetlerini dengelemeye yöneliktir.

C. Genel Yönetim Organı Olarak Vali

Bu sıfatla, o her şeyden önce kamu düzenini devam ettirmekten sorumludur. Bundan iki tür görev ortaya çıkar :

1. İlin bütününde idari polisi kullanır. Bu alanda sahip olduğu çok önemli görevleri yerine getirmek için, yedi ilde valinin emniyet ve asayişten sorumlu yardımcısı olarak başka bir vali vardır.

Buna karşılık 4 Ocak 1993 tarihli kanun ile eski ceza usulü kanununun 10. maddesi ile sahip olduğu adli polis yetkileri kaldırılmıştır.

2. Valinin kamu yararına idari usûle müdahalesi genel yönetim ilkesi ile bağlantılıdır:

Adli yargı yerinde yetki uyuşmazlığının değerlendirilmesi, kamu yararı nedeni ile kamulaştırma, el koyma, seçim hazırlıkları.

3. Aynı fıkre sahip faaliyet alanı ille sınırlı kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetimlerin denetimi konusunda valiye düşen yetkileri de eklemek gerekir. Anayasanın 72. maddesi bunları açıkça saymıştır. Anayasa Mahkemesi 25 Şubat 1982 tarihli kararı ile 2 Mart 1982 tarihli yasanın kapsamını açıklığa kavuşturmuştur.

Yerel yönetimler üzerinde vesayet yetkisi kaldırılmış ise de, idari yargıya başvurma yetkisi, valinin rolünün muhafaza edilmesine yol açmıştır.

Nihayet, 2 Mart 1982 tarihli yasa, valiye yerel yönetim temsilcileri ile işbirliği konusunda bazı görevler vermiştir: il genel meclisi başkanı ve belediye başkanları faaliyetlerine ilişkin olarak validen gerekli bilgileri isteyebilirler ve buna karşılık, valiye de ihtiyacı olan bilgileri temin ederler. Her yıl vali, il genel meclisine ve bölge meclisine kendine bağlı kuruluşların faaliyetleri hakkında bilgi verir. Vali, il genel meclisi başkanı ile anlaşmalar yaparak, kendilerine bağlı kuruluşlar arasında işbirliği içinde çalışmalarını sağlar. Bu anlamda 6 Şubat 1992 tarihli yasa, yerel yönetim temsilcileri ile vali arasında sözleşmeler yapılarak, il kuruluşlarının, yerel yönetimlerce hazırlanan ekonomik, sosyal ve kültürel nitelikli projelerin gerçekleşmesine yardımcı olmalarına olanak sağlamaktadır.

D. İlde Devlet Kuruluşlarının Başı Olarak Vali

14 mart 1964 tarihli Kararname, valiyi, her bakanı doğrudan temsil eden ve onun emrinde ilde devlet memurlarının faaliyetini koordine eden ve onları harekete geçiren bir kişi olarak nitelendirmektedir. Bu yolda 2 Mart 1982 tarihli yasa ve 1 Temmuz 1992 tarihli kararname ile değişik 10 Mayıs 1982 tarihli kararname ile daha da ileri gitmektedirler: vali bu faaliyetleri teşvik ve koordine etmekle yetin-

meyip, ildeki tüm kamu kuruluşlarını yöneten kişi haline gelecektir. Valinin otoritesi dışında tutulan kuruluşlar da vardır: bunlar, milli eğitim kuruluşları, iş denetimi, vergi ve mali kuruluşlar, adli kurumlardır. Diğer tüm kuruluşlar hakkında karar alma ve yeni yetkiler kullanma hakkı sadece valiye aittir. Bu suretle tümü kendi üzerine toplanan karar alma yetkilerini basit imza yetkisi ile yeni bir dağıtımına tabi tutabilirler. Bu yetkiyi geri alabilir, sorumluluğu elinde tutar ve imza yetkisi verdiği kişinin tasarrufuna müdahale edebilir. İl idare şube başkanlarının atanmasından önce vali bilgilendirilir. Onlara vali sicil notu verir. Bunların astlarının tayin ve terfilerinden valiye bilgi verilir. İl ve bölge kuruluşları arasındaki tüm yazışmalar valilik bürosu aracılığı ile yapılır. Nihayet vali tüm idari komisyonlara başkanlık eder. Artan bu yetkiler, valinin il özel idaresi yürütme organı olarak kullandığı yetkilerin kaybını telâfi etmekle birlikte, aynı zamanda kendi hiyerarşilerine uyduğunu görmekte pek arzulu olmayan çeşitli kuruluşların direncini kırmak için de zorunlu olmuştur.

Valinin bu rolü 1 Temmuz 1992 tarihli “yetki genişliği şartı” ile daha da güçlendirilmiştir. Bu şart, ili topluluk ve ulusal politikanın gerçekleşmesinde taşrada bir kademe olarak öngörmektedir. Böylece yerel yönetimlerin güçlenmesi ile ortaya çıkan valilik görevlerindeki kısmi kayıplar, yetki genişliği politikası ile valilerin otoritelerinin geniş ölçüde artmasıyla bir dengeye kavuşturulmuştur.

Kendisine verilen görevlerin yerine getirilmesinde vali, ilde görevli valilik kadrolarının ve il idare şube başkanlarının ve emirlerindeki personelin hizmetlerinden yararlanır.

E. Valinin İdari Tasarrufları

Valinin kararları normal olarak kararname biçiminde oluşur. Kararname bazen bireyseldir (atama, izin verme) bazen de düzenleyicidir. Özellikle idari polis konusunda durum böyledir. Kararlar bazen danışma organları görüşlerinden sonra verilir. (Bu organların büyük kısmı 1953 de ortadan kaldırılmıştır.) Bazen de bu kararlar bakanın onayına sunulur. Ancak iki ay içinde cevap verilmezse teklif zımnen onanmış sayılır.

Vali karar alma yetkilerinin bir kısmını bazı çalışma arkadaşlarına devredebilir (Vali yardımcıları, kaymakamlar gibi).

4. Valinin İşbirliği Yaptığı Kişiler

Genel Bakış

1 Temmuz 1992 tarihli Kararnamenin 16. maddesine göre: vali görevlerinin yerine getirilmesinde bir vali yardımcısı, il idare şube başkanları, kaymakamlar ve valilik hizmet birimleri ile işbirliği içinde çalışır. Böylece, ilde bölgesel kuruluş

temsilcileri dışında, valinin başlıca yardımcılarını kaymakamlık kadroları ve valilik bürolarındaki personel oluşturur.

A. Kaymakamlık Kadrosu

Bunların statüsü 27 Temmuz 1982 tarihli kararname ile değişik 64 - 260 nolu ve 14 Mart 1964 tarihli kararname ile düzenlenmiştir ve valiler ile aynı niteliktedir. Başlıca görevi, valiye görevlerini yerine getirmekte yardımcı olmaktır ve onun emri altındadır. İlçe dışında kaymakamlar şu görevleri de yapabilirler:

1. Her ilde valinin doğrudan ilk yardımcısı, özel kalem müdürüdür.
2. Vali yardımcısı valilik hizmet birimlerini yönetir, valinin verdiği görevleri yerine getirir. Valinin bulunmadığı zaman ona vekâlet eder. Valilerin başlıca yardımcısı ve işbirlikçisidir. Büyük illerde valiye yardımcı olmak üzere bir vali de görevlendirilebilir.
3. Herhangi bir ilde özel görevli olarak çalışabilirler (ekonomik işlerden sorumlu kaymakam).
4. Kaymakamın en belirgin klasik görevi ilçe kaymakamlığıdır. Kaymakam ilçede devlet temsilciliği misyonuna da sahiptir. Varlığı ile, yönetilene validen daha yakın bir kademede merkezi iktidarın bir belirtisi olarak kendini gösterir. Valinin işlevini kolaylaştıran bir varlık olması, kaymakamlık kadrosunun var oluş nedenidir. Geçmişte kaymakamlığın kaldırılması düşünülmüş ise de misyonunun önemi onun varlığını sürdürmesine neden olmuştur.

Kaymakamların görevleri sınırlı iken 1953 tarihli yetki genişliği kararnamesi ile valilere verilen yetkilerden birçoğu kaymakamlara da tanındı. Başlıca rolleri komünler üzerinde vesayetin kullanılması idi: kaymakamların idari sorunlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan küçük ve orta boy komünlere danışmanlık yapması öngörülmüştü. 1982 yasası vesayeti kaldırınca bu yetki de sona erdi ise de uygulamada bu durum çoğu kez devam etti. 1 Temmuz 1992 tarihli “yetki genişliği şartı”nın 17. maddesi kaymakama ait eski yetkilerin tümünü teyit etti. Kaymakamın rolü ve önemi böylece sürdürülmüş oldu.

Bu yetkilere valinin ilçede kaymakama devrettiği yetkiler de eklenmelidir.

B. Valilik Büroları

Merkezi yönetim merkezde bakana hangi hizmeti veriyorsa, il valilik büroları da valiye aynı hizmeti vermektirler. Bu bürolarda görevli personel devlet memuru olup farklı iki gruptan oluşurlar. Bunlardan birinci grup valinin, öteki grup il genel meclisi başkanının yönetimi altında görev yaparlar.

FRANSA'DA VALİLERİN STATÜSÜ

I- Mevzuat

Atama ve istihdam yerleri

Madde-1

Valiler Başbakanın ve İçişleri Bakanının teklifi, Bakanlar Kurulunun kararı ve Cumhurbaşkanının onayı ile atanırlar. Bu atama il valiliğine, valilere ayrılan diğer görevlere olduğu gibi her yüz validen altısı hükümetin görev alanına giren üst düzey yöneticilerine de yapılabilir. (20 Ocak 1988 tarihli Kararname)

Atama koşulları

Madde-2

İki yıldan beri kaymakamlık yapan ya da iki yıl süre ile birinci kategoride bir görevi sürdürenler vali olarak atanabilirler. İlçe kaymakamlığı dışında başka görevlerde en az on yıl görev yaptığını kanıtlayan kaymakamlar veya diğer kamu görevlileri de vali olarak atanabilirler.

Asil kaymakamlar, asaleten atandıkları andan itibaren vali olurlar. Halen kaymakam olmayan diğer yöneticiler en az beş yıl süreyle daha önce kaymakamlık yaptıklarını kanıtlarlarsa vali olarak atanabilirler.

İçişleri Bakanlığı merkez teşkilatında veya bölge valiliği nezdinde çalışanlar iki yıllık süre içinde kaymakam olarak çalışanlarla eşit haklara sahip olurlar.

Dış görev

Madde-3

Atandıkları zaman 2 nci maddenin 2. ve 3 üncü bendindeki durumda olmayan valiler daha önce devlet memurluğu yapmışlarsa, asil meslekleri dışında bir görevde istihdam edilirler.

Asil olarak atama

Madde-4

2 nci maddenin 2. ve 3 üncü bendinde öngörülen haller dışında, valiler istekleri halinde bir yıl görev yaptıktan sonra asaleten vali olurlar. (23 Aralık 1982 tarihli Kararname)

Madde-5

Valinin asaleten tayini, Başbakanın, Devlet Bakanının ve İçişleri Bakanının teklifi ve Cumhurbaşkanının onayı ile olur.

Bu kararname, gerekirse, ilgili memurun bağılı asıl eski görev yerinden sorumlu Bakan tarafından da imzalanır. Asaletin tasdiki ile memurun eski görev yerinden ilişkisi kendiliğinden sona erer.

Üçüncü maddeye göre atanan valilerin sayısının sınırlandırılması

Madde-6

Atanmaları sırasında durumları 2 nci maddenin 2. ve 3 üncü bentlerinde öngörülen hallere girmeyen il dışında görevli valilerin sayısı tüm vali kadroları toplamının beşte birini geçemez.

Madde-7

Valiler biri normal, diğeri sınıf üstü olmak üzere iki sınıfa ayrılırlar. (7 Nisan 1971 tarihli ve 71-261 sayılı Kararname)

Normal sınıfta terfi

Madde-8

Valilere ait normal sınıf yedi basamaklıdır. Sınıf içinde ilerleme İşleri Bakanının kararıyla olur. 1-5. ile 6-7 nci kademe arasındaki terfiler, atanılan bir önceki kademede bir yıl geçtikten sonra yapılır. 5 inci kademedен 6 nci kademeye geçmek için 5 inci kademede en az iki yıllık bir kıdem yanında en az dört yıl valilik yapmış olmak gerekir. Bu ilerleme tercihe tabidir.

Vali olarak atanan merkezi idaredeki müdürler ve aktif görevdeki emniyet müdürleri aldıkları maaşlara tekabül eden kademeye, böyle bir kademe yoksa bu kademenin bir üstündeki kademeye intibak ettirilirler. Bu kademede geçirecekleri süre vali olarak atanmadan önceki kademede geçirecekleri süre kadar olacaktır. Ancak 6 nci veya 7 nci kademeye intibakları halinde burada geçirecekleri süre dört veya beş yıldır.

5 inci kademedен 6 nci kademeye terfi için geçecek süre, valilerinki ile aynıdır.

Sınıf üstü

Madde-9

Sınıf üstü tek kademedir. Bu sınıf kararname ile listesi belirtilen önemli il valiliklerine mahsustur.

Bu maddenin birinci bendinde öngörülen görev yerinden sonra normal sınıftaki bir göreve tekrar intibak için bu görevde vali olarak geçen hizmet süreleri göz önünde bulundurulur.

Bakanlık üst düzey yöneticiliği

Madde-10

Valiler, il valiliği dışında, İçişleri Bakanlığı bütçesinde belirtilen sayı ile sınırlı olmak üzere merkezde üst düzey yönetici olarak kendilerine ayrılan hizmetlerde görevlendirilebilirler. (23 Aralık 1982 tarihli Kararname)

Valilik kadrosu dışında görevlendirme

Asil vali olarak en az iki yıl görev yapan valilik kadrosu dışında başka kadrolara atanabilirler. (10 Mart 1970 tarihli ve 70-188 sayılı Kararname)

Bakanlık emrine alınma

Madde-12

Memurların genel statüsünde öngörülen bakanlık emrine alma dışında, asil valiler de hizmet yararına olmak üzere Bakanlık emrine alınabilirler. Bunun süresi beş yılı geçemez. Bu süre içinde aktif görevde iken aldığı aylık maaşının yarısını geçmemek üzere maaş alır. Ancak merkez emrine alındığı tarihte aldığı maaşı, bu beş yılın ilk altı ayında aynen almaya devam eder.

Bakanlık emrine alındıktan sonra geçen beş yılın sonunda ilgili şahıs ya yeniden valilik görevine döner, ya da emekliye sevk edilir. Emekliye sevk edilen vali merkez emrine alınmadan önceki görev süreleri için kıdem tazminatını alır. Bu tazminatın hesaplanmasında ulaştığı en son kademedeki maaşı esas alınır.

Madde-13

12 nci maddenin 1 inci bendi vali olarak atanıp da, görevlerine son verildiğinde eski görevlerine geri dönen memurlar hakkında da uygulanır.

Başka göreve atanan veya Bakanlık enirine alınan valilerin miktarı

Madde-14 (Yürürlükten kaldırılan maddelere ilişkindir)

Asil vali olupta, maaşlı olarak başka göreve atanan veya Bakanlık emrine alınan valilerin sayısı 50'yi geçemez.

II- AÇIKLAMA

Yönetim bölümlerinden biri olan ilde, vali merkezi otoriteyi doğrudan temsil eden bir kişidir. 1982-1988 yılları arasında “Vali” unvanı, yerini “Hükümet Komiseri”ne bırakmış ise de 1988’den sonra tekrar vali unvanı iade edilmiştir. Devlet kudretinin emanet edildiği kişi olarak vali, ilde hükümet yetkilerini kullanan bir temsilcidir.

1964 Kararnamesine nazaran 1982 yılına kadar il özel idaresine hem merkezi idarenin temsilcisi, hem de bu idarenin yürütme organı olan Vali, bu ikinci statüsünü kaybetmiş ve yerini il genel meclisi içinden seçilen Başkan'a bırakmıştır. Buna karşılık, 1982 düzenlemesinden sonra Vali, ilde tam anlamı ile devletin bir temsilcisi durumuna getirilmiş ve 1964 kararnamesine nazaran daha da güçlendirilmiştir.

Genel olarak denilebilir ki valinin üç temel görevi; milli menfaatleri korumak, kurallara itaati sağlamak, genel ve yerel yönetim kuruluşlarını denetlemektir.

1982 Kararnamesi, aslında 1964 Kararnamesi ile getirilen sistemi koruyor. Ancak, belli başlı yenilik, Valinin ekonomik alandaki yetkilerini artırmak ve yardımcıları ile onlara devredilecek yetkileri yeniden belirlemekten ibarettir.

A. Görevin Özelliği

Geleneksel olarak Valiler, istihdamları Hükümetin takdirine bağlı memurlar arasında yer alırlar. 1984'de yürürlüğe giren Kanundan kaynaklanan bu anlayış, hem geniş bir atama serbestisini, hem de kamusal özgürlüklerin kullanılmasında kendine özgü bir bağımsızlığı içerir.

B. Valilik Sınıfının Statüsü

Valilerin statüsü 1950'de kabul edilen ve 1951'de değiştirilen bir tüzükle belirlenmiştir. Bu temel metine 1959'da bir kararnama eklenmiş olup bugün halen yürürlüktedir.

Valiler, Başbakanın ve İçişleri Bakanının teklifi, Bakanlar Kurulu Kararı ve Cumhurbaşkanının onayı ile atanırlar.

Valilik kadrolarının en az beşte dördüne Kaymakamlar ile sınıf üstü kadrolarda yer alan yöneticiler arasından atama yapılır. Hükümet bu atamayı yaparken mutlak bir seçim serbestisi içindedir. Bunun dışında mevcut kadronun beşte birine kamu görevlileri olsun olmasın diğer kişiler arasından atama yapılabilir. Bunun için hiçbir özel şart gerekmez: kamu hizmetlerine girme hakkına ve özellikle medeni ve siyasi hakları kullanma ehliyetine sahip olmak yeterlidir.

Başka bir sınıftan olup ta daha önce devlet memurluğu yapan kişiler arasından seçilen valiler, asli Valilik görevinden alınarak başka bir kuruma görevlendirilebilirler.

Valiler, devleti temsil etmek üzere il valiliklerine atandıkları gibi, Valilik kadrosu ve unvanı ile başka görevlere de atanabilirler. Tüm vali kadrolarının altıda biri kadar çerçeve içinde valilerin, hükümet görev alanına giren üst düzey hizmetlerde istihdamları da mümkündür.

Valiler yetkilerini, göreve atandıkları tarihten değil, fiilen göreve başladıkları tarihten itibaren kullanabilirler.

Devleti temsil görevi olan valiler seçilemezlik ve bağdaşmazlık konusunda kesin kurallara tabidirler. Buna göre, valiler ülkede hiçbir başka görev için seçime giremezler. Genel olarak Valilik sınıfında olanlar eşlerinin kamu veya özel kesimde ücretle çalıştıkları illere atanamazlar.

Valiler sendikal haklardan yararlanamazlar, ancak 1901 tarihli bir kanuna göre bir dernekte bir araya gelebilirler. Bunun dışında Devleti temsil görevi olan Valiler Ceza Kanunundaki özel bir rejimden yararlanırlar.

C. İlerleme ve Özlük İşleri

Normal sınıf içinde ilerleme 29 Temmuz 1964 tarihli bir kararname ile belirlenmiştir. Buna göre 1 inci kademedan 5 inci kademeye kadar ve 6 ncı kademedan 7 nci kademeye terfi kідeme tabidir. Ancak 5. den 6. kademeye geçiş idarenin takdirine bağlıdır. 5 inci den 7 nciye kadar olan kademeler sınıf üstü kademelerdir.

Sınıf üstü kademelere tekabül eden görevler 7 Nisan 1979 tarihli kararnamede sayılmıştır. Bu kararnamede 24 Nisan 1979 tarihli kararname ile bazı değişiklikler yapılmıştır.

Kamu haklarından yararlanma durumları dışında valiler hizmet yararına görevlerinden alınabilirler.

Valiler, il dışında vali olarak daha üst görevlerde çalıştırılabilirler veya 2 yıl vali olarak görev yaptıktan sonra başka kurumlarda da istihdam edilebilirler.

Bu suretle il valiliği dışındaki hizmetlerde görevlendirilen valilerin sayısı 70 den fazla olamaz.

Bunların da dışında, valiler süresi 3 ile 5 yıl arasında değişen “özel izin”li statüsü ile kadrolarından ayrı tutulabilirler. Bu süre sona erince vali kendiliğinden emekliye ayırma işlemine tabi tutulur.

D. Disiplin Rejimi

Disiplin hükümlerinin uygulama yetkisi tayin makamına aittir. Bununla beraber uyarma ve kınama cezaları ile geçici olarak görevden uzaklaştırma işlemlerinde yetkili otorite İçişleri Bakanıdır. Cezaların verilmesi için disiplin kurulundan görüş istenmesine gerek yoktur. Ancak, Vali bu ceza verilmeden önce incelemek üzere dosyanın kendisine verilmesini isteyebilir. Hizmet yönünden resen yapılan atamalarda böyle bir formalite söz konusu değildir. Zaten, uygulama olanağı bulunmayan terfi listesinden çıkarma halleri dışında disiplin cezaları kamu hukukuna tabidir.

Bütün bunlar dışında emekli hakları saklı olmak üzere valiler bulundukları kadrolardan çıkarılarak görevlerine son verilebilir.

E. Görevin Yerine Getirilmesi: Vekillik Etme, Yetki Devri

a) Vekillik Etme

Devleti temsil görevinin gereği olarak Valinin daimi ili dahilinde hazır bulunmasını zorunlu kılan kurallara sıkı sıkıya uyması icap eder ve İçişleri Bakanından izin almadan ilinden ayrılamaz.

İzin, hastalık veya 24 Haziran 1950 tarihli kararnamede belirtilen sebeplerin mevcudiyeti halinde Vali genel olarak, ilde görevli valilik sınıfından bir kişiyi vekil bırakabilir. Çoğu defa, ama bir zorunluluk söz konusu olmadan, valiye ildeki Vali yardımcısı vekâlet eder. Zaten Vali böyle bir yetki vermeyi unutmuş ise Vali yardımcısı kendiliğinden Valiye vekâlet eder. Bununla beraber, güvenlik hizmetlerinden sorumlu bir Valinin bulunduğu illerde özel bir durum vardır. Valinin izinli, hasta vb. nedenlerle ayrıldığı zaman, il Valisi ve emniyet ve asayişten sorumlu vali vekâlet eder.

Vali ilde mevcut bulunduğu zaman ise yerine birini vekil bırakamaz, ancak yetkilerinden bir kısmını devredebilir. Danıştay içtihatlarına göre de vali ilden çeşitli sebeplerle ayrılmayıp ilde hazır bulunduğu zaman Valinin yetki devrine ilişkin kararı bulunmadan Vali yardımcısı kendiliğinden Valinin yetkilerini kullanamaz.

Valinin il merkezinden ani ve kısa bir süre için ayrılması, özellikle il dahilinde turnede bulunması hallerinde Vali yardımcısı Valiye vekâlet etmez, sadece açıkça imza yetkisi verdiği işleri yerine getirir. Diğerleri Valinin imzasını bekler. Vaktinin büyük bir kısmını alan birçok sorumluluk sebepleri, Valiyi fazlaca meşgul ediyorsa durum aynıdır. Paris'te görevli ise durum değişir.

b) İmza Yetkisi Verilmesi

İmza yetkisi, Valiye bağlı bir memura Vali yerine bazı kararları imzalama imkânı sağlar. İmza yetkisi verenin veya imza yetkisi kullananın görevinden ayrılması ile bu yetki sona erer.

İmza yetkisi genel olarak verilmemelidir. Ancak, yargı kararlarında buna cevaz verilmektedir. Danıştay'ın bir kararına göre atama, kamulaştırma, onama gibi işlerde imza yetkisi verilemez ancak, diğer idari işlemlerde bir sakınca yoktur ve yasaldir.

Bir yayına konu olmayan imza yetkisi devri hiçbir hukuki değer taşımaz. İmza yetkisi veren ile bu yetkiyi kullanan kişiler esas vazifelerini ifa etmiyorlarsa durum aynıdır.

10 Mayıs 1982 tarihli kararnameye göre imza yetkisi Vali yardımcıları ile il idare şube başkanlarına verilebilir. İldeki diğer devlet kuruluşları şefleri astlarına da yetki devrinde bulunabilirler.

Son olarak belirtelim ki 1998 yılı itibariyle Fransa’da vali kadrosu 226 olup bunların 112’si aktif il valisi olarak görev yapmakta, 114 kişi de il dışında başka görevlerde istihdam edilmektedirler.

İKİNCİ BÖLÜM

A- FRANSA’DA KAYMAKAMLARIN STATÜSÜ¹

I. KISIM

Genel Hükümler

Madde-1

Kaymakamlar görevlerinin yerine getirilmesinde valilere yardım ederler. Kaymakamlar valinin emri altında kanunların, tüzük ve yönetmeliklerin uygulanmasını ve hükümet emirlerinin yerine getirilmesini gözetim altında bulundurlar.

Bu sıfatla, kaymakamlar bir ilçenin idaresi, vali yardımcısı, vali özel kalem müdürü veya yukarıdaki bentte yer alan diğer tüm görevlerde istihdam edilirler.

Madde-2

Kaymakamlar, Başbakan ve İçişleri Bakanının teklifi üzerine Cumhurbaşkanının kararı ile atanırlar.

Madde-3

Kaymakamlar üç sınıfa ayrılırlar;

Sınıf üstü 4, 1 inci sınıf 5 ve 2 nci sınıf 7 kademedan oluşur. (22 Ekim 1973 tarihli kararname)

Madde-4

Taşrada görevlendirilecek kaymakamların görev yerleri içişleri, maliye ve kamu yönetiminden sorumlu Bakanların müştereken imzaladıkları bir listede gösterilir.

¹ 14 Mart 1964 tarih ve 64-260 sayılı Kararname ile düzenlenmiştir. Bu Kararname 1967, 1970,1971,1973,1976,1978,1980,1982,1984,1987,1989 ve 1992 yıllarında değişikliğe uğramıştır.

Birinci gruba giren görevlere atanabilmek için kaymakamların atandıkları tarihten itibaren kendi kadrolarında veya eski kadrolarında en az 6 yıl fiilen hizmet vermiş olmaları gerekir.

II. KISIM

Atama

Madde-5

Kaymakamlar Milli İdarecilik Okulu (ENA) mezunu idareciler ve diğer devlet kadrolarındaki memurlar arasından atanırlar.

Madde-6

5 inci maddeden yararlanarak kaymakamlığa atananların eski asli görevlerinden ilişkileri kesilir.

Kaymakam kadrolarının yüzde onikisine aşağıdaki görevliler arasından içişleri, maliye ve deniz aşırı ülkeler bakanlarının imzasıyla atama yapılır.

1. Posta, telgraf ve telefon idaresi yöneticileri,
2. Ulusal ekonomi ve istatistik okulu yöneticileri,
3. Silahlanma sanayii ve yüksek teknik mühendis kadrolarından seçilen mühendisler,
4. Emniyet Komiserleri,
5. Paris Belediyesinde görevli yöneticiler,
6. Taşrada görevli yöneticiler.

Bu altı gruba ait olup ta kaymakamlığa atananların kaymakamlıktan başka bir göreve atanması halinde bu sayı bunların yarısından fazla olamaz.

Madde- 7

Kaymakam olarak atanan yöneticiler bu kararnameye ekli tabloda gösterilen sınıf ve kademelere intibak ettirilirlr.

Madde-8 (Bu madde intibakta uygulama usullerine ilişkindir)

Madde-9

5 inci madde hükümlerine istisna olarak, kamu hizmetine giriş için genel şartları haiz olan ve bu ay 30 ve en çok 40 yaşını aşmayan ve Milli İdarecilik Okulunun giriş sınavlarına katılma hakkını elde eden adaylar ikişer ikişer iki yılı geçmemek üzere aşağıdaki koşullar içinde kaymakam olarak atanabilirler:

Şayet onlar asli devlet memuru iseler 8 inci maddenin son 4 bendindeki esaslara göre intibak ederler.

Şayet onlar asli devlet memuru değillerse 2 nci sınıfın 1 inci kademesine kaymakam olarak atanırlar. Bir yıllık staj (bu süre gerekirse 1 yıl daha uzatılabilir) ya asli kaymakam olurlar, ya da diploma alırlar.

İş bu maddede belirtilen haklardan yararlanılarak kaymakam olanların sayısı bütçede saptanan kaymakam sayısının %15 'ini geçemez.

Bunlar stajlarını valilik özel kalem müdürü olarak yaparlar.

III. KISIM

Terfi

Madde-10

Kaymakamların sınıf içinde ilerlemeleri münhasıran seçim ile olur.

2 nci sınıfın 7 nci kademesinden birinci sınıfa atama yapılır. Ancak bunun için 5 inci maddedeki kadrolardan en az 4 yıl kaymakam olarak çalışmak şarttır.

2 nci sınıfın 7 nci kademesinde 2 yıl hizmet vermek zorunludur.

Sınıf üstü kaymakamlığa atanabilmek için birinci sınıfın 3 üncü kademesine ulaşmak gerekir. Bunun için atandığı tarihten itibaren kaymakamlık ve diğer kadrolarda en az 8 yıl hizmet etmek gereklidir.

Madde-11

10 uncu ve 14 üncü maddenin eki aşağıdaki tabloda gösterilen hizmetler kaymakamların fiili hizmetleri ile eşdeğer kılınmıştır.

Mesleğe giriş şekli	Eşdeğer sayılan hizmetler
a) Sivil idareden gelen kaymakamlar (Md 5).	E.N.A. çıkışlı ve yönetici olarak 2 yıl hizmet yapmak.
b) 9 uncu maddenin 3 üncü fıkrasına göre atanan kaymakamlar.	Askerlik hizmetini ifa etmek. 2 yıl daha önce kamu hizmetlerinde bulunmak
c) İdare mesleğinden çıkışlı olmayan kaymakamlar (5.Md 2. bend).	Eski mesleğinde geçen süre ile kaymakamlık sınıf ve kademelerindeki süre toplanarak kıdem hesabı yapılır.
d) 8. ve 9 uncu maddelere göre atanan kaymakamlar.	Kaymakamlara ait sınıf ve kademe geçiş süreleri eşit bir kıdem aranır.

Madde-12 (Yürürlükten kaldırılmıştır)

Madde-13

Kaymakamların sınıf değiştirmeleri İçişleri Bakanının kararına bağlıdır.

Madde-14

Kaymakamların sınıf içinde ilerlemeleri bu kararnameye ekli listedeki tabloya göre Bakanın onayı ile olur.

Madde-15

Kaymakamlar bütçe ile belirtilen sınırlar içinde merkez teşkilatında belirtilen görevlere atanabilirler.

Madde-16

1 Ocak 1969 tarihinden itibaren kamu görevlisi iken kaymakamlık kadrolarına atanıp da bu görevden ayrıлып başka yerlerde en az 2 yıl görev yapanlar ile E.N.A. mezunu olup da en az 4 yıl asli görevinde çalışan kişiler kaymakam olarak çalıştırılabilirler.

Madde-17

Devlet memurlarının tabi olduğu merkez emrine alma hükümleri dışında hizmet yararına merkeze alınabilirler. Bu süre beş yılı geçemez. Bu süre içinde maaş ve özlük hakları valilerin statüsüne tabidir.

Madde-18 (Yürürlükten kaldırılmıştır)

Madde-19

Merkez emrine alma bir soruşturma ve dosyaya bağlı değildir.

B- KAYMAKAMLARIN GÖREV VE STATÜLERİNE İLİŞKİN AÇIKLAMALAR²

a- Kaymakamlar valiliğe atamada bir kaynaktır; en iyileri seçilerek atama yapılır. Kaymakamların statüleri ve görevleri aslında Valilerinki ile aynı doğrultudadır ve birbirlerine çok yakındır.

b- Kaymakamların Statüsü

Kaymakamlar ilke olarak (E.N.A.) çıkışlı İçişleri Bakanlığı yöneticileri arasından atanırlar. Ancak kaymakamların atanması her zaman bir sorun olmuştur. Nihayet geçen yıllarda kamu görevlileri arasından belli kıdem ve yaş sınırları içinde ister

2 Institutions Administratives- Olivier Gohin, 1998, pages (194-196).

sivil, ister asker kişiler arasından sınavla atama yapılması yoluna gidildi. 10 Mayıs 1995 tarihli kararname ile içerden ve dışardan mesleğe giriş yeni esaslara bağlanmıştır.

Kaymakamlık kariyerdir ve birçok defa değişikliğe uğrayan 14 Mart 1964 tarihli ve 64-260 nolu kararname ile düzenlenmiştir. Cumhurbaşkanı tarafından atanırlar ve vali ile aynı nitelikte görevler yaparlar.

c- Kaymakamların Görevleri

İdare ilmi açısından ilçede görev yapan kaymakamla ilçe dışındaki görevlerde çalıştırılan kaymakamlar (Valilik Özel Kalem Müdürlüğü, Vali Yardımcılığı, Bakanlık Merkez Teşkilatında Yönetici) arasında bir ayırım yapmak gerekir ise de 1995'den sonra bu ayırım silikleşmiştir.

İlçe kaymakamları valinin emri altında ona yardım ederler (10 Mayıs 1982 tarihli kararname). İlçelerdeki merkezi idare kuruluşlarının hizmetlerini koordine ederler. Kaymakamlar valinin temsilcisidirler ve vali kaymakama ilçeyi ilgilendiren tüm konularda imzası ile yetkilerini devredebilir.

10 Mayıs 1982 tarihli kararnamenin 4 üncü maddesine 27 Nisan 1995 tarihli kararname ile getirilen bir hükümle mevcut karışıklık giderilmek ve kaymakamların yetkileri artırılmak istenmiştir.

Kaymakam bir taraftan ilçede valinin yetkilerini kullanan bir kişi, bir taraftan da ilçede devleti temsil eden bir kişidir.

Valinin kaymakama verdiği geçici veya sürekli özel görevler dışında, ilçe kaymakamlarının kesin üç önemli görevi vardır:

Kanun, tüzük, yönetmelik ve hükümet emirlerinin uygulanmasını gözetim altında bulundurmak, emniyet ve asayişin ve kamu düzeninin sürdürülmesi ve halkın korunmasına yardımcı olmak;

Özellikle yerel kalkınma ve alan düzenlenmesi (amenagement du territoire) konularında milli politika yanında Avrupa Topluluğu politikalarının hayata geçirilmesi devlet kuruluşlarının faaliyetlerini teşvik ve koordine etmek :

Yönetimin denetimine ve yerel yönetim meclislerinin toplantılarına katılmak.

Gözden uzak tutulmamalıdır ki ilçe kaymakamlarına düşen diğer önemli bir görev de yerel yönetim kuruluşlarının yerine getirilmesinde onlarla sıkı bir işbirliği çalışması ve mevzuatın anlaşılmasında ve uygulanmasında onlara tavsiyelerde bulunmaktır.

İlçe kaymakamları dışında başka işlerde de görevli kaymakamlar vardır:

Şöyle ki:

Valiliklerde il kuruluşlarında müdürlük ve bürolar halinde yapılan kuruluşların tüm hizmetlerini koordine etmekle görevli vali muavini olarak görev yaparlar. Gerekğinde valiye vekâlet ederler. Vali muavini il merkezinin bulunduğu merkez ilçenin de kaymakamları olarak görev yapar. O halde onun görevi hem fonksiyoneldir, hem de valiye yardımcılıktır. İki rolü birden ifa eden kişidir.

Özel Kalem Müdürü veya şefi olarak valiye temsil görevlerinde, özellikle kamu güvenliğine ilişkin dosyaların takibi ve personele ilişkin gizli iş ve işlemlerin değerlendirilmesinde valinin en yakın yardımcısı olarak da kaymakamlar görevlendirilirler.

Ekonomik ve sosyal nitelikli tüm faaliyetlerin özel olarak bir kaymakamın sorumluluğuna bırakılması, hem anavatanda ve hem deniz aşırı ülkelerde bu uygulamanın başlatılması 1959'da öngörülmüş ve 1988 yılında da büyük metropollerin ekonomik ve sosyal yönden geri kalmış ve güçsüzleşmiş bölgelerinin kalkınması ve gelişmesi için de kaymakamlar görevlendirilmiştir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Fransız il ve valilik-kaymakamlık sistemlerinin irdelenmesi göstermiştir ki ülkemizde idarenin yeniden yapılanması ve güçlendirilmesi yönünde yararlanacağımız çok dikkate değer düzenlemeler vardır ve onlardan bazılarını iç hukukumıza yansıtabiliriz. Bunlar sayılamayacak kadar çoktur.

Burada iki konunun altını çizmek istiyorum:

1- İl sistemimizi bozan düzenlemeleri önlemek için Fransa'da olduğu gibi Başbakanlıkta Bakanlıklar arası bir değerlendirme komitesi kurulabilir. Valilerin de görüşü alınarak taşrada yapılanmada görev karışımı ve ikilemleri ve boşlukları giderilebilir. Çarpık ve tutarsız yapılanmaların önüne geçilebilir. Fransız örneği diğer önlemlerde yardımcı olabilir.

2- Fransa'da olduğu gibi vali ve kaymakamların atanmalarına, yetiştirilmelerine, istihdam yerlerine, disiplin hukukuna, görev, yetki ve sorumluluklarına, maaş ve özlük haklarına yönelik ayrı bir yasa meydana getirilebilir. Getirilebilir değil, mutlak surette getirilmelidir. Meslek, liyakat ve kariyer özelliği yanında devletin ve hükümetin temsili gibi çok onurlu bir misyonun da sahibidir. Bu niteliği ile ayrı bir yasaya hakimlerden, subaylardan ve akademisyenlerden çok ama çok önce hak kazanmıştır.

Halen darmadağınık bir düzenleme içinde mülki idare amirlerinin misyonlarına yakışmayacak ölçüde statü ve itibar kaybına yol açan bir durumla karşı karşıyayız. Mülki idare amirleri ile ilgili bazı düzenlemeler 1700 sayılı Dâhiliye Memurları Kanununda, bazıları 5442 sayılı İl İdaresi Kanununda, bir kısmı 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda, bir kısmı 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunda yer almıştır. Birbirinden kopuk, tutarsız ve çelişkili bir kaos içinde, zaman zaman, özlük haklarına yönelik iyileştirme çabalarında hazırlanan önerinin hangi yasaya ekleneceği veya meslek mensubunun maaşlarına endeksleneceği tartışma konusu olmakta ve bu durum mülki idare amirlerini derinden yaralamaktadır.

Bu duruma çare başkasından beklenmesin, İçişleri Bakanlığının değerli yetkilileri artık yıllarca süren bu ihmalin üzerine yüreklice ve ısrarla gitsinler ve mesleğimize reva görülen kargaşaya artık bir son versinler. Bu davranış, vali ve kaymakamların itibarından çok milli menfaatlerimizin gereğidir.

AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATINA UYUM SÜRECİNDE TAŞRA YÖNETİMİMİZ

Ali PITIRLI*

Avrupa Birliği devlet ve hükümet başkanlarının son Helsinki zirvesiyle Türkiye'nin Avrupa Birliğine aday ülke statüsünü alması, Birlikle ilişkilerimize yeni bir boyut kazandırmıştır. Artık 100 bin sayfayı aştığından bahsedilen Birlik müktesebatına uyum için müzakere sürecine girilecek ve varılacak sonuçlar Birlik üyeliğine alınıp alınmama yönünde durumumuzu belirleyecektir. Şüphesiz müzakereler öyle kolay geçmeyecektir. Zira müzakereler, arkasında kararlı ve istikrarlı siyasi güç kadar, özel teknik ve bürokratik bilgileri, deneyimleri ve son derece karmaşık konuların koordinasyonunu da gerekli kılıyor. Bu yazımızla, gerek tam üyeliğe hazırlanma aşamasında ve gerekse üyelik döneminde ülkemizin taşra mülki ve yerel yönetimlerini ilgilendirecek genel bir tablo ana çizgileriyle sergilenerek, ilgi duyanların konular üzerinde bir çeşit fikir jimnastiği yapmalarına olanak sağlanması düşünülmüştür.

I- Avrupa Birliği'ne Üye Bazı Ülkelerde Taşra Yönetimi

- **Fransa'nın** taşra yönetim yapılanması; her biri aynı zamanda birer yerel yönetim birimi olan bölge (region), il (departement) ve bucak (commune)larla, ilçe (orondissement) ve asli yerel yönetim birimi olan belediye idarelerine bölünmüştür. Bunların yönetimlerinin temel esasları ile yetkilerinin sınırları yasa ile belirlenir (Anayasa md.34). Yasa ile belirlenmiş hem merkezi ve hem de yerel nitelikli hizmetlerden sorumludurlar.

Valiler (prefets) ve kaymakamlar (sous-prefets) bölge, il ve ilçelerde merkezi idareyi temsil ederler ve merkezi idare tarafından mahallinde yapılması gereken hizmetleri (güvenlik, tarım, bayındırlık, sağlık, çevre, istihdam vb.) yerine getirirler. Yerel yönetimlerin kararları üzerinde denetim (kanunilik denetimi) yetkileri vardır.

Görev, yetki ve kaynaklar farklı yönetim birimleri arasında dağıtılırken, hizmetlerin en yakın birimce yerine getirilmesi ilkesi (subsidiarite) esas alınmaktadır (2 Şubat 1992 tarihli Cumhuriyetin Bölgesel İdaresi ile ilgili yasa). Bu ilke Avrupa Birliğince de temel kabul edilmektedir. Mart 1982 sayılı kararname ile bölge ve

* Emekli İçişleri Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanı.

illerin, kendi yasaları ile de belediyelerin özerk yönetimleri ve hakları teminata kavuşturulmuştur.

Bölge yönetiminde karar organı, üyeleri bölgeye bağlı iller itibariyle seçilen bölge meclisi, yürütme organı ise meclisçe mutlak çoğunlukla üç yıl için seçilen bölge başkanıdır. Bölge meclisinden bu çoğunlukta aldığı güçten dolayı bölge meclisi başkanları, il genel meclisi başkanları ve belediye başkanları gibi bölgesinde siyasi tercihlerin belirlenmesi ve uygulanmasında hayati role sahiptirler. Bölgedeki hizmet birimlerinin başıdır. Bölgeye ait kamu mallarını yönetir, meclisin kararları dairesinde bölge adına hukuki girişimlerde bulunur, bölge meclisinin görüşeceği sorunların ön incelenmesini vb. yapar.

Bölge meclisi bölgenin iş ve işlemlerinin yürütülmesinde genel yetkilere sahiptir.

İl'in karar organı, üyeleri, seçim bölgesi olarak Konton'lar (Canton) itibariyle seçilen il genel meclisi (conseil general), yürütme organı ise bu meclis tarafından üç yıl için seçilen genel meclis başkanıdır. İl Genel Meclisi Başkanlığı görevi, 2 Mart 1982 kararnamesine kadar il'in valisi tarafından yerine getiriliyordu. Günümüzde il genel meclisi başkanı'nın durumu, il'de devletin temsilcisi durumundaki vali'ye göre çok güçlenmiştir. İl genel meclisi başkanı; il'in siyasi başıdır, il'in yönetiminden tek başına sorumludur, il'in hizmet birimlerinin başıdır. İl bütçesini hazırlayarak genel meclise sunar, harcamaları denetler, il'e ait kamu mallarını yönetir. Gerekğinde bu konularda polis gücünü kullanır, genel meclise konulan şartlar dairesinde il adına her sözleşmeyi yapar, genel meclise götürülecek sorunlarla ilgili ön incelemeler yapar ve il'in diğer işlerini görür.

İl genel meclisi, il'in iş ve işlemlerinin yönetiminde genel yetkilere sahiptir.

Belediye idaresinin karar organı belediye meclisi, yürütme organı ise belediye başkanıdır. Belediye Başkanı ve yardımcıları belediye meclisince mutlak çoğunlukla seçilir. Bundan sağladığı güçle, belediye başkanı yerel siyasi hayatta etkin konumdadır. Aynı zamanda merkezi yönetimin de bir görevlisi olup, bu sıfatla görev çevresinde; seçim listesinin hazırlanmasından kimlik, pasaport, yabancılara ait belgeler, inşaat izinleri, avcılık tezkereleri vb. belgelerin düzenlenmesi ve onaylanması, askerlik ve zorunlu eğitim çağa gelenlerin belirlenmesine kadar bir çok hizmetin yerine getirilmesinden sorumludur.

Belediye idaresinin başı olarak da, başta belediye meclisince alınan kararların uygulanması olmak üzere yerel nitelik taşıyan tüm hizmetlerin yerine getirilmesiyle yükümlüdür.

İl ve bölge meclislerinde olduğu gibi, belediye meclisi de yasa ile belediyenin iş ve işlemlerinin yürütülmesine ilişkin genel yetkilerle donatılmıştır.

2 Mart 1982 tarihli kararname ile (Belediyeler, İller ve Bölgelerin Hak ve Özerklikleri hk.) yerel yönetimlerin kararları üzerindeki ön denetim kaldırılmış, sadece geçmişe yönelik denetim getirilmiştir. O da kanunilik (controle de legalite) denetimidir. Vali, yerel yönetimlerce kendisine gönderilmesi zorunlu olan kararların yasalara aykırı olduğunu belirlediği takdirde konuyu idare mahkemesine intikal ettirir. Ancak vali, bu aşamadan önce kararın düzeltilmesi ya da hükümsüz kılınması için yerel yönetim ile görüşebilir. Kararlar hakkında nihai hüküm idare mahkemesince verilir. Yerel yönetim idaresi de Vali'nin bu tasarruflarına karşı idare mahkemesine başvurmaya hakkına sahiptir.

Yerel yönetimlerin hesap iş ve işlemleri de vali ile bölge sayıştayı durumundaki bölge murakabe dairesince denetlenir. Yerel yönetimlerin Karma Ekonomi İşletmeleri de buna ilişkin yasa gereğince valilerin denetimine tabidir. Ayrıca her Fransız vatandaşı da genel hukuk hükümleri dairesinde ilgi veya çıkar iddia etmeleri halinde, merkezi yönetimin kararlarına karşı olduğu gibi yerel yönetimlerin kararlarına karşı da yargıya başvurabilir.

- **Almanya'da** devletin federal sisteme dayalı yapılanmasından da kaynaklanan nedenlerle hemen hemen her taşra yönetim birimi (halka dayalı) temsil sistemine tabidir (Anayasa madde 28). Eyalet yönetiminin taşra düzeyinde teşkilatı oldukları halde ilçelerin yönetimi dahi (yöneticisinin seçimi dahil) yerinden yönetim esasına dayanır. Kaymakam bir kısım görevleri bakımından merkezi idare adına hareket ettiği halde, ağırlıklı görevleri bakımından yerel yönetimi temsil eder. Anayasanın 20. maddesine göre "Her türlü devlet gücünün kaynağı halktır. Bu güç halk tarafından seçimler, oylamalar yoluyla ve yasama, yürütme ve yargının özel organları tarafından kullanılır."

Yerel nitelik taşıyan hizmetler, yasal sınırlar içinde, bunlardan yararlanan yerel halkın katılımıyla yürütülür. Yasaların merkezi yönetime yüklenmediği tüm hizmetler prensip olarak taşra düzeyinde yerinden yönetim esasına göre yerine getirilir ve merkezi yönetim, ülkemizde olanın tersine, ancak yasalarla kendisine yüklenen hizmetlerden sorumludur. Hatta yasalarla federal devlete yüklenmekle beraber çeşitli nedenlerle burada yerine getirilmeyen hizmetler eyalet idarelerince yerine getirilebilmektedir.

Belediyeler, kendi özel konumları içinde eyalet yönetimine karşı özerkliğe sahip iseler de, temelde kendisi de bir çeşit yerel yönetim birimi olan eyalet yönetiminin semsiyesi altındadırlar. Yetkileri yasalarla zedelenmesi halinde Anayasa

Mahkemesi'ne başvurma hakkına sahiptirler (Anayasa Mahkemesi Yasası madde 91).

Eğitim ve kültür işleriyle güvenlik, yol, trafik, imar, sağlık, itfaiye, sosyal yardım, su, elektrik, gaz, kanalizasyon, konut yapımı, çevre, gıda denetimi gibi hizmetler eyalet kademesinden başlayarak ilçe ve belediyelerin yetki sahasına kadar yayılmaktadır. Merkezi yönetim (federal devlet) yerinden yönetim idarelerinin sahip oldukları yetkilerin sadece bir çeşit garantörü durumundadır. İlçe ve belediye idareleriyle doğrudan ilişkisi yoktur. Eyalet ve ilçe idareleri de belediyelerin hiyerarşik amiri durumunda değildir.

Sistemin temel esası, yetkilerin seçimle oluşmuş organlar tarafından kullanılmasına dayanır. İdare teşkilatı meclislerin mutlak emri ve denetimi altındadır.

Yargı denetimi yanında, ilçeler eyalet yönetimlerinin, belediyeler de ilçe yönetimlerinin denetimine tabidir. Bunların yerel nitelik arz eden görevlerinde “kanunilik denetimi”, üst idareler adına yerine getirilen görevlerde ise kanunilik denetimi yanında “yerindelik denetimi” de yapılabilmektedir.

- **Yunanistan**'ın taşra yönetim yapısı bölgelere, illere, belediyelere bölünmüştür. Anayasaya göre belediyeler ilk derece yerel yönetim birimleri olarak tanımlanmış ve diğer kademedeki idarelerin yasa ile oluşacağı belirlenmiştir.

Bölge yönetimleri, her ne kadar bölge meclisleri belediyelerin temsilcilerinden oluşmakta ise de, yasal yönden yerel yönetim birimi olarak kabul edilmemektedir. İl yönetimleri de merkezi nitelikli birimlerdir.

Belediyeler kent ve kırsal alan belediyelerine ayrılmaktadır. İl merkezleri ile nüfusu 10 binden yukarı olan yerleşim yerlerine kent belediyesi, 10 binden az olanlara kırsal alan belediyesi denir.

Bölge yönetimleri, bölge sınırları içinde genel karar yetkisine sahiptir. Bölgenin, daha ziyade ekonomik yönden gelişmesine yönelik merkezi ve bölgesel içerikli planlama işlerinden ve yasalarla öngörülen diğer hizmetlerden sorumludurlar. Tasarruflarında yetki genişliği ilkesi geçerlidir. Merkezi yönetim bölgelere görev ve yetki devredebilir. Görev alanındaki yönetim birimleri üzerinde denetim ve koordinasyon görevleri vardır.

İller, tamamen merkezi yönetimin taşra uzantısı konumunda olan yönetim birimleridir.

Anayasaya göre yerel nitelikli hizmetlerin yerine getirilmesi görevi, belediyelere aittir. Bu amaçla kendilerine birlikler kurma olanakları tanınmıştır. Bu birliklerin meclisleri, her belediyenin nüfusları ile orantılı olarak seçilmiş üyelerden oluşur.

Belediyeler yönetsel açıdan oldukça geniş özerkliğe sahiptir. Yerel nitelik taşıyan hizmetlerin yerine getirilmesinde genel yetkiye sahiptirler. Halkın ekonomik, sosyal, kültürel gelişmesine yönelik her türlü girişimlerde bulunma yetkileri vardır. Kararname ile, merkezi yönetime ait yetkilerden yerel nitelik taşıyanlar belediyelere devredilebilir.

Kent belediyelerinin yürütme organı, doğrudan seçimle gelen belediye başkanıdır. Belediye meclisi seçiminde listenin başında belediye başkanı adayının ismi yer alır ve listenin kazanmasıyla seçilmiş olur. Belediye başkanı, üyeleri belediye meclisince seçilen 3-7 kişilik belediye başkanlığı komitesine başkanlık eder. Komitenin, özellikle belediyelerin ekonomik içerikli sorunlarında belediye başkanı ile birlikte karar yetkisi vardır.

Belediye başkanı, belediyenin idari ve siyasi sorumlusudur. Yasalarla kendisine verilen işler yanında belediye meclisinin kararlarını da uygulamaktan sorumludur.

Köy belediyesinin yürütme organı sadece belediye başkanıdır. Kent belediyesindeki komite burada yoktur. Seçilme ve çalışma biçimi genelde kent belediyesinde olduğu gibidir.

Bölge idarelerinde karar organı, görev alanındaki belediyelerin temsilcilerinden oluşan bölge meclisidir.

Belediye idarelerinde karar organı, üyeleri 4 yıl için seçilen belediye meclisleridir. Üyeleri meclise seçilen kent belediyelerindeki belediye başkanlığı komitesi de bir çeşit karar organı olarak görülmektedir. Meclisler, belediye başkanı ve başkanlık komitesine verilmemiş bütün işlerden sorumludur.

Yerel yönetimlerin iş ve işlemleri üzerinde valilerin genel bir vesayet denetimi yetkileri vardır. Bu yetki yasa ile belirlenen hallerde kanunilik ve yerindelik denetimi şeklinde olur. Ayrıca valiler ciddiyet arz eden hallerde belediye organlarını veya bu organların üyelerini üç aya kadar görevden uzaklaştırmaya ve yargıda hüküm giymeleri halinde görevlerine son vermeye yetkilidir. İçişleri Bakanı da yerel yönetimlerin seçilmiş üyelerini kamu yararı açısından görevden uzaklaştırabilir. Yerel yönetim idarelerinin bu tasarruflara karşı idari ve adli merciler nezdinde itiraz hakları vardır.

- Federal devlet karakterinde bir yapıya sahip Belçika'da devletin taşra yönetimi toplumlar ve bölgeler ile iller ve belediye idarelerine bölünmüştür. Toplumlar, konuşulan dillere göre Fransız toplumu, Flaman toplumu, Alman toplumu olup, bölgeler bu ayrıma göre Walon Toplumu Bölgesi, Flaman Toplumu Bölgesi, Alman Toplumu Bölgesi ve her üç dilin konuşulduğu Brüksel Bölgesi olarak şekil almıştır.

Devletin taşra teşkilatı olarak orta kademede iller, alt kademede belediyeler yer alır. Anayasa ve yasalar gereği bu yönetimler bünyesindeki yerel meclisler yerel menfaatlerle ilgili her konuda görüşme ve karar alma hakkına sahiptir. Yerel nitelik arz eden görev ve yetkilerin her hangi bir kayda bağlanmadan bu yönetimlere devri asıldır.

Bölgelerde kendi meclislerince seçilen bir başkan ve bölgelere göre değişen sayıda üyeden oluşan toplum/bölge hükümleri, illerin başında merkezi yönetimce atanan valiler, belediyelerin başında ise merkezi yönetimce, genel kural olarak belediye meclisi üyeleri arasından atanan belediye başkanları bulunur. İl Daimi Encümeninin önerisi ile dışarıdan da belediye başkanı atanabilir. Ancak bunların meclislerinde oy hakları olmayıp sadece görüş belirtebilirler.

Bölge yönetimleri merkezi yönetim karşısında ise bağımsızlığa yakın derecede özerkliğe sahiptir. Kararları yasa gücündedir. Merkezi yönetimin üzerlerinde denetim ve gözetim yetkisi adeta yok gibidir.

Valiler il meclislerinde merkezi hükümeti temsil ederler (İller Yasası madde 4.) İl'in yöneticisi ve kralın temsilcisidir. İlde kamu düzenini sağlar, il encümenine başkanlık ederler, merkezi yönetimin ve il meclislerinin kararlarını uygularlar ve diğer idari görevleri yerine getirirler.

İl meclisleri, il ile ilgili her konuyu ele alıp görüşebilirler, ilde kamu düzenine ve yasaların uygulanmasına ilişkin emir ve genelgeler yayınlayabilirler. Keza il personelinin atanması, il bütçesinin hazırlanması, hesapların incelenmesi, ildeki kamu mallarının yönetimi, belediye çalışmalarında koordinasyonun sağlanması, karayollarının bakım ve onanını vb. birçok konu hakkında karar vermek il meclislerinin yetki alanındadır.

Belediyeler, belediye yasası ile kendilerine verilen yerel nitelikli çok geniş hizmet alanı dışında, merkezi yönetimin temsilcisi olarak da; merkezi yönetimin, bölge yönetimlerinin, toplum komisyonlarının, il meclisinin, il daimi encümeninin mevzuat, karar ve emirlerini uygulamaktan, kamu düzeninin sağlanmasına ilişkin tüm mevzuat gereklerini görev alanlarında yerine getirmekten sorumludurlar.

Belediye meclisince, ya doğrudan ya da seçmenlerin en az %10'unun talebi üzerine belediyeler ile ilgili sorunlar hakkında bazı kayıtlarla referanduma başvurulabilir.

Merkezi yönetim ile bölge yönetimleri, valiler ve il daimi encümenleri belediyeler üzerinde, kısıtlı bazı kayıtlar altında, vesayet yetkisine sahiptir.

Toplum/bölge yönetimleri vesayet denetimine tabi değildirler.

- Hollanda anayasası gereğince ulusal savunma ve adalet gibi hizmetler dışında kalan kamusal hizmetlerin yerel yönetim idarelerince yerine getirilmesi asıldır. Yerel yönetimler, merkezi yönetime verilmemiş olan her türlü hizmet hakkında karar sahibidirler. Karar aşamasında yerel halka geniş ölçüde katılma imkânı tanınmıştır.

İl'in yürütme organı il yürütme kuruldur. Kurul il'in nüfusuna göre il meclisince seçilen 3-9 üyeden oluşur ve il'in yürütme görevlerini vali ile bir çeşit birliktelik içinde yerine getirir. Kurula vali başkanlık eder.

Vali İçişleri Bakanının, il meclisinin de görüşü alındıktan sonra önerdiği birkaç aday arasından 6 yıllık bir süre için kraliyet karnamesiyle atanır. Tekrar atanması mümkündür. Görevi, genelde il meclisi ve il yürütme kurulunca verilen kararların uygulanmasıdır. İl'deki merkezi idare birimlerine destek olmak ve bu birimlerle il yürütme kurulu, il meclisi, belediye meclisleri ve bu idarelerin yöneticileri arasında koordinasyonu sağlamak gibi bazı merkezi nitelik arz eden görevleri de vardır.

İl'in karar organı, üyeleri 4 yıl için seçilen il meclisidir. Meclis, vali ve il yürütme kuruluna yasalarla verilen görevler dışında, il'in bütün hizmetlerini yürütmekten sorumludur. Bunlara ilişkin kararlar alır, il'in bütçesini hazırlar.

Belediyelerde yürütme organı, belediye başkanı ile belediye meclisince kendi üyeleri arasından seçilenlerden oluşan yürütme kuruldur. Yürütme kurulu üyelerinin sayısı belediye meclisi üye sayısının %20'sini geçemez ve 2'den az olamaz.

Belediyelerde karar organı ise belediye meclisidir. Meclis, belediye başkanı ve belediye yürütme kuruluna verilen görevlerin dışında olmak kaydıyla belediye sınırları içindeki bütün hizmetlerin gerçekleştirilmesinden sorumludur.

Belediye başkanı, belediye meclisinin görüşü alındıktan sonra valinin önerisi ile kraliyet karnamesi ile atanır. Süresi 6 yıldır. Tekrar görevlendirilebilir. Belediye yürütme kurulunca ve belediye meclisince alınan kararları yürütür. Görev alanı içinde kamu düzenini sağlar. Meclis ve yürütme kurulunca alınan kararları hukuka ve kamu yararına aykırı gördüğü takdirde uygulamasını erteler ve il yürütme kuruluna itiraz eder. İl yürütme kurulu, kararı 30 gün içinde iptal etmediği takdirde, başkan kararı uygulamak zorundadır.

Belediye başkanı ve yürütme kurulu üyeleri belediye meclisine karşı ortaklaşa ve tek tek sorumludur. Meclis yürütme kurulu üyelerinden her zaman güvenini geri çekebilir.

Belediye "idari teşkilatı"nın başı ise, belediye yürütme kurulunca önerilen 2 üye arasından belediye meclisince seçilen Belediye Sekreteri'dir. Sekreter, belediye

meclisinin, belediye yürütme kurulunun, belediye başkanının ve belediyede oluşturulan bütün komitelerin çalışmalarına yardımcı olmak ve belediye idari teşkilatında koordinasyonu sağlamaktan sorumludur.

Merkez ve il yönetimleri belediyeler üzerinde genel bir denetim yetkisine sahiptir.

İller üzerinde denetim yetkisi merkezi yönetime aittir.

Yerel yönetimlerin kararlarının iptali yetkisi merkezi yönetime aittir. Vesayet mercileri, vesayet konusuna ait görevlerini gerektiğinde bizzat yerine getirme yetkisine sahiptir. Ancak yerel yönetimler, bu yetkilerin kötüye kullanıldığına kanaat getirmeleri halinde idari ve yargı mercilerine itirazda bulunabilirler.

- **İngiltere’de**, daha 12. yüzyıldan beri süregelen tarihi sebeplerle güçlü bir merkezi yönetim geleneği bulunmakla birlikte, aynı yüzyıldan itibaren ortaya çıkan kent yönetimi geleneğinden kaynaklanan bir yerel yönetim geleneği de merkezi yönetim yanında ağırlığını günümüze kadar hissettirmiştir. Ancak, Türkiye’de olduğu gibi parlamento yetkilerini, görev sınırlarını, hatta 1986 yılında büyük şehir belediyelerinde yapıldığı gibi, mevcudiyetlerini tamamen ortadan kaldırabilir.. Diğer demokratik ülkelerde gördüğümüz anayasadan kaynaklanan görev kapsamını burada göremiyoruz. Diğer demokratik ülkelerde örneğin Fransa’da olduğu gibi, yerel yönetimler yerel nitelikli iş ve işlemlerin karar ve icrasında genel yetkilerle donatılmamışlardır. Özerklikleri, parlamento tarafından kendilerine ayrılan alanlarda yetkilerini kullanma ve görev ifa edebilme ile sınırlıdır. Aksi halde, üstlendikleri iş yargı yolu ile durdurulabilir.

Yerel yönetim kademeleri, son (1996) yapılan düzenlemelerle İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda itibarıyla farklılıklar arz etmekte ise de İngiltere’de bölgeler (counties), metropoliten belediyeler (metropolitan boroughs), bölge illeri (county districts), köyler (parishes), İskoçya’da bölgeler (regions), şehirler (districts), adalar (islands), Galler’de bölgeler (counties), şehirler (districts), Kuzey İrlanda’da Bölge Yönetimleri (area boards), şehirler (districts councils) sistemin ana çizgileri korunmuştur. Örneğin bölge ve il meclisleri şeklindeki kademelenme sürdürülmektedir.

Yerel yönetimlerde karar organı, 4 yıllığına seçilen üyelerden oluşan meclislerdir. Meclisler arasında hiyerarşik bir ilişki yoktur. Polis, itfaiye, tüketicinin korunması, çevre sağlığı, otoyollar, anayollar ve demiryolları hariç, trafik ve ulaştırma, bölgesel çapta planlama, sivil savunma, konut, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, il ve bölge meclisleri marifetiyle yerine getirilir. Ancak zamanla bu hizmetlerin icrasında değişiklikler olmuş; bir kısmı merkezi yönetime, özerk bölgesel kuruluşlara, gönüllü kuruluşlara vb. verilmiş, bir kısmı da özelleştirilmiştir. İkinci kademe

yerel yönetim birimlerinden şehir meclislerinin rolü artırılmış, ancak bu rollerin icrasında, örneğin okulların yönetiminde velilerden oluşan okul kurallarına ağırlık verilmesi gibi, önemli değişiklikler yapılmıştır. Özetlemek gerekirse, günümüzde İngiltere’de yerel yönetimler doğrudan iş yapan (bu faaliyetleri olmakla birlikte) değil, bir çeşit işveren ve görev alanlarında kamu ve özel kuruluşları izleyen, denetleyen ve kendileriyle işbirliği yapan yönetimler haline getirilmişlerdir.

Yerel meclisler komiteler halinde çalışmakta ve yerel hizmetler meclis adına bu komiteler tarafından yönetilmektedir. Polis ve eğitim komitelerinde olduğu gibi yasa gereği kurulan komiteler yanında, meclisin takdiriyle kurulan komiteler de vardır. Meclisler görevlerinin bir kısmını veya tamamını bu komitelere devredebilirler. Komitelere -çalışma konusuna uygun olarak- seçilmemiş üyeler de alınabilir. Ancak komitenin başkanı mutlaka seçilmiş üyeler arasından belirlenir. Gizli olanları hariç, halk komitelerin toplantılarına katılabilir.

Merkezi yönetimin; üst düzey personelinin onaylanmasından personel ve servisler için standart konulmasına, yatırım projelerinin onaylanmasına, gelir ve giderlerin incelenmesine vb. kadar varan konularda, yerel yönetimler üzerinde bir dizi denetim yetkisi vardır.

Yargısal denetim, yetki tecavüzü ya da yasalarda belirtilmemiş olan işlere girişilmesi durumunda gündeme gelir ve işlemin durdurulması ya da iptali şeklinde sonuçlanabilir.

- **İspanya**’nın taşra yönetim yapısı özerk yönetim idareleri (bölge yönetimi), iller ve belediyelere ayrılmıştır (Anayasa madde 137). Bu yönetim birimlerinin yanında; örneğin metropoliten çapta kamu ulaşım hizmetlerinden, su dağıtımından, kanalizasyon ve atık toplama ve arıtma hizmetlerinden, arazi sulama işlerinden vb. sorumlu Metropoliten Alanlar, özerk yönetim idarelerinin doğrudan ya da birkaç belediyenin kendi yörelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak ortaklaşa kurdukları Alt Yönetim Bölgeleri (comarcas), köyler gibi fakat değişik adlar taşıyan en uç noktadaki geleneksel yönetim birimi olan Belediye Alt Yönetim İdareleri ile Belediye Birlikleri bulunmakta ise de bunlar özerk nitelik taşımayıp üç ana yönetim biriminin alt kademeleri şeklindedir.

Merkezi hizmetlerin yürütülmesi ve gerektiğinde yerel yönetim birimleriyle koordinasyonun sağlanması amacıyla özerk yönetim bölgelerinde bir hükümet temsilcisi bulunur.

İl ve belediyeler askerlik işlemleri, istatistikler, genel seçimler, kadastro hizmetleri gibi merkezi yönetime ait hizmetlerin yürütülmesinden de sorumludur.

Yürütme organı; bölge düzeyinde bölge meclisince kendi üyeleri arasından seçilerek kral tarafından ataması yapılan bölge başkanı ile doğrudan kendisi tarafından meclis üyeleri arasından 10'u aşmayacak şekilde seçilen Bölge Yönetim Kurulu, il düzeyinde H meclisince kendi üyeleri arasından seçilen İl Meclisi Başkanı, belediye düzeyinde ise nüfusu 100 binden az olan yerlerde seçmenlerin çoğunluk oyu ile, nüfusu bunun üstünde olan yerlerde belediye meclisinde kendi üyeleri arasından seçilen belediye başkanı, yürütme organı görevlerini yerine getirirler.

Bölge başkanı; özerk yönetim idaresini en üst düzeyde temsil eder, devletin özerk yönetim teşkilatı içindeki ilişkilerini izler ve düzenler, bölgenin faaliyetlerini yönetir ve koordine eder. Bölge yönetim birimlerinin başıdır. Bölge meclisine karşı sorumludur.

Bölge idarelerinde fiili yönetme işleri, icrai birimlerin her birinin bir meclis üyesinin gözetim ve denetimine verilmesi yoluyla gerçekleştirilir. Bunların atanma ve görevlerinden alınması bölge başkanının yetkisi dahilindedir.

İl'in başında bulunan il meclisi başkandan da; bölge başkanı gibi il'in faaliyetlerini yönetir ve koordine eder, il'i temsil eder, merkezi yönetim ve özerk bölge yönetimince il'e verilen diğer hizmetleri yerine getirir. İl yönetim birimlerinin başıdır ve il meclisine karşı sorumludur.

Belediye başkanı, belediyenin yerel nitelik taşıyan hizmetleri yanında, merkezi yönetimce yüklenen bir kısım merkezi nitelikli hizmetlerin yürütülmesinden de sorumludur. Belediye yönetim birimlerinin başıdır, belediyeyi temsil eder, belediye meclisine karşı sorumludur.

Karar organı; bölge yönetimlerinde bölge meclisi, illerde il meclisi ve belediyelerde belediye meclisidir.

Yerel yönetimlere, bazı kayıtlar altında referanduma başvurma ve yerel halka meclis toplantılarına katılma (bilgi amaçlı) hakkı tanınmıştır.

Merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında görev ve yetki dağılımı, Avrupa'daki benzerlerine yakın biçimde düzenlenmiştir. Anayasa ile özerk yönetimlerin 148. 1. maddede sıralanan tüm yetki ve görevleri tam bir sorumlulukla üstlenmeleri ilkesi getirilmiştir. Özerk yönetimler bu sorumlulukları üstlenmekten kaçındıkları takdirde, bunların kullanımı sorumluluğu merkezi yönetimde kalır. Merkezi yönetim, yasama yetkisi, yürütmeye ilişkin kural koyma yetkisi ve harcamaların yapılması ve koordinasyonu gibi sorumlulukları doğrudan üstlenir. Yetki alanı dışındaki her türlü işler özerk yönetimlerce yerine getirilir (anayasa madde 149.17). İller ve belediyeler arasındaki görev dağılımı da hemen hemen bütün yerel ihtiyaçlara cevap verecek kapsamda düzenlenmiştir.

Merkezi yönetimin özerk yönetimler üzerinde genel bir idari denetim yetkisi yoktur. Ancak merkezi yönetim, özerk yönetim idarelerince genel çıkarılan veya anayasanın zedelenmesi gibi durumlarda, konuları yargı denetimine götürmek ve anayasada belirtilen bir dizi tedbiri almak yetkisine sahiptir. Hesap denetimi Sayıştay tarafından yapılır.

Diğer yerel yönetim idareleri üzerinde denetim merkezi idarenin yerel temsilcisinin sorumluluğu altında ya da bölge yönetimlerince gerçekleştirilir. Yerel yönetim idareleri faaliyetlerinin ve aldıkları kararların bir nüshasını veya özetini üç gün içinde merkezi yönetimin ve özerk yönetimin ilgili birimlerine göndermek zorundadır.

Üst yönetimlerin tasarruflarına karşı yerel yönetimler yargıya başvurma hakkına sahiptir.

- İtalya'nın taşra yönetim yapısı bölgeler, iller ve belediyelere dayanır. İller ve belediyeler aynı zamanda merkez ve bölge yönetimlerinin taşra düzeyindeki yönetim birimleridir. Geniş kapsamlı yerel nitelikli görevleri yanında, merkezi yönetim anayasa ile kendine verilen bazı idari görevlerin icrasını bu yönetimlere devredebilir.

Bölge idarelerinde yürütme organı Encümen (Giunta)dir. Encümen, bölge meclisince mutlak çoğunlukla seçilen bir başkan ile bölgenin nüfusuna göre değişik sayıda üyeden oluşur. Başkan bölgeyi temsil eder, bölge hükümetinin (assessori) üyelerini seçer, yasaları yayınlar ve bölge meclisince verilen görevlerle, merkezi yönetim tarafından bölgelere devredilen görevleri vb. bizzat veya ortaklaşa yerine getirir. Encümenin görev süresi bölge meclisinin görev süresine uygun biçimde 5 yıldır.

İl idaresinin yürütme organı il encümeni (il Guintası)dir. İl encümeni bir başkan ile sayıları il meclisi üye sayısının beşte birini geçmeyen üyelerden oluşur. Başkan il meclisi üyeleri seçiminde aynı listede genel oy esası ile seçilir. İl encümeni üyeleri başkan tarafından atanır ya da üyelikten çıkarılır. Encümenin görev süresi 4 yıldır.

İl'in başkanı; il yerel yönetiminde hizmetlerin yerine getirilmesinden, bağlı il birimlerinin yönetim sorumlularının atanmasından ve il encümeni ile yerel yönetim sorumluları ve hükümet temsilcileri arasında koordinasyonun sağlanmasından vb. sorumludur.

Belediye idaresinde yürütme organı Belediye Encümeni (Belediye Guintası)dir. Belediye başkanı belediye meclisi için kullanılan oy pusulaları ile birlikte seçilir. Encümen üyeleri belediye başkanı tarafından atanır ve ilk meclis

toplantısında meclise bilgi verilir. Dört yıl görev yaparlar ve belediye başkanınca görevden alınabilirler.

Belediye başkanı belediyenin siyasi ve idare sorumlusudur. Encümene başkanlık eder. Belediye teşkilatının çalışmasının düzenlenmesinden, belediye meclisinin kararlarının uygulanmasından, kendisine yasalarla verilen, merkez ve bölge yönetimlerince devredilen görevlerin yerine getirilmesinden vb. bizzat ya da encümen ile ortaklaşa sorumludur. Ayrıca merkezi yönetimin temsilcisi olarak; nüfus kayıtlarının tutulması, seçim, askerlik işleri, istatistiklerin tutulması, görev alanı içinde kamu düzeninin sağlanması, sağlık, kamu hijyeni ve adli polis konularında görevli ve sorumludur.

Bölge, il ve belediye idarelerinde karar organı; bölgelerde bölge meclisleri, illerde il meclisleri ve belediyelerde belediye meclisleridir. Meclisler kendi alanlarında yerel hizmetlerin gerçekleştirilmesinde geniş yetkilerle donatılmışlardır.

Bölge, il ve belediye yönetimleri yükümlü oldukları hizmetleri yerine getirirken yerel halkla sıkı işbirliği içinde hareket eder. Halktan belirli sayıda talep geldiği takdirde, yerel konular üzerinde danışma niteliğinde halk oylaması yoluna gitmek zorunlu hale getirilmiştir. Halkın belediye alt bölümleri ve mahalle düzeyinde yerel çalışmalara katılması teşvik edilmekte ve bu amaçla sivil toplum kuruluşları yoluyla bir araya gelmeleri desteklenmektedir. Sivil toplum kuruluşları ile ilişkilerin yol ve yöntemleri çeşitli düzenlemelerle belirlenmiştir.

Bölge yasalarının anayasaya uygunluğunun denetimi bölge valisi (bölge komiseri) tarafından yapılır. Bölge yasaları bölge valisinin onayı ile yürürlüğe girer. Bu konudaki işlemler ve itiraz yolları yasa ile belirlenmiştir.

Bölge idarelerinin eylem ve işlemlerinin “kanunilik denetimi” bölge valisinin başkanlığında, yargıçlardan ve diğer uzman kamu görevlilerinden oluşan bir komisyon tarafından yapılır. Bölge meclisi kararları bu komisyonca 20 gün içinde iptal edilmediği takdirde yürürlük kazanır. Konuların ciddiyetine göre, bölge idarelerinin organlarının feshine kadar giden müeyyideler yasalarla belirtilmiştir.

İl ve belediye idarelerinin işlemleri üzerinde denetim, bölge meclisince seçilen hukukçu ve diğer uzmanlarından oluşan komiteler tarafından yapılır. Sonuçta, yerine göre valiler de devreye girebilmektedir. Bu konularda yapılacak işlemler yasalarda etraflı olarak gösterilmiştir.

- 1964 tarihli Yönetim Yasası'na göre “İsveç'te yerinden yönetimin temel birimleri belediyeler ve il meclisleridir. Belediyeler ve il meclislerinde karar alma hakkı, seçilmiş meclisler tarafından kullanılır. Belediyeler ve il meclisleri görevlerini yerine getirmek için vergi koyabilirler” (Bölüm 1. madde 7).

İsveç'in taşra yönetim yapısı iller, il meclisleri, belediye ve köylere bölünmüştür. İller bölge düzeyinde aynı zamanda merkezi yönetim birimleridir. Köyler kilise yönetiminin yerel birimleridir. İl'de yürütme organı konumundaki il idare heyetleri, bölge düzeyinde merkezi yönetim adına da görev yaparlar.

Yürütme organı; illerde il meclisi idare heyeti, belediyelerde belediye idare heyetidir. Her ikisinin de başkan ve üyeleri kendi meclislerince (il meclisi ve belediye meclisi) seçilir. Başkanları aynı zamanda il ve belediyenin siyasi konumdaki başıdır. Ancak sınırlı karar alma yetkisine sahiptirler. Merkez adına görevleri yoktur. Kararların çok büyük bir kısmı heyetlerle ortaklaşa alınır. Belediye ve il meclisi idare heyetlerinin altında yerel ihtiyaca göre oluşturulan birçok komite vardır. Her komite kendisi için belirlenen görevlerden sorumludur ve üstlendiği görevler, her hangi bir ücretli eleman gibi atamayla getirilen yönetim sorumlusu -şefi (förvaltningschef) tarafından yürütülür. Komiteler, kendileriyle ilgili meclis kararlarının uygulanmasından sorumludur ve kendi konularında karar sahibidirler.

Ayrıca illerde merkezi hükümet adına görev yapan 14 üyelik il idare heyetleri vardır. Heyet üyeleri il meclisinin teklifi üzerine hükümet tarafından atanır. Heyetin başkanı il'in valisidir. İl idare heyetleri, bölgelerindeki belediyeler üzerinde gözetim ve denetim, belediye kararlarına karşı yapılan itirazları tetkik vb. merkezi nitelikli görev ve yetkilere sahiptir.

Yerel yönetimlerde karar organı; üyeleri seçimle gelen il meclisi ve belediye meclisidir. Meclisler yerel nitelikli konularda geniş yetkilerle donatılmışlardır.

İsveç'te yerel yönetimler üstlendikleri görevlerde ve merkezi yönetim ile ilişkilerinde son derece geniş özerkliğe sahiptir. Görev alanları geniştir. Görev alanlarında kamu yararıyla ilgili konularda genel karar alma hakkına sahiptirler. İhtilafli hallerde yetkili birim yargı tarafından belirlenir.

Merkezi yönetim, yerel yönetimlerin yasalarla belirlenen görevlerini yerine getirip getirmedikleri hususları ile yasadışı ve hatalı işlemleri üzerinde doğrudan veya dolaylı denetim hakkına sahiptir. Dolaylı denetim mahkemeler, merkez ve bölge kuruluşları ve merkezi hükümet aracılığı ile gerçekleştirilir. Devletçe yapılan yardımların azaltılması/kesilmesi gibi tedbirler de bir çeşit özel denetim olarak görülmektedir. Ancak bu denetimlerde, yerinden yönetimlerde özerklik ilkesinin "özü"nün zedelenmemesi üzerinde hassasiyetle durulmaktadır.

2- Değerlendirme

Yazımıza, aralarında yer almak için eşliğine adım attığımız Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden Birliğin değişik bölgeleri itibarıyla ve taşra yönetim yapılarıyla özellik arz edebileceği düşünülenler, son derece özetlenmiş olarak alınmıştır. Gö-

rüleceği gibi, genelde merkezi yönetim yapılarından kaynaklanan sebeplerle aralarında farklar olmakla birlikte, temelde taşra yönetim yapılarına çağdaş yerel yönetimciliğin demokratik ilkelerini yerleştirmekte bir hayli mesafe almışlardır. Örneğin;

- Hemen hemen tamamına yakın kısmında merkezi yönetimin taşra düzeyine yönelik hizmetlerin yürütüldüğü icrai birimler dahil, taşrada gerçekleştirilen hizmetlerde temsil sistemi yani hizmetlerin karar ve icra aşamalarında yerel halk tarafından seçilen organlar (kişiler-komiteler, encümenler-meclisler) marifetiyle gerçekleştirilmesi esas olarak benimsenmiştir. Yönetim birimleri; karar organı durumundaki meclislere karşı mutlak sorumluluk içindedir, onların sürekli kontrolü altındadır.

- Yerel nitelik taşıyan hizmetlerin, çeşitli kademedeki yerel yönetim birimlerince gerçekleştirilmesi asıldır. Yerel yönetim idareleri, yerel hizmetler konusunda temelde “genel yetki”ye sahip oldukları gibi, kendi yönetim sınırları içinde merkezi yönetime ait; seçim hazırlıkları, ahvali şahsiye, pasaport, askerlik işlemleri, güvenlik işleri, yörenin ekonomik, sosyal, kültürel gelişmesine yönelik vb. iş ve işlemleri de yerine getirirler. Merkezi yönetimlerin, merkezi nitelikli olsun olmasın, yerel yönetimlere yeni görev ve yetkiler devretmesi her zaman mümkündür.

- Klasikleşmiş il, ilçe ve belediye gibi merkezi ve yerel nitelikli yönetimler yanında, bölge ölçeğindeki her çeşit kamu hizmetinin planlanması, koordinasyonu ve gerektiğinde yürütülmesi ve alt düzeydeki yönetim birimlerinin denetimi için illeri aşan ölçekte ve bütün organları seçimle gelen özerk bölge yönetimleri kurulmuş ve hem merkezi ve hem de yerel nitelik taşıyan görevlerle donatılmışlardır.

- Farklı yönetim birimlerine görev ve yetkilerin dağıtımında ve kaynakların tahsisinde bunların en yakın hizmet birimince gerçekleştirilmesi ilkesi (subsidiarite) temel alınmaktadır.

- Bir kısım ülkelerde yerel hizmetler, meclis adına bir meclis üyesi ya da seçilmiş-atanmış kişilerden oluşan komiteler tarafından yerine getirilmektedir.

- Her ne kadar bölüşülen gelirler (impôts portages) ilkesi çerçevesinde merkezi yönetimlerce; yasalarla belirlenen oranlarda ve yasalarla sağlanan tarafsızlık esasları içinde devlet bütçesinden periyodik aralıklarla kaynak aktarılmakta, ayrıca sık sık diğer parasal destekler sağlanmakta ise de, yerel yönetimlerin öz gelirleri bütçelerinde önemli yer tutmaktadır. Parasal kaynak temininde sadece merkezi yönetime avuç açan idareler olmaktan önemli ölçüde kurtarılmışlardır.

- Yerel yönetimlere bazı kayıtlar altında danışma veya karar amaçlı olarak referanduma başvurma hakkı tanınmıştır.

- Yerel özerklik kavramı hemen hemen bütün unsurlarıyla fiiliyata geçirilmiştir. Merkezi yönetim idareleri ile eyalet ve bölge idarelerinin, illerin, ilçelerin yerel yönetimler üzerindeki vesayet yetkileri asgari sınırlarda tutulmuştur. Yetkiler genelde, yasalarla bağdaşmadığı sonucuna varılan yerel yönetim tasarruflarının nihai noktada yargı mercilerine intikal ettirilmekten ibarettir.

Denetimlerde genelde kanunilik denetimi (contrôle de legalité) esas kabul edilmiş ve yerindelik denetimi (contrôle d'opportunité) asgari düzeyde tutulduğu gibi o da genelde merkezi idarece verilen görevler ve tahsis edilen özel yardımlarla sınırlandırılmıştır. Denetimlerde özerklik ilkesinin özünün zedelenmemesi hususlarına azami dikkat gösterilmektedir:

Yerel yönetim idarelerinin, vesayet-denetim yetkilerinin kötü kullanılması halinde yasalarla belirlenmiş idare ve yargı mercilerine itiraz hakları vardır.

Buraya kadar çok kaba çizgilerle sergilemeye çalıştığımız Avrupa Birliğine üye bazı ülkelerdeki taşra düzeyi yönetim anlayışını birkaç cümle ile şöyle toplamamız sanırsanız en azından az hatalı olacaktır;

- Taşra düzeyinde kamu hizmetleri, yerel yönetim anlayışı içinde ve hür seçimlerle gelen karar organlarıyla donatılmış özerk yönetim idarelerince, merkezi yönetimlerin müdahaleleri minimum düzeye indirilmiş olarak yerine getirilmektedir.

- Merkezi yönetimin taşra birimlerinin görevleri, kısıtlı sayıdaki merkezi nitelikli ve büyük ölçekli hizmetler dışında; seçilmiş yerel organların kararları ve yürütümü ile gerçekleşen hizmet vb. eylem ve işlemlerin ancak "müdahale edebilecekleri yasal sınırlar içinde ve korunması istenen yararın önemi ölçüsünde" yerine getirilip getirilmediğinin denetimi ile ve sonucun nihai noktada yargı mercilerine intikal ettirilmesi ile sınırlıdır.

Bu yönetim anlayışı, hakim sınıflarla asırlardan beri sürdürülen mücadelelerin sonunda kazanılmış birliklerle oluşmuş ve adeta -ifade yerinde ise- bir "doğal yönetim kültürü" ortaya çıkmıştır. Bunun dışındaki, yani atama suretiyle gelip yerel halka karşı bir Ölçüde bağımsız biçimde kullanılan bir yönetim tarzı düşünülmemekte ve bu tarz bir yönetim anlayışı yadırganmaktadır.

Yönetim çevresini ilgilendiren kararların hangi kişi/kişilerce alınması gerekeceğine dair düşünce ve tartışmalar günümüzde önemini yitirmiş, kararların bütün verilerle değerlendirilerek, ayrıca yerel halkın katılımı ve iradesine önem verilerek oluşturulup oluşturulmadığı hususları ağırlık kazanmıştır. Bu yönetim anlayışını, yerel yönetimlerin siyasi, idari ve mali özerkliklerinin korunması ve haklarının

belirlenmesi yönünde Avrupa ölçüsünde temel hükümler getiren Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı¹'nda da görmekteyiz.

Avrupa Konseyi'nce yürürlüğe konan söz konusu Şart'ın giriş bölümünde, konseye üye ülkeler için -Avrupa Birliği üyesi ülkeler konseyin de etkili üyeleri olup Şart'ın hazırlanması ve yürürlüğe konmasına öncülük etmişlerdir- “....Ortak mirasları olan ilke ve düşüncelerin gerçekleştirilmesi amacına yönelik daha büyük bir birliğe erişmek...” hedefinin güdüldüğü belirtilmekte ve buna ulaşma yollarının ise;

- Yönetime ilişkin alanlarda Avrupa Konseyi çerçevesinde sözleşmeler yapılmasına,
- Yerel yönetimlerin demokratik rejimin temel kuruluşlarından biri olduğunun kabul edilmesine,
- Kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesine yurttaşların katılma haklarının, Avrupa Konseyine üye bütün ülkelerce benimsenen temel haklardan biri olduğuna ve bu hakkın yerel düzeyde bütün unsurlarıyla kullanılmasına,
- Büyük yetki ve sorumluluklarla donatılmış yerel yönetimlerin yurttaşlara yakın mesafede daha etkili ve verimli yönetim biçimine olanak sağlayacağına,
- Avrupa ülkelerinde yerel özerkliğin korunması ve güçlendirilmesinin, demokrasi ve yerinden yönetim ilkelerine dayalı bir Avrupa için büyük yararlar sağlayacağına,

bağlı olduğu belirtilmiş ve bütün bunların; demokratik yollarla oluşturulmuş karar organları bulunan, geniş yetkilerle donatılmış, yeterli kaynaklara ve geniş olanaklara sahip yerel yönetimlerin varlığı ile mümkün olacağı vurgulanmıştır.

Şart'ta, giriş bölümündeki bu hedeflere uygun olarak, içerik itibarıyla de yerel yönetimler için;

- Doğrudan halka dayandıklarından, özgürlükçü demokrasinin gerçek dayanağı olarak görüldükleri,
- Halkın kamu yönetiminde karar sahibi olmasının başlıca aracı oldukları,

Vurgulanarak, bu düşüncelerle;

- Daha fazla yetki ve sorumlulukla donatılmalarına, yurttaşta daha fazla ve daha etkili hizmet verebilmelerine yardımcı olunması,

¹ Türkiye Şart'ı 8 Mayıs 1991 tarih ve 3723 sayılı Yasa ile onaylamıştır.

- Hak ve yetkilerinin ihlali halinde yargı yoluna başvurma haklarına kısıtlama getirilmesi,
- Hür seçimlerle gelmiş karar organlarıyla donatılmaları,
- Görev ve yetkilerine merkezi yönetimlerin müdahalelerinin minimum düzeyde tutulması,
- Üzerlerindeki denetimlerin önleyici değil, sadece kanunilik (contrôle de legalité) temeline dayandırılması,
- Görevleri ile orantılı gelirlere sahip kılınmaları ve bu gelirler yüzünden özerkliklerine kısıtlama getirilmemesi,

vb. ilkelere yer verilmektedir.

Buraya kadar sergilemeye gayret edilen tablo karşısında ülkemizin taşra yönetim yapısına da kısaca göz atarsak; 19. Asır kıta Avrupası yönetim sisteminden kaynaklanan taşra yönetim yapımız; eskiden mevcut olan aşırı merkeziyetçi konumundan zaman içinde bazı değişikliklerle biraz yumuşatılarak günümüze kadar gelmiş, ancak günümüzün demokratik yönetim anlayışının sağladığı gelişmeler karşısında yine aşırı merkeziyetçi görünümünü korumuş bir yönetim biçiminin izlerini taşımaktadır. İllerin başına atama ile getirilen doğrudan merkeziyetçi yönetime bağlı bir üst yöneticiye, yasa ile belirlenmiş bazı kuruluşlar dışında “merkezi idare adına doğrudan karar almak ve uygulamak” yetkisini sağlayan yetki genişliği sistemi, fiili uygulamalarda giderek artan törpülenmelere karşın hala geçerliliğini korumaktadır. Sistem, günümüzde kullananlar itibarıyla daha da genişletilerek bölgesel kuruluşlar gibi diğer bir kısım kuruluşların başkanlarına da, kendi başkanlıklarının üstlendikleri görevler çerçevesinde yaygınlaştırılır olmuştur. Bu durum, her ne kadar açık ifadelerle kağıt üzerine yansıtılmamakla birlikte, il düzeyindeki “hiyerarşik statü” yanında uzmanlık anlayışının ön planda tutulduğu “fonksiyonel statü”ye de yer verildiğini, en azından hoş görüldüğünü göstermektedir. Belirgin nitelik, her ikisinde de merkezi yönetimin hakim kılınmasıdır.

Ülkemizde yerel yönetim idareleri, günümüz demokratik yönetim anlayışının sınırlarını zorlayacak ağırlıkta vesayet denetimine alınmıştır. Hele il özel idarelerinin nerede ise nefes alamayacak konumda oldukları herkesçe bilinmektedir. Bu konuda; ülkemizde temel değerler üzerinde toplumsal mutabakatın henüz arzu edilen düzeye erişmemiş olduğu yolundaki görüşler ışığında taşra düzeyinde yöneticilerin (vali, kaymakam) özellikle güvenlik hizmetleri açısından güçlü yetkilerle donatıldığı bir yönetim biçiminin muhafazasının istikrar açısından önemini koruduğu yolundaki görüşler geçmişte olduğu gibi günümüzde de ağırlığını korumaktadır. Ülkemizin özellikle son 15 yıldır karşılaştığı badireler hatırlanırsa, bu görüşlerdeki

gerçeklik payının anlaşılabilmesi mümkün değildir. Fakat genelde güvenliğe ilişkin bu tür görüşlerin kapsamına örneğin; yerel yönetim idarelerini, yerel nitelik taşıyan hizmetleri ve bunları yukarıda özetlenen standartlara yaklaştırmak ve daha etkin hale getirmeye yönelik girişimleri almanın gereği olmadığı açıktır. Ancak görünen odur ki, toplumumuz sistemin bu yapısından şikâyetçi değildir. Yerel yönetim idarelerinin de, sivil toplum girişimleri olarak zaman zaman ortaya çıkan birkaç cılız ses dışında herhangi bir şikâyetlerinin bulunmadığı gözlenmektedir. Anlaşılan, daha az vesayet denetiminin, daha fazla özerkliğin, daha fazla öz gelirin vb. kendilerinde yaratacağı sorumluluğun altına cesaretle girmek yerine sıkı bir üst kontrol şemsiyesi altında olmak, üç-beş kuruluş yardım için bakanlıkların kapılarını aşındırmak ve partizanca kayırmacılıklarla bunları elde etmek daha rahat gelmekte...

Kamu hizmetlerinde görev ve yetkilerin mahallinde devri, üyeleri yerel hak tarafından seçilen organlardan oluşan özerk yönetimlerce, halkın da yakından denetim ve katılımıyla, hizmetlerin şeffaflık içinde gerçekleştirilmesine öncelik veren yönetim anlayışının Avrupa Birliği ülkelerinde asırların süzgecinden geçerek günümüze ulaştığına yukarıda değinmiştik. Bahse konu anlayış bütün ülkeler için geçerli belirli bir yönetim modelini içermektedir. Yönetimlerin biçimi, görevleri, seçim/atama yöntemleri, merkezi yönetim ile ilişkileri, gelirleri vb.nın her ülkenin geçmişi, toplumsal koşullarına, geleneklerine göre farklılık göstereceği doğaldır. Burada aslolan, öz kaba çizgileriyle ortaya konmaya çalışılan yerellik, seçimle gelme, özerklik, şeffaflık, minimum vesayet gibi temel kıstaslara farklı yönetim modelleri içinde yer verilmekte olup olmadığıdır. Ülkemizde merkezi yönetim ve yerel yönetim kademelerinde reform ihtiyacı konusunda en azından söylem düzeyinde görüş birliği bulunmakla birlikte, bunun kapsamında açıklık ve görüş birliği görülmemektedir. Çoğu çevrelerde örneğin yerel yönetimlere sadece görev devri reform olarak algılanmaktadır.

Avrupa Birliği ile tam üyelik görüşmelerinde diğer sorunlar yanında, en azından ilk aşamalarda yönetimde reform ihtiyacının gündem konusu olacağı sanılmaktadır. Eğer ülkemizde toplum kesimleri arasında görüş birliği sağlanırsa-ki bu, sivil toplum girişimleriyle gösterilecek etkinliklere bağlı sanılmaktadır- reformların gerçekleşmesi de kendi insanımızla, kendi isteğimizle ve kendi irademizle olmalıdır, diye düşünmekteyiz. Avrupa Birliği ile tam üyelik görüşmeleri ve sonrası gelişmeler bu yöndeki düşüncelere kesafet kazandırır ve bu yolda sivil toplum örgütleri ağırlıklı etkin girişimlere yol açarsa, bunun da kazanç sayılması gerektiği düşüncesindeyiz.

Konuyu toparlamak gerekirse, Türkiye Avrupa Birliği'ne tam üye olarak giriş konusunda halkıyla, hükümetiyle kesin tavını koymuş ve Helsinki Zirvesiyle de adaylığını elde etmiştir. Dev adımlarla ilerlemekte olan bir dünyada gelişmiş ülkeler

arasında yer alabilmemiz bakımından bu sonuç önemlidir. Tam üyeliğe gidilmesiyle Türkiye kendini yeni yeni oluşumların ve standartların içinde bulacaktır ve bunlara göre daha şimdiden Kopenhag Kriterlerine sadece siyasi yönleriyle değil; tanrı, ulaşım, finans, sağlık, gümrük, sanayi, istihdam, çalışma-iş hukuku, mesleki eğitim, sosyal güvenlik, iş kazalarına karşı koruma, meslek hastalıkları, iş sağlığı vb. birçok konuda da, başta anayasa olmak üzere mevzuatında değişiklikler yapmak zorunda kalacaktır. Aslında bu süreç, yukarıda da değinildiği gibi üyeliğe başvurulduğu 1987 yılından itibaren başlatılmış olup, teknik çerçevede belirli bir mesafenin alınmış olduğu sanılmaktadır. Sonuçta bu değişikliklerin büyük ölçüde taşra yönetimine de yansiyacağı tartışılmazdır. Ancak bunlardan taşra yönetimimizi (mülki idare) doğrudan ya da dolaylı ilgilendirecek, hatta etkilendirebilecek hususları ortaya koymadan önce Birliğe üye ülkelerde, dolayısıyla Birlik bünyesinde hakim olan değer yargılarına kısaca göz atmanın isabetli olacağını düşündük.

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdeki sosyal bünye ile sosyal ve ekonomik politikalar arasında genelde uyum sağlanmış, büyük ölçüde kalıcı çözümler getirilmiştir. Ayrıca ülkeler arasında da bu konularda ana çizgilerde uyum mevcuttur. Ülkeler, sosyal bünyelerine uygun temel politikaların "demokratik değerlerin korunduğu çok uluslu ve çok sesli bir Avrupa" mesajı ile yansıtılmaktadır. Bu genel tablo karşısında, yukarıda da kısmen değindiğimiz gibi, Avrupa Birliği;

- Demokratik ilkelerin hakim olduğu bir yapıya sahiptir. Üye ülkelerin sosyal politikalarında çağdaş demokratik ve liberal, insan hak ve özgürlükleri ve hukukun üstünlüğü hakimdir.
- İdare edenler ile edilenlerin genelde uyum içinde olduğu bir sosyal bünye mevcuttur. İdare eden, idare edilene, örneğin tepeden bakmamakta, idare edilen de idare edene karşı zaman zaman tavır alsa bile bunlar genelde hükümet ya da yerel yönetim tasarruflarından kaynaklanan somut uygulamalar nedeniyle demokratik hak ve özgürlüklerin bir tezahürü şeklinde oluşmaktadır.
- Ferdiyetçilik - ferdi girişimcilik her şeyin üstünde görülmektedir.
- Merkezi yönetimler, uyum içinde, halka yetki devrini azami noktasına çıkarmışlardır. Güçlü bir "yerel yönetimcilik" anlayışı yerleşmiş, yerel nitelik arz eden hizmetler- hacmi ve teknik özelliği itibarıyla yerel kapasiteyi aşanlar hariç- yerel organların kararlarıyla ve denetimi-gözetimi altında gerçekleştirilir.
- Karar mekanizmaları genelde tabana yayılmış, özerklik bütün unsurlarıyla benimsenmiş; siyasi ve kişisel çıkarlar -müdahaleler- keyfilikler değil, kurallar hakim kılınmış ve kişiler değil, kurumlar geçerli tutulmuştur.

- Üye ülkeler, sanayileşmiş hatta çoğu sanayi devrimini başlatmış ülkeler grubunda yer almaktadır. Sanayileşmeden kaynaklanan sosyal sorunların çözümü için demokratik mekanizmalar getirilmiştir. İşçi-işveren arasından genelde devlet çekilmiş, sorunlar büyük ölçüde taraflar arasında çözülmektedir. Müşterek noktalarda büyük çelişkiler genelde azdır.
- Toplulukta eskiden beri kök salmış sanayi ve ticaret geleneği, sermaye birikimi mevcuttur, kalifiye eleman yetiştiren köklü kurumlara sahiptir. Bu birikimlerle Birlik, 21. yüzyılda bir sanayi ötesi toplumu olma hedefindedir. İddialar odur ki, içinde bulunduğumuz 21. yüzyılda sanayi ülkeleri 2. sınıf ülkeler, esas teknolojinin üretildiği ülkeler ise 1. sınıf ülkeler konumuna gelecektir. Bu aşamaya giderken de, yine demokratik değerler, merkeziyetçilikten uzaklaşma, insanlık hak ve özgürlükleri ve hukukun üstünlüğü gibi değerlere ait çitanın daha yükseklerle çıkarılması hedef olarak alınmaktadır.

Çok kısa ve kaba çizgileriyle yansıtılmaya gayret edilen bu tablo, nasıl bir topluluk bünyesinde yer almaya talip olduğumuzu bize açıkça göstermektedir. Burada, mülki ve yerel yönetimiyle, güvenlik hizmetleriyle, daha şimdiden Avrupa Birliği yönetim yapı ve zihniyetine uyum sağlamaya yönelik kurumsal düzenlemeler yapmaya bizleri iten bazı kırıntıların bulunduğu görülmemesi mümkün değildir. Örneğin günümüzde taşra mülki yönetimimizde hakim olan anlayışın, yukarıda da bir vesile ile değinildiği gibi aşırı denecek derecede merkeziyetçi özellik taşıyan bir yapıya sahip olduğu tartışmasıdır. Yapı köklüdür ve kökleri taa 1800’lü yıllar başlarına kadar dayanan, özü güçlü bürokrasi, ordu, polis, toprak sahipleri kaynaklı Bonapartist devlet anlayışına dayanır. Halk işin içinde yoktur. Yönetici sadece merkezi yönetimi temsil eder. Nerede ise bir buçuk asırdır da ülkemizde imparatorluk ve cumhuriyet dönemleri taşra yönetimlerinin temelini teşkil etmiştir. Başındaki yönetici, yerel nitelikli olanların büyük kısmı dahil, yönetim çevresindeki kamusal eylem ve işlemlerle -adli ve askeri nitelikli olanlar hariç- nihai noktada doğrudan söz ve karar sahibi olduğundan sistemin özünden kaynaklanan bir otorite ve prestije sahiptir. Ancak sistemde toplumsal dinamikler yerine “kişi”lerin hakim kılınması hasebiyle yönetici, özellikle son 30 yılın kural tanımaz siyasi ve ekonomik içerikli çıkar müdahalelerine tek başına maruz kalmış; büyük ölçüde atamalarda çarpıklıklardan kaynaklanan nedenlerle de bunlara direnç göstermede yetersiz kalınmış ve böylece zaman içinde toplum nazarında sistemin erozyona uğramasına yol açıldığı gibi yöneticilerin sistemden gelen otorite ve prestijlerinde de giderek artan kayıplar hasıl olmuştur. Bütün bunlara rağmen, bir buçuk asırdan beri yerleşmiş ve partizan siyasi güçler ve çıkar gruplarının rahatça müdahale edebildikleri sisteme karşı ortaya konan çağdaş görüşlere bu güçlerce direnç gösterilmesi, olumsuzluklar sergilenmesi, hatta şekillenmiş olan düşünce kalıplarının daha da sertleş-

mesi doğaldır. Kaldı ki, yukarıda da değinildiği gibi, sisteme karşı beklenmesi gereken “yerel yönetimci” çevrelerde dahi -çok seyrek ve cılız olarak ortaya konan bazı görüş ve istekler dışında- kamuoyuna yansıyan seslere de rastlanamamaktadır. Ancak unutmamak gerekir ki Bonapartist sistem günümüzde anavatanı Fransa’da dahi eski etkinliğini yitirmiş, yerel yönetimlerin lehine nerede ise sembolik bir konuma bürünmüştür.

Sonuç olarak, Avrupa Birliği’ne tam üyeliğin eğiğinde olduğumuz günümüzde, aralarında yer almaya Talip olduğumuz üye ülkelerin taşra yönetim biçimleri ve Birlik bünyesinde hakim olan düşünce ve uygulamalar istikametinde, taşra yönetimimizi; yöneticilerin münferiden kullandıkları yetkiler asgari düzeyde tutulacak, güvenlik hizmetleri ellerinde kalacak, vatandaşa en yakın düzeyde karar alacak ve demokratik yöntemlerle oluşacak mekanizmalara öncelik verilecek fakat üzerlerinde merkezi yönetimin etkin ve tarafsız gözetimleri - denetimleri eksik tutulmayacak bir yapıya dönüştürmeyi hedefleyecek çalışmaların artık en azından düşünce düzeyinde irdelenmesi zamanının geldiği kanaatindeyiz.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Modeles d’organisation pour l’administration des agglomerations. Conseil de l’Europe, Strasbourg, 1986.
- Le Status et les conditions de travail des elus locaux et regionaux, Conseil de l’Europe, Strasbourg, 1986.
- Les Structures de gestion des collectivites localest et regionales, Conseil de l’Europe, Strasbourg, 1992.
- Structures locales et regionales dans les pays membres du Conseil de l’Europe, Conseil de l’Europe, 1989.
- Decentralisation et renforcement de l’autonomie locale, Conseil de l’Europe, Strasbourg, 1992.
- Structure et fonetionnemcnt de la democratie locale et regionale, France, Conseil de l’Europe, Strasbourg, 1993. (Aynı adla İsveç, Belçika, Yunanistan, İtalya, Almanya, İngiltere, İspanya, Hollanda, İsveç için yapılan yayınlardan da yararlanılmıştır.)
- Les possibilites d’emprunt de collectivites locales et regionales, Conseil de l’Europe, Strasbourg, 1992.
- Les ressources financieres de l’administration locale et regionale, Conseil de l’Europe, Strasbourg, 1985.
- Intervention economique des autorites locales et regionales, Conseil de l’Europe, Strasbourg, 1995.
- La regionalisation et ses consequences sur Fautonomie locale, Conseil de l’Europe, Strasbourg, 1998.

- La taille des communes, l'efficacite et la participaion des citoyens, Conseil de L'Europe, Strasbourg, 1995.
- La participation des citoyens - consommateurs a la gestion des Services publics locaux.
- Methodes de consultations des citoyens sur les affaires municipale, Conseil de l'Europe, Strasbourg, 1979.
- Dünyada Mahalli İdareler. İçişleri Bakanlığı Yayını, Ankara, 1999.
- Teoman Ünüsan, Avrupa'da Yerel Yönetimler, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1996.
- Ziya Çöker, Kamu Yönetimi ve Genel Yöneticilerin Yönetim Anlayışı, Türk İdare Dergisi, Eylül 1999, Sayı 424.
- Ahmet Özer, Türkiye'nin Yönetim Yapısına Toplu Bakış ve Yeniden Düzenleme İhtiyacı, Türk İdare Dergisi, Mart 1995, Sayı 406.
- Ahmet Özer, Bürokrat-Politikacı İlişkileri ile Ülkemizdeki İstisnai Memuriyet ve Lalilik Sistemi Üzerine Görüşler, Türk İdare Dergisi, Haziran 1999, Sayı 423.
- Ali Pıtırılı, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Türk İdare Dergisi, Haziran 1999, Sayı 383.
- Kadir Koçdemir, Avrupa Birliği Hukuku ve Mahalli İdareler, Türk İdare Dergisi, Mart 2000, Sayı 426.

TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ İLE ÇEVRESEL BÜTÜNLEŞMESİ

Doç. Dr. Firuz Demir YAŞAMIŞ*

Giriş

1999 yılının Aralık ayının son günlerinde Helsinki’de yapılan Avrupa Birliği (AB) zirvesi Türkiye açısından son 35 yılda özlemle beklenen bir istemin gerçekleşmesi yolunda çok önemli gelişmelere sahne olmuştur. Helsinki’de yapılan yoğun görüşmeler sonucunda, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne tam üyeliği için “aday ülke” olarak kabul edilmesi karara bağlanmıştır. Ülkemizin ekonomik, toplumsal ve siyasal geleceği açısından belirleyici önemi oldukça fazla olan bu kararla, Türkiye’nin Avrupa ve batı dünyası içindeki yeri kesinleşmiş ve aksi yöndeki tartışmalar son bulmuştur.

Bu son derecede önemli karar, ülkenin Avrupa ile her açıdan bütünleşmesi, karşılıklı çıkarların dengelenmesi ve etkili ve devingen özellikler içeren ikili ilişkilere kavuşması anlamına gelmektedir. AB ile bütünleşme, aynı zamanda, ülke ekonomisinin Avrupa ülkelerinin ekonomileri ile yarışabilen konuma gelmesine yardımcı olacaktır. Batılı toplumsal değerlerin, nüfusunun önemli bir kesimi müslüman olan bir ülkede egemen ve başat toplumsal değerlerle karşılıklı etkileşim içine girmesi her iki kesimde de yeni toplumsal uyum ve hoşgörü ortamlarının yaratılmasına neden olacaktır. Daha da ötesi, bu karar, Türkiye’nin kamu yönetiminin daha çağdaş bir konuma ulaşmasında önemli katkılar sağlayacaktır.

Açıkça bilinmekte ve kabul edilmektedir ki, bu olumlu sonuçlar ülkenin aday ülke olarak kabul edilmesiyle bir anda gerçekleşebilecek olgular değildir. Ekonomiden kamu yönetimine, kurumsal düzenlemelerden hukuksal ve yasal düzenlemelere kadar birçok alanda AB ile Türkiye arasındaki farklılaşmaların hangi konular üzerinde yoğunlaştığını belirlemek ve bunları giderecek önlemler almak gerekmektedir. Bu süreç, hem bir uyum ve hem de bir bütünleşme süreci olacaktır.

* Çevre Bakanlığı Eski Müsteşarı

Bu araştırmanın amacı, AB ile Türkiye arasındaki bütünleşme çalışmalarının önemli bir bileşeni olan çevre konusundaki bütünleşme sürecini irdelemektir.

Avrupa Birliği'nin Temel Hukuk Belgelerinde Çevre Kavramı

“Çevre” olgusu ve kavramı Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan Avrupa Birliği'ne geçiş süreci içinde önemli değişiklikler geçirmiştir. Kuşkusuz, bu bağlamda en önemli hukuksal belge Roma Anlaşmasıdır. Ancak, bu belge, aşağıda özetlendiği şekilde ve çevresel kalitenin korunması ve geliştirilmesi bağlamında, zaman içinde önemli değişikliklere konu olmuştur.

1957 Roma Anlaşması

AB'nin temel hukuksal belgesi -bir anlamda Anayasa'sı- 1957 tarihli Roma Anlaşmasıdır. İmzalandığı yılların koşulları içinde Roma Anlaşması içinde çevre ile doğrudan ilgili bir hüküm yer almamaktadır. Esasen, kuruluşundaki adıyla “Avrupa Ekonomik Topluluğu” (European Economic Community - EEC) ya da kısa adıyla “Common Market” (Ortak Pazar - OP) yalnızca Avrupa ülkeleri arasında ekonomi alanındaki engelleri ortadan kaldırmak ve gümrük duvarları olmayan “ortak” ve her üye ülkenin “serbest ekonomik rekabeti”ne açık bir piyasa yaratmak ve bunun devamını sağlamak amacını taşımaktadır. Her ne kadar kurucularının zihinlerindeki asıl hedef “Avrupa Birleşik Devletleri”ni yaratmak ise de, 50'li yılların ortaları için henüz çok erken olan bu fikir yerine, Avrupa ülkeleri tarafından daha kolay kabul görebilecek bir ilke olan ekonomik piyasaların birleştirilmesi ve bütünleştirilmesi fikri yeni örgütün temel amacı olarak ortaya konmuştur.

Temel amaç bu şekilde ortaya konulunca da, çevre endişeleri Roma Anlaşması'nda başat bir endişe konusu olarak ortaya çıkmamaktadır. Buna karşın, Roma Anlaşması'nda çevre ile dolaylı olarak ilgisi kurulabilecek bazı hükümler yer almaktadır. Bunlardan biri OP içinde “yaşama ve çalışma koşullarının sürekli olarak iyileştirilmesi” yol undaki hükümdür. Bu hükme göre, OP'a üye olan ülkeler, bireylerinin yaşama ve çalışma koşullarında sürekli iyileştirme çalışmaları yapacaklardır. Özellikle “yaşama koşullarının sürekli iyileştirilmesi” ilkesi çevre sorunları ile yakından ilgisi kurulabilecek bir ilkedir. Bu hükme dayanarak, OP'ın çevre ile ilgili girişimleri ve etkinlikleri başlatabilmesi olanağı ortaya çıkmıştır.

Roma Anlaşması'nda yer alan bir başka ilke olan “iç pazarı tehdit eden gelişmeler”e karşı önlem almak ilkesi ise “haksız rekabetin önlenmesi” ve “tüketicinin korunması” ilkeleri yanında “çevre sorunları” ile uğraşılması ilkesini de -dolaylı olarak- beraberinde getirmektedir. Bir ülkede görülebilecek olan çevre sorunlarının serbest rekabeti ve bu nedenle de OP'ı olumsuz etkilemesi durumunda

bu engelin ortadan kaldırılması ilkesi üye ülkeler tarafından kabul edilmiş bulunmaktadır.

Roma Anlaşması'nın 100 üncü maddesi ise "ortak pazarın işlemlerini doğrudan etkileyecek nitelikteki ülke yasaları arasında uyum sağlamak" zorunluluğunu getirmektedir. Bu bağlamda, Anlaşma'da "çevre" kavramından söz edilmemiş olsa dahi, üye ülkelerin yasaları arasında farklılık bulunması ve bu farklılığın OP'ın işlemlerini doğrudan etkileyecek konumda olması durumlarında, OP bu duruma müdahale edebilecek ve ilgili yasalar arasında belirgin bir uyum sağlamak hak ve yetkisine sahip olacaktır. Çevre sorunlarının bu çerçevede de ele alınması olanaklıdır.

Roma Anlaşması'nın çevre konularında çalışmalar yapılmasına olanak veren bir başka hükmü de 235 inci maddedir. Bu madde, "Topluluk hedeflerinin gerçekleştirilmesini sağlamak üzere Anlaşmada bir düzenleme bulunmayan konularda gerekli düzenlemeleri yapmak yetkisi"ni OP'a vermektedir. Bu bağlamda, çevre sorunları konusunda herhangi bir yasal düzenlemenin olmaması durumunda dahi, OP Topluluk hedeflerinin gerçekleşmesi için gerekli önlemleri almak hak ve yetkisine sahip bulunmaktadır.

Buraya kadar yapılan açıklamalarda da görüldüğü üzere, Roma Anlaşmasında çevre konusunda doğrudan bir hüküm bulunmamasıyla birlikte, OP çevre sorunlarının giderilmesi konusunda her türlü önlemi almak yetkisine sahip bulunmaktadır. Nitekim, çevre konularının esaslı bir unsur olarak ele alındığı 1987 Avrupa Tek Senedi'ne kadar OP, çevre konusunda, pek çok hukuksal, kurumsal ve yönetsel düzenleme gerçekleştirmiştir.

1987 Avrupa Tek Senedi

1970' l i yıllar dünya üzerinde çevresel bilinçlenme ve örgütlenme yılları olmuştur. 5 Haziran 1972'de Stockholm'de Birleşmiş Milletler'in (BM) öncülüğünde yapılan "Habitat" (İnsan ve Çevresi) toplantısı dünya uluslarını çevre sorunları konusunda harekete geçiren ilk önemli uluslararası girişim olmuştur.

1970'li yıllar, aynı zamanda, çevre konusundaki önemli kuramsal çalışmaların kamuoyuna yansıtıldığı yıllardır. Roma Klubü tarafından gerçekleştirilen ve Meadows, Meadows ve Behrens tarafından hazırlanan "Büyümenin Sınırları" (Limits to Growth) adlı rapor bunlardan en fazla ilgi çekeni olmuştur. "Dinamik sistemler " yaklaşımını esas alarak gerçekleştirilen bu çalışmada, tüm insanlığı çevrenin korunması konusunda eyleme geçmeye zorlayan yargılara ve sonuçlara varılmaktaydı. Raporda, insanlığın gelişimine o güne kadar olanak veren kısıt kaynakların artık sonuna gelindiği, 2050'li yıllara gelinirken bu kaynakların büyük bir kesimi

nin tükenmiş olacağı ve bu nedenle de kıt kaynakların üretim ve tüketim kalıplarında önemli ve köktenci değişiklikler yapılması gerektiği belirtilmekteydi.

1970’li yılların ortalarında gerçekleştirilen bu rapordan bir süre sonra, ABD Başkanı’na sunulan “Global 2000” başlıklı bir başka raporda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu gelişmeler üzerine, ABD hükümeti çevre sorununu BM Genel Kurulu’nda gündeme getirmeye karar vermiştir. BM Genel Kurulu’nda yapılan görüşmelerden sonra alınan kararla, uluslararası bir komisyon oluşturulmuş ve Komisyon’un başkanlığına Norveç eski Başbakanı Bayan Gro Harlem Brundtland getirilmiştir. Komisyon’un “Ortak Geleceğimiz” başlıklı raporu 1987’de yayınlanmıştır. “Sürdürülebilir kalkınma” kavramının ağırlıklı olarak dünya gündemine girmesine yol açan bu rapor Avrupa ülkeleri üzerinde de önemli etki yaratmıştır.

Bu gelişmeler üzerine OP, çevre sorunlarını daha farklı bir şekilde algılamaya başlamıştır. Roma Anlaşması’nın çevre konusunda yeterli açıklık taşımadığının bilincinde olan örgüt, Avrupa Federalizmi’ne dayalı “Avrupa Birleşik Devletleri” idealine doğru çizilen yolda önemli bir aşama olan ve “Tek Avrupa Senedi” adı verilen değişikliklerle, Roma Anlaşması’nın 130 “R”, “S” ve “T” maddelerinde değişiklikler yapmıştır. “Tek Avrupa” fikrinin kesinleştirilmesinde önemli rol oynayan bu değişiklikler sırasında çevre kavramı da Anlaşma metni içinde açıklıkla yer almıştır. Bu maddeler aşağıda verilmiştir:

“MD 130 R

1. **Topluluğun çevre konusundaki etkinliklerinin amacı,**
 - (i) **çevrenin özelliklerini korumak, aynen muhafaza etmek ve iyileştirmek**
 - (ii) **insan sağlığının korunmasına katkıda bulunmak**
 - (iii) **doğal kaynakların dikkatli ve akılcı bir biçimde kullanılmasını sağlamak**
2. **Topluluğun çevreyle ilgili çalışmaları, koruyucu tedbirlerin alınması, çevreye verilen zararların öncelikle kaynağında giderilmesi ve kirlenin ödemesi ilkeleri üzerine kuruludur. Çevre koruması konusundaki gereklilikler Topluluğun diğer politikalarının bir parçasını oluşturur.**
3. **Topluluk, çevre konusundaki eylem planını hazırlarken,**
 - **kullanılabilir bilimsel ve teknik veriler;**
 - **Topluluğun çeşitli bölgelerinin çevre koşulları;**

- eyleme geçmenin ya da eylemsiz kalmanın ortaya çıkarılabileceği avantajlar ve yükler;
 - Topluluğun bütününde ekonomik ve sosyal kalkınma ile bölgelerin dengeli kalkınmasını gözönünde bulundurur. ”
4. Topluluk, 1 inci fıkarda öngörülen amaç doğrultusunda tek tek üye devletler düzeyinden daha iyi gerçekleştirebildiği ölçüde, çevre ile ilgili konularda Topluluk düzeyinde hareket eder. Üye devletler, Topluluğa özgü nitelikleri olan belirli tedbirler saklı kalmak kaydı ile diğer tedbirlerin finansmanını ve uygulanmasını sağlarlar.
5. Topluluk ve üye devletler, kendi yetkileri çerçevesinde, üçüncü ülkeler ve yetkili uluslararası kuruluşlarla işbirliği yaparlar. Topluluk içindeki işbirliğinin ayrıntıları taraflar arasında AT Kurucu Anlaşmasının 228 inci maddesi uyarınca Topluluk ve ilgili üçüncü taraflar arasında görüşülüp sonuçlandırılacak anlaşmaların konusunu oluşturabilir. ”

Md 130 S

“Konsey, Komisyonun önerisi üzerine ve Avrupa Parlamentosu ile Ekonomik ve Sosyal Komite’nin de görüşünü aldıktan sonra, Topluluk tarafından girilecek etkinlikleri oybirliği ile kararlaştırır. Konsey, önceki fıkarda öngörülen şartlar çerçevesinde, nitelikli çoğunlukla karar alınması gereken konuları belirler. ”

Md 130 T

“130 uncu madde gereğince birlikte saptanan koruma önlemleri, her üye devletin bu Anlaşma ile bağdaşan daha sıkı koruma önlemleri almasını ve sürdürmesini engellemez. ”

Yukarıya aktarılan hükümlerde de açıklıkla görülebileceği üzere, çevre sorunları bu değişikliklerle Roma Anlaşması’nın temel konularından biri konumuna gelmiştir. OP, bu bağlamda, çevreyi, insan sağlığını ve kıt kaynakları korumayı Topluluğun temel amaçları arasına almıştır. Aynı şekilde, Topluluk tarafından hazırlanan “Çevre Eylem Planı’nın temel özelliklerinin neler olması gerektiğine de açıklık getirmiştir. Ayrıca, “nitelikli çoğunlukla alınması gereken kararlar” ayrımı yaparak çevre konusunda da nitelikli çoğunluk aranabilmesine olanak vermiştir.

Yapılan değişikliklerle, üye ülkelerin, Topluluğun çevre konusunda getireceği düzenlemelere uymaları gerektiği, bu koşulları yumuşatamayacakları

ancak istedikleri takdirde bunlardan daha sıkı önlemlere yer verebileceklerini ilke kararına bağlanmıştır.

1992 Maastricht Avrupa Birliği Anlaşması

“Avrupa Birleşik Devletleri” idealinin açıklıkla ortaya konması 1992 yılını bulmuştur. 1992 yılında Hollanda’nın Maastricht kentinde yapılan toplantıda Avrupa türü bir federalizmi gerçekleştirecek olan “Avrupa Birliği” fikri gündeme gelmiş ve OP ya da “Avrupa Ekonomik Topluluğu” olan adını Avrupa Birliği olarak değiştiren bu gelişmeyi kesinleştirmiştir.

Bu bağlamda, Roma Anlaşması metninde yapılan değişikliklerde, biraz önce sözü edilen maddeler de değiştirilmiştir. Bu maddelerin aldıkları yeni şekil aşağıda verilmiştir:

MD 130 R

1. Topluluğun çevre alanındaki politikası, aşağıdaki hedeflerin izlenmesine katkıda bulunur:
 - çevre kalitesinin korunması, aynen muhafaza edilmesi ve iyileştirilmesi;
 - insan sağlığının korunması;
 - doğal kaynakların temkinli ve akılcı kullanılması;
 - bölgesel ya da dünya düzeyinde ortaya çıkan çevre sorunlarına karşı koymayı hedefleyen önlemlerin uluslararası düzeyde geliştirilmesi.
2. Çevre alanındaki topluluk politikası, Topluluğun değişik bölgelerindeki durumların çeşitliliğini dikkate alarak yüksek bir koruma seviyesini hedefler. İhtiyatkârlık ve koruyucu eylem ilkeleri, çevreye verilen zararları öncelikle kaynağında düzeltme ilkesi ve kirleten öder ilkesi üzerine kurulmuştur. Çevrenin korunması konusundaki gereklilikler, Topluluk politikalarının belirlenmesine ve yürürlüğe konulmasına dahil edilmelidir. Bu bağlamda, bu tür gerekliliklere cevap getiren uyumlaştırma önlemleri, uygun hallerde, üye devletlere, ekonomik nitelikte olmayan ve çevreye bağlı gerekçeler ile bir Topluluk denetimi usulüne yükümlüyü tabi tutan geçici önlemleri alma iznini veren bir istisna hükmü içerebilir.
3. Çevre alanındaki politikasının oluşturulmasında, Topluluk şu unsurları dikkate alır:

- kullanılabilir bilimsel ve teknik veriler;
 - Topluluğun çeşitli bölgelerinin çevre koşulları;
 - eyleme geçmenin ya da eylemsiz kalmanın ortaya çıkarabileceği avantajlar ve yükler;
 - Topluluğun bütününde ekonomik ve sosyal kalkınma ile bölgelerin dengeli kalkınması
4. Karşılıklı yetkileri çerçevesinde Topluluk ve üye devletler, üçüncü ülkeler ve uluslararası uzmanlık örgütleri ile işbirliği yaparlar. Topluluğun işbirliği yöntemleri, Topluluk ve ilgili üçüncü taraflar arasında AT Kurucu Anlaşmasının 228 inci maddesi uyarınca müzakere edilip sonuçlandırılacak olan anlaşmaların konusunu oluşturabilir. Bir önceki paragraf üye devletlerin uluslararası alanda müzakere sürdürüp uluslararası anlaşmalar yapma yetkisine hâlel getirmez. ”

MD 130 S

1. Konsey, 189 C maddesinde ele alınan usul uyarınca ve Ekonomik ve Sosyal Komite [ye danıştıktan sonra, 130 R maddesinde ele alınan hedeflerin gerçekleştirilmesi için Topluluğun üstleneceği etkinlikleri kararlaştırır.
2. 1 inci fıkrada öngörülen kararalma usulüne istisna olarak ve 100 A maddesine hâlel gelmeksizin, Konsey, Komisyoncu önerisi üstüne ve Avrupa Parlamentosu ile Ekonomik ve Sosyal Komite 'ye danıştıktan sonra oybirliği esası ile;
 - esas olarak mali nitelikteki düzenlemeleri;
 - arazilerin düzenlenmesi, atıkların işletilmesi ve genel nitelikli önlemler haricinde toprak tahsisi, yanı sıra su kaynaklarının işletilmesiyle ilgili önlemleri;
 - bir üye devletin değişik enerji kaynakları arasındaki tercihini ve enerji alanındaki beslenmesinin genel yapısını hassas bir biçimde etkileyen önlemleri belirler.
 - Konsey, birinci bentde öngörülen koşullara göre oylama yoluna giderek, bu fıkra dahilinde ele alınan sorunların hangilerinde kararların nitelikli çoğunluk esası ile ele alınması gerektiğini belirleyebilir.
3. Diğer alanlarda, erişilecek öncelikli hedefleri saptayan genel nitelikli etkinlik alanları Konsey tarafından 189 B maddesinde

ele alınan usul uyarınca Ekonomik ve Sosyal Komiteye danışıldıktan sonra belirlenir. Konsey duruma göre, 1 inci ya da 2 nci fıkralarda öngörülen koşullarda karar alarak bu planların yürürlüğe konulması için gerekli önlemleri belirler.

4. Topluluk, niteliği olan bazı önlemlere hael gelmeksizin üye devletler çevre konusundaki politikanın finansmanını ve uygulanmasını sağlar.
5. 1 inci fıkra uyarınca alınan bir önlemin, bir üye devletin kamu yetkisini kullanan mercilerine orantısız mali yükler getirmesi halinde, kirleten öder ilkesine hael gelmeksizin, Konsey, bu önlemin kabulünü düzenleyen işlem kapsamında:
 - geçici istisnalar ve/veya
 - 130 D maddesi uyarınca, en geç 31 Aralık 1993 tarihinde kurulacak UYUM Fonu'ndan bir mali destek sağlanması şeklinde uygun düzenlemeleri öngörür. ”

Md 130 T

“130 S maddesi uyarınca kabul edilen koruma önlemleri, her bir üye devlet tarafından geliştirilmiş koruma önlemlerinin sürdürülmesine ve tesisine engel oluşturmaz. Bu önlemlerin Anlaşmayla bağdaşması gerekir. Bu önlemler Komisyon 'a tebliğ edilirler. ”

Maastricht'te yapılan değişikliklerle çevre konusu tam anlamıyla ve etkili bir şekilde Birlik bünyesi içine alınmıştır. Anlaşma metninde yapılan iyileştirmelerle Birlik, çevresel kalitenin ve kıt kaynakların korunmasını özel bir konu olarak düzenlemiş ve çevresel kalitenin korunmasının Birliğin temel önceliklerinden biri olduğu hükmünü getirmiştir.

1997 Amsterdam Anlaşması: Sürdürülebilirliğe Doğru

1997'de Amsterdam'da yapılan toplantıda, Anlaşma'nın bazı maddelerinde yeniden düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan bu düzenlemelerle;

- “Sürdürülebilir kalkınma” kavramı Anlaşma'nın giriş bölümüne alınmıştır.
- “Sürdürülebilir kalkınma” kavramının, ayrıca, AB'nin kuruluş amaçları ve ana hedefleri içine alınmasına karar verilmiştir.
- “Çevrenin korunması” ve “sürdürülebilir kalkınmanın” sağlanması için alınacak önlemlerin bütün AB politikalarının tanım ve uygulamaları ile bütünleştirilmesi ilkesi kabul edilmiştir.

- Üye ülkelerin çevre konusunda aldıkları ancak ortak pazara zarar verici, kendi lehlerine ayrımcılık yapabilecekleri ve çevresel düzenlemeleri gizli bir ticaret engeli olarak kullanabilecekleri ulusal nitelikli düzenlemeleri önlemek amacıyla yaptıkları düzenlemeleri Komisyon'a bildirmeleri ilkesi benimsenmiş ve Komisyon'un bu önlemlere onay verme sürecine açıklık getirilmiştir.

“Acquis Communautaire”: Mevzuat¹

AB'nin temel hukuk ilkesi, uluslararası (supranational) bir egemenlik anlayışını temsil etmesidir. Birliğe üye ülkeler, ortaklık anlaşması ile birlikte AB'nin temel hukuk normlarına uymayı, iç hukuklarını Birlik hukukuna uygun konuma getirmeyi ve uyumsuzluk durumunda AB Adalet Divanı'nın vereceği karara rıza göstermeyi kabul etmektedir. Bu kabullenme, aynı zamanda, Avrupa Federalizmi'nin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Birliğin yukarıda belirtilen temel hukuksal belgeleri yanında “acquis communautaire” olarak bilinen mevzuatı yer almaktadır. Kısaca “acquis” olarak isimlendirilen “mevzuat” AB'nin çalışmalarını biçimlendiren ve üye ülkeler için bağlayıcı özelliği olan düzenleyici hukuk metinleridir. Bu metinler, yönetmelikler, direktifler, kararlar ve önerilerden oluşmaktadır. Diğer alanlarda olduğu üzere, çevre konusunda da bugüne değin sayıları yüzleri bulan düzenleyici metin yürürlüğe konulmuş bulunmaktadır.

Avrupa Birliği'nde Çevre Örgütlenmesi

Avrupa Birliği “acquis”nin kendisine verdiği görev, yetki ve sorumlulukları yerine getirmek üzere şu organlardan kurulmuştur: Komisyon, Konsey, Avrupa Parlamentosu ve Adalet Divanı.

AB'nin çevre sorunlarından sorumlu birimi ise “Çevre, Nükleer Güvenlik ve Sivil Savunma Genel Müdürlüğü”dür. AB'de genel müdürlüklere aynı zamanda sayısal kimlik de verildiğinden bu genel müdürlük aynı zamanda “11. Genel Müdürlük” olarak da anılmaktadır.

Avrupa Birliği'nin çevre ile ikinci kurumu “Avrupa Çevre Ajansı”dır (AÇA). 11. Genel Müdürlük, Birliğin çevre politikalarını yürütmekten sorumlu iken, AÇA'nın görevi çevre konularında bilgi toplamak, çözümlemek, monitoring ağı ve bilgi gözlemleri kurmaktır. Genel Müdürlük'den farklı olarak, AÇA'ya üye olabilmek için AB üyesi olmak koşulu bulunmamaktadır. İsteyen ülkeler üye olabilmek için AÇA'ya başvurabilmektedir.

1 Resmi kurumlar ve bazı yazarlar bu kavramı “müktesebat” ya da “Topluluk müktesebatı” olarak Türkçeye çevirmektedirler.

AB'nin çevre ile ilgili 'yürütme' nitelikli bu kurumları yanında, "mevzuat önerisi geliştirme" ve "danışma" nitelikli kurumları da bulunmaktadır. Bunlardan birincisi "Çevre Danışma Forumu"dur. İkinci kurum, AB'ne üye ülkelerde kurulu bulunan çevre örgütlerinin yöneticileri arasında iletişim ve eşgüdüm ağı kurulmasını amaçlayan "Uygulama ve Yürütme Ağı"dır (Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law- IMPEL). Üçüncü kurum ise "Çevre Politikalarını Değerlendirme Grubu"dur.

AB'nin Çevre Eylem Programları

AB çevresel çalışmalarını beşer yıllık "Çevre Eylem Programları" (ÇEP) aracılığıyla yürütmektedir. 1973 yılında başlayan bu uygulamayla bugüne kadar beş ÇEP hazırlanmıştır. Birinci ÇEP 1973-1977, İkinci ÇEP 1977-1981, Üçüncü ÇEP 1982-1986, Dördüncü ÇEP 1987-1992 ve Beşinci ÇEP de 1993-2000 yıllarını kapsamaktadır.

İlk dört ÇEP, esas olarak, kirliliği azaltmaya yönelik önlemler ve kirlilik ölçümlerinin belirlenmesi, kirliliği kaynağında önleme yaklaşımı, doğal kaynakların akılcı kullanımı, kirliliğin maliyeti, Çevresel Etki Değerlendirmesi, çevre politikalarının diğer Topluluk politikalarıyla bütünleştirilmesi, çevre ve istihdam ilişkisi, uluslararası alanda işbirliği, Toplulukta çevre bilincinin geliştirilmesi ve çok boyutlu katılım konuları üzerinde ağırlıklı olarak durmuştur.

Yedi yıllık bir dönemi kapsayan Beşinci ÇEP ise öncelikli alanların belirlenmesi, Topluluk politikalarının tümüne çevre boyutunun eklenmesi, çevre yönetiminde kullanılan araçların çeşitlendirilmesi, çevre politikalarının oluşturulması, hizmetlerin yerinde görülmesi (subsidiarity) ve uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi konuları üzerinde durmuştur.

Beşinci ÇEP'in "öncelikli alanları" ise iklim değişikliği, asitleşme ve hava kalitesi, doğanın ve biyolojik çeşitliliğin korunması, su kaynaklarının yönetimi, kentsel çevre, kıyı şeritlerinin korunması ve yönetimi ve atık yönetimi alanlarıdır.

Beşinci ÇEP bunlar yanında şu üç konuyu "özel alan" kabul etmektedir: "endüstriyel riskler", "radyasyondan korunma ve nükleer güvenlik" ve "sivil savunma ve çevre".

Beşinci ÇEP'in bir başka önemli konusu ise Topluluk'un tüm politikalarına çevre boyutunun eklenmesidir. Bu alanlar ise, imalat sanayii, enerji, ulaştırma, tarım ve turizm sektörleri olarak saptanmıştır. Yine, Beşinci ÇEP'in bir başka öncelikli konusu olan çevre yönetimi araçlarının geliştirilmesi ise, ekonomik mali araçları, yatay destek mekanizmaları olan eğitim, bilgilendirme ve AR-GE çalışmalarını ve mali destek mekanizmalarını kapsamaktadır.

Beşinci ÇEP'in bir başka önemli önceliği de “subsidiarity” olarak bilinen ve Türkçe'ye “hizmetin yerinde görülmesi ilkesi” olarak çevrilebilecek olan ilkenin uygulama alanının geliştirilmesi konusudur. AB'nin diğer görev alanlarında da uygulanan temel ilkelerinden birisi olan bu ilke, hizmetin halka en yakın ve hizmet üretim koşulları açısından en uygun olan yerde ve düzeyde görülmesini sağlamak anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, bizzat AB düzeyinde yapılması gereken çevresel işlevler olduğu gibi, üye ülkelerin ulusal çevre yönetimleri ve hatta bölgesel ve yerel yönetimleri tarafından da yapılması uygun olabilecek çevre işlevleri de vardır. Keza, bizzat işletmeler ve hatta bireyler, tüketiciler ve kamuoyu tarafından yerine getirilmesi gereken çevresel işlevlerden de söz etmek olasıdır. Beşinci ÇEP, bu ilke ile birlikte, çevresel işlevleri bu bağlamda yeniden gözden geçirmeyi, sınıflandırmayı ve hangi işlevin hangi düzeyde yerine getirilmesinin uygun olacağını karara bağlamayı hedeflemektedir.

Beşinci ÇEP'in üzerinde durduğu son önemli konu ise, çevre konusundaki uluslararası işbirliğinin geliştirilmesidir. Bu işbirliği konuları arasında, ozon tabakası ile ilgili olarak yürürlüğe konulan Viyana ve Montreal konvansiyonları, tehlikeli atıklarla ilgili Basel Konvansiyonu, Baltık Denizi'nin korunması ile ilgili Helsinki Konvansiyonu, PHARE, LOME ve MEDSPA gibi konular yer almaktadır.

Beşinci ÇEP'in Ara Değerlendirmesi

Beşinci ÇEP'in yedi yıllık bir dönemi kapsamı nedeniyle, dönem ortasında ara değerlendirmesi yapılması Programın yürürlüğe konması aşamasında kararlaştırılmıştı. Bu değerlendirme daha sonra yapılmış ve Birliğin temel politikalarıyla çevre politikalarının bütünleştirilmesi çabalarının elde ettiği ilerlemeler konusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır.

İmalat sanayiinde çevre politikaları ile uyum konusunda kısa sürede hızlı bir ilerleme elde edilmiştir. Turizm ve tarım alanlarında elde edilen ilerlemeler ise son derecede sınırlı kalmıştır. Enerji alanında ise istenilen hedeflere ulaşamamıştır. Ulaşım alanında yapılan çalışmalar istenilen etkiyi sağlayamamıştır. İklim değişikliği konusunda ise, konulan vergiler olumlu olmuş buna karşılık enerji tasarrufunda yüzde 50 başarı sağlanabilmiştir. Asitleşme ve hava kalitesi konusunda ise, S02 yayılımının azaltılması çalışmalarında olumlu sonuçlar alınırken, NOx çalışmalarında başarı olumsuz düzeyde kalmıştır. Doğanın ve biyolojik çeşitliliğin korunması konusunda mevzuat çalışmaları tamamlanmış ancak uygulama sınırlı kalmıştır. Su kaynaklarının yönetiminde, endüstriyel risklerin azaltılması ve kentsel çevrenin yönetiminde sınırlı ilerleme elde edilebilmiştir. Kıyı şeritlerinin korunması ve yönetiminde ise strateji geliştirilmiş ancak uygulama alanına konulamamıştır. Atık yönetiminde yasal çerçeve tamamlanmış olmakla birlikte, hedeflerin 2000'e yetişişi zor görülmüştür. Radyasyondan korunma ve nükleer güvenlik konusunda

ölçünlerin güncelleşmesi çalışması tamamlanmıştır. Sivil savunma ve çevre konusu ise en fazla ilerleme elde edilen alan olmuştur. Yönetim araçlarının geliştirilmesi (vergiler, Avrupa Çevre Ajansı, AR-GE, LIFE), hizmetin yerinden görülmesi, danışma forumu kurulması, çevre hukukundaki gelişmeleri izlemek üzere bir ağ kurulması ve uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi alanlarında ise oldukça yoğun ilerlemeler elde edilmiştir.

AB Çevre Etkinliklerinin İçinde Bulunduğu Konum

Hava kirliliğinin önlenmesi konusunda izlenen AB politikasının esaslarını hava kalitesi ölçünlerinin belirlenmesi, hava kirliliğine yol açan emisyonların sınırlandırılması ve endüstri tesisleri için emisyon ölçünlerinin belirlenmesi oluşturmaktadır.

Su kirliliğinin önlenmesi konusundaki politika ise zararlı maddelerin yüzey ve yeraltı sularına deşarjının sınırlanması, kentsel atık suların arıtımı ve yüzeysel sular için ölçünler geliştirilmesi amaçlarına dayalıdır.

Atık yönetimi politikası ise, ana çizgileri itibariyle, tehlikeli ve zararlı atıkların önlenmesi, atık taşımacılığı ölçünlerinin oluşturulması ve taşımacılığın denetlenmesi, bazı özel atık maddelerine ilişkin ölçünler geliştirilmesi ve kentsel atıkların yönetimi çalışmalarından oluşmaktadır.

Gürültünün önlenmesi konusunda yapılan çalışmalar motorlu taşıt araçları, motorsikletler, inşaat makineleri, motorlu ev aletleri, çim biçme makineleri ve uçaklardan kaynaklanan gürültünün azaltılması hedefine yönelik bulunmaktadır.

Doğal çevrenin korunması politikasının esaslarını nesli tükenmekte olan türlerin ticaretinin sınırlandırılması, yaban bitki ve hayvan türlerinin korunması ve ormanların korunması oluşturmaktadır.

Kimyasallar, kimyasalların çevresel riskleri ve biyoteknoloji alanındaki Birlik politikası, endüstriyel kazaların önlenmesi, zararlı kimyasal maddelerin ticaretinin durdurulması, zararlı maddelerin sınıflandırılması, ambalajlama ve etiketleme çalışmalarının geliştirilmesi ve genetik değişikliğe uğramış mikroorganizmalar konusunda gerekli koruyucu önlemlerin alınmasını amaçlamaktadır.

Ekonomik ve akçal nitelikli çevre yönetim araçlarının geliştirilmesi bağlamında yapılan çalışmalar arasında akçal kaynak yaratıcı ve özendirici işlev yapan çevresel vergi ve harçların (emisyon, deşarj, atık, ürün, kullanım) geliştirilmesi, pazarlanabilir kirlenici kotaları oluşturulması, depozito sistemlerinin güçlendirilmesi, yatırım, işletme, çevre dostu ürünler ve yatay destek gibi mali yardımların artırılması, teşvik sistemleri kurulması, vergi indirimleri sağlanması, düşük faizli kredi verilmesi, kirlilik sigortası kurulması, yeşil nokta uygulamasının geliştirilmesi ve

çevre etiketi uygulamalarına yaygınlık kazandırılması gibi etkinlikler yer almaktadır.

AB’de giderek yaygınlık kazanmakta olan çevre yönetimi etkinliklerinden bir başkası da özendirme ve gönüllü anlaşma çalışmalarıdır. Özendirme çalışmaları, esas olarak, çevre denetçiliği (environmental auditing) anlayışına dayalı EMAR VE EMAS (Ekolojik Yönetim ve Denetleme Yönetmeliği ve Sistemi) çerçevesinde yürütülmektedir. Bu bağlamda, işletmenin çevre politikası oluşturmaları ve kamuoyuna duyurması, işletmenin çevre üzerindeki etkilerinin belirlenmesi, işletmenin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini giderecek programlar hazırlanması, işletmenin bir çevre yönetim sistemi oluşturmaları ve dönemsel irdeleme ve elde edilen başarımın kamuoyuna açıklanmasına önem ve öncelik verilmektedir.

Endüstri ile gönüllülük esasına dayalı anlaşmalar yapma çalışmaları ise daha çok Almanya ve Hollanda’da uygulanmakta ve Fransa, İngiltere, Belçika ve Portekiz’de de bu yolda önemli adımlar atılmaktadır.

Yatay destek mekanizmalarının geliştirilmesi çalışmaları çerçevesinde ise, Avrupa Çevre Ajansı’nın bilgi ve veri sağlama, gözlemağı kurma, veri işleme, veri yayınlama, ve çevresel geleceğin kestirimi çalışmalarına ağırlık verilmektedir. Çevre için eğitim giderek daha çok yaygınlaşmaktadır. AR-GE çalışmaları EUREKA, EUROMAR, EUROCARE ve EUROTRAC projeleri ile etkili bir şekilde desteklenmektedir.

Birliğin çevre politikalarına uyum çalışmalarının akçal yönden desteklenmesi çerçevesinde ise “LIFE” fonu, çevre ve doğanın korunması konusunda üçüncü ülkelere destek sağlamakta, “MEDSPA” ve “NORDSPA” gibi Akdeniz ve Kuzey Denizi için bölgesel nitelikli programlar geliştirilmekte ve çeşitli fonlardan Avrupa’da bölgesel kalkınma, sosyal gelişme ve tarımsal gelişme çalışmalarına destek sağlanmaktadır. Ayrıca, Birliğin genişleme çalışmaları çerçevesinde yeni üye olan ülkelerin uyum çalışmalarının akçal yönden desteklenmesi için oluşturulan Uyum Fonu’na dayalı olarak “PHARE”, “ALTENER”, “SAVE ve “MEDA” gibi projeler uygulama alanına konulmuş bulunmaktadır.

Son olarak belirtilmelidir ki, AB’nin çevre yönetimi ve planlaması konusunda en etkili yöntemi olan çevresel etki değerlendirmesi uygulamaları da giderek gelişme göstermektedir.

Türkiye’de Çevre Yönetiminin Kurumsal Gelişim Çizgisi

AB çerçevesindeki bu gelişmelere karşılık, doğal çevre kaynakları ve biyoçeşitlilik düzeyi Avrupa’ya göre hala güçlü olan Türkiye’de çağdaş anlamda

çevre hareketi Başbakanlığa bağlı Çevre Örgütü'nün kurulmasıyla 1970'li yılların sonuna doğru başlamıştır.

Ülkenin çevresel kalitesinin korunması ve geliştirilmesi konusunda temel özeysel hükümet birimi olarak 1978 yılında oluşturulan Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı çevresel kalitenin çeşitli dalları konusunda sorumluluk sahibi olan özeysel hükümet kuruluşları arasında ve özeysel hükümet ile yerel yönetimler arasında eşgüdüm sağlamak amacıyla kurulmuştur. 1978'den 1991'e kadar geçen 13 yıllık süre içinde önce Müsteşarlık daha sonra Genel Müdürlük ve daha sonra yeniden Müsteşarlık olarak hizmet veren örgüt 1991 yılında Çevre Bakanlığı şekline dönüşmüştür.

Türkiye'de, çevre yönetimi konusunda birbirini tamamlayan ancak bazı eşgüdüm ve işbirliği sorunları içeren iki ayrı yaklaşım uygulanmaktadır. Bu çerçevede, bir yandan, Çevre Bakanlığı tüm ülke düzeyinde çevresel yönetim ve planlama işlevlerini yürütmekte ve buna ek olarak bu Bakanlığa bağlı olarak kurulmuş olan Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı sahip oldukları ekolojik değerler ve ekosistem özellikleri nedeniyle özel bir koruma yönetimi ve denetimi altında tutulması gereken 12 özel çevre alanının yönetiminden sorumlu bulunmaktadır.

Öte yandan, bu çalışmalara ek olarak, öteki çeşitli özeysel hükümet kuruluşlarıyla (Orman Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Atom Enerjisi Komisyonu, Bayındırlık Bakanlığı gibi) yerel yönetimlerin çevreye ilişkin görev, yetki ve sorumlulukları da devam etmektedir.

Türkiye'de Çevre Hukukunun Gelişim Çizgisi

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1923 yılından 1983 yılına kadar geçen sürede gelişen mevzuat içinde, çevresel kalitenin korunması ve geliştirilmesini amaçlayan önemli örnekler bulunmakla birlikte 1983 yılında yürürlüğe konulan Çevre Kanunu, Türkiye'de çağdaş anlamda çevre yönetimi ve planlamasına ilişkin hukuksal çerçevenin başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

Yasal gelişme çizgisi içinde en fazla önem taşıyan gelişmeyi ise 1982 tarihli Anayasa gerçekleştirmiştir. Anayasa'nın pek çok maddesinde çevre yönetimine ilişkin hükümler yer almaktadır. Ancak, bunlar arasında en fazla önem taşıyan olan ((Sağlık Hizmetleri ve Çevrenin Korunması" başlıklı 56 ncı madde şu hükmü getirmektedir:

"Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir. "

Çevre Kanunu Anayasa'nın bu hükmünü gerçekleştirmek üzere çıkarılmıştır. Çevre Kanunu'nun 1 inci maddesinde Kanun'un amacı şu şekilde ortaya konmaktadır:

“...(B)ütün vatandaşların ortak varlığı olan çevrenin korunması, iyileştirilmesi; kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması; su, toprak ve hava kirlenmesinin önlenmesi; ülkenin bitki ve hayvan varlığı ile doğal ve tarihsel zenginliklerinin korunarak, bugünkü ve gelecek kuşakların sağlık, uygarlık ve yaşam düzeyinin geliştirilmesi ve güvence altına alınması için yapılacak düzenlemeleri ve alınacak önlemleri, ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleriyle uyumlu olarak belirli hukuki ve teknik esaslara göre düzenlemek...”

Türkiye’de uygulama alanına konulan öteki temel çevre mevzuatı ise aşağıda belirtilmiştir:

- **Çevre Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname**

- **Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname**

- **Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği**
- **Gürültü Kontrol Yönetmeliği**
- **Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği**
- **Katıatıkların Kontrolü Yönetmeliği**
- **Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği**
- **Tehlikeli Maddelerin Kontrolü Yönetmeliği**
- **Zararlı Kimyasal Madde ve Ürünlerinin Kontrolü Yönetmeliği**
- **Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği**
- **Çevre Kirliliğini Önleme Fonu Yönetmeliği**
- **Özel Çevre Koruma Fonu Yönetmeliği**

Türkiye’de Çevre Sorunları: Kısa Bir Durum Saptaması

Tarımsal bir ülke olmaktan hızla endüstriyel bir ülke olma yolunda ilerleyen Türkiye görece olarak yüksek olan doğum hızı ve daha da yüksek olan kentleşme hızı nedenleriyle önemli çevre sorunları ile karşı karşıya bulunmaktadır. Nitekim, 1980-90 yılları arasında ekonomik büyüme hızı Kanada’da yüzde 2.89, ABD’de yüzde 2.95, Fransa’da yüzde 2.22, İtalya’da yüzde 2.08, Almanya’da yüzde 2.21 ve İspanya’da yüzde 2.93 olurken Türkiye’de yüzde 5.36 olmuştur.

Avrupa'nın en genç nüfus yapısına sahip olan ve ulusal gelir artışı hızı itibariyle en hızlı büyüyen ülkesi durumunda olan Türkiye bir yandan kitlelerin yığınsal hizmet ve ürün taleplerine karşılık vermek durumunda kalmakta ve bir yandan da bozulma eğilimi içine giren çevresel değerlerini korumak ve artırmak eğilimi içine giren çevre kirliliklerini gidermek sorunu ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Türkiye halen 65 milyon nüfusa sahiptir ve bunun yarısından fazlası kentlerde yaşamaktadır. 1970-90 yılları arasında OECD'ye üye ülkelerin toplam nüfusu yalnızca yüzde 6.2 oranında artarken aynı dönemde Türkiye'nin nüfusu yüzde 56.2 oranında artmıştır.

1990'lı yıllara kadar yüzde 2'den yüksek olan yıllık nüfus artış hızı 1990'lı yılların sonuna doğru yüzde 2'nin altına inmiştir.

Önemli bir toplumsal gösterge olan motorlu araç sayısındaki artış sosyoekonomik gelişmeyi açıklıkla ortaya koymaktadır. 1980-90 yılları arasında yolcu taşıtları sayısındaki değişim Kanada'da yüzde 25, ABD'de yüzde 18, Fransa'da yüzde 22, Almanya'da yüzde 32, İtalya'da yüzde 48 ve İspanya'da yüzde 59 olurken Türkiye'de bu oran yüzde 154 olarak ölçülmüştür.

Ülke 1950'lerden bu yana çok hızlı bir kentleşme ve kentsel büyüme olgusu yaşamaktadır.

Ana çizgileriyle belirlenmeye çalışılan sosyo-ekonomik gelişmenin sonucu olarak önemli çevre sorunları ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Bu sorunlara yol açan temel etmenler ise aşırı nüfus artışı, hızlı kentleşme ve kentsel büyüme ve endüstrileşmedir.

Bu durum bir yandan çevre kirliliklerinin artmasına yol açarken öte yandan biyoçeşitlilik üzerindeki baskıların yoğunlaşmasına neden olmaktadır.

Ülkenin çevre sorunlarının bazıları şunlardır:

- **Mera, orman ve sulak alan gibi marjinal alanlar tarıma açılmaktadır.**
- **Hektar başına kullanılan gübre oranı hala OECD ülkelerinin altında olmasına rağmen giderek artan kimyasal gübre ve zararlı mücadelesi ilaçları nedeniyle toprak kirlenmektedir.**
- **Türkiye topraklarının yaklaşık üçte ikisi orta ya da şiddetli ölçüde su ve rüzgar erozyonu tehlikesi altındadır.**
- **Verimli tarım toprakları kentsel, endüstriyel ve turistik kullanıma açılmaktadır.**
- **Niteliğini kaybetmiş orman toprağı yüzde 50'ye ulaşmıştır.**

- Toplam endüstriyel odun üretimi 1950'lerden bu yana düzenli bir artış göstermektedir.
- 1950li yıllarda 37.8 milyon hektar olan mera alanı 1980li yıllarda 21.7 milyon hektara düşmüştür.
- Buna karşılık aynı dönemde sığır sayısı 21 milyondan 28.6 milyona çıkmıştır.
- Türkiye sulak alanların sayısı ve kapsadığı alan bakımından Avrupa birincisidir. 250 kadar sulak alan vardır. Bunların önemli bir bölümü uluslararası ölçüde önemli göçmen kuş alanıdır.
- İki önemli göçmen kuş yolu Türkiye üzerinden geçmektedir. Ancak, sulak alanlar önemli çevre sorunlarıyla karşı karşıyadır.
- Türkiye bitki taksonları açısından Dünya'nın önde gelen zengin ülkelerinden biridir. Ancak, bu kaynaklar üzerindeki baskı giderek artmaktadır.
- Denizlerdeki balık türlerinin sayısı önemli ölçüde azalmıştır.
- Kırsal yerleşmelerde kanalizasyon sistemi yoktur.
- Kentsel yerleşmelerin yüzde 56'sında kanalizasyon vardır ve bunların ancak yüzde 6'sında evsel atıksu arıtma tesisi vardır.
- Endüstriyel kuruluşların yüzde 98'inde atıksu arıtma tesisi yoktur.
- Yeraltı suları yapılan denetimsiz deşarjlar nedeniyle kirlenmektedir.
- SO₂ ve parçacıklardan kaynaklanan hava kirliliği birçok il merkezinde önemli boyutlara ulaşmıştır.
- Hava kirliliğinin temel nedeni fosil yakıtlara olan aşırı bağımlılıktır. Ancak, hava kirliliği açısından temiz yakıt türü olan doğal gaz kullanımı hızla artmaktadır.
- Toplam elektrik üretiminin yüzde 60'ı ortalama sülfür içeriği yüzde 1.3 ile yüzde 3.5 olan linyit kullanan termik santrallerden elde edilmektedir.
- NO_x yayımlarının yaklaşık yarısının motorlu araçlardan kaynaklandığı sanılmaktadır. Gürültü ulaşım, endüstri ve inşaat çalışmalarından kaynaklanmaktadır.
- Kıyı alanlarında turizm ve ikinci konut yapımına dayalı hızlı bir ekonomik gelişme yaşanmaktadır. Durum henüz denetim altından çıkmış olmamakla birlikte tehlike giderek büyümekte ve eko-turizm anlayışına dayalı acil çözüm beklemektedir.
- Deniz kirliliği, evsel ve endüstriyel atık suların arıtılmadan boşaltılması nedeniyle giderek artmaktadır.

Türkiye'nin Çevre Politikaları: Temel Politika Belgeleri

Türkiye yaklaşık 20 yıldan bu yana ulusal, bölgesel ve küresel çevre kalitesinin korunması konusunda yoğun uğraşlar vermektedir. Türkiye, bir yandan ulusal çevre yönetiminin kurumsal, hukuksal ve teknolojik altyapısını tamamlamaya çalışırken öte yandan, Akdeniz ve Karadeniz ekosistemlerinin korunması örneğinde olduğu gibi komşu ülkelerle ortak çevresel değerlerin korunması ve geliştirilmesi konusunda işbirliği olanaklarını araştırmakta ve Rio'da düzenlenen Birleşmiş Milletler "Kalkınma ve Çevre Konferansı"nda olduğu gibi küresel çevrenin korunması çalışmalarına katılmaktadır.

Çevre yönetiminin ve planlamasının kurumsallaşmasına ve güçlendirilmesine yönelik çalışmalara devam edilmektedir.

Korunan alanların sayısı artmaktadır. Bu bağlamda, Ulusal Park, Doğal Park, Doğal Anıt, Doğal Sit, Yaban Yaşamı Alanı, Biyogenetik Rezerv, Koruma Ormanı ve Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak koruma altına alınan alanlar bu arada sayılması gereken gelişmelerdir.

Soyu tehlikeye düşmüş genlerin yerinde korunması (in situ) amacıyla Ulusal Eylem Planı hazırlanmıştır.

Doğal gaz kullanımı hızla artmaktadır.

Evsel ve endüstriyel atık suların arıtımı ile ilgili yatırımlar giderek çoğalmakta ve büyük kentlerde çağdaş katıatık yönetim sistemleri geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Türkiye'de çağdaş anlamda çevre politikalarının 1970' l i yıllarla birlikte başladığı görülmektedir. Bu bağlamda ülkenin temel politikalarının yer aldığı ana belge olan beş yıllık kalkınma planları önemli rol oynamaktadır.

İlk kez Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1975-1979) çevre sektörüne yer verilmiştir. Bu planda, ülkenin büyük yerleşim merkezlerinde çevre kirliliklerinin ortaya çıktığı, çevre sağlığının önemli bir sorun durumuna geldiği, erozyonun önlenmesi gerektiği belirtilmekte ve özelsel bir çevre örgütünün kurulması istenmektedir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1980-1984) ise çevre sorunlarının kapsamlı olarak ortaya çıktığı yörelerde bazı yatırım çalışmalarının yapılmasına karar verilmiş ve bu amaçla finansman sağlanmıştır.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1985-1989) çevre sorunları kentleşme, erozyon, doğal afetler, endüstrileşme ve tarımda modernleşme sonucunda ortaya çıkan sorunlar tanımlanmıştır. Bu planda ilk kez ekolojik dengelerin korunmasından ve sürdürülebilir kılınmasından söz edilmektedir.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994) ise 1987 yılında yayınlanan “Ortak Geleceğimiz” adlı raporun temel yaklaşımını benimsemiş ve “sürdürülebilir kalkınma” anlayışına dayalı bir kalkınma felsefesini ön plana çıkarmıştır.

Ancak, kalkınma planları ve çevre ilişkileri açısından en çok dikkate değer çalışmanın Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) olduğu görülmektedir.

Bu planın hazırlık çalışmaları çerçevesinde DPT tarafından oluşturulan Çevre Özel İhtisas Komisyonu tarafından hazırlanan “Çevre” başlıklı raporda Türkiye’de çevre yönetiminin içinde bulunduğu koşulların gelişmeye açık bir konumda bulunduğu, kurumsal yapının henüz oluşturulmakta olduğu belirtilmekte ve temel önceliğin çevresel örgütlenme ve kurumsallaşmanın, çevre yönetimi süreçlerinin ve çevre yönetiminin ekonomik ve finansal araçlarının geliştirilmesine verilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Yine, DPT tarafından, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nın hazırlık çalışmaları çerçevesinde özel bir çalışma grubuna hazırlattırılan “Temel Yapısal Değişim Projeleri: Çevrenin Korunması ve Geliştirilmesi Raporu”nda ise yapısal değişiklik için şu çalışmaların yapılması gerektiği belirtilmektedir:

- **Çevre yönetimi için temel bir anlayış çerçevesinin belirlenmesi**
- **kazandırılması**
- **Ulusal çevre politikalarının ve stratejilerinin geliştirilmesi**
- **Kurumsal çerçevenin oluşturulması**
- **Ekonomik ve finansal çevre yönetimi araçlarının oluşturulması**
- **Çevre yönetiminin hukuksal ve yasal çerçevesinin tamamlanması**
- **Çevre için eğitim ve öğretimin kurumsallaşması**
- **Çevre ölçünlerinin geliştirilmesi**

OECD tarafından hazırlanan “Türkiye’de Çevre Politikaları Çevre araştırmalarına ve envanter geliştirme çalışmalarına ivme Raporu”nda ise temel politika seçenekleri olarak üç temel politika ve bunlara bazı bağlı alt politikalar dile getirilmektedir:

- **Ekonomik ve çevre politikalarının bütünleştirilmesi:**
- **Devletin sürdürülebilir kalkınma ilkesine bağlılığını ispatlaması**
- **Politika hedeflerinin yeniden saptanması ve kararalma işlemlerini bütünleştirecek düzenlemelerin yapılması**
- **Uygulamanın iyileştirilmesi:**
- **Kurumsal değişikliklerin yapılması**

- Uygulama mekanizmalarının oluşturulması
 - yönetmelik ve ölgünlerin uygulanması
 - çevresel etki değerdendirme sürecine önem verilmesi
 - talep yönetiminin vurgulanması
 - çevresel bilgi sistemlerinin oluşturulması
 - halkın katılımının sağlanması
 - özel bölgelerin korunması
- Cevresel finansmanın güclendirilmesi:
 - devletçe sağlanan finansman olanaklarının artırılması
 - kirlilik kontrolünün endüstri tarafından finansmanı
 - çevre alanında uluslararası finansman sağlanması
- Uygulamanın iyileştirilmesi:
- Kurumsal değışikliklerin yapılması
- Uygulama mekanizmalarının oluşturulması
 - yönetmelik ve ölgünlerin uygulanması
 - çevresel etki değerdendirme sürecine önem verilmesi
 - talep yönetiminin vurgulanması
 - çevresel bilgi sistemlerinin oluşturulması
 - halkın katılımının sağlanması
 - özel bölgelerin korunması
- Cevresel finansmanın güclendirilmesi:
 - devletçe sağlanan finansman olanaklarının artırılması
 - kirlilik kontrolünün endüstri tarafından finansmanı
 - çevre alanında uluslararası finansman sağlanması

Yedinci Plan’a göre alınması gereken önlemler:

- Sürdürülebilir kalkınma anlayışının yerleşik ve egemen kılınması
- Koruyucu politikalara önem ve öncelik verilmesi
- Ekonomik ve finansal çevre yönetimi araçlarının geliştirilmesi ve uygulama alanına konulması
- Uluslararası ilişkilerde “ortak sorumluluk-farklı pay ” ilkesinin kabulü
- Tehlikeli atıkların ülkeye ithalinin yasaklanması

- **Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı'nın hazırlanması**
- **İlgili kurumlar arasında iş, görev, yetki ve sorumluluk dağılımının yeniden planlanması**
- **Çevre denetçiliği sistemlerinin geliştirilmesi**
- **Yerel yönetimlerin çevre yönetimi yeteneklerinin güçlendirilmesi**
- **Çevresel risk yönetiminin yaygınlık kazanması**
- **Çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesi**
- **Çevresel etki değerlendirmesi çalışmalarının etkililik düzeyinin artırılması**
- **Çevre envanterleri hazırlanması ve veri bankaları kurulması**
- **Monitoring ağlarının ve laboratuvarların kurulması**
- **Çevresel performans göstergelerinin geliştirilmesi**
- **Avrupa Birliği ile Türkiye arasında çevresel normlar konusunda paralellik sağlanması**
- **Çevre ölçünlerinin geliştirilmesi**
- **Çevresel finansman sistemlerinin yeniden oluşturulması**
- **Çevre unsurunun ulusal gelir hesaplarının içine alınması**
- **Erozyon ile mücadelede yaygınlık kazandırılması**
- **Çevre konusunda yurttaşların yaşam boyu eğitimi ilkesine önem verilmesi**

Türkiye’de hazırlanan son çevre politikası belgesi “Ulusal Çevre Stratejileri ve Eylem Planı” (UÇEP) başlığını taşımaktadır. UÇEP, Dünya Bankası’nın akçal desteği altında DPT ve Çevre Bakanlığı tarafından hazırlanmış ancak asıl ağırlık DPT’de olmuştur. UÇEP, tamamlanmasından sonra, 1998 yılında DPT tarafından uygulanmak üzere Çevre Bakanlığı’na devredilmiştir. UÇEP’in gerek hazırlanması ve gerekse uygulanmasına ilişkin hukuksal bir dayanak yoktur. Bu nedenle UÇEP’in özellikleri, bağlayıcılığı ve uygulanabilirliği konusunda duraksamalar vardır. Ayrıca, UÇEP içinde ciddi ve önemli sayılması gereken çelişki ve tutarsızlıklar yer almaktadır. Tüm bunlara karşın, UÇEP Türkiye’de çevre yönetiminin geliştirilmesi bağlamında gözönünde tutulması gereken önemli ilkelere işaret etmektedir.

UÇEP’in öngördüğü stratejik hedefler aşağıda belirtilmiştir:

- **Kirliliğin önlenmesi ve azaltılması**
- **Temel çevre altyapı ve hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması**

- Kaynakların sürdürülebilir kullanımını teşvik
- Çevreyle ilgili sürdürülebilir uygulamaların desteklenmesi
- Çevresel tehlikelere maruz kalmanın asgari düzeye indirilmesi
- Demokratik ve katılımcı mekanizmaların kullanılması
- Uzlaşma ve sahiplenme (gönüllülük)
- Verimlilikle ekonomik rasyonalitenin kaynaştırılması
- Öncelikli eylemlerin eşgüdümü ve içselleştirilmesi
- Çözümlerin uygun düzeylerde yerelleştirilmesi

UÇEP’te yer alan “öncelikli eylemler”:

- **Ekonomik ve mali araçlar**
 - çevresel sübvansiyon politikalarının gözden geçirilmesi
 - makro ekonomik politikaların çevresel sonuçlarının irdelenmesi
 - çevreyle ilgili hukuksal düzenlemelerin ekonomik araçların da kullanımına olanak verecek şekilde gözden geçirilmesi
 - çevre fonlarının ıslahı
- **Kurumsal reform**
 - kurumsal yapının reformu, ÇED ’e işlerlik sağlanması, çevre denetimi
 - devlet işletmelerinin çevre konusundaki duyarlılıklarının artırılması
 - özelleştirmenin hızlandırılması ve özelleştirme sırasında çevre unsuru- runun dikkate alınması
 - yerel yönetimlerin çevre yönetimi konusunda güçlendirilmesi
 - DPT’nin iç bünyesinin çevresel duyarlılığı güvence altına alacak şekilde yeniden düzenlenmesi
 - ilgili devlet kurumlarında çevre birimlerinin oluşturulması
- **Yasal düzenlemeler**
 - çevre mevzuatının gözden geçirilmesi
 - Çevre Bakanlığı kuruluş yasında ve Belediye Kanunu’nda gerekli değişikliklerin yapılması
- **Planlama**
 - çevreyle ilgili duyarlılıkların yerel, bölgesel ve ulusal planlara işlenmesi

- imar ve çevre düzeni planlarının çevre değişkenlerini dikkate alacak şekilde değiştirilmesi
- **Envanter/Araştırma**
 - çevre ile ilgili kurumların belirlenmesi
 - çevrenin korunması ve yönetimi için potansiyel kaynakları belirleme
 - uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüklerin belirlenmesi
 - mevcut çevre mevzuatının uygulanabilme düzeyinin saptanması
 - çevre yönetimine halkın katılımı olanaklarının araştırılması
 - çevre konusundaki toplumsal duyarlılığın sürekli olarak araştırılması

UCEP'e göre gelecek yaklaşık 20 yıl içinde yapılmasına karar verilen yatırımlar:

- Çevre yönetimi sisteminin güçlendirilmesi
 - kurumsal çerçevenin uyumlaştırılması
 - yasal çerçevenin uyumlaştırılması
 - ekolojik havzaların belirlenmesi
 - yerel çevre eylem planlarının hazırlanması
 - ÇED sürecinin etkili kılınması
 - arazi kullanım kapasitesinin sınıflandırılması ve planlanması
 - kırsal kadastro işlemlerinin tamamlanması
 - ulusal verimlilik eylem planlarının hazırlanması ve uygulanması
- Enformasyon ve duyarlılık düzeyinin yükseltilmesi
 - çevre verilerinin yönetimi çevre eğitimi
- Çevreye yatırım
 - atık yönetiminin iyileştirilmesi
 - temiz teknolojilerin ve enerji kaynaklarının özendirilmesi
 - kentsel gecekondularda iyileştirme
 - kırsal çevre altyapısının iyileştirilmesi
 - kıyı alanlarının yönetiminin iyileştirilmesi
 - GA P Bölgesi çevre yönetimi
 - çevresel risklerin azaltılması

Türkiye’de Çevresel Örgütlenme: Kuşbakışı İrdeleme

Türkiye’de çevresel işlevlerin özeysel yönetim ile yerinden yönetim kuruluşları arasında dağılımında bir belirsizlik vardır. Çevresel işlevler özeysel yönetim ve »yerel yönetim kuruluşları arasında gelişigüzel dağıtılmıştır. Ancak, yürürlükteki mevzuat üzerinde yapılan araştırmalar bu dağılımda daha çok özeysel yönetimin ve bu yönetimin taşra örgütünün, yani valilik ve kaymakamlıkların, tercih edildiğini göstermektedir.

Ayrıca, özeysel hükümete bağlı pek çok bakanlığın çevre konusunda önemli görevleri vardır. Bu açıdan, özeysel yönetim içinde de bir görev, yetki ve sorumluluk dağılımı karmaşası olduğu görülmektedir.

Çevre sorunlarının ulus çapında özeysel yönetim aracılığıyla çözümlenmesinin tercih edildiğini gösteren en önemli kanıt Çevre Bakanlığının kurulmuş olmasıdır. Bu bakanlığa bağlı olarak Özel Çevre Koruma Kurumu İdaresi de kurulmuş ve ekolojik açıdan duyarlı bazı yörelerde alan yönetimi ve planlaması yetkisi bu Kurum’a bırakılmıştır.

Öte yandan, bazı çevre sorunlarının il sınırlarını aşan özellikler taşıdığı ve bu açıdan bölgesel bazda ele alınması gerektiği gerçeği bir an için ihmal edilse bile, özeysel yönetimin ana unsurları olan il ve ilçelerde çevresel yönetimin oluşma koşullarına bakıldığında önemli yetersizlik ve darboğazlarla karşılaşmaktadır. Türkiye’de mevcut 81 ilden ancak 34’ünde Çevre İl Müdürlüğü kurulmuştur. Bu müdürlüklerin çalışmaları oldukça etkisiz ve yetersizdir. 1000’e yakın ilçenin hiçbirinde İlçe Çevre Müdürlüğü yoktur.

Burada konunun teknik ayrıntılarına girmek gerekli olmamakla birlikte, içinde bulunulan koşullarda, alan üzerinde ortaya çıkan çevre sorunlarının giderilmesini güvence altına alacak bir örgütlenmenin kurulamamış olduğunun vurgulanması

gerekmektedir.

Ayrıca, yerel yönetimler açısından olaya bakıldığında, durum daha da olumsuz görülmektedir. Yerel yönetimler bu konuda örgütlenememişler ve yerel çevre yönetimi konusunda herhangi bir ilerleme elde edememişlerdir.

Buraya kadar yapılan açıklamalar göstermektedir ki, mevzuat ve politikalar bağlamında Türkiye ile AB’nin yaklaşımları arasında söylemsel düzlemde önemli bir içerik farkı bulunmamaktadır. Ancak, aynı yargıyı uygulamalar ve gerçekleştirmeler konusunda yineleyebilmek olanağı yoktur. AB’ne üye ülkelerde gerçek anlamda bir çevre yönetimi kurulmuş, çevresel kirlilikler denetim altına alınmış ve çevresel kalite ciddi ölçüde iyileştirilmiştir. Bunun da ötesinde, sürdürülebilir kalkınma amacı gerçek bir güvence altına alınmıştır. Buna

karşılık, Türkiye’de yeterli ve etkili bir çevre yönetimi kurulamamıştır. Çevre kirlilikleri her geçen gün artmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma üzerine söylemler üretilmekle birlikte çevresel endişeler ekonomik gelişme ve işsizliğin azaltılması yolundaki endişelerden çok sonra gelmektedir.

Türkiye’de Çevre İçin Ayrılan Bütçe Olanakları

Türkiye’nin çevre konusundaki durumunu belirleyen koşullardan bir başkası da çevresel kalitenin korunması ve geliştirilmesi için yapılan harcamalardır. Çevre Bakanlığı’nın genel bütçeden aldığı payın yakın yıllar ortalaması binde 0.5-1 dolayındadır. Buna karşılık AB ülkelerinde bu değer ortalama yüzde 3’tür.

Elde kesin bir bilgi olmamakla birlikte, özel sektörün yaptığı çevresel nitelikli harcamaların AB ülkelerinde özel sektörün yaptığı harcamalara oranla çok az düzeyde kaldığını söylemek yanıltıcı olmamalıdır.

Bu konudaki en önemli kanıt AB ülkelerinde yaygın bir uygulama olanağı bulmuş olan karbon vergisi ve atıksu vergisi gibi yeşil vergilere (çevre vergileri, ekolojik vergiler) karşılık Türkiye’de hiç bir yeşil verginin² olmamasıdır.

Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinin Geçmişi

Türkiye, AB’ye üye olmamakla birlikte AB ile çevre konusunda çeşitli konularda işbirliği içinde bulunmaktadır. Bu bağlamda, LIFE programından sağlanan akçal destekle Türkiye’nin ilk “Ulusal Çevre Referans Laboratuvarı” kurulmuştur. 1998 Haziran ayında çalışmalarına başlayan bu kurum referans laboratuvarı, kalibrasyon merkezi ve eğitim merkezi olmak amacını taşımaktadır.

Aynı şekilde başlatılan “Çevre Gözlemevi Projesi” ise Türkiye’de kalkınma ve çevreye ilişkin değişme ve gelişmeleri izlemek üzere bir bilgi gözlemevi kurulması amacını taşımaktadır.

AB’nin “Çevresel Yönelim ve Denetim Programı/Raporu” (Eco-Management and Auditing Scheme/Reports - EMAS/EMAR) programının Türkiye’deki uygulama koşullarının geliştirilmesi amacıyla bir özel şirket aracılığıyla çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmanın finansmanı AB tarafından karşılanmıştır.

2 Türkiye’deki “Çevre Temizliği Vergisi” ya da bilinen adıyla “Çöp Vergisi” yeşil bir vergi değildir. Taşınmaz mallardan alınan ikinci bir emlak vergisi niteliğindedir. Akaryakıt üzerindeki tüketim vergisi gibi vergiler ise yeşil vergiye, benzerlik göstermekle birlikte asıl amacı tüketicilerin çevre koruma konusunda daha temiz seçeneklere yönlendirilmesi değil Hazine için yeni bir gelir kaynağı yaratılmasıdır. Bu nedenle, bu tür vergilerin de yeşil vergi olarak kabul edilmesi olanağı yoktur.

AB'nin "LIFE" ve "CORINNE" gibi fonlarından bazı projeler için akçal destek sağlanmıştır.

Son yıllardaki en önemli gelişme ise, Türkiye'nin AÇA'ya üyelik için başvurması olmuştur.

Türkiye, 9 Ekim 2000 tarihinde imzalanan Anlaşma ile AÇA üyesi olmuştur.³

AB'de Genişleme Sorunu: Kopenhag Ölçütleri ve Çevresel Bütünleşme

AB sürekli olarak üye sayısını artırmakta olan bir örgüttür. Halen 15 olan üye sayısı yakın bir gelecekte 18'e çıkacak ve bazı doğu Avrupa ülkeleri, Kıbrıs ve Türkiye'nin katılımıyla üye sayısı yaklaşık 30 civarında olacaktır. Ancak, her yeni üye ile birlikte, yeni üyenin Birlik koşullarına uygunluk düzeyinin irdelenmesi ve Birliğe uyum sürecinin uygulanması sorunları başlamaktadır.

Birliğin adaylık konusunda aradığı özellikleri belirleyen belge Kopenhag ölçütleri olarak bilinmektedir. Bu belge aşağıda özetlenmiştir.

Kopenhag Ölçütleri

Kopenhag ölçütleri siyasal ölçütler, ekonomik ölçütler ve üyelik yükümlülükleri olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Ayrıca, üye ülkelerin yönetsel kapasitelerinin de AB'ne uyum içinde olması gerekmektedir. Bu ölçütler şunlardır:

Siyasal ölçütler:

- **Demokrasiyi, hukuk devletini, insan haklarını ve azınlıkların korunmasını güvence altına alan kurumsal kararlılığın varlığı**
- **Birlik içinde piyasa güçlerine ve rekabetin yaratacağı baskılara karşı koyabilecek kapasiteye sahip işlevsel piyasa ekonomisinin varlığı**
- **Siyasal, ekonomik ve parasal birlik de dahil olmak üzere üyeliğin gereklerini yerine getirebilme yeteneklerinin varlığı**

Ekonomik ölçütler:

- **Piyasa güçlerinin serbest çalışması tarafından ortaya çıkan arz ve talep arasındaki dengenin varlığı**
- **Liberal fiyat sisteminin oluşması**

³ Türkiye'nin, Avrupa Çevre Ajansı'na üye olması gerek Avrupa Birliği ile bütünleşmenin ilk ve öncü adımı olması ve gerekse ülkemizin çevre yönetiminin kurumsallaşmasına yapabileceği potansiyel katkılar açısından oldukça önemlidir. Çevre Müsteşarlığı görevim sırasında aldığım bir kararla başlattığım AÇA'ya üyelik sürecinin bir yıl gibi kısa sürede sonuç vermiş olması üyelik görüşmelerini tek başına yürüten Dışişleri Bakanlığı'mız adına sevinç vericidir.

- Piyasaya giriş ve çıkışlar konusundaki engellerin yokluğu
- Mülkiyet hakkının düzenlenmesi de dahil olmak üzere yerleşik hukuk sisteminin varlığı; yasaların ve sözleşmelerin uygulanabilirliği
- Fiyatların kararlılığı ve sürdürülebilir kamu finansmanı ve dış borçlar da dahil olmak üzere, makro ekonomik kararlılığın gerçekleştirilmiş olması
- Ekonomik politika konusunda geniş bir fikir birliğinin varlığı
- Birikimleri yatırıma yönlendirebilecek kadar gelişmiş finans sektörünün varlığı

Üyelik yükümlülükleri:

- Sınırları olmayan iç piyasanın varlığı
- Tam rekabetin varlığı
- Siyasal, ekonomik ve parasal birlik de dahil olmak üzere Avrupa Birliği Sözleşmesinde yer alan tüm hedeflerin kabul edilmesi
- Ortak dış ve iç güvenlik politikalarının kabul edilmesi
- Bilgi toplumu, eğitim, öğretim ve gençlik programlarında yenilikler, araştırma ve teknoloji geliştirme programlarının varlığı
- Sektörel politikalarla uyumun sağlanması: endüstri, tarım, enerji, su ürünleri, ulaşım, küçük ve orta ölçekli girişimler
- İstihdam politikaları arasında uyum ve bölgesel/toplumsal uyumun sağlanması
- Çevre politikalarının uyumlaştırılması
- Tüketicinin korunması
- Yargı ve iç güvenlik politikalarının uyumlaştırılması
- Dış ilişkilerde uyum: dış ticaret, uluslararası ekonomik ilişkiler, gümrük

Yönetsel Kapasite:

- Yönetsel yapıların uygunluk ve kabul edilebilirlik düzeyi
- Yönetsel kapasitenin uyumu düzeyinin yeterliliği
- Yargısal kapasitenin uyum düzeyinin yeterliliği

Ancak, Kopenhag ölçütleri yalnızca bunlardan ibaret değildir. Üye ülkenin, adaylığının kesinleşmesi için aşağıdaki unsurların da gerçekleşmesi gerektiği üyelik görüşmelerinin başlangıcında aday üye ülkeye açıklıkla ifade edilmektedir:

- Hukuk devleti ilkesini benimsemekle kalmamak ve bu ilkeyi günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası durumuna getirmek

- iyi işleyen bir yargı sistemi kurmak
- Yolsuzluklarla ve rüşvetle mücadele etmek
- İfade ve basın özgürlüklerini güvence altına almak
- AİH Mahkemesi 'nin yetkilerini kabul etmek
- ^Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Anlaşmasını kabul etmek

Ayrıca, ekonomik rekabet koşulunun yerine getirilmiş sayılması için de, aşağıdaki unsurların gerçekleşme koşullarına bakılacaktır:

- Ekonomik unsurların kararlı ve önceden kestirilebilir bir ortam içinde kar ar almalarına olanak verecek düzeyde makro ekonomik kararlılığın varlığı
- Enerji, ulaşım ve telekomünikasyon da dahil olmak üzere yeterli düzeyde insan ve fiziksel sermaye ile eğitim ve araştırma çalışmalarının varlığı
- Rekabetin yönlendirilmesine olanak verecek ticaret politikası, rekabet politikası, devlet yardımları ve küçük ve orta ölçekli girişimler için destekleme politikasının varlığı
- Üye ülkelerle yapılmakta olan ticaretin hacmi ve niteliği
- Küçük şirketlerin ekonomi içindeki payı
- EURO 'ya geçiş için gerekli hazırlıkları yapma
- Merkez bankasının bağımsızlığı
- Ekonomik politikaların eşgüdümü
- Sözleşmenin ekonomik kararlılık ve büyüme ile ilgili maddelerinin kabul edilmesi
- Kamu açıklarının Merkez Bankası (ya da Hazine) tarafından karşılanmasından vazgeçilmesi
- Sermaye hareketlerinin liberalleştirilmesi
- Para değişim mekanizmaları ile işbirliği yapılması
- Paranın dalgalanmaya bırakılmaktan sakınılması
- AB mevzuatının yalnızca iç hukuk kuralları olarak kabul edilmemesi aynı zamanda bu kuralların uygulanır ve yürütülür kılınması
- Yeni yönetsel kuruluşların kurulması ve mevcut kamu yöneticilerinin uygun şekillerde eğitilmesi

- **Yargı sisteminde reform yapılması**
- **Yargı mensuplarının Topluluk Hukuku konularında eğitilmeleri**

Çevresel Bütünleşme Stratejileri: Aday Ülkelerle Genişleme Yükümlülüğünün Çevre Konusunda Yerine Getirilmesi

AB'ne aday ülkelerin üyeliğe hazırlanmaları ve üyeliklerinin kesinleşmesi konusunda yapılacak çalışmalar arasında “çevre” etmeni önemli bir yer almaktadır. Aday ülkelerle AB üyesi ülkeler arasında çevre alanında herhangi bir farklılaşma olmaması, Birliğin çevre politikalarının aday ülke tarafından tümüyle benimsenmesi ve aday ülkenin çevre mevzuatının ve yönetiminin bu amaca uygun ve yeterli olması bu bağlamda üzerinde durulan temel konular olmak durumundadır.

Nitekim, AB Komisyon'u tarafından AB Konseyi'ne, Avrupa Parlamentosu'na, Bölgeler Komitesi'ne ve orta ve doğu Avrupa'daki aday ülkelere gönderilen bir genelgede (communication) bu konuda önemli ipuçları verilmekte ve önerilerde bulunmaktadır. “Çevre İçin Katılma Stratejileri: Orta ve Doğu Avrupa'daki Aday Ülkelerle Genişleme Konusundaki Meydan Okumaların Karşıllanması” (Accession Strategies for Environment: Meeting the Challenge of Enlargement with the Candidate Countries in Central and Eastern Europe) başlıklı bu genelge, çevresel bütünleşme konusunda yapılması gereken etkinlikleri ve karşılanması gereken koşulları açıklıkla ortaya koymaktadır.

Genelge'nin başlığında orta ve doğu Avrupa'daki aday ülkelerden söz edilmesine karşın, Türkiye'nin adaylık sürecinde de aynı çevresel koşulların gündeme geleceğinden kuşku duymamak gerekmektedir.

Aday Ülkeler ve AB

Genelge, aday ülkelerle AB arasındaki çevresel özellikleri şu şekilde özetlemektedir:

- **Aday ülkelerde çevre sorumlulukları yeterince gelişmemiştir.**
- **Bu ülkelerin çevre koruma çalışmalarında önemli boşluklar ve yetersizlikler vardır.**
- **Buna karşılık bu ülkeler, geniş ve el değmemiş doğal kaynaklara ve zenginliklere sahiptirler.**

Genelge, bu temel yargılardan yola çıkarak, AB'nin sorumluluğunu, bu zenginlikleri ve varlıkları korumak ve aynı zamanda gerek ekonomik ve gerekse çevresel açıdan sürdürülebilir bir kalkınmayı yönetmek ve güvence altına almak olarak belirlemektedir.

Genelgeye göre, aday ülkelerle AB arasındaki çevresel bütünleşmenin köşetaşını çevre mevzuatı oluşturmaktadır.

Genelgeye göre, bu amacın gerçekleştirilmesi için aday ülkelerle AB arasında özel bir strateji geliştirilmelidir. Bu stratejide, öncelikle, aday ülkeye AB'nin çevre mevzuatının iç hukuk mevzuatı olarak kabul edilmesi, benimsenmesi ve uygulanması gerektiği açıklıkla ifade edilecektir. Ancak, bu çerçevede AB, katılma öncesi uyum çalışmalarının sürdürülmesi için destek çalışmalarını yoğunlaştıracaktır.

Çevresel uyumun sağlanması için uygulanacak temel strateji ise şu şekilde belirlenmektedir:

- **Başta, hava ve su kirlilikleri olmak üzere, AB ile bütünleşme için, gerçekçi, ulusal, uzun erimli, aşamalı uyum stratejilerinin hazırlanması ve tüm başvuran ülkelerde katılma tarihinden önce uygulama alanına konulması**
- **Katılma ile birlikte ele alınacak ve kilit önem taşıyan öncelikli alanların ve hedeflerin saptanması**
- **Tam uyum için ayrı bir zamanlama programının hazırlanması**
- **Bu konudaki aday ülke yükümlülüklerin katılma anlaşmalarında açıklıkla belirtilmesi**
- **Katılan ülkelerde yapılacak yeni yatırımların AB çevre mevzuatına uygun olacağının güvence altına alınması**
- **Özellikle özel sektörde olmak üzere, ulusal ve dış akçal kaynakların bu stratejilerin uygulanabilmesi için harekete geçirilmesi**
- **AB'nin bu konuda yalnızca kesimse I akçal katkıda bulunması**

Yukarıda belirtilen temel stratejiyi desteklemek üzere, adaylık süreci içinde bazı özel çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu özel görev alanları da aşağıda belirtilmiştir:

Mevzuat Uyumu

- **hukuksal boşlukların analizi**
- **önceliklerin saptanması**
- **uyumun sağlanması için gerçekçi bir zamanlamanın yapılması**
- **hukuk uzmanı açığının kapatılması**
- **dil engelinin aşılması**

Kurumsal Uyum

- çevre yönetimi için kurumsal yapının güçlendirilmesi: gereksinimlerin belirlenmesi ve giderilme yollarının geliştirilmesi
- yeni örgütlerin kurulması
- mevcutların yeniden örgütlenmesi
- bu amaçla gerekli yasal mevzuatın hazırlanması
- “bakanlıklararası” ve “AB/aday ülke” eşgüdüm sorunlarının çözümlenmesi
- görev ve yetki sahibi “bölgesel ve yerel yönetimler”in uyumu
- personelin eğitimi sorununun çözümlenmesi

ÖZEL YÜKÜMLÜLÜKLER

Hava

- AB’nin hava kalitesi gereklerini karşılamak için ortaya çıkan güçlüklerin saptanması
- AB hava kalitesi limit değerlerinin aşıldığı yerlerin ve alanların belirlenmesi
- bu tür bölgeler ve nokta kaynaklar için “optimizasyon planlar”ının hazırlanması
- emisyon limitlerini tutturamayan tesisler için kapatma hazırlıklarının yapılması
- yakıt ölçünlerinin uyumlaştırılması için rafinerilerde gerekli önlemlerin alınması
- mevzuat değişikliğinin hazırlanması
- monitoring ve veri toplama sistemlerinin kurulması

Atıklar

- AB’nin katı ve tehlikeli atık yönetim kararlarına uyum için gerekli önlemlerin alınması
- atıkların yakılması ile ilgili karara uyum için önlem alınması
- mevcut tesislerin AB normlarına uygun duruma getirilmesi
- atık toplama, depolama ve bertarafı için gerekli yatırımların planlanması ve uygulanması

Su

- içmesuyunun kalitesinin artırılması
- atık suların yönetimi için gerekli kanalizasyon ve arıtma tesisi yatırımlarının planlanması ve uygulama alanına konulması
- sınıraşan sular konusunda akarsu bazında su yönetimi sistemi kurulması

Endüstri

- “Seveso” kararının uygulanması için gerekli önlemlerin alınması
- “hot spot”lar için özel yönetim önlemlerinin alınması
- temiz yakıt sağlanması
- kirli yakıtların kullanımının durdurulması

2000 Yılı Katılma Ortaklığı Belgesinde Çevre Kavramı

Aralık 1999’da yapılan ve Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkileri kesin olarak tam üyelik çizgisine oturtan AB Helsinki Zirvesi’nden sonra, 8 Kasım 2000’de yayınlanan “Türkiye Katılma Ortaklığı Belgesi”⁴ üyelik yolunda tarafların yerine getirmek durumunda oldukları yükümlülükleri belirlemek bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Belgeye “yol haritası” adı verilmesi de bu açıdan anlamlıdır. Zira, bu belge, geçiş ve uyum döneminde, tarafların ve özellikle Türkiye’nin tam üyelik için atması gereken adımları ortaya koymaktadır. Belge, öteki pek çok konu yanında, çevre konusuna da eğilmekte ve bir yandan Türkiye’deki ulusal ve yerel çevre yönetiminin içinde bulunduğu koşulların genel nitelikli değerlendirmelerini yaparken öte yandan da AB mevzuatı karşısında Türk çevre mevzuatının sahip olduğu yetersizlikleri saptamakta ve bunların giderilmeleri için alınması gereken önlemleri açıklamaktadır. Bu bölümde bu son gelişmelere göz atmak gerekmektedir.

Belge çevre ile ilgili 22 Bölümü’nün başlangıcında şu kesin saptamayı yapmaktadır:

“Son katılma ortaklığı normal belgesinin yayınlanmasından bu yana, hava kalitesi, atık yönetimi, su kalitesi, doğa koruma, endüstride kirliliklerin denetimi ve risk yönetimi, kimyasallar, genetik açıdan değişikliğe uğramış organizmalar, ozon tabakasını incelten maddeler, nükleer güvenlik ve radyasyondan korunma gibi alanlarda, AB mevzuatının Türkiye’ye uyarlanması konusunda ilerleme elde edildiğini gösteren bir belirti yoktur.”

4 Avrupa Birliği Komisyonu, “2000 Regular Report From the Commission on Turkey’s Progress Towards Accession”, 8 Kasım 2000, s. 60-62.

Belgede, bu ana saptamadan sonra, öteki temel çevre sorunları konularında şu değerlendirmelerde bulunmaktadır:

- Özellikle çevre ölçünleri, monitoring gereksinimleri ve ölçme yöntemlerinde olmak üzere Türk mevzuatı hala Topluluk mevzuatından oldukça uzak bulunmaktadır.
- Topluluğun çevre mevzuatının Türkiye tarafından benimsenmesi hedefi hala uzun erimli bir işlev olarak görülmektedir.
- Yasaların uygulanması yolundaki isteklilik sınırlıdır.
- Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin Topluluk mevzuatına uygun duruma gelmesi için değiştirilmesi gerekmektedir.
- Hava kalitesi konusundaki mevzuatın Topluluk mevzuatına uyarlanması gerekmektedir.
- Hava kalitesi ölçüm sistemlerinde ilerleme elde edilmelidir.
- Katı atık yönetimi, ilgili mevzuatın uygulanması açısından, en fazla sorun taşıyan alan olmak durumundadır. Evsel atıkların % 93'ü yasadışı olarak çevreye bırakılmaktadır. Katı atık yönetimi alanında Topluluk ölçünlerine ulaşabilmek için esaslı çabaya gereksinim vardır.
- Su kalitesi ile ilgili mevzuat Topluluk mevzuatına uygun değildir.
- Doğanın korunması konusu, uyum sürecinde, üzerinde özellikle durulması gereken önde gelen konulardan biridir. Topluluğun doğa koruma ile ilgili mevzuatına erişebilmek için Türkiye'nin doğa koruma konusunda çok önemli aşamalar elde etmesi gerekmektedir.
- Endüstride kirlilik denetimi ve risk yönetimi ile ilgili AB mevzuatının Türkiye'ye tanıtılması ve aktarılması gerekmektedir.
- AB'nin kimyasallar ile ilgili direktiflerinin Türkiye'ye tanıtılması ve aktarılması gerekmektedir.
- 1993 tarihi Zararlı Kimyasalların Kontrolü Yönetmeliği Topluluk mevzuatına uygun değildir.
- Kimyasalların genel bir envanteri yapılmamıştır. Genetik olarak değişikliğe uğramış organizmalar konusundaki Türk mevzuatı Topluluk mevzuatına uygun değildir.
- Nükleer güvenlik konusunda Türk mevzuatı Topluluk mevzuatına uygun değildir.
- Gerek ulusal ve gerekse yerel düzeyde çevre yönetimi kapasitesi endişe konusudur.

- Çevre konusunda bilinçlenme ve Topluluğun çevre konusundaki öngörülerini konusundaki bilgi yetersizdir.
- Çevre yükümlülerinin yükümlüklerini yerine getirmeleri güvence altına alınamamaktadır. Buna yolaçan nedenler ise, değişik düzeyde çok sayıda örgüt ve kurumun aynı konuyla ilgilenmesi, bu durumun yetki ve görev uyumsuzluklarına neden olması, uzman ve eğitilmiş personel yetersizliği ve teknik donanım eksikliğidir.
- Monitoring sistemleri kurulmasına gereksinim vardır.
- Açma ve işletme izin sistemleri kurulmalıdır.
- Güçlü bir çevre denetimi örgütü kurulmalıdır.
- Kurallara aykırı davranışlara karşı gerekli yaptırımlar uygulanmalıdır.
- Belediyelerin, başta eğitim olmak üzere, AB politikaları konusunda hazırlıklarını hızlandırmaları gerekmektedir.
- Topluluk kurallarına uyumun sağlanması açısından çok önemli ölçüde çevresel yatırım yapılması gereklidir. Çevre yatırımları bütüncül bir yatırım stratejisi çerçevesinde yapılmalıdır. Bu bağlamda, Türkiye’de “Çevre Kirliliği Önleme Fonu”nun bulunması önem taşımaktadır.

Açıklıkla belirtmek gerekir ki, belgede yeralan ve yukarıda özetlenen unsurların tümü doğru ve gerçekçidir. Esasen, bu sorunlar, bu araştırmanın daha önceki bölümlerinde değinilen ve daha önceki yıllarda yapılmış olan çalışmalarda da benzer ifadelerle konu olmuştur.

Daha açık söylemek gerekirse, Türkiye, çevre yönetimi konusunda AB’nin çok gerisinde bulunmaktadır. Bu sonucu yaratan ana etmenler şunlardır:

- Türkiye’nin çevresel altyapısı son derecede yetersizdir.
- Türk mevzuatı AB mevzuatının gerisindedir.
- Çevre yatırımları için gerekli parasal kaynaklar mevcut değildir.
- Türkiye’de etkili bir çevre yönetimi sistemi kurulamamıştır.
- Şimdiye kadar yürürlüğe konulan çeşitli mevzuatla kendilerine çevresel açıdan yükümlülük verilmiş özel ve tüzelkişiler izlenememekte ve denetlenememektedir.
- Çevre yaptırımlarının uygulanması konusunda isteksizlik vardır.

Bu durum, AB’ne uyum sürecinde, Türkiye’nin çevre konusunda çok önemli adımlar atmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak, özellikle Çevre Bakanlığı’nın içinde bulunduğu koşullar karşısında bu konuda bir umut sahibi olabilmek olanağı bulunmamaktadır.

Avrupa Adalet Divanı ve Çevre Konusunda Verdiği Kararlardan Örnekler

AB'ne katılma durumunda ortaya çıkacak temel gerçeklerden biri de Avrupa Adalet Divanı (AAD) olgusudur. Avrupa Birliği Anlaşması'na göre, AAD'nın ana görevi üye ülkelerle AB arasındaki uyumsuzlukları AB mevzuatı çerçevesinde çözüme bağlamaktır. AAD'nın vereceği karar üye ülkeler açısından bağlayıcı nitelik taşımaktadır. AAD'nın çevre konusunda son yıllarda verdiği bazı kararlar AB'ne üye olmak durumunda ortaya çıkabilecek hukuksal yükümlülükler açısından ilginç işaretler vermekte ve önemli özellikler taşımaktadır.

Avrupa Adalet Divanı tarafından görülen “AB Komisyonu vs. Yunanistan Cumhuriyeti” davasında 4 Temmuz 2000 günü verilen bir kararla, Yunanistan çevre yönetimi konusunda AB kurallarını uygulamamak nedeniyle para cezasına çarptırılan ilk üye ülke olmuştur. 1992 yılında imzalanan Avrupa Birliği Anlaşması, AAD kararını uygulamayan üye ülkeye günlük para cezası verme olanağı getirmektedir. AAD'nın bu kararıyla, Yunanistan, Girit Adası'nın Chania yöresinde atıkların güvenli yönetimi ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmemiş olması nedeniyle bu alandaki yükümlülüklerini yerine getirinceye kadar günlük 20000 Euro para cezası ödemeye mahkûm edilen ilk Avrupa Birliği ülkesi olmuştur.

AAD tarafından 6 Temmuz 2000'de “AB Komisyonu vs. Belçika Krallığı” davası ile ilgili olarak verilen bir kararda da, Belçika'nın AB'nin 91/271 sayılı Direktifi (kentsel atıksuların arıtılması) ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmediği hükmü yer almıştır. Belçika'nın Brüksel-Başkent Bölgesi'ndeki iç sorunların bu konudaki yükümlülüklerin yerine getirilememesinde “zorlayıcı neden” (force majeure) olduğu yolundaki savunması ise AAD'nı tarafından yerinde görülmemiştir. ADD verdiği kararda, Brüksel bölgesi ile ilgili sorunun bu ülkenin siyasal ve yönetsel örgütlenmesi ile ilgili olduğu ve bu durumun -bu nedenle- tümüyle ülkenin bir iç sorunu olduğu ve bu nedenle de zorlayıcı neden olarak kabul edilemeyeceğini hükme bağlamıştır.

Bu kararlar açıklıkla göstermektedir ki, üye ülkeler AB'ye girdikleri andan itibaren üyelikle ilgili tüm yükümlülüklerini yerine getirmek durumundadırlar. Üye ülke bu zorunluluğa uymadığı takdirde yükümlülüğünü yerine getireceği ana kadar günlük para cezasına çarptırılabilir.

Akçal Yük

Genelgede, yukarıda belirtilen koşulların yerine getirilebilmesi için orta ve doğu Avrupa'da aday olan 10 ülkenin karşılaştacağı akçal yük için bir kestirimde de bulunmaktadır.

Buna göre, AB ile çevre konusundaki bütünleşmenin maliyeti 100-120 milyar Euro dolaylarında olacaktır. Bu miktara yalnızca hava kirliliği arıtma tesisleri, su ve atık su yatırımları ve katıatık yönetimi tesisleri dahildir. “Yürütme ve yönetim” giderleri ise bu miktar içinde yer almamaktadır.

Çevresel Bütünleşmede Öncelikli Alanlar: Hava, Su ve Katıatıklar

Genelgeye göre, her ülkeye özgü koşullar gözönünde tutulmak üzere, öncelikle aday ülkedeki mevcut çevre kalitesi koşulları saptanmalıdır.

AB ile çevre konusunda bütünleşme için iki alana öncelik verilecektir: hava ve su kirliliklerinin önlenmesi ve hava ve su kalitesinin geliştirilmesi. Üçüncü öncelikli alan ise katıatıkların yönetimi olacaktır.

Bu çerçevede yapılacak temel çalışma ise, AB ile aday ülke arasında gerekli karşılaştırmaların yapılması ve mevzuata ilişkin ve kurumsal alanda görülen aksaklıkların, yetersizliklerin ve boşlukların saptanması olacaktır. Bu çalışmanın yapılabilmesi için aday ülkedeki mevcut ulusal çevre mevzuatının bütünüyle gözden geçirilmesi ve ortaya çıkan sonuçların AB mevzuatı ile karşılaştırılması gerekmektedir. Bu karşılaştırma, AB’nin çevre mevzuatının madde madde ele alınması şeklinde olacak ve her bir düzenlemenin ulusal karşılığının olup olmadığı ve varsa bu düzenlemenin yeterli olup olmadığı irdeleme konusu yapılacaktır.

Bu amaçla AB tarafından hazırlanmış olan “AB Çevre Mevzuatına Yaklaşım

Kılavuzu ” (Guide to the Approximation of the EU Environmental Legislation) temel yol gösterici olacaktır.

Bu çerçevede, orta ve doğu Avrupa’daki aday ülkeler için geliştirilmiş olan “Birliğin İç Pazarı İle Bütünleşme için Orta ve Doğu Avrupa’daki İlgili Ülkelerin Hazırlanması ” (Preparation of the Associated Countries of Central and Eastern Europe for Integration into the Internal Market of the Union) başlıklı belge de gözönünde tutulacaktır.

Daha sonraki aşama ise bütünleşmenin gerçekleşmesi için yapılması gerekenlerin saptanması ve planlanması olacaktır.

Bu çalışmayı, aday ülkedeki çevre ile ilgili kurumsal yapıların irdelenmesi bu kurumların güçlü ve zayıf noktalarının saptanması çalışması izleyecektir.

Sonuç olarak, AB ile çevresel bütünleşme için gerekli olan çevre yönetiminin temel süreçleri ve aday ülke için bir çerçeve çevre mevzuatı geliştirilmiş olacaktır.

Sektörel Bütünleşme: Bütünleşme İçin Ulusal Program

Bütünleşmenin güvence altına alınması için her aday ülke bir çalışma programı hazırlayacaktır. Bu programa “Mevzuatın Benimsenmesi için Aday Ülkenin Ulusal Çalışma Programı” (National Program for the Adoption of the Acquis) adı verilmektedir. Aday ülkeler bu programlarını hazırlarken yukarıda belirtilen konular yanında, şu sorulara da yanıt verecektir: Enerji tasarrufu, temiz teknoloji, atık minimizasyonu ve geridönüşüm ile ilgili politikalar ülkenin ekonomik ve sektörel politikaları ile nasıl bütünleştirilecektir? Ülkenin çevresel ve kaynak sınırlılıkları gözönüne alındığında endüstriyel ve tarımsal üretim nasıl sürdürülebilir kılınacaktır? Bütünleşmenin ilk yıllarındaki ekonomik çöküşten ortaya çıkacak çevresel kazanım ekonominin büyümeye başlamasıyla nasıl sürekli kılınabilecektir? Birliğe yeni katılan ülkelerdeki yeni yatırımların AB mevzuatına tam olarak uygun olması koşulu nasıl güvence altına alınacaktır?

Bu düzenlemelerin esasını oluşturan AB Gündem 2000’i de çevre konusunda düzenleyici hükümler içermektedir. Buna göre, aday ülkeler, Birliğe girdikten sonra yapılacak tüm yeni yatırımlarda AB’nin yatırımlarla ilgili kurallarına uymak zorunda olacaklardır. Bu kural üye ülkede eski tesislerin esaslı ölçüde yenilenmesi ve genişletilmesi çalışmaları için de geçerli olacaktır.

Bir başka önemli yükümlülük de, alınan önlemlere karşın AB mevzuatına uyması olanağı görülmeyen tesislerin kapatılması zorunluluğudur.

AB’nin çevre açısından öncelikli konularından bir diğerini de nükleer enerji oluşturmaktadır. AB nükleer enerjinin yaratacağı risklerin azaltılmasına özel bir önem vermektedir. Aday ülkelerle yapılacak uyum çalışmaları sırasında, bu konu özellikle ele alınacak sorunlar arasında yer almaktadır. Özellikle orta ve doğu Avrupa ülkelerinde yer alan eski Sovyet teknolojisine dayalı nükleer santraller bu konuda ciddi bir sorun kaynağı olmak durumundadır. Bu nedenle, Türkiye’nin almış olduğu nükleer elektrik santralinden vazgeçme kararının AB’nin beklentilerine uygun olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye’nin Ulusal Programı’nın 2001 yılı Ocak ayında tamamlayacağı açıklanmıştır.

Bütünleşme Sürecinde AB Yardımları

Aday ülkenin içine gireceği çok büyük çaplı akçal, hukuksal, kurumsal, yönetsel ve yasal yükümlülüklerle karşılık AB aşağıda belirtilen şu alanlarda aday ülkeye yardımcı olacaktır:

- **PHARE programı çerçevesinde yapılan yardımların artırılması: “Katılma Ortaklığı Fon ilandan yardım, “Büyük Kapsamlı Altyapı Yatırımları**

Fonu”ndan (Large Scale Infrastructure Investment Facility) yardım, kurulması düşünülen “Katılma Öncesi Yardım için Yapısal Politikalar Fonu ” (Instrument for Structural Policies for Pre-accession Assistance) aracılığıyla yardım sağlanması

- Çok disiplinli alt çalışma ve danışma komitelerinin kurulması
- Öteki akçal kaynakların aday ülkeye yardımcı olmak üzere harekete geçirilmesi
- Uygulama ve kuralların yürütümü (enforcement) için kurumsal gelişme yardımında bulunulması
- Aday ülkenin AB’nin çevre için temel akçal kuruluşu olan LIFE çalışmalarına katılmasının sağlanması
- Aday ülkenin AÇA çalışmalarına katılmasının sağlanması
- Araştırma projelerinin, pilot projelerin ve gösteri amaçlı örnek projelerin desteklenmesi.

Sonuç

Türkiye, AB’ne tam üyelik için aday olarak kabul edilmiş bir ülkedir. AB ile bütünleşme sürecinde çevre konusu son derecede önemli bir rol oynayacaktır.

Bu araştırmada, AB ile Türkiye arasındaki çevre konusunda içinde bulunulan koşulların, sahip olunan sorunların, sorunların giderilmesi için yapılmakta olan çalışmaların, çevre konusunda geliştirilmiş olan politikaların ve çevresel örgütlenmelerin çok genel nitelikli bir karşılaştırılması ve değerlendirmesi yapılmıştır.

Yapılan irdelemelerden ortaya çıkan sonuç, politikalar, söylemler ve hatta yasal mevzuat açısından Türkiye ile AB arasında önemli bir farklılaşma olmadığıdır.

Ancak, AB’nin çevre mevzuatının madde madde ele alınması ve bu düzenlemelerin Türkiye’deki karşılıklarının varlığı, isabetliliği, geçerliliği ya da yeterlilikleri konusunda yapılacak irdilemede önemli sorunların ortaya çıkacağı anlaşılmaktadır.

Çevresel bütünleşmede asıl sorun eylem, uygulama, kurumsallaşma, örgütlenme ve çevresel yönetim ve planlama yetkinliklerinin irdelenmesinde ve ortaya çıkacak eksikliklerin giderilmesi için Ulusal Plan’ın hazırlanmasında ve uygulanmasında ortaya çıkacaktır.

Türkiye’nin bu eksiklikleri kısa zamanda giderebilmesi olanağı yoktur.

Özelikle, Çevre Bakanlığı’nın içinde bulunduğu ‘kurumsal yokluk’ ortamı bu konuda son derecede düşündürücü ve endişe vericidir.

Sorunun ağırlığını -biraz olsun- hafifletebilecek olan olgu, AB’nin bütünleşme sürecinde köşetaşını “mevzuatın uyumu” olarak belirlemiş olmasıdır. Mevzuatın uyumlaştırılması çevresel bütünleşme sürecinde Türkiye’ye zaman kazandırabilir.

Ancak, uygulamadaki farklılaşmanın giderilmesinin Türkiye açısından olanak dışı denilebilecek kadar zor olduğu bir ortam içinde bulunduğu da yadsınmamalıdır.

Bu zorluğu daha da güçleştiren olgu ise, Türkiye’nin sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun eylemler ve uygulamalar geliştirme konusundaki isteksizliği, ekonomik gelişme ve işsizlik sorunlarının çözümüne daha fazla ağırlık ve öncelik vermesidir.

Sorunu asıl güçleştirecek olgu ise çevre konusunda ayrılacak kaynakların sınırlılığıdır. Türkiye çağdaş bir çevre yönetimine geçmek için çok önemli çevresel yatırımlar yapmak zorundadır. Kamu mâliyesinin içinde bulunduğu koşullar ise bunu olanaksız kılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Avrupa Birliği Komisyonu,(2000) **2000 Regular Report From the Commission on Turkey’s Progress Towards Accession**, 8 Kasım 2000, pp.82
- DPT, (1994) **Çevre**, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Çevre Özel İhtisas Komisyonu Raporu.
- DPT, (199f) **Çevrenin Korunması ve Geliştirilmesi**, Temel Yapısal Değişim Projesi Komitesi Raporu.
- DPT, (1996) **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**.
- DPT, (1998) **Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı**.
- DPT, (1997) Türk-AT Mevzuat Uyumu Sürekli Özel İhtisas Komisyonu, Çevre Alt Komisyonu Raporu.
- İktisadi Kalkınma Vakfı (1998), **Avrupa Birliği ve Türkiye Çevre Politikalarının Karşılaştırmalı İncelemesi**.
- OECD, (1992) **Türkiye’de Çevre Politikaları**.
- Yaşamış, Firuz Demir, (1989a) **Çevresel Yönetim ve Planlama**
- Yaşamış, Firuz Demir, (1991a) **Bebek Ölümlerinin Çevresel Nedenleri**.
- Yaşamış, Firuz Demir, (1995a) **Çevre Yönetiminin Temel Araçları**.
- Yaşamış, Firuz Demir, (1997a) **Çevresel Etki Değerlendirmesi**.

- Yaşarnış, Firuz Demir, (1982a) **Çevre Sorunlarının Önlennesinde Belediyelerin Değerlendirilmeyen Yetki ve Olanakları**, İller ve Belediyeler Dergisi, Sayı 443-444, Ankara, s.917-922.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1982b) **Ülkemizde Çevre Örgütlenmesi**, İller ve Belediyeler Dergisi, Sayı 440, Ankara, s.813-815.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1988) **Çevre Koruma Kanunu Uygulanamıyor, Çevre Sorunlarına Yaklaşım Simgesel Boyutları Aşamadı**, Milliyet Gazetesi, 10 Temmuz 1988, İstanbul, s. 9.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1989b) **Edincik Olayı Geleceğin Habercisi, İnsan Sağlığını Doğrudan Tehdit Eden Çevre Olayları Artıyor**, Milliyet Gazetesi, 20 Ağustos 1989, İstanbul, s.11.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1990) Ankara Hava Kirliliğine İlişkin Bir Değerlendirme, Çevre ve İnsan Dergisi, Sayı 12, Ankara, s.65-70.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1991b) **Hızlı Kentleşmenin Sonuçları ve Belediyelerin Kurumsal, Örgütsel ve Yönetisel Olanakları**, Amme İdaresi Dergisi, cilt 24 Sayı 3, Ankara, s. 163-188.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1991c) **Characteristics of Diesel Emission: Environmental and Health Impacts**, Türk İdare Dergisi, Sayı 392, Ankara, s. 187-212.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1992) **Yerel Düzeyde Çevre Yönetimi ve Planlamasının İlke ve Yöntemleri**, Amme İdaresi Dergisi, cilt 25, Sayı 1, s. 135-156.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1993) **Yerel ve Bölgesel Çevre Araştırmaları İçin Bir Yaklaşım, Çağdaş Yerel Yönetim Dergisi**, TODAİE, Cilt 2, Sayı 5, s. 27-35.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1994a) **Çevresel Ölçüt ve Standartlar**, Çağdaş Yerel Yönetim Dergisi TODAİE, Sayı 4, Ankara, s. 29-42.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1994b) **Çevre Yönetiminin Kurumsal Temelleri**, Türk İdare Dergisi, İçişleri Bakanlığı, Ankara, Sayı 403, s. 79-106.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1995b) **Büyük Şehir Sorunsalı**, Amme İdaresi Dergisi, Ankara, cilt 28, Sayı 1, s.93-111.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1995c) **Ulusal ve Yerel Çevre Örgütleri İçin Etkenlik Ölçütleri**, Yeni Türkiye Dergisi, Ankara, sayı 5, s. 228-255.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1996) **Türkiye'de Çevresel Etki Değerlendirmesi Sisteminin İçinde**
- Bulunduğu Sorunlar ve Çözüm Yolları**, Türk İdare Dergisi, Sayı 410, Ankara, s.37-57.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1997b) **İstanbul'un Yönetimine İlişkin Kurumsal Sorunlar ve Bazı Çözüm Önerileri**, Türk İdare Dergisi, Ankara, Sayı 411, s. 71-92.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1998a) **Çevre ve Endüstri İlişkilerinde Yeni Bir Dönemeç Taşı: ISO 14000, Çevre ve İnsan**, Sayı 38, s. 36-417.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1998b) **Uluslararası Çevre Yönetimi Ölçünü: ISO 14000**, Türk İdare Dergisi, Ankara, 1998, Sayı 419, s.7-34.
- Yaşarnış, Firuz Demir, (1999) **Türk Çevre Hukuku: Temel İlkelere Genel Bir Bakış**, Av. Dr. Faruk Erem Armağanı, ed., Türkiye Barolar Birliği, Yayın no 8, Ankara, s. 879-906.

MARMARA DEPREMİ VE KIZILAY

Rıza YILMAZ
Mülkiye Başmüfettişi

GİRİŞ

Bu makale 17.08.1999 tarihinde meydana gelen Marmara depremi esnasında ve deprem sonrası yaptığı faaliyetler nedeni ile kamuoyunda, medya ve basın kuruluşlarında yetersizlikle suçlanan Türkiye Kızılay Demeği hakkındaki genel değerlendirmeleri kapsamaktadır. Bu değerlendirmeler gerek merkezi ve mahalli idare kuruluşları, gerekse taşradaki mülki makam ve amirler ile dernekle ilgili diğer tüm kurum ve kuruluşların çalışmalarına ışık tutulması, sıkça tabii afetlere maruz kalan ülkemizde, tabii afetler esnasında çok önemli katkıları ile milletimize ilk yardım birimi olarak görev yapan Türkiye Kızılay Derneğinin, yazıda yapılan eleştiriler ile bundan sonraki çalışmalarında layık olduğu daha iyi seviyedeki yerlere gelebilmesi amaçlanmıştır.

Türkiye Kızılay Derneğinin Tüzüğü'nün onaylanması ve aynı konudaki 04.06.1953 tarih ve 4/891 sayılı, 06.09.1955 tarih ve 4/5903 sayılı kararnamenin yürürlükten kaldırılması İçişleri Bakanlığının 11.06.1965 tarih ve 18/6-52221 sayılı yazısı üzerine 3512 sayılı Kanunun 38. maddesine göre Bakanlar Kurulunca 17.07.1965 gün ve 6/4940 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kararlaştırılmış olup, Tüzüğü'nün 1. maddesine göre dernek 11.06.1868 tarihinde "Mecruhin ve Mardâ-yı Askeriyeye İmdat ve Muavenet Cemiyeti" adıyla kurulmuş, 14.04.1877 de "Osmanlı Hilaliahmer Cemiyeti", 1923 de Cumhuriyetin ilanından sonra da "Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti", 1935 de "Türkiye Kızılay Cemiyeti" ve 1974 de "Türkiye Kızılay Derneği" adını almıştır.

Kızılay tüzelkişiliğe sahip ve özel hukuk hükümlerine tabi bir kurumdur. Uluslararası Kızılay - Kızılhaç temel ilkeleri olan; İnsaniyetçilik, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, hayır kurumu niteliği, birlik ve evrensellik ilkelerine bağlı olarak faaliyet göstermek zorundadır.

KIZILAY'IN MEVCUT DURUMU VE TANITIMI

Türkiye Kızılay Derneğinin Amaçları

Kızılay'ın, Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü'nün 4 üncü maddesinde belirtilen amaçları şunlardır:

- a) Savaşta felakete uğrayanları koruyan 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleriyle Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin taraf bulunduğu uluslararası anlaşmaların kendisine yüklediği hizmetleri görmek, bunların yerine getirilmesine yardımcı olmak,
- b) Barışta yurt içinde ve yurt dışında vukua gelen her türlü afet ve felaketlere karşı Tüzük dahilinde üzerine düşen hizmetleri yerine getirmek,
- c) İnsaniyetçi hukuk ilkelerine bağlı kalmak, sağlık ve sosyal dayanışmayı desteklemek, sosyal refahın geliştirilmesine yardımcı olmak,
- d) Uluslararası Kızılhaç Komitesi, Kızılay-Kızılhaç Dernekleri Federasyonu ve bu federasyona dahil ulusal kuruluşlarla amaç ve işbirliği yapmaktır.

Türkiye Kızılay Derneğinin Görevleri

Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü'nün 5 inci maddesinde: "Görevler:

Kızılay, savaşta ve barışta amacının gerektirdiği hizmetlerle kanunların yüklediği görevleri yapar.

A) Savaşta veya Hükümetin İlan Ettiği Olağanüstü Hallerde

- 1- Hükümetin gösterdiği lüzum ve ihtiyaca göre cephe ve cephe gerisinde Türk Milleti ve Silahlı Kuvvetlerine Kızılay amacına uygun yardımlarda bulunur.
- 2- Savaş görevlerini yerine getirecek araç ve gereçlerle ilaçları sürekli kontrol altında bulundurur, bozulma ve eksilmeye mahal bırakmadan gerekenleri elden çıkarır; yerine tazelerini, yenilerini koymak suretiyle stok seviyesini korumaya çalışır.
- 3- Silahlı Kuvvetlerle bağlantı kurmak ve işbirliği sağlamak için gerektiği kadar Genel Merkez Kurulu Üyesini veya duruma göre Genel Merkez Kurulu'nun atayacağı diğer görevlileri Silahlı Kuvvetler yanına delege olarak gönderir.
- 4- Silahlı Kuvvetlerde görülecek bulaşıcı hastalıklara karşı açılacak mücadeleye katılır.
- 5- Türk, dost ve düşman savaş tutsakları ile gözaltına alınanların ve mültecilerin değiştirilmesine ve aileleriyle haberleşmelerine, bunlara para ve eşya ulaştırılır-

masını sağlamaya aracılık eder; bunun için gerekli araştırma ve haberleşme örgütünü kurar.

6- Tehlikeli bölgelerde bulunan çocukların ve korunmaları gerekenlerin Hükümetin göstereceği yerlere taşınmalarına ve yerleştirilmelerine yardım eder.

7- Hükümetin isteği üzerine, göstereceği yerlerde hastaneler açar.

B) Barışta

1- Hemşireler, gönüllü hemşireler ve hasta bakıcılar yetiştirir. Dispanserler, sağlık merkezleri, hastaneler, amaçlarına uygun öğretici merkezler ve rehabilitasyon merkezleri açar ve yönetir.

2- Kan yardımı ile kan türevleri sağlayacak teşkilatı kurar, yönetir ve teşkilatın yurt düzeyinde gelişmesi için gereken önlemleri alır.

3- Salgın hastalıklara, halk sağlığını ilgilendiren benzer afetlere ve çocuk ölümlerine karşı mücadeleye katılır ve yardım eder.

4- Barışta ve savaşta görevlerini yerine getirebilmek için gereken araç ve gereçleri hazırlar.

5- Yoksullara yardımlarda bulunur.

6- Muhtaç insanlara tedavi yardımı yapar; güçsüz ve fiziksel özürlülere noksan ve arızalı organlarının fonksiyonlarını tamamlayıcı, destekleyici veya rehabilite edici nitelikte araç temin etmeye çalışır.

7- Yangın, yer sarsıntısı, su baskını, kuraklık, kıtlık, topluca veya savaş dolayısıyla göçler ve benzeri olaylarda gerekli yardımlarda bulunur.

8- Kurtarıcı ve ilk yardımcıları yetiştirir.

9- Kızılay gönüllü örgütünü kurar.

10- Sivil savunma planlamasına ve eğitimine yardım eder.

11- Kızılay'ın tekel ve imtiyazında bulunan maddeleri, kamu yararına uygun bir anlayışla hazırlanacak yönetmelikler uyarınca, ticari bir kuruluş gibi işletir.

12- Türk Medeni Kanununa göre gerçek ve tüzelkişiler tarafından Kızılay eliyle kurulmak istenilen vakıf ve tesisleri kabul eder ve işletir.

13- Kızılay'ın amacına uygun Hükümet karar ve isteklerini yerine getirir.

C) Uluslararası Yardımlaşmalarda

1-Kızılay, Uluslararası Kızıllaç Komitesi, Kızılay-Kızıllaç Dernekleri Federasyonu ve bu federasyona dahil ulusal kuruluşların afet, felaket ve acil yardım

çalışmalarına katılır. Ekipler gönderir, acil yardım malzemesi ve para yardımlarında bulunur.

2-Savaşta ve barışta Uluslararası Kızılhaç Komitesiyle Kızılay-Kızılhaç Dernekleri Federasyonu ve bu federasyona dahil ulusal kuruluşlarla ortak çalışmalara katılır ve bunlara temsilci gönderir. Onların temsilcilerini kabul eder, yabancı heyetlerin sivil ve askeri makamlarla olan ilişkilerini kolaylaştırır olarak düzenlenmiştir.

Türkiye Kızılay Derneğinin Teşkilat Yapısı

Türkiye Kızılay Demeği Tüzüğü'nün 27 inci maddesinde, Kızılay a) Genel Merkez, b) Şubelerden oluştuğu şeklinde düzenlenmiştir.

Genel Merkez Teşkilat Yapısı

1- Genel Kongre

Madde 28: "Kızılay'ın en yüksek organı Genel Kongre'dir. Genel Kongre, Genel Merkez Kurulu ve Genel Merkez Denetçiler Kurulu üyeleriyle şube kongrelerince seçilen delegelerden oluşur. Her yıl Nisan ayı İçinde olağan, gerektiği zaman da olağanüstü toplanır."

2- Genel Merkez Kurulu

Madde 36: "Genel Merkez Kurulu Genel Kongre tarafından seçilen 30 üyeden oluşur. Üyelerden en az beşinin tıp doktoru ve üçünün de idari, mali veya ekonomik konularda deneyimli olması şarttır."

Madde 44: "Genel Merkez Kurulunun Görev ve Yetkileri

Başlıca görevleri şunlardır:

- a) Genel Merkez Yönetim Kurulu'nu seçer.
- b) Kızılay üyelerini çoğaltmak ve amaç ve ilkelerini yaymak için gereken önlemleri alır.
- c) Hastaneler, sağlık merkezleri, dispanserler, kan merkezleri ve bunlarla ilgili laboratuvarlar, sağlık meslek lisesi, hastabakıcı okulları, rehabilitasyon merkezleri ve kendi amacına uygun sosyal ve rant tesisleri açar, yardım işleri için gerekli yerlerde depo ve ambarlar kurar.

Şubeler tarafından bu gibi hizmet birimlerinin kurulmasına izin verir.

- d) Genel kongreyi olağan ve olağanüstü toplantıya çağırır ve gündemini hazırlar.

e) Genel Merkez Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan genel merkezin geçmiş mali yıl çalışma raporu, bilanço ve kesin hesapları ile gelecek mali yıl bütçe tasarısını, personel kadrolarını ve gerektiğinde Tüzükle ilgili değişiklik önerilerini inceler, gerekli değerlendirme ve düzenlemeyi yapar, Genel Kongre'ye sunar.

f) Layık gördüklerine onursal üyelik tevcih eder. Kızılay'a yaptıkları hizmet bakımından yönetmeliğe göre hak kazanmış kimselere takdirname ve madalya verir.

g) Gerekli yönetmelikleri yapar.

h) Taşınır taşınmaz mal bağışları ile yükümlülük koşullu bağış ve vasiyetleri inceleyerek gereğine karar verir.

i) Bütün Kızılay teşkilatı ve hizmet birimlerinin çalışmalarını inceler, teftiş ettirir, kontrol eder, gerektiğinde soruşturma açar.

k) Yeni şubeler açılmasına, mevcut şubelerden herhangi bir nedenle çalışamaz hale gelenlerin kapatılmasına karar verir.

ı) Şube kongreleri hakkında Genel Merkez Yönetim Kurulu'nca verilecek kararlara, alınış tarihinden itibaren 15 gün içinde yapılacak itirazları inceleyerek karara bağlar.

m) Genel Başkan, Genel Başkan Vekilleri, Genel Sekreter ve Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyelerine yılda üç ayı geçmemek üzere izin verir.

n) Personel kadrolarını düzenler.

o) Uluslararası toplantılara katılmaya karar verir.

p) Savaşta ve Hükümetçe olağanüstü hal ilanında Genel Kongre'nin yetkilerini kullanır.

r) Yetki ve görevlerinden dilediklerini Genel Merkez Yönetim Kurulu'na verir.”

Madde 45: “Genel Merkez Kurulu karar ve işlemlerinden dolayı Genel Kongre'ye karşı sorumludur.”

şeklinde düzenlenmiştir.

3- Genel Merkez Yönetim Kurulu

Madde 46: "Genel Merkez Yönetim Kurulu, sorumlulukları müşterek olmak üzere; Genel başkan, 2 Genel Başkan Vekili, Genel Sekreter ve 3 üyeden oluşur. Yönetim Kurulu'nda en az 1 tıp doktoru ile 1 de idari, mali veya ekonomik konularda deneyimli üye bulunması gerekir.

a) Genel Kongre çalışmalarını bitirdikten sonra Genel Merkez Kurulu hemen toplanarak aralarında Genel Merkez Yönetim Kurulu üyelerini seçer.

Genel Başkan, Genel Merkez Kurulu ve Genel Merkez Yönetim Kurulu'na başkanlık eder.

b) Müşterek sorumlulukla beraber Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyeleri gördükleri hizmet kolunun sorumluluğunu ayrıca taşırlar.

c) Genel Yönetimi düzenlemek amacıyla Genel Başkan, Genel Başkan Vekilleri arasında iş bölümü yaparak kendilerine bağlanan hizmet birimlerini yazılı olarak bildirir. Genel Başkan Vekilleri üstlendikleri hizmetleri tam yetki ile yürütürler ve sorumluluğunu taşırlar.

d) Genel Başkan, mazereti halinde Genel Başkan Vekillerinden birini vekil olarak görevlendirir.

e) Genel Merkez Yönetim Kurulu'ndan dört üyenin veya Genel Başkan'ın ayrılması halinde Genel Merkez Yönetim Kurulu düşer ve yenisi seçilir. Yeni kurul iş başına gelinceye kadar eski kurul görevine devam eder.

f) Genel Sekreter Kızılay'ın iç ve dış yazışma işlemlerini düzenler ve gereken yazıları imza eder.

g) Genel Başkan, Genel Başkan Vekilleri ve Genel Sekreter Kızılay'ın birinci derece ita amirleridir. İkinci derecede ita amirleri yönetmelikle tespit edilir.”

Genel Merkez Yönetim Kurulunun Görev ve Yetkileri

Madde 47: “Genel Merkez Yönetim Kurulu Genel Merkez Kurulu'nun yürütme organıdır. Bu sıfatla;

a) Kızılay'ın işlerini yürütür. Genel merkeze ve şubelere bağlı bütün hizmet birimlerinin çalışmalarını inceler, yönlendirir ve denetler.

b) Kızılay adına sözleşmelerin akdi ve feshi hususunda karar verir.

c) Genel Merkez Kurulu'nun vereceği yetki üzerine bütçeyi uygular ve Kızılay'ın mallarını yönetir.

d) Şubelerin seçimlerini ve bütçelerini onaylar.

e) Genel Merkez Kurulu'nu toplantıya çağırır ve gündemini hazırlar.

g) Genel Merkezin geçmiş mali yıla ait çalışma raporu, bilanço ve kesin hesapları ile gelecek mali yıl bütçe tasarısını, personel kadrolarını ve gerektiğinde Tüzükle ilgili değişiklik önerilerini hazırlar ve Genel Merkez Kurulu'na sunar.

h) Daimi üyelikler verir, onursal üyelikleri ile madalya verilmesini uygun gördüğü kişileri Genel Merkez Kuruluna bildirir.

i) Şubelerce yapılacak her türlü inşaa ve bağış toplanmasına izin verir." şeklinde düzenlenmiştir.

4- Genel Merkez Denetçiler Kurulu

Madde 50'de "Genel Merkez ve Genel Merkeze bağlı bütün hizmet birimlerinin parasal ve yönetsel işlemlerini denetlemek..." ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

Derneğin Şubeleri

Şubelerin Teşkilat Yapısı

1- Şube Kongresi,

2- Şube Kurulu,

3- Şube Yönetim Kurulu'ndan oluşmaktadır.

Türkiye Kızılay Derneği'nin halen 80 il ve 568 ilçede faaliyet gösteren toplam 648 şubesi mevcuttur.

Kızılay Derneğinin Gelirleri

Kızılay'ın gelir kaynakları: Muhtelif kişi ve kuruluşlar tarafından mal ve para olarak yapılan her türlü bağış gelirleri, mallarının satış ve kiralınması ile paralarının faizlerinden elde edilen gelirleri, 3056 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunun 60 inci maddesi hükmü gereğince tahsil edilmekte olan Ek Vergilerin %75 inin Maliye Bakanlığınca Kızılay'a aktarılmasıyla elde edilen gelirler, Yardım Toplama Mevzuatı gereğince Türk Hava Kurumu veya Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından toplanan kurban derisi, titre ve zekât gelirlerinden Kızılay'a aktarılan %15'i tutarındaki pay gelirleri, Derneğe yapılan kan bağışlarının işlenmesi sonucu elde edilen kan ürünleri ile satın alınan ticari ürünlerin Dernek tarafından satışından elde edilen ticari gelirleri, Derneğin iştiraki bulunduğu kuruluşlardan alınan kar payı gelirleri, yardım pulları ile toplanan yardım gelirleri, Türkiye Jokey Kulübü tarafından Kızılay'a aktarılan at yarışı küsurat farkı gelirleri, Dernek tarafından kurularak işletilmekte olan sağlık ünitelerinden elde edilmekte olan gelirleri ile bu gelirlere Devlet tarafından 1606 sayılı Kanunun; "Türkiye Kızılay Derneği,...kendilerine tereddüp eden vergi, harç ve resim mükellefiyetinin kurumlara ait olduğu hallerde bütün vergilerden, harçlardan, resimlerden hisse ve fonlardan muaftır." hükmü çerçevesinde sağlanmış olan imtiyazları da dahildir. 1998 yılında, Devlet Vergi Gelirlerinden Kızılay'a (1 \$=250.000 TL ortalama kabul edildiğinde) 13 milyon \$ kaynak aktarılmıştır. Bu toplama Kızılay'ın tüm işlemlerine sağlanan

vergi muafiyetleri de eklenildiğinde, çok büyük rakamlara ulaşan kamu kaynağının Kızılay'a doğrudan veya dolaylı olarak transfer edildiği anlaşılmaktadır.

Derneğin Gayrimenkulleri

Türkiye Kızılay Derneğinin 20.11.1999 tarihi itibarıyla, 1667 adedi binasız, 1600 adedi de binalı olmak üzere, toplam 3267 adet gayrimenkulü bulunmaktadır. Bu gayrimenkullerden, 50 adet binasız gayrimenkul ile 175 adet binalı gayrimenkul, Türkiye Kızılay Demegi Genel Merkezi tarafından değerlendirilip kira gelirleri Genel Merkez tarafından tahsil edilmektedir. Geriye kalan 1617 binasız gayrimenkul ile 1425 adet binalı gayrimenkulün kullanım hakkı ise, kiralama ve satış işlemlerinde Genel Merkez Yönetim Kurulundan onay almak şartı ile şubelere aittir.

Şubeler tarafından satılan gayrimenkullerin, satış bedelinin Genel Merkeze gönderilerek, gayrimenkul fon hesabına aktarılması gerekmekte iken çoğu şube gayrimenkullerin, satış, kira gelirlerini kendileri onay almadan tahsil edip kullanmaktadırlar.

Şubelerin kullanma hakkına sahip oldukları, taşınmazları kiralamalarında, 25.10.1990 tarih ve 18 sayılı Genel Başkan Vekili İhsan SARAÇLAR imzalı tamim'in uygulanması gerekmektedir. Genel Merkezin kiralama işlemlerinde uyacağı bir yönetmelik veya tamim bulunmamaktadır. Bilhassa Şubelerin kiralama işlemlerinde çoğu şube genel merkezce gönderilen tamime uymamaktadır. Bu tamimde, kiraya verilecek taşınmazların ilan, kapalı zarfla teklif alma ve artırma usulüne göre ihaleyle kiraya verilmesi, mahalli şartlara göre bu ilanın belediye hoparlörü, belirli yerlere ilan yazısı asmakla, çevreye duyurmak ya da gerekli görülür ise, gazeteye ilan vermek suretiyle, kira ihalesi duyurusunun yapılması belirtilmiştir.

Anılan tamimde ilan usulünün bir kurala bağlanmaması, şube yönetim kurullarının inisiyatifine göre ilan şeklinin belirlenmesi ve genel merkezin kiralama işlemlerinde uyacağı daha etkin ve verimli olabilecek bir mevzuatın bulunmaması hali, derneğe ait gayrimenkullerin kullanımında suistimale açık bir ortam oluşturmaktadır.

Türkiye Kızılay Derneği Alım ve İhale İşleri

1.1.1959 tarihinde yürürlüğe giren Türkiye Kızılay Cemiyeti Satınalma ve Salahiyetlerine Dair Talimatnamenin 16 ncı maddesinde; "makul bir sebebe dayanmaksızın ihtiyaçlar parçalara bölünerek ve miktarları küçültülerek müteferrik alımlar yapılamaz ve müşterek alım organlarına bu gibi sipariş taksimi verilemez", 90 inci maddesinde ise; "Cemiyette memur ve hizmetli olarak çalışmış kimseler ile ayrıldıkları tarihten itibaren iki yıl zarfında, doğrudan doğruya veya başkalarını

temsilen hiçbir ticari muamele yapılamaz" hükmü yer almaktadır. 9 Ocak 1999 tarihinde anılan Talimatnamenin yerine yürürlüğe giren Türkiye Kızılay Derneği Alım ve İhale İşleri Yönetmeliği'nin 34 üncü maddesinde "Alım satım organı 33. maddede belirtilen esaslar dışında, geçerli bir nedene dayanmaksızın, ihtiyaçları parçalara bölerek alım yapamaz. İhtiyaç sahibi birimler de alım organlarına bu şekilde talepte bulunamaz"; 105 inci maddesinde ise, "Aşağıda sayılanlardan (c) bendinde belirtilenler ve yakınları görevde bulundukları süre içerisinde, diğerleri ve bunların akrabalık yahut menfaat bağı ile ortaklıkları bulunan kişiler, dernekten ayrılmış olsalar bile, 2 yıllık süre geçmedikçe doğrudan doğruya veya dolaylı olarak ihalelere giremezler.

a- Bu yönetmelik hükümlerine göre kurulacak komisyonların üyeleri,

b- Bu komisyonların çalışmalarına esas teşkil edecek ilk veya son işleri ve evrakı hazırlayan, tamamlayan ve ihale sonuçlarını uygulayan ve izleyen memurlar,

c- Genel Merkez Kurulu, Genel Merkez Yönetim Kurulu ve Denetçiler Kurulu ve Şube Kurulu Üyeleri,

d- (a), (b), (c) bentlerinde belirtilen kişilerin üçüncü dereceye kadar neseben veya sebeben usul ve turunun (anne, baba, büyükanne, büyükbaba, çocuklar, torunlar, torun çocukları, kayınvalide, kayınpeder, gelin, damat)

e- (a), (b), (c) bentlerinde belirtilen kişilerin üçüncü dereceye kadar neseben hısımları (kardeşler, kardeş çocukları, amca, hala, dayı, teyze),

f- (a), (b), (c) bendlerinde belirtilen kişilerin sıhrayet hasıl eden evlilik bağı sona erse dahi ikinci dereceye kadar sebeben civar hısımları (görümce, kayınbirader, baldız),

g- (a), (b), (c) bentlerinde belirtilen kişilerle aralarında hukuki anlamda evlatlık bağı bulunanlar,

h-Dernekte memur ve hizmetli olarak çalışmış kimseler ile bunların birinci dereceden yakınları; işten ayrıldıkları tarihten itibaren 2 yıl içinde dernekle doğrudan doğruya veya başkalarını temsilen, gayrimenkul kiralaması hariç hiçbir ticari muamele yapamazlar." hükmü bulunmaktadır.

Bu mevcut düzenlemelere rağmen merkez ve şubelerde ihale açılması halinde büyük firmaların ihaleye katılmasını önlemek için genel olarak almaların parçalara bölünerek yapıldığı ve Satınalma Talimatnamesi hükümlerine göre Kızılay tarafından alım yapılamayacak kişilerden satın almaların yapıldığı düşünülmektedir.

Türkiye Kızılay Derneğine Üyelik Hükümleri

2908 sayılı Dernekler Kanunu ve Dernek Tüzüğü'nün 21 inci maddesine göre, Kanunen dernek üyesi olmasında sakınca bulunmayan bir kişinin, Türkiye Kızılay Derneği'ne üye olabilmesi için, bulunduğu yerin Kızılay şubesine kayıtlı iki üyenin güvencesini aldıktan sonra şubeye bir dilekçe ile müracaat etmesi ve şube yönetim kurulunun üyelik istemini kabul etmesi gerekmektedir.

Türkiye Kızılay Derneğinin toplam 648 şubesinden cevap alınan 279 şubesine göre; çoğu şubede 1990 yılından 1999 yılına kadar üye sayısının hiç değişmediği, bazı yerlerde üye sayısının 1990 yılına göre azaldığı, bazılarında da artışlar olduğu anlaşılmaktadır. Üyelik için yapılan müracaatlardan farklı ilçelerde ikamet ediyor gerekçesi ile üyeliği kabul etmeyen şubelerin olduğu gözlemlenmiştir. Ankara, İstanbul ve İzmir gibi nüfusça büyük illerin üye sayılarının nüfus oranlarına göre çok az olduğu ve üye sayılarının düşük olmasının da söz konusu Derneklerin üyeliklerinin dışarıya kapalı tutulmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanlığı ile Taşradaki Kızılay Şube ve Tıp Merkezlerinde Görev Yapan Personelin Atama İşlemleri

Türkiye Kızılay Derneğince personel alımı için herhangi bir sınavın yapılmadığı, atamaların herhangi bir kriter ve ölçüye de dayandırılmadan Personel Yönetmeliğinin 13 ve 14. maddeleri gereğince Genel Merkez Kurulu Kararı ve Genel Merkez Yönetim Kurulu Kararı ile yapıldığı ve bu şekilde sınavsız yapılan atamalarda bir kısım Kızılay Yöneticisinin akraba veya yakınının Kuruma alındığı anlaşılmıştır. Mevcut Yönetmelik ile personel alımına devam edilmesi halinde benzer sorunların yaşanması muhtemel görülmektedir.

Türkiye Kızılay Derneğinde, boş kadroya atama yapma yetkisi talip olunan işin pozisyonuna göre, Genel Merkez Kurulu ile Genel Merkez Yönetim Kuruluna aittir. Kurumun yeni yapılanmasında bu şekildeki Kurul kararı ile atama usulü ile değil de iş için başvuruda bulunanlar arasında yapılacak yarışma ve yeterlik sınavları ile boş görevlere ehil, gerçekten nitelikli ve en uygun şartlara sahip isteklilerin atamalarının yapılması sağlanmalıdır. Boş kadrolara yapılacak atamalar usulüne göre, tüm basın ve yayım araçları ile tüm Türkiye çapında duyuru yapılması, boş kadro sayısına birden çok adayın başvurusu önemle sağlanmalıdır. Aksi bir uygulama, kurumda üst düzey pozisyonlarda bulunan şahısların akraba, eş, dost ve hemşehrilerin kurum içinde odaklaşmasını ve kurumun bir aile kurumu haline gelmesine ve bu nedenle de her türlü nüfuz kullanımı neticesinde menfaat teminine ve kurumda büyük usulsüzlük ve yolsuzluklara meydan vereceği gayet açıktır. Bu nedenle Türkiye Kızılay Derneği Personel Yönetmeliğinin 9. Seçme maddesinin, "Boş kadrolara atanacak personel, mevcut başvuru sahipleri arasından yapılacak sınav neticesi seçilir." Şek-

linde değiştirilmesi ve ilgili diğer 12,13,14. Maddelerin de işe girmede sınav esas alınacağı için değiştirilmesi sağlanmalıdır. Taşradaki şubeler için aynı şekilde Kızılay Derneği Tüzüğü'nün 62.i. maddesinin de değiştirilmesi sağlanarak şubelerdeki göreve atanmalarda mutlak surette sınav esası getirilmeli, kurumda işe başvuranların ayrıcalıksız olarak mutlak surette sınava tabi tutulmaları sağlanmalı, neticesinde kanuni idare ve hukuk kurallarına da uygun bir şekilde rasyonel bir seçim yapılarak boş kadrolara ancak bu şekilde atamaların yapılması kural hale getirilmelidir.

Kızılay hizmetlerinin daha iyi yürütülebilmesi bakımından ihtiyaç duyulan personelin bundan böyle mutlak surette ÖSYM'ce merkezi olarak yapılan Memur Alım Sınavındaki sınav başarı notlarına göre seçilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

DEĞERLENDİRME

- Türkiye Kızılay Derneği'nin (296 Şubesi hariç) Marmara Depremi öncesinde 16.08.1999 tarihindeki hazır değerlerinin (Kasa, banka, alınan çek, altın v.s.) parasal tutarları toplamının 36.958.450.180.323. TL olduğu ve toplam aktiflerin yarıdan fazlasını oluşturduğu, Marmara Depremi sonrasında 30.09.1999 tarihinde hazır değerlerinin parasal tutarları toplamının ise 37.785.869.724.103. TL olduğu ve toplam aktiflerin yarıdan fazlasını oluşturduğu, Derneğin Tüzüğünde belirtilmiş olan temel amaç ve görevleri arasında sayılan, "Yurt içinde ve yurt dışında vukua gelen her türlü afet ve felaketlere karşı üzerine düşen hizmetleri yerine getirmek" görevi gereğince, doğal afetlere karşı stoklarında yeterli yardım malzemesi bulundurması gerekirken, Marmara Depreminde görüldüğü üzere depolarında yeterli yardım malzemesi stoku bulundurmadığı gibi Marmara depreminden sonra dahi stok eksikliklerinin giderilmesi yerine nakit değerlerinin daha da artmış olduğu anlaşılmıştır.

-Türkiye Kızılay Derneğinin sosyal yardım amacıyla kurulmuş olması ve yardımlara aracılık etmesi niteliği de gözönünde bulundurularak, muhtelif kişi ve kuruluşlar tarafından mal ve para olarak yapılan yardım ve bağışlar ile Devlet tarafından, Kanunla sağlanmış olan Ek Vergi geliri, kurban derisi, fitre ve zekât gelirlerinden pay aktarımı ve vergi, resim, harç, hisse ve fon muafiyetiyle sağlanan imtiyazlar sayesinde dolaylı olarak aktarılmış olan gelirler, Derneğin gelir kaynakları arasında oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

Demeğe yapılan mal ve para yardımlarının Dernek Yöneticilerince, Derneğin kuruluş amaçları doğrultusunda etkin ve adil bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Türkiye Kızılay Derneğinin nakit varlığının ve mali hesaplarının genel merkez, bağlı birimler ve şubelerde ayrı ayrı bulundurulması gelir ve harcamaların tek bir

hesapta takip edilememesi nedeniyle suistimale açık olduğu, bu nedenle dernek şubelerinin kendi tüzelkişiliklerinin bulunmaması sebebi ile de dernek tüzüğünde gerekli değişikliğin yapılarak tek bütçe ilkesi ile derneğin tüm birimlerinin gelir ve giderlerinin T.C. Ziraat Bankasında açılacak ortak tek bir hesapta tutulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

- Derneğe ait gayrimenkullerin değerlendirilmesi, kiraya verilmesi ve satış işlemleri ile ilgili detaylı bir mevzuat bulunmamaktadır. Sadece, şubelerin kiralama işlemlerinde uyulması gereken bir tamim bulunmaktadır. Bu durum suistimale açık bir husustur. Dernek Tüzüğünde belirtilen insani amaçların yerine getirileceği inancıyla, hayırsever vatandaşlar tarafından Derneğe bağışlanan gayrimenkullerin, büyük bir bölümünün iyi niyetli bağışçılarının amacına uygun şekilde değerlendirilmediği, mevcut gayrimenkullerden elde edilen gelirlerin günün piyasa, yer ve rayiç fiyatlarına göre yetersiz kaldığı bu nedenle derneğin gayrimenkul uygulamasının kötü olduğu, bu durumu önlemek için Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğünde gerekli değişikliklerin yapılarak Türkiye Kızılay Derneğinin bağlı birimleri ile şubelerinin kendi başlarına göre yönettiği gayrimenkul gelirlerini toplama, kullanma ve yönetim yetkisinin doğruca Türkiye Kızılay Derneği genel merkezine devredilmesinin çok daha yararlı olacağı düşünülmektedir.

- Etimesgut Deposunda, yardım malzemelerinin bir kısmının son kullanma tarihlerinin geçtiği, bir kısmının teknolojisinin eski olduğu, bir kısım malzemenin de kullanılmayacak durumda olduğu gözlemlenmiştir.

Genel olarak, depoların eskidiği, tamir ve bakımının yapılmadığı, yardım malzemesi stoklamaya uygun olmadığı, klasik kayıt sisteminin tutulduğu, Kurumun sahip olduğu yeterli miktardaki kaynağı öncelikle, eskiyen depoların yenilenmesi, tamir ve bakımlarının yapılması, depoların modern hale getirilmesi, yardım malzemelerinin stoklanmasında bilgisayarlı kayıt sisteminin kullanılmasının gerekli olduğu anlaşılmıştır.

- Türkiye Kızılay Derneği'nce yapılan mal ve hizmet alımlarının genel olarak belli firmalar davet edilerek teklif alınmak suretiyle yapıldığı, büyük firmaların ihaleye katılmalarını önlemek için bazı alımların parçalara bölünerek gerçekleştirildiği ve alım yapılması yasak olan kişi ve yerlerden satın alımların yapıldığı müşahade edilmiştir. Türkiye Kızılay Cemiyeti Satınalma ve Salahiyetlerine Dair Talimatname ve yerine yeni olarak yürürlüğe giren Türkiye Kızılay Derneği Alım ve İhale İşleri Yönetmeliği, suistimal yapılmasına ortam hazırlayan maddeler içermekle birlikte mevcut maddelerin dahi uygulanmadığı, yürürlükteki Alım ve İhale İşleri Yönetmeliği ile, alım ve ihale işlerinde suistimalin önlenmesinin güç olduğu şubelerin yapmış olduğu büyük alımların denetlenmesinin ise daha da zor olduğu düşünülmektedir.

- 2908 Sayılı Dernekler Kanunu ve Dernek Tüzüğü'nün 21 inci maddesine göre, Kanunen dernek üyesi olmasında sakınca bulunmayan bir kişinin, Türkiye Kızılay Derneği'ne üye olabilmesi için, bulunduğu yerin Kızılay şubesine kayıtlı iki üyenin güvencesini aldıktan sonra şubeye bir dilekçe ile müracaat etmesi ve şube yönetim kurulunun üyelik istemini kabul etmesi gerekmektedir. Bazı şubelerde üye sayısının azaldığı, bazılarının sabit kalarak değişmediği bazı şubelerde ise küçük sayılarda da olsa artmalar olduğu, nüfusu büyük illerdeki şubelerin üye sayılarının çok düşük olduğu gözlemlenmiştir. Buradan da dernek üyeliğinin gerek merkezde gerek taşrada yeni üyelik için dış başvurulara kapalı tutulduğu izlenimi edinilmiştir. Bunun yanısıra şube ve genel merkez düzeyindeki yönetim yapısının uzun süreli olarak görev yaptığı, bu nedenle Kızılay'ın idari yapısının da uzun zamandır değişmeden sabit kaldığı ve dernekte yenilenmenin güçlüğüle yapılabildiği düşüncesi hasıl olmuştur.

- Kızılay kadrolarına personel alımında, Personel Yönetmeliğinde işe almada sınav zorunluluğu bulunmaması sebebiyle ekseriyetle Kızılay Yöneticilerinin akrabaları ile yakınlarının tercih edilmiş olduğu, bunun doğal sonucu olarak da, Kızılay'ın Teftiş Kurulu, Kontrolörler Kurulu gibi denetim görevi yapan birim personelinin Dernek Yöneticileri ve diğer idari birim görevlilerine yakınlığının bu teftiş birimlerin işlemlerinde ve kurumun iç denetiminde objektif çalışmayı engellediği düşünülmektedir.

SONUÇ

Kızılay kaynaklarının büyük kısmının nakit olarak tutulduğu, asli görevleri için stoklarında yeterli yardım malzemesinin bulundurulmadığı, bulundurulmuş malzemelerin bir kısmının günümüz koşullarına uygun olmadığı, depolarının düzensiz ve sistemsiz olduğu, 3200'ün üzerindeki gayrimenkulünün iyi değerlendirilmediği, değerlerine göre kira gelirlerinin çok düşük olduğu, Kızılay'a kamu kaynaklarından ek vergi şeklinde doğrudan yıllık yaklaşık 13 milyon \$ ve vergi muafiyeti şeklinde çek büyük meblağlara ulaşan dolaylı gelir transferi yapıldığı, ayrıca Kızılay'ın; vatandaşlarca da, Devletimize ait bir yardım kuruluşu olarak düşünülmesinden dolayı, kurumun vatandaşlar, gönüllü kuruluşlar ve Devletin tüm Kuruluşlarınca da nakdi ve ayni şekilde yapılan yardımlar ile desteklendiği, Derneğe üye kabulünün sınırlı tutularak mevcut yönetim yapısının muhafaza edilmeye çalışıldığı, bu yapının da delege tercihlerinin karşılanmasına önem ve öncelik verdiği, son zamanlarda Kızılay'ın iyi yönetilmediği şeklinde basın ve yayın organlarında çıkan çok sayıda haber ile de Kızılay'ın arzu edilen imajının olumsuz şekilde etkilendiği ve bundan dolayı da kuruma iç ve dış kaynaklarca yapılan maddi ve manevi yardımların önemli ölçüde azalma eğilimine girdiği, burada temel sorunun hukuksal yapısını düzenleyen Kızılay Demeği Tüzüğü'nden kaynaklandığı ve mevcut hukuki yapı ile

amaçlarına uygun bir çalışma gerçekleştirilemeyeceği sonucuna ulaşıldığı, kamu çıkarını ön planda tutması gereken kurumun mevcut hukuki yapısıyla kamu çıkarlarını koruyamayacağı ve uluslararası amaçlarını gerçekleştiremeyeceği düşünülmektedir.

Türkiye Kızılay Derneğinin işleyişini düzenleyen Tüzüğü'nün, kurumun gerek ulusal ve gerekse uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan amaç ve görevlerini yerine getirmesinde ciddi aksaklıklara neden olduğu düşünüldüğünden, Türkiye Kızılay Derneğindeki bütün bu aksaklıkları önlemek, 2908 sayılı Kanununa göre, Devlet malı sayılan mal ve paralarının kamu çıkarlarına uygun kullanılmasını sağlamak için Kızılay'ın yeniden yapılandırılmasının gerekli olduğu kanaat ve sonucuna varılmıştır.

Türkiye Kızılay Derneğinin kamuya yararlı bir dernek olması, bir başka deyişle kamuya hizmet sunması, kamusal bir iş yapması ve aynı zamanda kamuya menfaat dağıtan bir kurum olması nedeniyle kendisine (ve dolayısıyla diğer kamuya yararlı derneklere) uygulanacak başta cezai olmak üzere tüm hukuk kuralları önem arz etmektedir. Çağdaş uygulamalar göz önüne alındığında, sivil toplum, katılımcılık, kamu yararını gözetme, yerel ve etkin hizmet ile aktif iç ve dış denetim doğrultusunda Kızılay'ın hukuki temeli, "özel hukuk tüzelkişisi olması" hükmünün devam etmesinin uygun olacağı kanaat ve sonucuna varılmıştır.

Bu sonuca varılmakla birlikte, Kızılay'ın yeniden yapılandırılması düşünüldüğünde, genel idare yapısı içinde, yetki ve sorumlulukları net olarak belirlenecek şekilde ve devlet ciddiyetine sahip idare hukuku esaslarına göre bir merkezi yönetim kurumu olarak da düşünülebilmelidir.

BU AŞAMADA TÜRKİYE KIZILAY DERNEĞİ HAKKINDA YAPILABİLECEK YENİ DÜZENLEMELER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

A- Türkiye Kızılay Derneğinin, özel hukuk tüzelkişiliğine sahip sivil yardım insiyatifi olarak halen yürürlükte bulunan 2908 sayılı Dernekler Kanunu hükümlerine göre faaliyette bulunması gerektiği düşünüldüğünde;

1- Başbakanlık Teftiş Kurulu ve diğer Bakanlıkların Teftiş Kurullarının Kızılay Derneği hakkında, yaptıkları inceleme ve soruşturmalar neticesinde belirlemiş olduğu mevcut aksaklıkların Dernekler Kanununda ve dernek tüzüğünde yapılacak değişikliklerle önüne geçilebileceği,

2- Türkiye Kızılay Derneğinin halen yürürlükte bulunan Tüzüğü ile faaliyetlerine devam etmesinin kamu çıkarlarına çokta uygun olmadığı ve bu nedenle kurumun başta dernek tüzüğü olmak üzere yeniden yapılandırılmasının yararlı olacağı,

3- Türkiye Kızılay Derneğinin yeniden yapılandırılmasında, elinde mevcut tüm varlıkları ile yaptığı hizmetlerin değerlendirilmesi ve günümüz koşullarına göre temel amacına uygun olmayan faaliyetlerinin, karlı olmayan iştiraklerinin tasfiye edilmesi, tüm gayrimenkullerinin en etkin şekilde değerlendirilmesi yönünde tedbirler alınması gerekliliği,

4- 2908 sayılı Dernekler Kanununun 58.maddesindeki Kamu yararına çalışma niteliği maddesinin, yani kamuya yararlı dernek statüsünün çağdaş ve nesnel kriterlere bağlanması gerekmektedir. Dernekler Kanununda bu kanuna aykırı durumlarla ilgili olarak cezai hüküm maddelerinin zamanın gereklerine cevap veremediği ve yetersiz kaldığı düşünülmektedir. (Örnek olarak derneklere ait kaybedilen alındı belgeleri ile ilgili olarak yapılacak cezai işlemlere ait herhangi bir düzenleme ve açıklama bulunmamaktadır.) Bu türlü derneklere uygulanacak ayrıcalık ve imtiyazların, diğer hukuki düzenlemelerin ve bilhassa cezai hükümlerin ayrı ayrı edim ve maddeler halinde Dernekler Kanununda özel bir bölüm halinde veya çıkarılacak ayrı bir özel bir kanunda toplanmasının uygun olacağı,

5- Dernek üzerindeki Devletin denetim yetkisinin çok dağınık ve çok geniş bir durumda olduğu, derneğin yürürlükteki mevzuat gereği, başta Başbakanlık Teftiş Kurulu olmak üzere, İçişleri Bakanlığı Teftiş Kurulu, Maliye Bakanlığı Teftiş Kurulu, Vali ve Kaymakamlar, Emniyet Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu ile Emniyet Genel Müdürlüğü Dernekler Özel Denetleme Grubu elemanlarınca denetlendiği, bu nedenle dernekler üzerindeki kamu denetimi yetkisinin çok geniş ve dağınık olması sebebiyle yapılan denetimlerin şekil ve form denetimi seviyesine indirildiği anlaşılmakla, dernek üzerindeki denetim etkin hale getirilmeli, Dernek denetimi işlemlerinde, 2908 sayılı Dernekler Kanunu gereği olarak, sadece bu amaç için Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan, Dernekler Özel Denetim Grubu elemanlarının yapacağı denetimlerin esas alınması, gerçekleştirilen denetimler sonucu derneklerin daha sağlıklı işlemesi için yapılan eleştiri ve önerilere uyulmasının zorunlu hale getirilmesi, aksine davranışların cezai müeyyidelerinin belirlenmesinin uygun olacağı,

6- Kızılay Derneğinin üyelik sistemlerinin halka çok açık ve kolay olabilecek bir biçimde ve kurum içinde olabilecek örgütlenmelere kapalı bir biçimde, demokratik esaslara göre yeniden düzenlenmesinin uygun olacağı,

7- Türkiye Kızılay Derneğinin gelir ve giderlerinin tabi olacağı usullerin ve özellikle borçlanma çeşit ve miktarlarının mutlak şekilde yazılı kurallara bağlanmasının gerektiği, (Özellikle bazı büyük şubelerin leasign yolu ile genel merkezden habersiz çok büyük miktarlarda borçlanma yapılması sebebiyle) ayrıca Türkiye Kızılay Derneğinin nakit varlığının ve mali hesaplarının genel merkez, bağlı birimler ve şubelerde ayrı ayrı bulundurulması, gelir ve harcamaların tek bir hesapta

takip edilememesi nedeniyle sistemin suistimale açık olduğu, bu nedenle dernek şubelerinin kendi tüzelsihsiliklerinin bulunmaması sebebi ile de dernek tüzüğünde gerekli değışikliğı yapılarak ortak tek bütçe ilkesi ile derneğin tüm birimlerinin gelir ve giderlerinin T.C. Ziraat Bankasında açılacak ortak tek bir hesapta tutulmasının yararlı olacağı,

8- Derneğin sahip olduğu gayrimenkul ve araçların etkin ve sürekli bir biçimde kayıt ve takibi amaçlanmak, (Derneğe ait birçok gayrimenkulün usulsüz kullanımı ve takibinin yapılamaması sebebi ile, Kızılay Derneğine ait bazı araçların Taşıt Kanununa aykırı olarak, sivil plaka takılarak kötü kullanımının önüne geçilebilmesi için) Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ile Emniyet Genel Müdürlüğünce, Taşradaki Kızılay Derneğı taşınır ve taşınmazlarının ciddi bir biçimde kayıt ve tescili için yeni bir sistem ve düzenlemenin yapılması, ayrıca şubelerde de kullanılan derneğe ait gayrimenkullerin satış ve kiralama yetkisi ile gelirlerin toplanması yetkisinin, çoğu şubece yapılan kötüye kullanılmasının önüne geçebilmek için, söz konusu yetkilerin Türkiye Kızılay Derneğı genel merkezine tek yetkili ve sorumlu olarak verilmesinin daha iyi sonuçlar vereceğı,

9- Kurumun, bilhassa Teftiş Kurulu Başkanlığı ile Hukuk Müşavirliğine gerek personel, gerekse mali haklar ve imkânlar açısından özellikle ve önemle destek vermesi sağlanmalıdır. Eskiyen Teftiş Kurulu Yönetmeliğinde güncel kanunlara atıfta bulunabilecek düzeltmeler yapılmalıdır. Örneğın "3628 sayılı Kanunun uygulanması ile ilgili olmak üzere, Derneğin kanun tüzük ve yönetmeliklerce düzenleme yapılmayan konularında yönetmelik değışikliğınin yapılması," kurumun Hukuk Müşavirliği vasıtası ile kendisinin çıkartacağı kendi iç yönetmelik ve genelgeleri ile idarenin hukuka uygun olarak faaliyette bulunabileceğı düşünölmektedir.

B- Türkiye Kızılay Derneğinin Ülkenin Genel İdari Yapısı İçinde, Yönetime Bağlı Bir Kamu Kurumu Olarak İdare Hukuku Normlarına Göre Faaliyette Bulunması Gerektiğı Düşünöldüğünde:

Türkiye Kızılay Derneğinin görmekte olduğu kamu hizmetinin görece önemi dikkate alındığında; Kızılay'ın; 1- Doğrudan doğruya Başbakanlığa bağlı bir birim, 2- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bir birim, 3- İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü bünyesinde bir birim, 4- Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığında bir birim olarak oluşturulabileceğı düşünölebilirse de; bu uygulama Devlet yapısını yoktan yere büyüten ve hantallaştıran, ayrıca gönüllü bir sivil kuruluş olması amacıyla dünyadaki diğer uygulamaları ile tamamen çelişen bir durum olacağı gibi demokratik, sosyal ve hukuk devleti ilkelerine de uygun olmayacağı kanaat ve sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

Ablum Bahattin, Heper Rüştü, Gökçeer Fikri, "Açıklamalı Dernekler Kanunu", 1984 - Ballar Suat, "Türk Dernekler Hukuku", 1996.

Engin İlkay Baki, "Dernek Üyelığının Kazanılması ve Kaybedilmesi", 1995.
Prof Dr. Özsunay Ergun, "Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler", 1982.

Zevkliler Aydın, "Medeni Hukuk", 1992.

İncelenen Mevzuat Kaynakları

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.
- Türk Kanunu Medenisi.
- 908 sayılı Dernekler Kanunu.
- 743 sayılı Türk Medeni Kanununun 3678 sayılı Kanunla değişik bazı vergi ve harçlardan muaf tutulmasına dair 453. Maddesi.
- 3685 sayılı Muafiyet Kanunu.
- 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 253. Maddesi.
- 657. sayılı D.M.Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair 1897 sayılı Kanun.
- 2820 sayılı Siyasal Partiler Kanunu.
- 2857 sayılı Kan ve Kan Ürünleri Kanunu.
- 2828 sayılı S.H.Ç.E.Kanunu.
- 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu.
- 3628 sayılı Mal Bildirimi Kanunu.
- 6570 sayılı Kanuna bir madde eklenmesine dair 2912 sayılı Kanun.
- 2813 sayılı Telsiz Kanunu.
- 2380 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu.
- 1318 sayılı Finansman Kanunun Ek 2 maddesi ile ilgili 2351 sayılı Kanun.
- 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetlerle ilgili Kanun.
- 4119 sayılı Kanun.
- 7127 sayılı Kanun.
- 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu.
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliği.
- 3065 sayılı Katma Değer Vergisi.
- 4014 sayılı Kanun.
- Türk Hava Kurumu Tüzüğü'nün Kızılay ile ilgili hükümleri.
- 3297 sayılı Kanun.

Dernek Gelirlerinin Toplanmasında Kullanılacak Alındı Belgeleri Hk. Yönetmelik.

Derneklerin İzinle Kurabileceği Tesisler Hk.Yönetmelik.

23.02.1926 tarihli Kızılay'ın Kamuya Yararlı Dernek olduğuna dair Bakanlar Kurulu ve Danıştay Kararı.

Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik.

7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanunu.

3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu.

09.01.1997 gün ve 22872 sayılı Resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği.

Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü.

Türkiye Kızılay Demeği Kızılay Şubeleri Çalışma ve Muhasebe Yönetmeliği.

Türkiye Kızılay Cemiyeti Satınalma Esas ve Salahiyetlerine Dair Talimatname.

Türkiye Kızılay Derneği Demirbaş Yönetmeliği.

Türkiye Kızılay Derneği Alım ve İhale İşleri Yönetmeliği.

Türkiye Kızılay Derneği Disiplin Yönetmeliği.

Türkiye Kızılay Derneği Personel Yönetmeliği.

Türkiye Kızılay Derneği Teftiş Kurulu yönetmeliği.

Türkiye Kızılay Derneği Şubeler Müdürlüğü Görev Talimatı.

Türkiye Kızılay Cemiyeti Kan Hizmetleri Müdürlüğü Yönetmeliği.

Türkiye Kızılay Cemiyeti İç Hizmetler Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Cemiyeti İş Programı Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Cemiyeti Yardım İşleri Müdürlüğü Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Cemiyeti Etimesgut Merkez Depo Müdürlüğü Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Cemiyeti Afyonkarahisar Madensuyu İşletmesi Müdürlüğü Talimatnamesi. Türkiye Kızılay Cemiyeti Fen İşleri Müdürlüğü Yönetmeliği.

Türkiye Kızılay Cemiyeti İç Hizmetler Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Cemiyeti Merkez Müdürlüğü Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Cemiyeti Ticaret Müdürlüğü Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Cemiyeti Kontrol Müdürlüğü Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Cemiyeti Umum Müdürlük Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Cemiyeti yıl Sonlarında ve Yıl Başlarında Yapılacak Muhasebe İşlemlerine dair İzahname.

Türkiye Kızılay Cemiyeti Fazla Mesai ücreti Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Cemiyeti Muhasebe Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Cemiyeti Umumi Muhasebe Müdürlüğü Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Derneği Kasa Yönetmeliği.

Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkez Yönetim Kurulu Görev Yetki ve İşbölümü Yönetme-

Türkiye Kızılay Derneği İstanbul Müdürlüğü Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Demeği İmza Yetkileri Yönetmeliği.

Türkiye Kızılay Demeği Teşkilat Vazife ve Salahiyet Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Derneği Personel ve Muhasebe Müdürlüğü Talimatnamesi.

Türkiye Kızılay Demeği Emlak İşleri Müdürlüğü Çalışma Yönetmeliği.

Türkiye Kızılay Demeği Hukuk Müşavirliği Yönetmeliği.

Türkiye Kızılay Demeği Şubeler Müdürlüğü Talimatnamesi.

BAZI AVRUPA ÜLKELERİNDE GENEL YÖNETİMİN TAŞRA ÖRGÜTÜ OLARAK İLLERİN DURUMU

Recep SANAL*

GİRİŞ

Bu makale ile genel yönetimin taşra örgütlenmesi açısından bazı yönleriyle Türkiye'deki il sistemine benzerlik gösteren Fransa, İtalya ve Belçika'daki yönetim sistemleri ve taşra örgütlenme biçimlerinin incelenerek, bunların ülkemizdeki il sistemiyle benzerliklerinin ortaya konulması ve yeni illerin kurulması açısından bu ülkelerin deneyimlerinden yararlanılması amaçlanmıştır.

Araştırma sırasında konu ile ilgili literatürün yanı sıra ülkemizin Paris, Roma ve Brüksel Büyükelçilikleri ile temas kurularak, çalışma kapsamındaki ülkelerdeki gelişmeler ve değişikliklerin neler olduğu konusunda katkıları alınmıştır.

A. Fransa

1. Fransız Yönetim Sisteminin Tarihi Gelişimi

Fransa'da yönetim hukuku 1789 devrimine kadar örf ve adete dayalı kurallardan oluşmaktaydı. Napoleon Bonapart dönemindeki genel yönetimde koyu bir merkeziyetçilik anlayışı egemen olup, vilayet ve komünlerde vali ya da belediye başkanının bağımsız karar alma yetkileri bulunmamakta ve bütün yetkiler Birinci Konsül tarafından kullanılmaktaydı. Bu dönemde valiler tamamen merkezin ajanı durumunda idiler.

Vilayetler 1811 tarihinden itibaren yönetsel bağımsızlıklarını kazandılar. 1831-1833 yılları arasında çıkarılan yasalar ile il genel meclisleri için ve belediye meclisleri için seçim yapılması esası benimsendi.

1940-1944 yılları arasındaki Vichy Hükümeti ile birlikte koyu merkeziyetçilik uygulamasına yeniden dönüldü. İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Fransız taşra yönetimi yasa gücünde kararnameler ile yürütüldü.

* Eski Mülki İdare Amiri

İllerin yönetimi açısından temel yasal düzenleme, 10 Ağustos 1871 tarihli Kanun olmakla birlikte, 2 Mart 1982 tarihli Kanunla gerçekleştirilen ve buna dayalı olarak 7 Ocak 1983, 22 Temmuz 1983 ve 10 Haziran 1985 tarihli yetki göçerimine ilişkin Kanunlarla yapılan reformlardan (Desantralizasyon) sonra, Fransız il yönetim sistemi merkeziyetçilikten gittikçe uzaklaşarak yerel yönetimlerin güçlendirilmesi esasına yönelmiştir.

Fransa'daki sosyo-ekonomik gelişmenin etken gücü liberal politikalar olmuştur. Bu nedenle, İkinci Dünya Savaşı sonrasında kadar devletin bu alana önemli bir müdahalesine gerek kalmamıştır.

Savaş sonrasında başlatılan ikinci sanayileşme sürecinde bölgeler arası gelişmişlik farkları artmaya başlamıştır. Ekonomik mekân ile ekonomik gelişme arasındaki bu doğrusal ilişki geri kalmış bölgelerin hakkında giderek yoğunlaşan yakınmalara yol açmıştır.

Öte yandan, 1945 yılından itibaren uygulanan Ulusal Kalkınma Plânı'nın ülke kalkınmasına ilişkin temel politikaları belirlemesi ve sorulara makro düzeyde yaklaşması, plânın hazırlanmasında taşra örgütünün görüş ve önerilerinin alınmaması sonucunda, gerek yönetim kademelerindeki yöneticiler ve gerekse yerel halk tarafından yeterince benimsenememesi nedenleriyle, söz konusu plânının sakıncalarını giderebilmek için "bölgesel plânlama" anlayışı yaygınlık kazanmıştır.

Ancak, bu kararın verilmesi yeterli olmamış, bölgelerin hangi ölçekte tasarlanacağı, bölge plânlarının kapsamının ve niteliklerinin neler olacağı, bölge düzeyinde nasıl bir örgütlenmeye gidileceği, plânın yürütümünden ya da eşgüdümünden kimin sorumlu olacağı ve hangi yetkilerle donatılması gerektiği gibi konuların yanıtlarının aranması gerekmiştir. Bu amaçla, 1955 yılından itibaren bölgesel plânlama çalışmalarına başlanmış ve plânın yürütümünü kolaylaştırmak için bir dizi reformlar yapılmıştır.

Bölgesel plânlama açısından, il sisteminin üzerinde yeni birimler oluşturulması gereksinimine bağlı olarak, 1955 yılında Fransa 22 plân bölgesine ayrılmış ve her bölge için ayrı bir faaliyet programı hazırlanması öngörülmüştür. 1956 yılında çıkarılan bir kararname ile de program bölgelerine tüzelkişilik verilmiştir. Ancak, bu kararnamelerde, bölgesel kuruluşların program bölgelerine göre örgütlendirmeleri düşünülmemiş ve program çalışmalarını yürütecek bir koordinatör belirlenmemiştir. Bu amaçla yeni bazı düzenlemeler yapılmış ve program bölgeleri 21'e indirilmiştir. Bölgesel kuruluşların merkezi düzeydeki mevcut örgütlenmeleri ilgili bölgelere kaydırılmıştır. Bölge düzeyinde örgütlenebilme açısından bakanlar kurulu kararı koşulu getirilmiş ve bölge düzeyindeki koordinasyondan sorumlu üst yönetici olarak "Koordinatör Valilikler" oluşturulmuştur.

Koordinatör valilik görevinin başlangıçta bölge kapsamındaki il valileri tarafından sırayla yürütülmesi öngörüldü, ancak uygulamada bunun sakıncaları ortaya çıkınca her bölgenin en gelişmiş ilini yöneten valinin koordinatör valilik görevini de yürütmesi benimsendi. 1964 yılına kadar uygulanan koordinatör valilik sistemi, gerek yetki azlığı ve gerekse uzman personel yetersizliği gibi nedenlerle beklenen ölçüde başarılı olamamış ve yeni sistem arayışları devam etmiştir.

Bölge faaliyet programlarının halk tarafından sadece öneriler demeti olarak nitelenmesi ve köklü ekonomik atılanları gerçekleştirme yeteneğine sahip olmaması nedenleriyle, bu programlardan vazgeçilerek "Bölge Dilimi" olarak adlandırılan yeni bir plân türünün uygulanması benimsenmiş, bu doğrultuda yatırımlar, ulusal, bölgesel ve il düzeyinde olmak üzere gruplandırılmıştır.

1964 yılında koordinatör valilik uygulaması kaldırılarak, bölge düzeyindeki yatırımların yönetimi bölge merkezindeki ilin valisine verilmiştir. Konuyla ilgili kararname ve başbakanlık genelgesinde il ve devlet arasında yeni bir kademe yaratılmadığı belirtilmesine karşın, uygulamada bölge valisi il valilerinin üzerinde bir konuma getirilmiştir.

Bölge valiliği sistemi iller ve kuruluşlar arasında eşgüdüm ve çeşitli konularda görüş alışverişini sağlamak açılarından Bölgesel İdari Kuruluş ve Bölgesel Ekonomik Gelişme Komisyonu olmak üzere iki yeni kuruluşun ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Desantralizasyon politikası çerçevesinde 2 Mart 1982 yılında çıkarılan bir yasa ile bölgelere tüzelkişilik kazandırılmış ve genel bütçeden ayrı birer bütçesi olan kamu kuruluşları haline getirilmiştir. Buna paralel olarak bölge valilerinin görev ve yetkileri de artırılmıştır.

2. Yönetel Yapı

Fransız Devrimi sonrasında ele alınan, ancak kabul edilmeyen 29 Eylül 1789 tarihli Thouret Plânı'na göre; illerin örgütlenmesinde temel ölçüt, bir ilden diğerine at sırtında 48 saat içerisinde gidilip geri dönülebilmesi düşüncesidir. Bu düşünce, ulaşım ve haberleşmeye verilen önemin bir göstergesi niteliğindedir. Buna göre, il merkezleri arasındaki uzaklığın 40 km'yi aşmaması hedeflenmiştir. Fransa'daki mevcut il merkezleri arasındaki uzaklık halihazırda 50-60 km arasındadır.¹

Fransız mülki yönetim sisteminin taşra örgütlenmesi dört kademeli olarak yapılandırılmıştır. Bunlar; Vilayet (Departement), İlçe (Arrondissement), Nahiye (Canton) ve Köy (Commune)'den oluşmaktadır.

1 T.C. Paris Büyükelçiliği'nin bu çalışmaya özgü olarak araştırmacıya gönderdiği cevabı yazıdan alınan bilgidir.

İller, Napoleon Bonapart döneminden günümüze kadar valiler tarafından yönetilmişlerdir. İl yönetimi; vali, il genel meclisi, il encümeni ve illerarası meclis'ten oluşmaktadır.

İller hem genel yönetimin hem de yerel yönetimin örgütlendiği yönetsel birimlerdir. Bakanlar Kurulu kararıyla atanan vali (prefect) illerde merkezi hükümeti temsil etmektedir. Vali, aynı zamanda kendi ilinde güvenlik, tarım, bayındırlık, sağlık, çevre ve istihdam gibi görevlerin de koordinasyonundan ve ifasından sorumludur.

2 Şubat 1992 sayılı Cumhuriyetin Bölgesel İdaresi Hakkında Kanun, genel kural olarak yetkilerin merkezden dağıtılmasını ve kaynakların farklı düzeylere göre tahsis edilmesini kabul etmiştir. Hizmetlerin en yakın birim tarafından yerine getirilmesi esasına dayalı yerellik ilkesi (Subsidiarite) yönetimin her hizmet boyutu için geçerli kılınmıştır.²

Valiler, İçişleri Bakanının önerisi ve Cumhurbaşkanının onayı ile atanmaktadır. Bunlar sadece yönetsel değil, aynı zamanda siyasal işlevleri de olan görev ve yetkilerle donatılmıştır.

3. Yeni İl Kurulmasına İlişkin Süreç ve İllerin Durumu

Fransız Anayasası'nın 72. maddesine göre, iller, ancak yasa ile kurulabilmekte ve kamu tüzelkişiliğini kazanabilmektedirler.

Fransa'da halen 4'ü deniz aşırı olmak üzere 26 adet bölge ve 5'i deniz aşırı olmak üzere 100 adet il mevcut olup, bu illere bağlı 12'si deniz aşırı olmak üzere 337 ilçe, 124'ü deniz aşırı 3838 nahiye ve 114'ü deniz aşırı 36.763 köy bulunmaktadır.³

1996 yılına kadar 98 olan il sayısının 100'e çıkarılmasındaki temel etken, bu yıl Paris civarındaki şehirleşme hareketlerini kontrol altına almak amacıyla Paris' in üç ayrı yönetim bölgesine ayrılması olmuştur.

Yeni il kurulması açısından izlenmesi gereken yönetime bakıldığında, çalışmanın ağırlık noktasını Fransız İçişleri Bakanlığındaki hazırlıkların oluşturduğu görülmektedir. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan yasa tasarısı taslağı olarak Bakanlar Kurulunda ele alınıp görüşülmekte ve

2 Avrupa Konseyi, Structure and Operation of Local and Regional Democracy, France, Situation 1997, Ülke Raporu. Bu Raporun bir örneği Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünde mevcut olup, söz konusu metinden çeviri yapılarak alınmıştır.

3 MOREAU, Jacques, Administration Regionale Departementale et Municipale, Edition, Mementos Dalloz, Paris, 1995, s. 183-184.

kabine tarafından benimsenmesi halinde Cumhurbaşkanı'nın imzaladığı kanun tasarısı, sırasıyla Millet Meclisi'ne ve Senato'ya sevkedilmektedir.

Tasarının nihai olarak Senato tarafından da kabulü halinde yeni il kurulması hukuken gerçekleştirilmiş olmaktadır.

Fransız İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, günümüzde yeni il kurulmasının düşünülmendiğini, esasen 1980'lerden itibaren artarda çıkarılan mahalli idareler yasalarının il düzeyinde örgütlenmeyi (organisation departementale) anayasal anlamda neredeyse dokunulmaz hale getirdiğini belirtmektedir.⁴

Fransa'daki illerin coğrafi alan ve nüfus açılarından büyüklüklerine bakıldığında, yüzölçümü en büyük ilin Aquitaine Bölgesindeki Gironde (10.000 km2), en küçük ilin ise Ile-de-France Bölgesindeki Paris (105 km2) olduğu görülmektedir.

Paris'in alan bakımından küçülmesinin temelinde, ilgili bölümde de değinildiği üzere üç ayrı yönetim bölgesine ayrılması yatmaktadır. İllerin alan bakımından ortalaması 5.439 km2 dir. Fransa'daki illerin nüfus büyüklükleri açısından karşılaştırılmaları yapıldığında, nüfusu en fazla il Nord-Pas-de-Calais Bölgesindeki Nord (2.556.800), nüfusu en az il ise Languedoc-Roussillon Bölgesindeki Lozere (72.800) olduğu görülmektedir. İllerin nüfus ortalaması ise 580.200 olmaktadır.⁵

B. İtalya

1. Yönetim Sisteminin Tarihi Gelişimi

İtalyan Devleti 1861 yılında kurulmuş olup, kuruluş aşamasında birbirinden farklı ve bağımsız beş eyaletten meydana gelmiştir. Bunlardan biri olan Piedmont Eyaletinin güçlenmesi sonucunda, federal devlet yapısı hakkında çeşitli tartışmalar yaşanmış, diğer bağımsız eyaletlerin üniter devleti devam ettirme görüşleri benimsenmemiştir.

Piedmont modeli olarak tanımlanan yönetsel yapı, 1848 yılında Kral Albert'in onayına dayalı olarak çıkarılan ve "Statuta Albertino" adıyla anılan anayasa ile oluşturulmuştur. Bu anayasa esasen 1831 tarihli Belçika Anayasası'nın esas alınarak hazırlandığı bir hukuk metnidir. O dönemdeki Belçika Anayasası ise, Fransız İhtilalinin demokratik prensiplerinin Monarşi ile beraber uyarlanmaya başlandığı tarihten itibaren bir model olarak ortaya çıktığından dolayı, İtalya'da Pied-

4 T.C. Paris Büyükelçiliğinin bu araştırmaya özgü olarak yaptığı çalışma sonucunda araştırmacıya gönderdiği cevabi yazıda bu görüşe değinilmektedir. Ayrıca, bkz: Internet, [http:// WWW.Interieur.Gouv.fr/cadre-fla.html](http://WWW.Interieur.Gouv.fr/cadre-fla.html).

5 Ana Britannica, Dünya ülkeleri, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1987, s.70. Ayrıca blçz:Regions Françaises, s.780.

mont'luların öncülüğünde Fransız merkezi yönetim modelinin benimsendiği görülmektedir.⁶

O dönemde, İtalya'da 90 adet eyalet ya da il denilebilecek çeşitli bölgeler kurulmuştur. İllerin "Capuluogo" adıyla anılan merkez şehri bulunmakta, valiler bu merkez şehirde oturmakta idiler. İtalya'da illerin sınırlarının belirlenmesinde, Capuluogo'dan il sınırına kadar at sırtında bir günde gidilebilecek mesafe esas alınmıştır.

1905 tarihinde 1025 sayılı Statü Yasası'nda yapılan değişiklikle yerel yönetimlerin güçlendirilmesi sağlandı. Bu süreç 1915 tarihinde seçim sistemini, 1934'de yerel yönetimlerle merkezi yönetim arasındaki ilişkileri, düzenlemeye yönelik değişikliklerle pekiştirildi.

Bunun sonucunda, iller artık sadece bir yönetsel dekonsantrasyon merkezi değil, aynı zamanda siyasi açıdan yerinden yönetim unsuru haline gelmiştir.

1934 yılında Statü Yasası'nda yapılan değişiklikle, merkezi yönetimin il valileri ve yerel yönetimler üzerindeki etkisi artırılmıştır. Belediyelerin ve illerin faaliyetleri, çifte apriori kontrol altında yasal olarak tutulmaktadır. Bir yandan İçişleri Bakanı veya İçişleri Müsteşarı'nın denetim ve gözetimi, diğer yandan da bölgesel kontrol komitesinin gözetimi sürdürülmüştür.

1990 yılında 142 sayılı Koordine Statü Yasası çıkarılarak 1934 tarihli Yasa ortadan kaldırılmıştır. Bu Yasa ile merkezi yönetimin iller ve belediyeler üzerindeki etkinliği yumuşatılmıştır.

2. Yönetmel Yapı

İtalyan mülki yönetim sisteminin taşra örgütlenmesi İtalyan Anayasası'nın 133. maddesinde düzenlenmiş olup, üç kademeli olarak yapılandırılmıştır. Bunlar; bölgeler, iller ve belediyelerdir. Ayrıca, beş bölgeye yasalarla belirlenen statü doğrultusunda özerklik tanınmıştır. Bölgeler açısından temel hukuki düzenlemeler, 62 sayılı ve 108 sayılı yasalardır. Ayrıca, 11 ve 616 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile de Devletin yönetsel bazı görevleri bölge idarelerine devredilmiştir.⁷

Sayı 20 olan bölgelerin kendi içlerinde bağımsız yasama ve yürütme organları vardır. Bu organlar, İtalyan Cumhuriyeti Anayasası'na aykırı olmamak koşulu ile

6 BALDUCCI, Massimo, Üniter ve Federal Devletlerde Yerel Yönetimler, Tebliğ, Uluslararası Yerel Yönetimler Konferansı, Türk Belediyecilik Demeği, Ankara, 13-14 Temmuz 1995, s. 74-77.

7 T.C. İçişleri Bakanlığı, Dünyada Mahalli İdareler, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Yayın No:27, Ankara, Şubat 1999, s.473.

yasamaya ilişkin kararlar alabilmektedirler. Karar alma yetkisi bölge meclisi tarafından kullanılmakta olup, meclis kararlarının yürütme organı bölge encümenidir. Bölge başkanı da temsil yetkisiyle donatılmıştır. Encümen üyeleri ve bölge başkanı, bölge meclisi tarafından kendi üyeleri arasından seçilmektedir. Cumhuriyetin bölgedeki temsilcisi konumunda bulunan bir de hükümet komiseri vardır. Hükümet komiseri bölge yönetimi ile merkezi hükümet arasında bir çeşit güvenlik sübabı görevini görmektedir.

İtalya'daki iller yerinden yönetim ilkesine uygun olarak yönetilen özerk kumrulardır. İlin karar organı il meclisidir. Yürütme organı ise “ Giunta” olarak adlandırılan encümenidir. Giunta; bir başkan, bir başkan yardımcısı ve il meclisi üye sayısının en fazla 1/5 i oranındaki üyelerden oluşur. İlin başkanı, yerel yönetimlerin sevk ve idaresinden, Giunta ve bağlı birimlerdeki hükümet temsilcileri ile üst yöneticilerin atanmasından sorumludur.⁸

İl yönetiminin başında bulunan il başkanı (presidente della provincia) o ilde ikamet eden vatandaşlar tarafından 5 yılda bir doğrudan seçimle işbaşına getirilmektedir. İl başkanı, ilin yönetiminde tamamen özerk olup, herhangi bir üst makama karşı sorumluluğu yoktur. Başlıca görevleri; sınırları içerisinde ikamet eden vatandaşların ekonomik, siyasal, kültürel ve sosyal çıkarlarını korumak ve geliştirmektir.

İl başkanının yanı sıra her il’de hükümet tarafından atanan bir vali (prefetto) bulunmaktadır. Vali, İçişleri Bakanı’na karşı sorumlu olup, kamu düzeninin korunması, emniyet müdürlüklerinin sevk ve idaresi, kamu kuruluşlarının faaliyetlerinin koordinasyonu, yönetsel cezaların düzenlenmesi, sivil savunma, kamu güvenliği, seçimlerin ve seçim listelerinin hazırlanması görevlerini yürütmektedir.

3. Yeni İl Kurulmasına İlişkin Süreç ve İllerin Durumu

İtalyan Anayasasının 133. maddesine göre, yeni il kurulması ya da alanlarının değiştirilmesi ancak yasa ile mümkündür. Bunların yönetsel açıdan daha küçük çevrelere bölünmesi ya da bağlılıklarının değişmesi ise referandum yapılması ve bölge meclisinin uygun görüşünün alınması ile gerçekleşmektedir.

Yeni il kurulması aşamasında, öncelikle il olmak isteyen ilçede yaşayan halkın çoğunluğunun imzasına dayalı bir başvuru olup olmadığına bakılmakta ve bu suretle başlatılan süreç hükümet tarafından devam ettirilmektedir. İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan teknik çalışmalar sırasında ilçenin; kültürel, ekonomik, siyasal

8 Internet, [http:// mi.cnr.it/woi/ deagosti/constitu/const4.html#](http://mi.cnr.it/woi/deagosti/constitu/const4.html#) The Regions, p. 1-6.

durumları, yerleşim yerinin tarihi geçmişi ve komşu vilayetlere yakınlık ya da uzaklık gibi yönleri dikkate alınmaktadır.

İtalya'da 1991 yılına kadar hiçbir atış göstermeden 94 olan il sayısı, bu yıldan itibaren Biella, Verbano-Cusio-Ossola, Lecco, Lodi, Forlì-Cesena, Rimini, Prato, Crotone ve Vibo Valentia illerinin ilavesiyle 103'e çıkmıştır. Söz konusu ilçelerin il yapılması aşamasında ekonomik ve kültürel etkenlerin yanı sıra politik baskıların da rol oynadığı anlaşılmaktadır.⁹ Belirtilen tarihten günümüze kadar il sayısında herhangi bir değişiklik olmamıştır. İtalya'da halen 20 bölge, 103 il ve 8100 belediye mevcuttur.¹⁰ Bu birimler yönetsel açıdan tamamen özerk durumdadırlar.

İtalya'nın yüzölçümü 301.263 km² dir. İllerin coğrafi bakımından kapsadığı alanların karşılaştırılması yapıldığında; en küçük alanlı ilin Friuli-Venezia Giulia Bölgesi'ndeki Trieste (212 km²), en büyük alanlı ilin ise Sardegna Bölgesindeki Sassari (7.520 km²) olduğu görülmektedir. Bunların alan büyüklüğü ortalaması 3.866 km² dir. Keza, nüfus açısından karşılaştırma yapıldığında; nüfusu en düşük ilin Molise Bölgesindeki Isernia (94.146), nüfusu en yüksek ilin ise Lombardia Bölgesindeki Milano (3.986.838) olduğu görülmektedir. Bunların nüfus büyüklüğü ortalaması 606.068'dir.¹¹

C. Belçika

1. Yönetim Sisteminin Tarihi Gelişimi

Belçika'nın bugünkü illeri, Ortaçağ'a kadar uzanan bir genel özerklik geleneğinin mirasçıları olup, Flandr Kontluğu, Brabant Dükliği ve Liege Prensliği gibi eski taşra devletlerinin devamı niteliğindedir.¹²

Belçika illeri bugünkü biçimlenişlerini Fransız Devrimi'ne borçludurlar. 1795 - 1814 yılları arasında Fransa tarafından ilhâk edilen Belçika Devleti'nin taşra yönetimi Fransız modeline göre düzenlenmiştir. Halen mevcut olan 9 il o dönemden kalmadır. 1815 - 1830 yılları arasında Hollanda'nın bağımsızlığının ardından, Belçikada desantralize olmuş üniter bir devlet haline dönüşmüştür.

1831 tarihli Anayasa Belçika Devleti'ni üç düzeyde örgütlemiştir. Bunlar; merkezi yönetim, iller ve belediyelerdir. Öte yandan, Anayasa hükmü gereğince

9 Bu çalışmaya özgü olarak Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla Roma Büyükelçiliği'nden alınan bilgi.

10 İçişleri Bakanlığı, loc.cit., s.474.

11 Ibid., s. 474-475; Ana Britannica, op.cit., s. 100.

12 BRUYCKER, Philippe de, Üniter ve Federal Devletlerde Yerel Yönetimler, Tebliğ, Uluslar Arası Yerel Yönetimler Konferansı, Türk Belediyecilik Derneği, Ankara, 13-14 Temmuz 1995, s. 169-182.

illerin kurulabilmesi, sınırlarının düzenlenebilmesi veya değiştirilebilmesi yasa ile mümkün olabilmektedir.

Anayasa'da 1970 yılında yapılan değişiklikle Flaman ve Walon halklarının birlikte yaşamalarının ortamı hazırlandı. 1977 yılında topluluklar arasında gerçekleştirilen ve Egmont Paktı olarak da adlandırılan bir anlaşma ile illerin statülerine açıklık kazandırıldı. 1980-1982'deki kurumsal reformlar ile söz konusu halklar için ayrı bölgeler oluşturuldu.

1988 ve 1989'da gerçekleştirilen kurumsal reformlar ile söz konusu bölgelerin ve toplulukların yetkileri mali kaynakları ile birlikte önemli ölçüde artırıldı. Belçika'nın federatif yapısı bu suretle gerçekleştirilmiş oldu. Bu federatif yapı içerisinde beş kademeli yönetsel bir aygıt göze çarpmaktadır. Bunlar; merkezi yönetim, 3 topluluk, 3 bölge, 10 il ve 589 belediye'den oluşmaktadır. Bu arada başkent Brüksel Bölgesi'nin ayrı bir statüsünün bulunduğunu da belirtmekte yarar vardır.

Anayasa'nın 1992 - 1993'de yeniden gözden geçirilmesinden buyana iller, merkezi yönetimin taşra örgütünden ziyade bölgelerin alt birimleri gibi görünmektedir.

Yukarıda sunulan bilgiler çerçevesinde, Belçika yönetim sisteminin tarihi gelişimi özetlendiğinde, 1831 yılında kurulmuş olan Belçika Devleti'nde, yerleşme politikaları bağlamında ve süreç içerisinde il sisteminden eyalet sistemine geçilmiştir. Ancak, mevcut eyaletler işlevsel bakımdan Fransa'da veya Türkiye'de olduğu gibi iller biçimde örgütlenmiştir. İl sayısında 1970 yılına kadar önemli bir değişiklik olmamıştır. 1970 yılında başlatılan ve ülkenin federatif bir yapıya kavuşturulmasına yönelik yönetsel reform süreci, 1993 yılında gerçekleştirilen IV. devlet reformu ile sonuçlandırılmıştır. Bu reformlar ile ülke; Valon, Flaman ve Brüksel Bölgesi olmak üzere üç bölgeye ayrılmıştır.

Brabant Eyaleti ise siyasi nedenlerle ikiye bölünerek Flaman Bölgesi Brabant'ı ile Valon Bölgesi Brabant'ı ortaya çıkmıştır. Bu konuda her iki eyalet politikacılarının yoğun baskıları etkili olmuştur.¹³

2. Yönetsel Yapı

Belçika mülki yönetim sisteminin taşra örgütlenmesi, bölgeler ve eyalet olarak adlandırılan, ancak fonksiyonel açıdan il işlevi gören yönetsel birimler olarak düzenlenmiştir.¹⁴ Ayrıca, güçlü yerel yönetimler bu sistemin ayrılmaz bir parçası niteliğindedir. Belçika Anayasası'na göre ülkenin mülki açıdan bölünmesi;

13 T.C. Belçika Büyükelçiliği'nin raporunda bu hususa özellikle değinilmiştir.

14 Bu çalışmaya özgü olarak, T.C. Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla Brüksel Büyükelçiliğinden sağlanan bilgi.

yönetmelik bölgeler, dil bölgeleri, eyaletler (il), idari bölgeler (ilçe), kantonlar (ilçe ve bucak arası bir yönetim bölgesi) ve belediyeler, biçimindedir. Bunların sayısında zaman içerisinde çeşitli değişiklikler olmuştur.¹⁵

Eyaletler, hukuki açıdan özerk bir konumda olmakla birlikte federal devletin, toplum hükümetlerinin ve bölge hükümetlerinin denetimine tabidir. Bunların yönetimi 6 yıllığına seçilen Eyalet Kurulu (Conseil Provenical) tarafından yürütülmektedir. Ayrıca, Kurul bünyesinde başkanlığını eyalet valisinin yaptığı 6 devamlı üyeden oluşan bir icra organı mevcuttur.

Eyalet yönetimlerinin başında “Gouverneur” olarak adlandırılan geniş yetkili valiler bulunmaktadır. İçişleri Bakanlığına bağlı olan eyalet valileri Kral tarafından atanmakta veya atanmalarındaki yönetime göre Kral tarafından görevden alınmaktadırlar.

Belçika’daki illerin işlevlerine bakıldığında, Türkiye’deki illerle çeşitli farklılıklarının bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda; iller sadece genel yönetimin yetki genişliği ilkesi çerçevesinde taşra birimi niteliğinden çok, yerleştirilmiş temel bazı hizmetlerin yürüttüğü alan niteliğini taşımaktadır. Bu hizmetler arasında eğitim, tarım, bayındırlık, sağlık, kültür ve gençlik ile ilgili hizmetler sayılabilir. Buna rağmen, bütçe büyüklüklerine bakıldığında toplam belediye harcamalarının % 20’si ve toplam kamu harcamalarının % 2.5’u dolayında küçük bir mali kaynağı kontrol ettiği görülmektedir.¹⁶

3. Yeni İl Kurulmasına İlişkin Süreç ve İllerin Durumu

Belçika Anayasası’nın 162 nci maddesine göre kamu birimleri yasa ile kurulabilmektedir. Bu açıdan yeni il kurulması ya da alanlarının değiştirilmesi de ancak yasa ile mümkündür. Öte yandan, Anayasa’nın 5. maddesi ise illeri (Province) düzenlemektedir. Söz konusu Anayasa hükmünde idari vesayetin örgütlenme ve uygulanmasının bölge ya da toplum meclislerince düzenlenemeyeceği belirtilmektedir. Bölgelerin gerektiğinde daha fazla illere ayrılması ise, yine yasal bir düzenleme ile gerçekleştirilebilmektedir.

Belçika’da halen 3 bölge, 4 dil bölgesi, 10 eyalet (il), 42 idari bölge (ilçe), 210 Kanton ve 589 belediye mevcuttur. Belçika’da 1993 yılında Brabant Eyaleti’nin ikiye ayrılması dışında yeni eyalet kurulmamıştır. Mevcut eyaletlerin birbirine uzaklığı yaklaşık olarak en az 25 km, en çok ise 100 km. dolayındadır.

15 Örneğin, 1981 yılında 596 olan belediye sayısı, 1982 yılında Yeni Anvers oluşturulması ve 1 seçim kantonunun ortadan kaldırılması nedenleriyle 7 birim azalmıştır.

16 BRUYCKER, op.cit., s. 182.

Eyaletlerin (illerin) coğrafi alan ve nüfus açılarından büyüklüklerine bakıldığında, 954.460 nüfuslu başkent Brüksel Bölgesi ile birlikte durum aşağıdaki gibidir.

İlin Adı	Nüfusu	Alanı (Km2)	Bağlı Birim Sayısı	
			İlçe	Belediye
Anvers	1.640.966	2.867	3	7
Flaman Brabantı	1.011.588	2.106	2	65
Valon Brabantı	347.423	1.091	1	27
Hainaut	1.280.427	3.786	7	66
Liege	1.018.259	3.862	4	84
Limbourg	787.491	2.422	3	44
Luxembourg	245.140	4.460	5	44
Namur	441.205	3.666	3	38
Doğu Flandr	1.359.702	2.982	6	65
Batı Flandr	1.127.091	3.144	8	64
Brüksel Bölgesi	954.460	162	-	19
Toplam	10.213.752	30.548	42	523

Kaynak: Belçika İçişleri Bakanlığının 01.01.1999 tarihli verileri.

Başkent Brüksel Bölgesi kapsam dışı bırakılarak, illerin alan büyüklüğü bakımından karşılaştırmaları yapıldığında, en büyük alanlı ilin Luxembourg (4.460 km²), en küçük alanlı ilin ise Valon Brabantı (1.091 km²) olduğu görülmektedir. Buna göre, alan bakımından en küçük ve en büyük iller arasında yaklaşık 4 kat fark olduğu anlaşılmaktadır.

İllerin nüfus bakımından karşılaştırmaları yapıldığında ise, en fazla nüfusa sahip ilin Anvers (1.640.966), en az nüfusa sahip ilin Luxembourg (245.140) olduğu görülmektedir. Buna göre nüfus bakımından en küçük ve büyük iller arasında yaklaşık 7 kat fark olduğu anlaşılmaktadır.¹⁷

17 Ana Britannica, op.cit. s.33; Ayrıca, T.C. Brüksel Büyükşehirliği'nin 26.07.2000 tarihli bu çalışmaya özgü raporu, s. 4.

İllere bağlı ilçeler açısından Valon Brabantı'nın 1 ilçesi, Batı Flandr'ın ise 8 ilçesinin bulunduğu görülmektedir. İlçe sayısı itibarıyla aradaki fark 8 kat düzeyindedir.

D. Değerlendirme ve Sonuç

Avrupa Birliği'ne aday ülke olarak ilan edilen Türkiye'nin her alanda olduğu gibi, yönetsel açıdan da Birlik bünyesindeki gelişmeleri dikkatle izlemesi gereklidir.

Genel yönetimin taşra örgütlenmesi açısından esas alınan Fransız modeli, Avrupa'nın bazı ülkelerinde yaygın olarak uygulanmış ve tarihsel süreç içerisinde toplumların sosyal ve kültürel yapısına uygun olarak çeşitli değişimlere uğramıştır. Bu durum Türkiye için de geçerli olmuştur.

Türkiye'de il sistemi, zaman içerisinde gelişen bir yapılanma ile taşra örgütünün temelini oluşturmıştır. Bu sistem, hemen her dönemde başarılı olmuş, ülkenin üniter yapısı ile birlik ve bütünlüğünün korunmasında, kamu hizmetlerinin ülke düzeyinde yaygınlaştırılmasında olumlu sonuçlar vermiştir.¹⁸

Ancak, kamu yönetimi açısından yerleşme politikalarının yaygınlaşmaya başlaması, genel ve yerel yönetimler arasındaki yetki kaynak paylaşımı kadar, taşra örgütlenmesinde bölgesel nitelikli oluşumları ön plana çıkarmaktadır. İl sisteminin model ülkesi durumundaki Fransa'da, bu sistemin dışına çıkılarak bölgesel kuruluşların yaygınlaştırılması ve etkinleştirilmesi deneyiminden çok başarılı sonuçlar alınamamasına karşın, bu ülkedeki toplumsal dinamikler yerleşme politikalarına yönelişi zorlamaktadır.

İtalya ve Belçika ise neredeyse il sistemini tümüyle terk ederek, taşra örgütlenmesinde yerel yönetimleri sistemin odağına oturtmuştur. Bu biçimiyle eyaletlere dönüştürülmüş olan iller, geleneksel özelliklerini kaybetme sürecine girmişlerdir. İl ya da eyalet düzeyindeki birimlerin oluşturulması açısından Türkiye'de olduğu gibi Fransa, İtalya ve Belçika'da da yasal bir düzenleme gerekmektedir. Bu ülkelerin Anayasalarında illerin veya eyaletlerin ancak yasa ile kurulabileceği hükmü yer almaktadır.

İtalya'da illerin yönetsel açıdan daha küçük çevrelere ayrılması ya da bağlılıklarının değişmesi için referandum yapılması ve bölge meclisinin görüşünün alınması gerekmektedir. Fransa ve Belçika'da ise merkezi otorite bu yetkiyi kendisi kullanmaktadır.

18 Türkiye Cumhurbaşkanlığı, Merkezi Hükümetin Taşra Örgütlenmesi, İçinde Bulunduğu Sorunlar ve Çözüm Önerileri İle İlgili İnceleme ve Araştırma Raporu, Ankara, 1999, s. 177.

Araştırmaya konu ülkelerde il sayılarının artırılması yönünde güçlü bir eğilim yoktu. Esasen bu yöntem sosyo-ekonomik gelişmenin sağlanması veya bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması için bir araç olarak da görülmemektedir. Yerel nitelikli ihtiyaçların karşılanmasında yerel topluluğun siyasal ve ekonomik katkısı, kamu hizmetlerinin görülmesinde bu ülkeler açısından olumlu sonuçlar vermektedir.

Türkiye’de ise yerel topluluğu oluşturan bireylerin ekonomik güçsüzlükleri, tüm yerel hizmetlerin yerel yönetimler tarafından karşılanması beklentisini yaratmaktadır. Yerel yönetimler de kaynak yetersizliğine ilişkin sorunlarını merkezi hükümetten sağlayacakları yardımlar ve genel bütçe vergi gelirinden ayrılan paylar ile çözmeye çalışmaktadırlar.

Araştırmaya konu ülkelerin aksine, Türkiye ölçeğinde yerel yönetimlerin mali yapılarının güçlendirilmesi ve bu suretle yerelleşme politikalarının yaygınlaşmasına yönelik iyimser uygulamalar beklenen başarıya ulaşamamıştır. Nitekim, belediyelere kaynak yaratmak için konulan Çevre Temizlik Vergisi ile Emlak Vergisi tahsilatlarında belediyeler gereken performansı gösterememişler, bu vergilerden elde edecek gelirlerin bütçelerinde anlamlı bir orana yükselmesini sağlayamamışlardır.

Tüm bu gerçekler, Türkiye’deki il sisteminin bir süre daha sosyo-ekonomik gelişmenin ve toplum kalkınmasının belkemiğini oluşturacağına işaret etmektedir. Mevcut illerin bir bölümü tarihi oluşuma ve geleneklere dayalı olarak kurulmuş, bu anlamda toplumun gerçek ihtiyaçlarına yanıt vermek gibi bir işlev üstlenmişlerdir. İllerin bir bölümü ise sadece siyasal oy hesaplarına dayalı olarak ve iktidarı koruma kaygılarına yönelik biçimde örgütlendirilmişlerdir. Oysa, Fransa, İtalya ve Belçika’da yerel topluluk ihtiyaçlarına dayalı değerlendirmeler daha öncelikli olmuştur.

Türkiye’deki il sayısının artırılması iller üstü örgütlenme arayışlarını zorlamaya başlamıştır. Bu durumda, coğrafi alan büyüklüğü açısından araştırmaya konu ülkelerdeki normlara yakın normların üzerinde durulması önem kazanmaktadır.

İller, nüfus, alan veya başka bakımlardan hangi ölçülere göre mukayese edilirse edilsin, aklın ve bilimin gerekleri açısından incelemeye konu Avrupa ülkelerindeki deneyimlerinde ışığında durum değerlendirilmesi yapıldığında; yönetim sistemi üzerindeki keyfi ve bilinçsiz uyarlamaların sistemin bütünü bozduğu, siyasal amaçlı müdahalelerin sorunları daha karmaşık hale getirdiği, yönetsel birimlerin kalkınma hedeflerini gerçekleştirmeye uygun ölçekte tasarlanması gerektiği görülmektedir.

Öte yandan, aşırı merkezden yönetim veya aşırı yerinden yönetim gibi hizmet etkinliğini azaltacak uygulamalardan kaçınılmalı, her iki yöntemin yararlı yönlerini bünyesinde barındıracak bir modelin Türkiye koşullarında daha iyi işleyeceği gözden uzak tutulmamalıdır.

ORDU İLİ-MESUDİYE İLÇESİ-ÇAVDAR VE YÖRESİ KÖYLERİ KÖYKENT PROJESİ

Şafak BAŞA

Mesudiye Kaymakamı

1- GİRİŞ

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gerek köy ile kent gerekse bölgeler ve toplum kesimleri arasında dengesizliklerin bulunduğu ve bunun ortaya çıkardığı sorunların ülke kalkınmasında oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Bu dengesizliklerin başında ise, köy ile kentler arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmişlik farklılıkları gelmektedir. Kalkınma yolunda olan Türkiye, bu farklılıkları yoğun olarak yaşayan ve karşı karşıya bulunduğu sorunları bir an önce çözmek zorunda olan bir ülke konumundadır. Sanayi ve hizmet sektöründeki hızlı gelişmeye ve tarım sektörünün ulusal gelir içindeki payının göreceli olarak azalmasına rağmen, kırsal alanlar ekonomik ve sosyal yaşamdaki önemini korumaktadır. Bu nedenle, kırsal alanın kalkındırılması ve burada yaşayanlara iş olanaklarının sağlanması, sosyal ve kültürel bütünlüğün korunması ile çağdaş uygarlığın yarattığı tüm hizmet ve olanakların sağlanması için kırsal kalkınma büyük önem taşımaktadır. Çünkü; kırsal kalkınma köy ile kent, bölgeler ve toplum kesimleri arasındaki gelişmişlik farkını gidermede en etkili araçlardır. Kırsal alanın kalkınmasında, “Köykent” yaklaşımı en başta gelen yöntemlerden birisidir.

2- KÖY KENT NEDİR?

Önemli bir kalkınma yöntemi olan Köykent yaklaşımı; tabii, sosyal ve ekonomik koşullar dikkate alınarak, belirli köy kümelerinin oluşturulması, bu küme içerisinde yer alan köyler arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlanarak köye götürülecek temel hizmetlerin planlı bir şekilde ulaştırılması, daha sağlıklı bir yerleşim (köy) düzeni oluşturulması, köylülerin yerlerinden olmaksızın kentlerdeki olanaklara ve uygarlık nimetlerine ulaşmalarına yardımcı olunması ve de; yoğun göç olayının yaşandığı yörede/yörelerde, bu göçün tersine döndürülmesi, halen köylerde yaşayan veya köylerine geri dönecek olan insanlara yeni ve alternatif iş kazandırılması, yapılacak olan öncü yatırımlarla çalışmaların başlatılması ve halkın katılımı da sağlanarak projeye demokratik işlerlik kazandırılmasını ifade eder.

3- PROJENİN AMACI

- 1.1. Ülkemizin geri kalmış yörelerinden olan Ordu İli Mesudiye İlçesinde sosyo-ekonomik yaşam düzeyinin yükseltilmesi, alt ve üst yapı hizmetlerinin zamanında karşılanabilmesi için en uygun kalkınma modellerinden biri olan köykent yaklaşımının uygulanabilirliğinin ortaya konulması,
- 1.2. Doğal, sosyal ve ekonomik koşullar dikkate alınarak belirli köy kümelerinin oluşturulması, köylerin kaynak israfı olmadan ve en hızlı yollarla alt yapı yatırımlarının ve sosyal hizmetlerinin tamamlanması, tarımsal üretimin öncelikle kooperatifleşme yolu ile geliştirilmesi ve köylerin yaşamının kentlerdeki yaşam düzeyine yaklaştırılması,
- 1.3. Mesudiye İlçesinin köykent yaklaşımı açısından mevcut durumunun ortaya konulması, halkın daha iyi bir yaşam düzeyine kavuşması için beklentilerinin belirlenmesi, uygulama açısından başlıca işlerin sıraya konulması ve buna bağlı stratejilerin geliştirilmesi,
- 1.4. Birbirine yakın köyler arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlanarak köye götürülecek temel hizmetleri planlı bir şekilde karşılamak, daha sağlıklı bir konutlaşma süreci oluşturmak ve köylülerin yerlerinden olmaksızın kentlerdeki olanaklara ve uygarlık nimetlerine ulaşmalarına yardımcı olunması,

Amaçlanmaktadır.

4- PROJENİN GEREKÇESİ

1999 yılında yapılan bir araştırmada Mesudiye ilçesi, 858 ilçe arasında sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında 632., Ordu İline bağlı 19 ilçe arasında ise 8. sırada bulunmaktadır. Bu durumun değiştirilmesine yönelik özellikle Ankara ve İstanbul'da yaşayan ilçe kökenli kişiler (bürokrat, işadamları, sanayici ve diğer meslek grupları) ve kuruluşlar (dernek, vakıf vb.) tarafından kalkınma ve gelişmeye yönelik çalışmalar başlatılmış olup, her yıl geleneksel olarak düzenlenen ve katılımcı demokrasinin en güzel örneklerinden biri olan "İlçe Kurultayları" ile yapılan çalışmalar kurumsallaştırılmıştır. Böylece yöre halkının kalkınma sürecine katılması konusunda önemli mesafeler alınmıştır.

Köykent yaklaşımının uygulanmasında pilot uygulama alanı olarak Mesudiye ilçesinin seçilmiş olmasında bu yıl onuncusu düzenlenen Mesudiye İlçe Kurultayları ve ondan güç alan çabalar oldukça önemli yer tutmaktadır.

Mesudiye ilçesi, sürdürülen kalkınma çabalarının daha planlı-programlı yürütülebilmesi için kendi gelişme planını yapan belki de ilk ilçedir. Mesudiye İlçe Ku-

rultayında alınan karar gereği Türkiye Kalkınma Vakfı ile beraber Mesudiye Gelişme Planı'nın (MEGEP) hazırlama çalışmaları halen devam etmektedir.

Mesudiye ilçesi; alt ve üst yapı hizmetlerindeki eksiklikleri, sahip olduğu doğal kaynaklarının yeterince kullanılamaması, yetersiz tarımsal üretim teknikleri, verimlilik ve yetiştiricilik koşullarından dolayı kalkınmayı beklemektedir.

Köy halkının temel gereksinimlerinin karşılanmasında ve daha iyi yaşam özelemlerinin gerçeğe dönüşmesinde önemli bir yöntem olan köykent yaklaşımı ile köylünün üretiminin, gelirinin ve verimliliğinin artırılması, kamu hizmetlerinden dengeli yararlanmalarının sağlanması, çağdaş bir sosyo-ekonomik yapı oluşturularak geri kalmış bir yöre olan Mesudiye İlçesinde kalkınma sürecinin hızlandırılmasının sağlanması hedeflenmektedir.

Köykent yaklaşımı ile köylerde yalnız fiziki düzenlemeler ve altyapı yatırımlarının temini ile yetinilmeyip bir taraftan tarım sanayileşirken, üretim artarken diğer taraftan kırsal alanın kentleşmesi, aynı zamanda köylünün alışılmış anlamda köylülüktan kurtulması amaçlanmaktadır.

Uygulanacak projeye, altyapı çalışmalarının yanında tarımsal üretim, kredi, satış ve tüketim kooperatiflerini de içine alan bir örgütlenmeyle, sürdürülebilir ve yaşanabilir bir ortam yaratılmasına çalışılarak kalkınma sürecinin hızlanması sağlanacaktır.

Sonuç olarak; yoğun göç olayının yaşandığı Mesudiye ilçesinde bu göçün tersine döndürülmesi, burada yaşayan veya köylerine geri dönecek olan insanlara yeni ve alternatif iş olanaklarının sağlanması, kullanılmayan ve atıl durumda bulunan kaynakların ekonomiye kazandırılması, temel altyapı sorunlarının kalıcı olarak çözümlenmesi, yapılacak öncü yatırımlar ile projenin başlatılması ve proje yönetimine halkın katılımının sağlanarak projeye demokratik işlerlik kazandırılması hedeflenmektedir.

5- PROJENİN KONSEPTİ

Tabii, sosyal ve ekonomik koşullar dikkate alınarak, belirli köy kümelerinin oluşturulması, bu kümeler içerisinde yer alan köyler arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlanarak köye götürülecek temel hizmetlerin planlı bir şekilde ulaştırılması, daha sağlıklı bir köy yerleşim düzeni oluşturulması, köylülerin yerlerinden olmaksızın kentlerdeki olanaklara ve uygarlık nimetlerine ulaşmalarına yardımcı olunması.

Büyük şehirlere yoğun göç olayının yaşandığı yörede, bu göçün tersine döndürülmesi, burada yaşayan veya köylerine geri dönecek olan insanlara yeni ve alternatif iş olanaklarının sağlanması, atıl durumda bulunan kaynakların bölge ekonomi-

sine kazandırılması, yapılacak öncü yatırımlar ile çalışmaların başlatılması ve halkın katılımı da sağlanarak projeye demokratik işlerlik kazandırılması, projenin temel dayanağını oluşturmaktadır.

6- PROJENİN DAYANAĞI

Ordu İli Mesudiye İlçesinde Çavdar ve Yöresi Köyleri Köykent Projesinin Uygulanabilirliğine İlişkin Rapor; Mesudiye Kaymakamlığı, Türkiye Kalkınma Vakfı'nın çeşitli sektör uzmanları, üniversitelerin öğretim üyeleri, Bakanlıkların il ve ilçe teşkilatları, yerel yönetimler ve gönüllü kuruluşların katılımı ile hazırlanmıştır. Yedi bölümden oluşan rapor, 28.06.2000 tarihinde bir heyet tarafından Başbakan Sayın Bülent ECEVİT'e sunulmuş olup projenin başlatılması için Sayın Başbakanın olurları alınmıştır.

7- MESUDİYE İLÇESİNİN TEMEL SOSYO EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

- Mesudiye, Ordu ilinin en güneyindeki dağlık bölgede yer alan ve il merkezine 120 km. uzaklıkta bulunan, 1.180 km² lik alanıyla Ordu İlının %18'ini kapsayan ilçesidir.
- 1997 yılı Genel Nüfus Sayımına göre, ilçenin toplam nüfusu 29.437'dir. Bu nüfusun %79.4'ü köylerde yaşamaktadır. Bu oran, gerek il (%53.21) gerekse ülke (%39) ortalamasının üzerindedir. Bundan dolayı köye ve köylüye yönelik hizmetler büyük önem taşımaktadır.
- Mesudiye ilçesi, 1960 yılından sonra sürekli göç veren bir ilçedir ve bu nedenle toplam nüfus giderek azalmaktadır. Nüfusu oldukça hareketli olan ilçede yaz ve kış nüfusları arasında ciddi farklılık görülmektedir. Yaz aylarında artan nüfus ile birlikte ilçenin toplam nüfusunun 50.000 kişiye ulaştığı tahmin edilmektedir. Mesudiye Nüfus Teşkilatının kayıtlarına göre ise 200.000'in üzerinde Mesudiyelinin olduğu belirlenmiştir. Bu itibarla, nüfusunun büyük bir bölümünün İlçe dışında özellikle İstanbul; Ankara vb. büyük şehirlerde yaşadığı görülmektedir. Nüfus hareketlerinin bu kadar yoğun olduğu ilçede nüfusun önemli bir kısmını orta yaşlı ve yaşlılar oluşturmaktadır.
- 1858 yılında ilçe statüsüne kavuşan Mesudiye, Ordu ilinin en eski ve en köklü ilçelerinden biridir. İlçeye bağlı 3 belde (Yeşilce, Topçam, Üçyol) ve 57 köy bulunmaktadır. İlçede Kadastro-Teşkilatı haricinde hemen bütün kamu kurum ve kuruluşları mevcuttur. Ancak uzman ve nitelikli personel eksikliği bulunmaktadır.

- İlçe genelinde, 1 adet sağlık merkezi, 5 adet sağlık ocağı, aktif çalışan 3 adet sağlık evi yetersiz sayıda personel ve uzman doktordan yoksun olarak hizmet vermeye çalışmaktadır. Ayrıca 3 adet ambulans da görev yapmaktadır.
- Eğitim ve öğretim faaliyetleri, 1 'i Endüstri Meslek Lisesi olmak üzere 2 lise, 1'i Yatılı İlköğretim Bölge Okulu olmak üzere 2 ilköğretim okulu ve Pratik Kız Sanat Okulunda devam etmektedir. İlçe genelinde 65 öğretmenin nezaretinde 1300 öğrenci eğitim ve öğretim görmektedir.
- İlçede elektriksiz ve yolu olmayan köy bulunmamaktadır. Birkaç istisna hariç köylerin çoğunda otomatik telefon hizmeti verilmektedir. Kapalı şebeke içme suyu olmayan köyler azınlıkta olmasına rağmen kanalizasyon şebekesi olan köy sayısı oldukça azdır.
- Halkın başlıca geçim kaynağı ticaret, hayvancılık, bitkisel üretim ve ormancılık faaliyetleridir. Bitkisel ve hayvansal üretim düşük verimlilikten dolayı önemli ölçüde aile öz tüketimine yöneliktir. Sanayi iş kolunda üretim oldukça azdır. Sahip olunan tarımsal kaynaklar ve sanayideki sınırlılıklar nedeni ile gelir düzeyi düşüktür. İlçenin tek sanayi kuruluşu Meletsan Gıda Sanayii A.Ş. dir.
- İlçenin Gayri Safı Milli Gelirdeki payı da oldukça düşüktür. Bilindiği üzere, ülke ortalaması 3.021 ABD Doları iken bu oran Ordu ilinde 1543 ABD Doları, Mesudiye ilçesinde ise 897 ABD Dolarıdır.
- İlçede temel altyapı yatırımları ve sosyal hizmetler açısından da önemli eksiklikler bulunmaktadır. İlçeyi Ordu iline bağlayan karayolu oldukça yetersiz olup, köy yollarının çok azı asfalttır. İlçenin en fazla şikâyet edilen sorunu ise; ilçe, belde ve köy yollarının yetersizliğidir.

8- KÖY GRUPLARININ OLUŞTURULMASI VE PİLOT ALAN SEÇİMİ

Mesudiye İlçesi köylerinde köykent yaklaşımı açısından 9 değişik köy grubu oluşturulması öngörülmektedir. (Ek-1)

Bu gruplar;

- 1 - Çavdar Köyü Merkezli Grup
- 1- Çavdar Köyü
 - 2- Esatlı Köyü
 - 3- Türk Köyü
 - 4- Kışlacık Köyü
 - 5- Çardaklı Köyü
 - 6- Göçbeyi Köyü

- 1- Dayılı Köyü
- 2- Yuvalı Köyü
- 3- Ilışar Köyü

2- Bayır Köyü Merkezli Grup

- 1- Bayır Köyü
- 2- Mahmudiye Köyü
- 3- Aşıklı Köyü
- 4- Dursunlu Köyü
- 5- Güzelce Köyü
- 6- Hamzalı Köyü
- 7- Çukuralan Köyü
- 8- Abdili Köyü
- 9- Derebaşı Köyü
- 10- Arıcılar Köyü
- 11- Birebir Köyü

3- Arıkmusa Köyü Merkezli Grup

- 1 - Arıkmusa Köyü
- 1- Herközü Köyü
- 2- Karacaören Köyü
- 3- Yavşan Köyü
- 4- Beşbıyık Köyü
- 5- Güvenli Köyü
- 6- Musalı Köyü

4- Yukarıgökçe Köyü Merkezli Grup

- 1- Aşağıgökçe Köyü
- 2- Bayraklı Köyü
- 3- Doğançam Köyü
- 4- Armutkolu Köyü
- 5- Celal Köyü
- 6- Kavaklıdere Köyü

5- Güneyce Köyü Merkezli Grup

- 1- Güneyce Köyü
- 2- Yeşilçit Köyü
- 3- Balıklı Köyü
- 4- Arpaalan Köyü
- 5- Yardere (Gündoğmuş Mah.) Köyü

6- Üçyol Belde Merkezli Grup	1- Üçyol Mahalleleri 2- Güzle Köyü 4- Erik Köyü 5- Karabayır Köyü 6- Çal tepe Köyü 7- Alan Köyü
7- Yeşilce Belde Merkezli Grup	1- Yeşilce Mahalleleri 2- Beyağa Köyü 3- Yeveli Köyü 4- Gülpınar Köyü 5- Sarıayla Köyü 6- Yağmurlar Köyü
8- Topçam Belde Merkezli Grup	1- Topçam Mahalleleri 2- Pınarlı köyü 3- Darıbaşı Köyü
9- Mesudiye İlçe Merkezli Grup	1-Mesudiye Mahalleleri 2- Sarıca Köyü 3- Çiftlik Sarıca Köyü 4- Çerçi Köyü 5- Kale Köyü 6- Beyseki Köyü 7- Konacık Köyü 8- Yardere (Merkez Mah.) Köyü

Bu gruplar arasından; İlçe Kaymakamı, Tarım İlçe Müdürlüğü, Orman İşletme Müdürlüğü, Sağlık Grup Başkanlığı, Milli Eğitim Müdürlüğü elemanları ile Öğretim Üyeleri ve Köy Muhtarlarının da katıldığı tartışma toplantılarından sonra öncelikle Çavdar Köyü Merkezli Grup Köyleri'nde köykent projesinin başlatılması önerilmiş, Başbakan Sayın Bülent ECEVİT'in uygun görmeleri ile pilot alan olarak uygulamaya Çavdar ve Yöresi Köylerinden başlanması kararlaştırılmıştır. (Ek-2)

İlk uygulamanın başlayacağı Çavdar ve Yöresi Köylerinden sonra projenin uygulanacağı ikinci grup köyler yine aynı yöntemle belirlenecek, projelendirilecek ve uygulanmaya başlanılacaktır. (Ek-3)

Çavdar ve Yöresi Köylerinde projenin uygulanması sırasında diğer grup köyleri ve Mesudiye ilçe merkezi ile eşgüdüm sağlanması esastır.

9- ÇAVDAR VE YÖRESİ KÖYLERİNİN ÖNCELİKLİ PROJE ALANI OLARAK SEÇİLMESİNİ GEREKLİ KILAN NEDENLER

- Grup merkezi köyünün belirlenmesi kolay ve gerçekçidir. Grup merkezi olarak seçilen Çavdar Köyü; nüfusu, altyapısı, merkezi konumu açısından uygunluk göstermektedir.
- Nüfus yoğunluğunun fazla olmasına rağmen köylerde gelir düzeyi ilçe ortalamasından düşüktür.
- Bütün köyler aynı havzada yer almakta, çoğunluğu aynı yol güzergâhında sıralanmakta ve köyler arasında ulaşım ve iletişim olanağı bulunmaktadır.
- Altyapı yatırımlarının ve sosyal hizmetlerin çok kısa sürede ve düşük maliyetle tamamlanması olasıdır.
- Bağlı köyler katılımcılığa ve kooperatifçilik açısından örgütlü davranışa açıktır.
- Değişik köylerde kurulması öngörülen sosyal, kültürel ve ekonomik amaçlı tesislerden bağlı köyler rahatlıkla yararlanabilecektir.
- Seçilen köyler genellikle toplu yerleşim kültürü olan köyler olup, köylerde hızlı bir konutlaşma süreci yaşanmaktadır.
- Bağlı köyler arasında sosyal gerilimler bulunmayıp, sosyal dayanışma güçlüdür.
- Bağlı köyler benzer üretim koşullarına ve potansiyeline sahip olup, ortak tarımsal girişim olanaklıdır.

10- ÇAVDAR VE YÖRESİ KÖYLERİ TEMEL ÖZELLİKLERİ

10. 1. Nüfus Özellikleri

Proje alanı olarak seçilen Çavdar Köyü Merkezli Köykent Grubu 9 köyden oluşmakta ve Mesudiye İlçe Merkezinin Güneybatısında yer almaktadır. Bu gruba ait nüfus verileri aşağıda verilmiştir.

Köyün Adı:	1997 Yılı Nüfus Sayımı
1 - Çavdar	2168
2- Esatlı	130
3- Türkköyü	74
4- Kışlacık	71
5- Çardaklı	161
6- Göçbeyi	134
7- Dayılı	166
8- Yuvalı	119
9- Ilışar	138
Toplam	3264

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, son verilere göre 9 köyün toplam nüfusu 3264 olup, son yıllarda istihdam olanaklarının azalması, yeni iş alanlarının açılmaması, köylerde üretimin çeşitlendirilememesi, temel alt ve üst yapı hizmetlerinin yeterince karşılanamaması gibi nedenlerden dolayı özellikle büyük şehirlere doğru yoğun bir göç süreci yaşanmaktadır.

10.2. Temel Altyapı Durumu

10.2.1. Ulaşım

Grup köylerini birbirine bağlayan yollar stabilize-toprak yapıda, dar ve sanat yapılarından yoksun olup, bazı köyler arasında yeni bağlantılar (Çavdar-Çardaklı, Işılar-Türk Köyü vb) kurulması köyler arası mesafeleri azaltacaktır. Yuvalı, Türk-köyü (Sıcaklı Mah.), Çardaklı (Mahalleler) köylerinin yol durumu diğer grup köylerle kıyaslandığında daha kötüdür. Yöre köylerinin yayla ve orman yolları ise oldukça bakımsızdır.

Grup köylerini birbirine bağlayan grup yolunun projeli bir şekilde yeniden yapılması büyük önem taşımaktadır.

10.2.2. İçme Suyu

Köylerde genelde kapalı şebeke içme suyu bulunmakla birlikte, bazı köylerde şebekelerde ilaveler yapılması gerekmektedir. Yuvalı Köyünde ise kapalı şebeke içme suyu mevcut değildir.

10.2.3. Kanalizasyon

Grupta yer alan köylerden sadece Çavdar ve Göçbeyi köyünde kısmen kanalizasyon bulunmaktadır. Özellikle, kapalı şebeke içme suyu olan köylerde kanalizasyon bulunmaması insan ve çevre sağlığını olumsuz etkilemektedir. Bundan hareketle tüm köylerin kanalizasyon şebekeleri yapılmalı ve tamamlanmalıdır.

10.2.4. Haberleşme

Köylerin tamamında otomatik telefon sistemi bulunmakla birlikte, abone kapasitesi talebi karşılayamamaktadır. Ayrıca, teknik servis yeterli olmadığından arıza sıklığı ve uzunluğu makul ölçülerini aşmaktadır. Yörede mobil telefon hizmeti de verilmemektedir.

10.2.5. Elektrik

Köylerin tamamında elektrik vardır. Ancak hatlar eski olduğundan çok sık arızalar meydana gelmektedir. Köy içi aydınlatmalar yetersiz olup, yaylalarda elektrik hattı bulunmamaktadır.

10.2.6. Sulama

Köylerimizden Çavdar, Kışlacık ve Çardaklı'da önceki yıllarda yapılmış sulama tesisleri bulunmaktadır. Bu tesisler oldukça bakımsızdır. Proje kapsamında mevcut tesisler onarılacak, sulanabilir alanlar belirlenerek yeni sulama tesisleri yapılmalıdır.

10.2.7. Kadastro

Grupta yer alan köylerin hiç birinde kadastro çalışması yapılmamıştır. Oysa, mülkiyet ilişkilerinin düzenlenmesi, yeni yapılacak tesisler için arsa temini ve imar çalışmalarının yapılabilmesi açısından kadastro çalışmalarının başlatılması gerekmektedir. Bu itibarla, ilçe merkezinde bir Kadastro Müdürlüğü kurulması önem arz etmektedir.

10.2.8. Köy İçi Düzenlemeler

Köy içi düzenlemelerde, özellikle meydan yol, parke ve tretuvar açısından yetersizlikler görülmektedir. Bazı köylerin içi oldukça dar ve düzensizdir. Proje kapsamında bazı düzenlemelerin yapılması gereklidir.

10.3. Sosyal, Kültürel ve İdari Durum

10.3.1. Eğitim

Köylerin tamamında ilkokullar kapalıdır. İlköğretim çağındaki öğrenciler ya ilçe dışındaki yakınlarının yanında ya da ilçe merkezinde bulunan YİBO'da (Yatılı İlköğretim Bölge Okulu) öğrenim görmektedir. Grup köylerinde ilköğretim çağında oldukça fazla sayıda öğrenci bulunmasına rağmen YİBO'na devam eden öğrenci sayısı yaklaşık 110 kişidir. Ortaöğretim çağında ise 40 civarında öğrenci bulunmaktadır. Köy ilkokulları kapanmalarından dolayı oldukça bakımsız durumdadır. Grup Köylerinden birine yapılacak bir ilköğretim Okulu ilk etapta eğitim ihtiyacına cevap verebilecektir.

10.3.2. Sağlık ve Çevre

Nüfusun çoğunluğu yaşlılardan oluşmaktadır ve sıklıkla kronik hastalıklara rastlanmaktadır. Bu nedenle yörede sağlık hizmetleri daha bir önem kazanmaktadır. Grupta yer alan köylerden yalnız Çavdar Köyü'nde Sağlık Evi bulunmakta ve bir ebe görev yapmaktadır.

Bazı köylerde hayvan gübreleri açıkta olup, kanalizasyon sistemi de olmadığından insan sağlığı ve çevre açısından olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Köylerin çoğunda umumi tuvalet bulunmamaktadır.

10.3.3. Kütüphane

Köylerin hiçbirinde kütüphane veya kitap köşesi mevcut değildir. Grup köylerden birinde yapılacak kütüphane (veya kültür ve sanat evi) ve temin edilecek gezici kütüphane aracı köylülere yönelik kültür hizmetlerini de verecektir.

10.3.4. Spor Tesisleri

İlçe genelinde olduğu gibi grup köylerin hiçbirinde spor tesisi ve aktif spor kulübü yoktur. Yapılacak yeni bir spor tesisinin sporun yanı sıra çok amaçlı olarak kullanılması mümkün olabilecektir.

10.3.5. Çocuk Parkı

Grup Köylerin hiçbirinde çocuklara yönelik eğitim birimi (kreş, kurs, anaokulu) çocuk parkı ve dinlenme parkı bulunmamaktadır.

10.3.6. Din Hizmetleri

Grup köylerimizin tamamında (toplam on üç adet) camii bulunmaktadır. Ancak, bazı camilerde personel açığı bulunmakta, çevre düzenlemelerinin yapılması ve köy mezarlıklarının da etraflarının çevrilmesi gerekmektedir.

10.3.7. Güvenlik

Grup köylerde Jandarma Karakolu mevcut değildir. Köylerin güvenlik açısından hassas bir bölgede bulunması ve İlçe Merkezine olan uzaklığı dikkate alındığında uygun görülecek bir köye Jandarma Karakolu kurulması önem taşımaktadır.

10.3.8. Köy Konağı ve Odası

Köylerin çoğunda köy konağı veya köy odası bulunmamaktadır. Çavdar Köyünde ise köy odası, bünyesinde telefon santralini de bulundurduğundan, yetersiz kalmaktadır. Merkez köy olan Çavdar Köyü 'ne çok amaçlı köy konağı, diğer köylerimize de Köy odası yapılması yararlı olacaktır.

10.3.9. Konut ve Yerleşim

Grup köylerde konutlar genellikle taş, ahşap veya kerpiç tülündedir. Bunlar eski yapılar olmakla birlikte son yıllarda planlı, modern ve betonarme konut yapımı da hızlanmıştır. Yerleşim biçimi toplu köyler özelliğindedir. Bu durum uygulanacak köykent projesi bakımından oldukça yararlıdır.

10.3.10. İdari Durum

Grupta yer alan köyler arasında idari sorunlar ile uyumsuzluk yok denecek kadar azdır. Yöre muhtarları köylerinin sorunlarına karşı oldukça ilgilidirler. Merkez

köy olan Çavdar Köyü, ilçe merkezine 18 km uzaklıktadır. Diğer köylerin ilçe merkezine olan uzaklıkları 7 ile 31 km. arasında değişmektedir. Proje kapsamında olan köylerin (Çevre köyler) merkez köye olan uzaklıkları da 4 km. ile 11 km. arasında değişmektedir.

10.4. Ekonomik Durum

10.4.1. Genel Durum

Grup köylerimizin ekonomik yapısı tarıma dayanmaktadır. Tarım sektörü içerisinde, başta hayvancılık olmak üzere, ormancılık, bitkisel üretim, arıcılık önemli alt sektörlerdir. Son yıllarda meyvecilik alanında yapılan çalışmalar ağırlık kazanmıştır. Yöredeki zengin mera ve yaylalar hayvancılık açısından büyük olanaklar sunmaktadır. Arazi varlığı itibarı ile büyüklüklerine göre; orman arazisi, çayır-mera arazisi, bağ-bahçe arazisi, kullanılmayan arazi, sıralaması yapılabilir. Yöre köylerimizde bir adet ticarethane bulunmakta ancak yöresel Pazar kurulmamaktadır.

10.4.2. Bitkisel Üretim

Seçilmiş bulunan grup köylerimizin tarla ve bahçe arazileri toplamı, toplam arazinin yaklaşık 1/4'ünü oluşturmakta ve başta buğday olmak üzere arpa, fasulye, patates, lahana ve mısır üretimi yapılmaktadır. Bu üretim ancak ailelerin öz tüketimini karşılamaktadır. Özellikle ana geçim kaynağının hayvancılık olması, yem bitkileri ekiminin önem kazanması, verimliliğin az olması nedeniyle ticari amaçlı, pazara yönelik tarla-bahçe bitkileri üretimi azdır. Seracılık, hemen hemen hiç uygulanmamaktadır. Arazilerin önemli bir bölümü yetiştiricilik açısından verimli olmadığı için boş bırakılmaktadır. Projenin kapsamında yem bitkilerinin ekimi ve ürün çeşitlendirilmesi önem arz etmektedir.

10.4.3. Hayvansal Üretim

Grup köylerimizde tarımsal üretim, hayvancılık ağırlıklıdır. Yetiştirilen sığırlar arasında kültür ırkı sığırların oranı düşüktür. Mevcut sığır varlığı küçük yapıda, et ve süt verimi düşük olan yerli-melez ırklardır. Yöre koyunculuk yapmak için uygun yayla ve kışlaklara sahiptir. Kanatlı hayvan yetiştiriciliği aile ekonomisine yöneliktir.

Genelde ilçemiz, özelde grup köylerimiz yapı bakımından orta derecede iyi, karışık yapıda baklagil ve buğdaygiller ağırlıklı bitki örtüsü bulunan zengin çayır ve mera alanlarına sahiptir. Kuru ot üretimi de yapılmaktadır. Yörede görenleri hayran bırakan güzellikte yaylalar bulunmaktadır. Yaylalarda iyi durumda yabancı ot bulunmakta olup, Haziran ayından Ağustos aya kadar hayvanlar serbestçe otlatılmaktadır. Aynı zaman diliminde köylüler de yaylalarda konaklamaktadır.

Grup köylerimiz, bal verimi yüksek geniş flora sahaları, çiçeklenme için uygun mevsim imkânları, yaygın meyve türleri, çayır-mera ve yem bitkilerinin çokluğu ve çam ormanları ile arıcılık için oldukça uygun bir yöredir. Köylerimizde aile işletmeciliği şeklinde yapılan arıcılık fazla sermaye ve iş gücü gerektirmediğinden, son yıllarda modem kovanlarda ve gezici olarak yapılmaya başlanmıştır. Ancak, bu uğraşı geçim kaynağı olmaktan hala uzak bir seviyededir.

Çizelge: Çavdar ve Yöresi Köyleri Tarımsal Varlık Durumu

KÖYLER	Arazi Varlığı (da)			Hayvan Varlığı			
	Sulu	Kuru	Toplam	Yerli	Melez	Kültür	Koyun
Çavdar	60	800	860	75	50	200	1000
Esatlı	40	900	940	120	200	-	3000
Türkköyü	20	700	720	60	40	-	-
Kışlacık	30	820	850	-	100	100	500
Çardaklı	30	850	880	-	145	5	800
Dayılı	60	550	610	-	70	30	200
Göçbeyi	60	530	590	60	20	-	300
Yuvalı	20	1050	1070	-	100	10	300
Ilışar	40	540	590	-	150	-	500
TOPLAM	360	6740	7110	245	875	345	5600

Çizelgede görüldüğü gibi, mevcut arazinin %90'ına yakını kuru tarım arazisi olup, verimlilik çok düşüktür. Hayvan varlığının ise; yandan fazlası kültür melezi ırklardır. Gerek bitkisel üretim, gerekse süt üretimi, aile öz tüketimine yönelik olduğundan proje ile hayvancılıkta besi sığırcılığına, bitkisel üretimde ise yem bitkileri ekimine ağırlık verilecektir.

10.4.4. Ormanlık Faaliyetleri

Grup köylerimizin tamamı orman köyü (31. Madde kapsamı) statüsündedir. Arazi yapısının yaklaşık %40'ını ormanlık alanlar oluşturmaktadır. İlçemizde Orman İşletme Müdürlüğü bulunmasına, köylerimizin orman köyü olmalarına rağmen, köylüler orman üretimine katılmamakta, diğer yörelerden gelen işçiler Orman İşletmesinden iş almaktadırlar. Ağaçlandırma çalışmaları yok denecek kadar azdır. Orman yolları da oldukça bakımsızdır. Proje ile ormanların rehabilite edilmesi,

orman üretiminin artırılması ve ağaçlandırılma çalışmalarının hızlandırılması sağlanacaktır.

10.4.5. Diğer Ekonomik Faaliyetler

Grup köylerimiz kültür balıkçılığı açısından uygun olanaklara sahip olmalarına rağmen, bu tür bir faaliyette bulunulmamaktadır.

Meyvecilik alternatif bir geçim kaynağı olarak desteklenmesine rağmen, bu yörede arzu edilen seviyeye henüz ulaşılammıştır.

Grup köylerimizde faaliyet gösteren tarımsal amaçlı herhangi bir kooperatif bulunmamaktadır. Proje kapsamında Tarımsal Kalkınma Kooperatifi kurulacaktır.

Köylerde yaşayan vatandaşlarımızın geçimini sağlayacak dikkate değer bir el sanatı faaliyeti yoktur. Göçbeyi Köyünde küçük çapta sepetçilik yapılmaktadır.

11- UYGULAMA PLANI VE PROJE YÖNETİMİ

9.1. Uygulama Planı

Proje kapsamındaki köylerde yaşayan vatandaşların, köykent yaklaşımı ile tanımlanan yaşam düzeyine ulaşması için 8. Bölümde değinilen temel altyapı, sosyal hizmetler ve ekonomik faaliyetler ile ilgili eksikliklerin belirli bir sıra ve makul bir sürede giderilmesi planlanmaktadır.

Seçilmiş bulunan köylerimizde, yaşayan kadın ve erkek aile bireylerini destekleyerek, yaşam standartlarının yükseltilmesi ve gelirlerinin artması, yörede bulunan doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanımı ile sağlanacaktır. Bu amaç doğrultusunda uygulanacak proje ile hayvansal ve bitkisel üretimde verimliliğin artırılması, ormancılık faaliyetlerinin geliştirilmesi, kırsal alt yapısının iyileştirilmesi, bölgede bulunan ve atıl durumunda olan kaynakların yöre ekonomisine kazandırılması sağlanacaktır.

İlişikteki şemalarda proje kapsamında yapılacak başlıca hizmetler tanımlanmıştır. (Ek 4)

11.2. Proje Yönetimi Organları ve Görevlerine İlişkin Yönerge

11.2.1. Amaç

Bu Yönergenin amacı; Ordu ili Mesudiye İlçesinde uygulanacak “Köykent Projesinin” yönetim organlarını ve bu organların görevlerini tanımlamak ve böylece proje çerçevesindeki işlerin düzenli ve etkili biçimde yürütülmesini sağlamaktır.

11.2.2. Yönetim Organları

Köykent yönetimi; Köykent Başkanlığı, Köykent Yürütme Kurulu ve Köykent Kurultayı’ndan oluşmaktadır. (Ek 5)

a)Köykent Başkanlığı

Köykent yönetiminin başkanı, Mesudiye Kaymakamıdır. Başkan kendisine, köykent projesiyle ilgili işlerin yürütülmesine yardımcı olmak üzere grup köylerin muhtarları arasından birini başkan yardımcısı olarak görevlendirir.

b) Köykent Yürütme Kurulu

Köykent Yürütme Kurulu, Mesudiye Kaymakamının Başkanlığında, grup köyleri oluşturan köylerin muhtarlarından oluşur. Köy muhtarlarının yokluklarında görevi vekilleri yürütür.

c)Köykent Kurultayı

Köykent, Kurultayı, grup köyleri oluşturacak köylerdeki kayıtlı seçmenlerden oluşur.

11.2.3. Görev ve Sorumluluklar

Köykent Başkanlığının başlıca görevleri; proje ile ilgili yapılacak işlerin planlanması, çalışma programının uygulanması, mali kaynakların sağlanması, projenin uygulanmasında görev alacak kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanması, Köykent Yürütme Kurulu ve Köykent Kurultayının aldığı kararların uygulanmasıdır. Köykent Başkanlığı yapılan çalışmalar hakkında Yürütme Kurulunu bilgilendirir.

Köykent Yürütme Kurulunun başlıca görevleri; Köykent Başkanlığının Köykent Kurultayına sunacağı çalışma programı ve faaliyet raporlarının hazırlanması; Köykent Başkanlığının yaptığı iş ve işlemlerin gözden geçirilmesi, yapılacak işlerin planlanması ve programlanması, bunların uygulanmasında ve önceliklerin saptanmasında uygulamalara yardımcı olunmasıdır.

Köykent Yürütme Kurulu ayda en az bir kez salt çoğunlukta toplanır ve kararlarını kaplanların sat çoğunluğu ile alır. Alınan kararlar bir tutanağa bağlanır ve üyelerce imzalanır.

Köykent Kurultayı başka bir tarih bildirilmediği takdirde birisi Mayıs ayının ve diğeri Ekim ayının ikinci Pazar günü olmak üzere yılda iki kez çağrısız olarak toplanır.

Toplantı yeri Merkez Köydür. Kurultayın toplanması için salt çoğunluk aranmaz. Toplantı seçilecek bir başkan ve iki yardımcı tarafından yönetilir.

Yürütme Kurulu Başkanı tarafından yazılı bir çalışma raporu, Kurultaya katılanların bilgisine sunulur.

Kurultayın başlıca görevleri; bir önceki dönemde yapılan çalışmaların değerlendirilmesi, çalışma programlarının oluşturulmasında Yürütme Kurulu ve Başkanlığına öneri ve tavsiyelerde bulunmasıdır.

Kurultayda alınan kararlar, Yürütme Kuruluna yönelik yönlendirici ağırlığı olan tavsiye niteliğinde kararlardır. Yürütme Kurulu projeyi yönetirken, kurultayın aldığı kararları göz önünde bulundurur.

Kurultaya tabii üye olarak katılan seçmenler dışında, gözlemci üye olarak katılmak isteyenler Yürütme Kurulu Başkanının izni ile Kurultay çalışmalarını izleyebilirler.

Gözlemci üyeler, bu köylerde görevli öğretmen, sağlık personeli, din görevlisi, vb. kamu görevlileri ile o köylerimizle ilgili kurulmuş, kooperatif, dernek, vakıf ve gönüllü kuruluşların temsilcileridir.

Kurultayda alınan kararlar bir tutanağa bağlanır ve üyelere duyurulur.

11.2.4. Kurumsal Destek

Köykent projesinin uygulanmasında, projenin yürütücüsü olan Mesudiye Kaymakamı, bütün kamu kurum ve kuruluşlarından, yerel yönetimlerden, gönüllü kuruluşlardan ve diğer katkı yapmak isteyenlerin imkânlarından yararlanır. Proje, başta Ordu Valiliği olmak üzere Bakanlıkların merkez, bölge, il ve ilçe teşkilatları ile işbirliği içerisinde ve koordineli bir şekilde yürütülür.

Projenin sekreteryasını yürütmek üzere Kaymakamlık bünyesinde “Proje Yürütme ve İzleme Bürosu” kurulur. Bu büroya Kaymakam tarafından yeteri kadar eleman görevlendirilebilir. Grup köylerin merkezinde de “Proje Tanıtım Bürosu” kurularak köylerde yaşayan vatandaşlar sürekli olarak bilgilendirilir ve projeye katkıları sağlanır. Projenin yürütülmesinde görev verilen kuruluşlar, İlçe teşkilatlarını personel ve araç-gereç açısından güçlendireceklerdir.

11.2.5. Diğer Konular

Bu Yönergede değinilmeyen konularda Köykent Kurultayının görüşüne başvurulur.

11.2.6. Yürütme

Bu Yönerge, Köykent Başkanı olan Mesudiye Kaymakamı tarafından yürütülür.

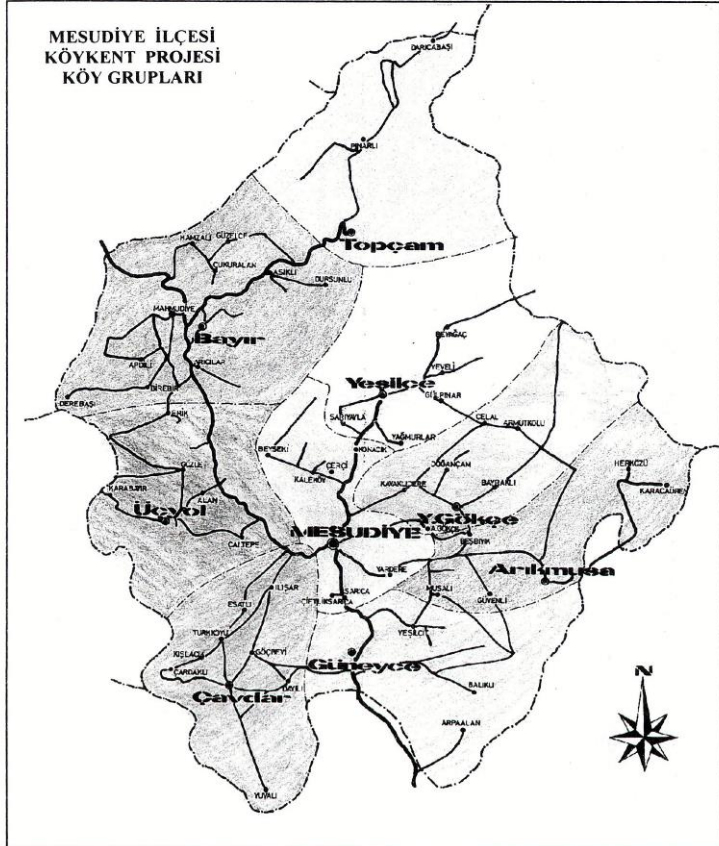
12- SONUÇ

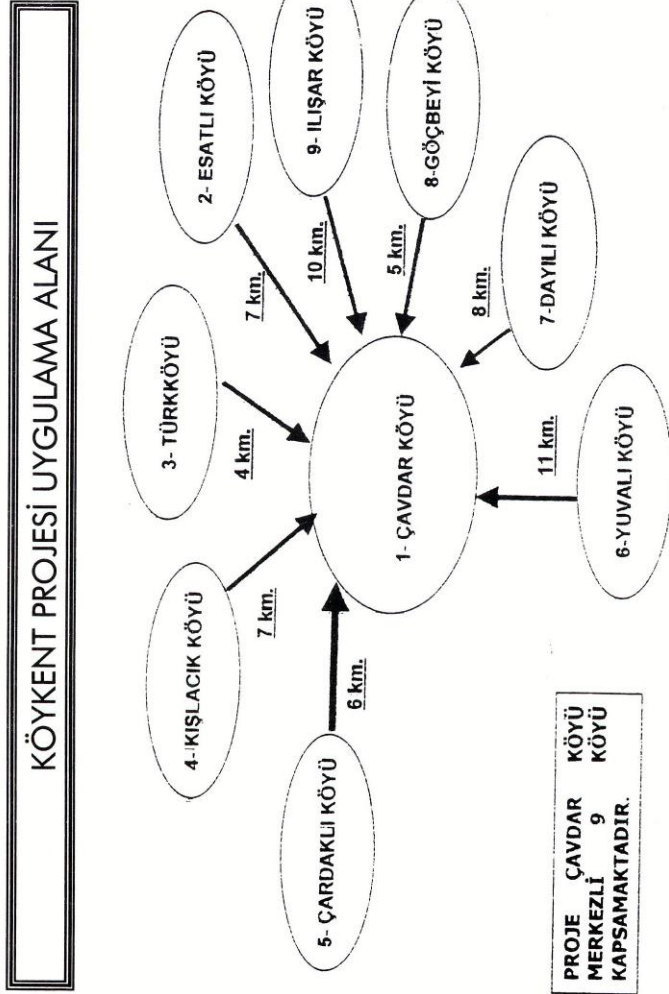
Sonuç olarak; toprak büyüklüğü, etkin hareketli ve eğitimli nüfusu, sahip olduğu tarihi ve tabiat zenginlikleri, her yıl gerçekleştirilen ve geleneksel hale gelen yerel demokrasi örneği kurultayları, örgütlü davranışa açık insan yapısı ile Ordu ili’nin en eski ve köklü ilçelerinden biri olan Mesudiye; Köykent yaklaşımı ile kısa sürede temel sorunlarını çözmüş, gelişmişlik göstergeleri açısından üst sıralarda yer alan, doğal kaynaklarını en iyi şekilde kullanan, göçün tersine döndüğü, ulusal gelirden aldığı payı arttırmış bir ilçe olacaktır.

Proje öncelikle, Çavdar ve Yöresi Köylerinde başlatılacak, daha sonra ilçemizin diğer köylerinde de uygulanmaya başlanacaktır.

KÖY – KENT PROJESİ

EK - 1

TERÖR POLİTİKASININ GEREKLİLİĞİ

Namık Kemal ÖZTÜRK*

GİRİŞ

Son yıllarda ülkemizin terör konusunda yaşadığı deneyimler bu konunun basit bir kamu politikası problemi olmadığını ve çözümünün de kolay olmadığını göstermiştir. Ancak bu deneyim aynı zamanda terörizm konusunda birçok şeyi öğrenmemize de neden olmuştur. Devletlerin aldığı güvenlik önlemleri sonucunda terörist saldırılar daha planlı ve dikkatli yapılmaya başlanmıştır. Bu bakımdan güvenliği sağlama devlet için gittikçe zorlaşmaktadır. Çünkü terörist saldırılara karşı sadece hukuki zorlama prensiplerini kullanmak ve bu yolla terörü azaltmak veya ortadan kaldırmak oldukça zordur. Bunun temel nedeni olarak hâlâ daha birçok ülkenin (İran, Afganistan, El Salvador ve Uganda) teröre açık destek vermesi¹ olduğu söylenebilir. Kısaca, Dünya nüfusunun hâlâ daha büyük bir kesimi siyasal terörizmin değişik formlarıyla birlikte korku içinde yaşamaktadır.

Günümüzün önemli sorunlarından biri olan terör ve terörist saldırıların önlenilmesi için ülkelerin bir terör politikası tespit etmesi önem taşımaktadır. Bu politikada öncelikle terörün ne anlama geldiğinin açık olarak ortaya konulması gerekir. Çünkü terör tıpkı yangın gibidir. Yangın çıktıktan sonra önlem almanın fazla bir anlamı yoktur. Doğru politikalar üretmenin yolu sorunları doğru teşhis etmekten geçer. Bu nedenle çalışmamızda öncelikle terörün ne olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Ardından terör politikası tespit edilirken hangi unsurlara dikkat edilmesi gerektiği üzerinde durularak bir takım sonuçlara yer verilmiştir. Elbette ki, temel amaç yangın çıkmaması için bir takım öneriler ileri sürmektir. Yoksa burada belirtilen düşüncelerle terörün tamamen önünün alınacağı şeklinde bir iddia söz konusu değildir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, terörle mücadele konusunda burada yer verilen öneriler bir hukuk devleti kapsamında ele alınmıştır.

* Doç. Dr. Muğla Üniversitesi, İİBF Kamu Yönetimi Bölümü öğretim üyesi.

1 Michael Stohl, The Politics of Terrorism, Marcel Dekker Inc. New York, 1988, s. 579.

TERÖRÜN TANIMI

Terörle ciddi bir mücadele için öncelikle onun ne olduğunun meşru bir tanımının yapılması gerekir. Aksi takdirde terörle mücadele politikalarının tespiti ve yürütülmesi belirsizlik üzerine kurulacağı için bir sonuç alınması zor olacaktır. Bunun nedeni terör kavramının çok yönlü olmasıdır. Uluslararası terör, trafik terörü, dinsel terör, etnik terör, holigan terörü vb. terörün değişik adlandırmaları son zamanlarda sıkça duyduğumuz kavramlar arasında yer almaktadır.

Bu konuda bir açıklığın olmaması terörizmi tanımlama konusundaki bazı güçlüklerden kaynaklanır. Bu sorunlar şöyle belirtilebilir:

- Terörizm kavramının anlamındaki karışıklıktan kaynaklananlar (ayaklanma, darbe, isyan vb. faaliyetler bir devrimin parçaları şeklinde algılanabilirler).
- Terörizmin farklı görüntüler altında ortaya çıkması (Bazen organizasyonel terörizm şeklinde bir grup hareketi olarak ortaya çıkması, örneğin Yunanistan'daki 17 Kasım örgütünün halktan destek görmemesi sonucunda grup hareketi olarak kalması, bazen ise, daha yaygın bir etnik ayaklanma arayışları çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Örneğin PKK özellikle silahlı vatandaşlara yönelik şiddet eylemlerini yoğunlaştırarak devletin vatandaşlarını koruyamadığı düşüncesini işlemektedir.²
- Basının kavramı suni olarak kullanması ve anlamında bir kaymaya yol açmasıdır. Basın olayı politik içeriğinden uzaklaştırmakta ve magazinsel bir boyut içinde değerlendirilmektedir.

Terörizm kavramının bir takım yazarlar, bazı örgütler ve devletler tarafından tanımlanmasına rağmen Birleşmiş Milletler veya Avrupa Birliğince genel kabul görmüş bir tanımlama söz konusu değildir. Uluslararası düzeyde bu alanda ortaya çıkan tek tanım 1937 tarihli Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılması Konvansiyonudur. Bu tarihten önce terörizm kavramı daha çok ulusal bazda ele alınmaktaydı.³ Konvansiyon terörizmi, “öldürmeye veya yaralamaya neden olabilecek şekilde veya bir ülkenin bağımsızlığına son vermek amacıyla ülkenin başındakileri veya onların yakınlarını hedef alan veya önemli kamu görevlilerini hedef alan saldırılar” şeklinde tarif etmiştir. Yine bu konvansiyona göre kamu mülkiyetine yönelik zarar verici

2 N. K. Laos, “Information Warfare and Low Intensity Operations”, Perceptions, Vol.IV, No.2, June-Agust, 1999, s. 174-195.

3 Bu anlaşma Belçika, Bulgaristan, Çekoslovakya, Fransa, Yunanistan, Hollanda, Romanya, İspanya, Türkiye, Yugoslavya, Cezayir, Arjantin, Ekvador, Dominik Cum. Mısır, Estonya, Norveç, Peru ve Venezuela tarafından imzalanmıştır.

eylemler, üretim araçlarına saldırılar, nerede işlenirse işlensin terör eylemi olarak kabul edilecekti. Ancak, bu konvansiyon pratikte hiçbir zaman uygulanamamıştır.

Terörizm konusunda çok sayıda uluslararası konvansiyon imzalanmıştır. Bunlar 1963 Tokyo Konvansiyonu, 1971 Montreal Konvansiyonu, 1973 Nükleer Madde Konvansiyonu gibi uluslararası düzeyde uçak kaçırma eyleminden hava alanlarının güvenliğine kadar birçok konuda söz konusudur. Uluslararası işbirliğini öngören bu anlaşmaların zayıf tarafı terörizmin ne olduğunu tanımlamamalarıdır. Bu bakımdan terörizmin ne olduğunun açıklıkla ortaya konulması gerekir. Özellikle ulusal kurtuluş mücadelesi ile terörizm kavramlarının karıştığı yolunda yaygın bir anlayış vardır. Hemen belirtmek gerekir ki, bir organizasyon ulusal kurtuluşu amaç olarak belirleyebilir ama terörizm bir organizasyonun sivil hedeflere karşı silahlı eylem yapmaları veya sosyal bir dehşet içermesi anlamına gelir. Daha açık söylemek gerekirse amacı ne olursa olsun sivil hedeflere yönelik silahlı eylem ve dehşet uygulamaları terörizm kapsamı içinde değerlendirilir.

Bu bakımdan uluslararası terörizmin, siyasal bir amaç için insanların veya hedef alınan grubun davranış ve hareketlerini tehdit veya şiddet kullanarak etkilemeye çalışmak şeklinde oldukça geniş bir tanım yapılabilir. Etkilenmek istenen grup veya hedef grup sadece bir ülkenin ulusal sınırları içinde olmayabilir. Bunun için ülke dışında da örgütlenmeye ihtiyaç vardır. Belirtilen bu geniş kapsamlı tanım CIA'nın tanımına oldukça yakındır. Farklı yanı CIA'nın terör tanımında şiddetin ulusal sınırlar dışına nasıl çıktığı da belirtilmiştir.⁴

Başka bir tanım ise, terörizmi “belli kitleleri etkilemek için kendileriyle savaşmayan alt etnik grupları veya bazı devlet kurumlarını hedefleyen, önceden düşünülmüş, siyasal yönelimli şiddet kullanımı”⁵ şeklinde belirtmektedir. Bu tanımlardan hareketle uluslararası terörizm ise, terörizmin birden fazla ülkenin sınırlarını ve vatandaşlarını içermesi olarak belirtilebilir. Bu bakımdan terörizmin fonksiyonel tarifinde şu unsurların bulunması önem taşır:

- Sivil unsurlara yönelik şiddet eylemi veya şiddetin ayırım yapılmaksızın kullanılması,
- Kamusal bir tehlike veya terör olgusunun yaratılmasının amaçlanması,
- İdeolojik, sosyal, felsefi veya diğer hedefler doğrultusunda insanları etkileyebilmek için şiddet kullanılması.

4 David L. Milbank, International and Transnational Terrorism: Diagnosis and Prognosis, Washington, DC: US Central Intelligence Agency, PR-10030, April, 1976.

5 William L. Waugh, Jr. Terrorism and Emergency Management, Marcel Dekker, Inc. 1980, s. 103.

Dikkat edilirse bu tanımlarda birçok ortak nokta vardır. Gittikçe daha çok toplum kesitini etkilemek için şiddet kullanımı bütün tanımlarda ortak bir özelliktir. Ancak bu kural terörün zorunlu ve gerekli bir niteliği olmakla birlikte tek başına yeterli değildir. Çünkü zamanla terör kavramının içeriği ve niteliği de önemli ölçüde değişmiştir. 1980’li yıllarda akıl hastalığı vb. nedenlerden kaynaklanan uçak kaçırma ve diğer şiddet formları da bu kavramın içine girmiştir.

Belirtmek gerekir ki, terör konusunda tam bir fikirbirliğinin olduğunu söylemek zordur. Çünkü bazı uzmanlar, askeri hedeflere yönelik bombalı ve silahlı saldırıları terör olarak değerlendirmemektedirler. Ancak Birleşmiş Milletlerin askeri gücüne veya Barış Gücü’ne yönelik saldırıların bu kuraldan muaf tutulduğunu da belirtmek gerekir. Askeri hedeflere yönelik saldırıların savaş olarak algılanması ve bu doğrultuda yanıt verilmesi konusunda da tam olarak uzlaşıldığı söylenemez.

Uçak kaçırma, rehin alma, askeri güçlere saldırı vb. değişik formların terör olarak kabul edilmesi kavramın anlamını oldukça genişletmiştir. Bu tanımlamada terörizm, bireylere veya mülkiyete yönelik, bir hükümeti sindirmeye yönelik, sivil halka yönelik, siyasal veya sosyal amacı gerçekleştirmeye yönelik kanunsuz güç ya da şiddet kullanımı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tanımlamada terörist şiddet hedefleri ve teröristlerin amaçları üzerinde odaklaşılmaktadır. Dolayısıyla oldukça geniş bir tanımlama söz konusudur.

Bu tanımların önemi, terörü önlemeye yönelik politika yapımı ve çıkarılacak yasal düzenlemelerin bu yoldaki çabaları kolaylaştırmasına yardımcı olmasıdır. Bu gereklilik özellikle ülkemiz bakımından geçerlidir. Çünkü terörün ne olduğu konusunda çok net bir siyasa tercihinin olduğunu söylemek zordur. Belki insanların kafalarında aşağı yukarı bu konuda bir fikir oluşmuştur ama bunun yeterli olduğu söylenemez.

12 Nisan 1991 tarihli 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, terörün tanımını şöyle yapmıştır: “Terör: baskı, şiddet ve cebir, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girilecek her türlü eylemlerdir”. Bu tariftan anlaşılacağı gibi terör kavramı oldukça geniş tutulmuş ve neredeyse her türlü eylemin bu kavram içine sokulması mümkün hale gelmiştir. Çünkü burada belirtilen amaçları kesin olarak belirlemek oldukça zordur. Bu kadar geniş kapsamlı ve açıklıktan uzak terör tanımı, terörle tam olarak mücadele edebilmeyi zorlaştırmaktadır. Örneğin bir kişi tek başına bu belirtilen

işleri yaparsa terörist sayılacak mıdır? Yoksa her kamu düzenini bozan eylem terör eylemi olarak mı değerlendirilecektir. Bu konular kanunda çok açık değildir.

Yeni bir terör yasası çıkarılarak farklı kamu kurumlarının terör karşısında neleri yapabileceklerini, görev ve yetkilerinin açıklıkla ortaya konması gerekir. Terörle mücadelenin sadece güvenlik ve yargı organlarına bırakılmaması son derece önemlidir. Ülkedeki bütün kurumların ve sivil toplum örgütlerinin terör karşısında ortak tavır almalarının ve bilinçlenmelerinin sağlanması gerekmektedir.

TERÖRİZM VE MEDYA

Teröristler açısından yapılan faaliyet veya terörist eylemden ziyade o eylemi izleyenlerin sayısı daha fazla önem taşır. Bu nedenle yapılan eylemler en çok ses getirecek hedeflere yönelik olarak hazırlanır. Daha çok insanın dikkatini çekecek saldırılar ön planda tutulur. Çok sayıda insanın bu eylemlerden etkilenmeleri onların medya, hükümet ve kamu görevlileri üzerindeki baskılarını da artırır ve önlem almaları yolunda harekete geçmeleri istenir. Bu ise medyanın olaylara yer ayırmasına neden olur. Medyanın olaylara yer vermesi ise tam olarak teröristlerin istediği şeydir.

Terör olaylarının televizyonlarda, gazetelerde ve radyolarda yer alması teröristlerin işlerini kolaylaştırır. Bu anlamda medyanın teröre bir tür yardımı söz konusudur. Ancak, belirtmek gerekir ki, teröre neden olmak ile onun amaçları doğrultusunda istemeden de olsa yardım etmek farklı şeylerdir. Bu nedenle medyanın buradaki konumu oldukça kritiktir. Bu türden saldırıların sansürlenmesi halkın bilgi edinme hakkından mahrum bırakılması anlamına gelir. Geniş bir şekilde yer vermesi ise teröristler tarafından hoş karşılanır ve neredeyse etki bakımından bir müttefik gibi karşılanır. Diğer yandan sadece hükümetin tarafında veya hükümetin doğrultusunda yayın yaparsa bu sefer de propagandacı veya hükümetin polis aracı konumuna geçer.⁶

Teröristlerin modern iletişim sistemini amaçlarına uygun olarak iyi kullandıkları açıktır. Çünkü medya onların mesajlarına uygun bir ortam sunmaktadır. Temel hedefleri eylemlerinin reklamını yapmaktır. Kendi varlıkları ve yaptıkları eylemleri ve nihai amaçlarını halka anlatabilecekleri bir forum olarak medyayı görürler. Sansasyonel eylemlerin basında çok yer tutması, onların eylemlerini halka anlatmalarına ve kendilerine taraftar sağlamalarına yardımcı olur. Oysa medya onların yönelimleriyle, hedefleriyle veya uzun dönemli amaçlarıyla fazla ilgilenmez. Asıl vurgu saldırının sansasyonel niteliğine yapılır. Bu ise onları gündemde tutarak bir anlamda reklamlarının yapılmasına yardımcı olur.

6 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. A. Schmid, J. DeGraaf, Violence as Communication, Beverly Hills, Sage Publications, 1982, s.98.

Medyadan teröristlerin bu şekilde yararlanmasına karşın devletin de elinde önemli imkânlar olduğunu belirtmek gerekir. Birincil olarak medyaya değişik şekillerde sansür uygulayabilir. Haberlerin yayını geciktirilebilir, yayın yasağı konulabilir veya sınırlandırılabilir. Aslında devletin bu açıdan işi zordur. Çünkü teröristler medyadan nasıl yararlanacaklarını gerçekten çok iyi bilmektedirler. Bu bakımdan terör ile mücadele eden görevlilerin, medya ile ilişkilerini daha çok geliştirmeye ve uzlaşma sağlamaya çalışmalarına ihtiyaçları vardır.

TERÖRE KARŞI ÖNLEMLER

Belirtmek gerekir ki, terörist faaliyetlere gerekçe olarak belirtilen siyasi, dinsel, etnik, ırksal vb. amaçlar şiddet kullanmak için hiçbir zaman haklı gerekçe oluşturmazlar. Bu gerçeğin kabul edilmesi teröre karşı alınacak önlemlerin nispeten kolaylaşmasını sağlar.

Terörizm konusunda ileri sürülen görüşlerin üzerinde durdukları noktalardan biri, onun etkisini azaltmak için devletlerin ne türden önlemler alması gereğidir. Bu önlemler hem terörist saldırıların etkisini azaltmak, hem de terör örgütlerini ve vatandaşları bu yöntemlerden uzak tutmak için gereklidirler. Bunları kısaca şöyle sıralamak mümkündür:

1. Terörizm için hazırlıklı olmak (Kriz yönetimi veya acil yönetim birimlerinin kurulması)
2. Teröristler için düşmanca bir ortam yaratılması (Teröristlere karşı mücadele eden birimlerin koordineli birleşmesi ve halkın teröristlere toleranslı bakmasının önlenmesi)
3. Çökmelerini sağlayacak ortamları hazırlamak veya öfkelerini ifade edebilecekleri alternatif araçları hazırlamak
4. Muhtemel hedeflerin güvenliğini sağlamak
5. Terörist saldırıların fiziksel etkilerini kontrol altında tutmak (enkazın hızla temizlenmesi ve yaralıların sağlık birimlerine ulaştırılmasını sağlamak)
6. Teröristlerin siyasal mesajlarının kontrol altında tutulması
7. Siyasi mesajlara karşı siyasi mesajlar verilmesi
8. Teröristlerin hareket alanlarını daraltmak ve zorlaştırmak (Yerdeğiştirmelerinin önlenmesi ve halkın evlerinde güvenliklerinin sağlanması)
9. Teröristlerin yurt içi ve yurt dışı destekten izole edilmesi
10. Bazı özel taleplerinin görüşülmesi

Teröre Hazırlıklı Olmak

Terörist saldırıların olabileceği havaalanı, demiryolları, metro, karayolları ve yerleşim birimlerinde gerekli güvenlik önlemleri alınmalıdır. Bu nedenle bütün kamu kurumlarının üzerine görevler düşmektedir. Her bir kurum, öncelikle kendilerinin alabileceği önlemleri alacaklar, merkezi hükümet ise kendi üzerine düşen daha geniş kapsamlı terör planları hazırlayarak muhtemel saldırılara karşı hazırlıklı olunacaktır. Bu nedenle ilgili birimlerin teröre karşı nasıl hazırlıklı olacakları konusunda eğitilmeleri gerekir.

Teröristlere Düşman bir Çevrenin Yaratılması

Bu bakımdan devletlerin kullandığı en önemli araçlardan biri onların hareket alanını daraltmaktır. Bu amaca yönelik yasal araştırma ve soruşturma yöntemleri geliştirilmelidir. Bunun için ilgili suçları kapsayan ceza yasaları çıkarılmalıdır.

Diğer ülkelerle ikili anlaşmalar yapılarak teröristlerin hareket alanları daraltılmalıdır. Hatta terörizme karşı ortak eğitim sağlanması amacıyla uluslararası eğitim anlaşmaları yapılmalıdır. Uyuşturucu madde ile mücadele de bu kapsamda ele alınmalıdır.

Kendilerini İfade Edecek Fırsatların Verilmesi

Terörist faaliyetle uğraşanlara kendi öfke ve kinlerini ifade edebilecekleri alternatif imkânların hazırlanması genelde kamu görevlilerince ve terörle mücadele ekiplerince pek hoş karşılanmaz. Özellikle terörle mücadele birimleri teröristlere bu türden imkânların kesinlikle verilmemesini savunurlar. Oysa, devletin kamu güvenliğini sağlamak ve psikolojik nedenlerle terör örgütlerine katılan vatandaşları korumak amacıyla pişmanlık yasası türünden düzenlemelere gitmesi önemlidir. Bu bağlamda düşünce özgürlüğünün sınırları biraz geniş tutularak, bu türden faaliyetlerin yer altına inmeden açıkça tartışılması da temin edilmiş olabilir.

Güvenliğin Sağlanması

Sadece güvenlik önlemlerinin alınmasıyla teröristlerin bütün muhtemel saldırılarının önlenmesi zordur ancak, saldırı sayısı önemli ölçüde sınırlandırılabilir. Bu önlemlerin en başarılı olduğu alan havaalanlarında alınan güvenlik önlemleridir. Gerek uluslararası alanda gerekse ülke üzerinde alınan güvenlik önlemleri onların hareket kabiliyetini sınırlayacaktır. Ancak terörün sadece güvenlik önlemlerinin yoğunlaşmasıyla ortadan kalkacağını beklememek gerekir.

Fiziksel Zararların Önlenmesi

Terörist saldırılar sonucunda verilen zararların kısa sürede giderilmesi için uygun tıbbi hizmet birimleri oluşturulmalıdır. Bu birimler sadece terörist saldırılar için

değil, deprem, yangın vb. doğal afet durumlarında da kullanılabilir. Bunun için gerek merkezi gerekse yerel birimlerin acil tıbbi müdahale teşkilatı oluşturmaları ve hazırlıklı olmaları gerekir.

Siyasal Mesajların Engellenmesi ve Karşı Mesaj

Dünyadaki bütün ülkeler teröristlerin siyasi mesajlarını yasaklarlar. Bu bakımdan medyaya da önemli görevler düşmektedir. Medyanın terör haberlerini verirken onların reklamını yapmaktan kaçınmaları gerekir. Ancak bu türden öneriler basın mensuplarınca fazla destek görmez. Aslına bakılacak olursa demokratik bir devlet teröristlere karşı propaganda bakımından önemli avantajlara da sahiptir. Doğru ve seviyeli bir medya yorumu hem halka güven verir hem de gerçek bilgiye ulaşmalarını sağlar. Ancak medya ile olan ilişkilerin iyi ayarlanması gerekir. Bazen oldukça önemli güvenlik bilgileri medya kanalıyla teröristlere aktarılabilir. Bu bakımdan devletin kamuyu bilgilendirirken çok dikkatli olması gerekir. Zaten terörist saldırıların hedefi de medyayı ve kamuoyunu etkileyerek halk üzerinde korku ve güvensizlik ortamı yaratmaya çalışmaktır. Bu nedenle devletin ve medyanın sorumluluk bilinciyle hareket etmesi gerekir.

Polis ve Diğer Güvenlik Önlemlerinin Artırılması

İstihbarat teşkilatlarının teröristleri izlemesi, terörist saldırıların önceden öğrenilmesi ve engellenmesi teröristlerin hareket alanlarının daraltılması bakımından önemlidir. Örneğin ABD’de Hırvat ve Ermeni milliyetçilerin dışında diğer grupların başarılı olabilmeleri ve hareket edebilmeleri yoğun istihbarat çalışmaları nedeniyle oldukça zordur. Bu nedenle hukuka uygun olarak yoğun istihbarat çalışmalarının yapılması gereklidir.

Teröristlerin Dış ve İç Destekten İzole Edilmesi

Öncelikle terörist organizasyonların eleman temininde üniversite mezunu veya öğrencilerine yönelmelerine engel olmak gerekmektedir. Aynı tehlike üniversitelerdeki akademik personel için de geçerlidir. Terörist eylemlere olmazsa bile terörist amaçlara sempati ile bakmaları farkında olmadan öğrencilerin terörist eylemlere yönelmelerine ve kendilerinin de propagandacı olmalarına neden olabilir. Bu nedenle konferans, seminer vb. bilimsel çalışmalarla gençlerin aydınlatılması oldukça önemlidir.⁷

Uluslararası terörizm konusunda uluslararası anlaşmalar ve sınır güvenliği konularında karşılıklı işbirliği ve bilgi değişimi teröristlerin hareket alanlarını daraltma bakımından oldukça yararlıdır. Silah satımından tutun da siyasi bakımdan des

7 Paul Wilkinson, British Responses to Terrorism, Allen and Unwin, London, 1982.

tek sağlamaya kadar hatta lojistik destek sağlama dahil, mutlaka önlenmelidir. Aynı durum ülke içinde de geçerlidir.

Bazı Taleplere Yanıt Verilmesi

Özellikle uçak kaçırma ve rehin alma durumlarında teröristlerin bazı taleplerinin belli bir noktaya kadar görüşülmesi mümkün olmalıdır. Bu bakımdan rehin alma konularında uzman görüşmecilerin yetiştirilmesi gerekir. Hatta konunun aciliyeti düşünülürse her şehirde bu türden kriz çözümleyici ekiplerin kurulması da düşünülebilir.

Bu noktadan sonra her ülkenin terörist taleplere karşı politikasını açık ve net olarak ortaya koyması gerekir. Dünyada bu konuda genel eğilimin teröristlerin taleplerinin kesinlikle kabul edilmemesidir. Ancak istisnai durumlarda bu katı tutumdan esneklik gösterilebilir. Böylesine katı tutum takınılmasının nedeni, rehin alma veya tehdit durumlarında verilecek küçük bir tavizin yurt dışındaki bütün vatandaşların hayatlarını tehlikeye atma anlamına geldiğidir. Bu bakımdan her ülkenin terörist taleplere karşı politikalarını açıklıkla ortaya koymaları gerekir.

SONUÇ

Siyasal terörizm korkunun bir silahıdır. Aynı amaçla yapılan terörist şiddet eylemleri de korkunun ürünleridir. Bu anlamda terörizmle demokratik bir mücadele ortamı oluşturmak önem arzeder.

Terörizm konusunda aktif mücadele edebilmek için elbette öncelikle terör ve terörizm kavramlarının en azından hukuki anlamda açık olarak ortaya konulması gerekir. Terörü tanımlamadan onunla mücadele etmek pek anlamlı değildir. Özellikle uluslararası planda yapılan faaliyetlerin cezasız kalmaması için bu konuda genel bir uzlaşmaya gidilmesi ve terörizmin tanımının yapılması kaçınılmazdır. Aksi takdirde yapılan birçok terörist saldırıların cezasız kalma ihtimali vardır.

İkinci olarak, terörle ilgili olarak tespit edilecek bir ulusal politikanın terörist talepleri açıkça reddetmesi, terörizme yardım veya destek olan ülkelerin belirlenmesi ve karşı önlemlerin alınması (dikkatlerinin çekilmesi ve uyarılması), mutlaka gereklidir. Ayrıca sadece kendini savunmak ve karşı terör önlemleriyle yetinilmemeli, saldırgan kontra terörist önlemler de alınmalıdır. Yani terör konusunda pasif bir tavırdan aktif bir tavra yönelinmelidir. Ancak bu önlemlerin kesinlikle hukuk dışına çıkmaması gerekir.

Üçüncü olarak, belirlenen terör politikalarının istikrarlı bir devlet politikası haline getirilerek sürekliliğinin sağlanması ve değişen koşullara göre hızla adaptasyonunun yapılması gerekir. Bu hükümetlerin daha aktif ve hassas olmalarını gerektiren ciddi bir durumdur.

Dördüncü olarak, güçlü bir istihbarat teşkilatı ve iletişim ile büyük çaplı kitlesel saldırılar kesinlikle önlenabilir. Küçük çaplı bireysel eylemler de önemli ölçüde sınırlandırılabilir. Bu bakımdan gerek yerel birimlerin gerekse merkezi yönetim birimlerinin uzman ekipler tarafından eğitilmeleri gerekir. Özellikle ülke sınırlarının sıkı bir kontrolü ve denetlenmesi bu bakımdan son derece yarar sağlayacaktır.

Beşinci olarak, terör konusunda ikili ve çok taraflı uluslararası anlaşmalar yapılmalı ve işbirliğine gidilmelidir. Bu işbirliği teröristlerin lojistik destekten izolasyonunda yarar sağlar. Ayrıca terör politikası belirlenirken mutlaka halkın katılımının da sağlanması gerekir. Ne türlü önlem alınırsa alınsın, halkın katılımı olmadan bu konudaki bir politikanın başarılı olması imkânsızdır. Halkın katılımı teröristlerin izole edilmesinde son derece yarar sağlayacaktır.

Altıncı olarak her il, ilçe, bucak ve köylerde acil müdahale ekipleri oluşturmak ve kitlesel bir saldırı ve doğal bir afet meydana geldiğinde hazırlıklı olmak önemlidir. Bu hem saldırının kısa sürede atlatılmasında yardımcı olur hem de toplumun panik ortamından kurtulmasına katkı sağlar.

Son olarak hiçbir gerekçenin sivil unsurlara şiddet ve silah kullanımını haklı göstermeyeceği yolunda bir inancın gerek basın gerekse eğitim aracılığıyla kitlelere benimsetilmesi gerekmektedir. Bunun için düşünce özgürlüğünün mümkün olduğunca geniş tutulması ve şiddetin başvurulacak son çare olmadığının çok iyi anlatılması gerekir. Bu türden önlemlerin alınması kolay değildir. Çünkü terör “düşmanımın düşmanı benim dostumdur” mantığıyla hareket etmektedir.

ATATÜRK DÖNEMİ KÜLTÜR POLİTİKASI VE KÜRESELLEŞME

Kadir KOÇDEMİR Burdur Valisi

I. KÜLTÜR

a) “Serâzâd bir mefhum”

Kültür sıkça kullanılan ancak tam tanımı yapılamayan bir kavramdır. Uzun ve değişik hadiselerle dolu bir geçmişe sahiptir. Etimolojisi “(toprağı) sürmek, işlemek” anlamına gelen Latince colere kelimesine dayanır. Bu kök cultivate (ekip biçme, yetiştirme, geliştirme) ve agriculture (tarım) gibi kelimelerde de görülür (Wallerstein 1993: 267).

Kültür, Cemil Meriç’e göre “her ülkede ayrı bir libasa bürünen uçarı, serâzâd bir mefhum”dur (1979: 100). Mümtaz Turhan, kültürü “bedeni, içtimai ve ruhi ihtiyaçların tatmininde rol oynayan vasıtalar bütünüdür” (1994: 41) diye tarif eder. Ona göre kültür “o cemiyet mensuplarının ekserisinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususi bir hayat tarzı temin eder.” (1994: 45).

Bazen kültür ile bir toplumun bilim, sanat, din gibi maddi olmayan özellikleri kastedilir ve maddi şeylere medeniyet denir. Ziya Gökalp de kültür-medeniyet farklılığı üzerinde durur; kültür milli, medeniyet ise milletlerarasıdır (1977: 31). Erol Güngör’e göre, Gökalp -belki de pratik bir endişe ile- değiştirilmesi istenmeyen bütün değerleri kültür adı altında toplamakta, değiştirilmesi istenenleri ise medeniyete dahil etmektedir (1996: 17). O da kültürü “bir cemiyetin kendi meselelerini çözmenin bir tarzı olarak benimsemiş olup kullandığı her türlü davranış sistemleri ve maddi vasıtaların bir terkibi” (1996: 31) olarak görür. Bozkurt Güvenç’e göre, kültür insanların neden birbirlerine benzediklerini, neden benzemediklerini ve neden değiştiklerini açıklar (Güvenç 1985: 110).

Tariflerdeki farklılıklara rağmen kültürün, bir toplumun ihtiyaçlarını karşılama biçimlerinden, kurum ve gruplarına, inanç ve geleneklerine kadar uzanan unsurlarının oluşturduğu “organik bir bütün” (Güvenç 1985: 15) olduğu kabul edilmektedir. E. B. Tylor’a göre kültür (ya da uygarlık) toplumun bir üyesi olarak insanoğlunun kazandığı (iktisap ettiği) bilgi, sanat, ahlak, gelenekler ve benzeri diğer yetenek ve alışkanlıkları kapsayan karmaşık bir bütündür.” (Güvenç 1985: 22). Kül-

tür/uygarlık tıpkı tüm canlı varlıklar gibi yaşar-gelişir, değişir ama ölümsüzdür. Onun için canlı-üstüdür (Güvenç 1985: 112). Her toplum, kültür varlığını oluşturan ortak kurum ve benzer değişkenlerden kendine özgü, yepyeni bütünler oluşturur. Bu sentez biriciktir, millidir, özgündür. Zaman-mekânda tam bir benzeri-özdeşi yoktur.

b) Kültür politikası

Bu çalışmada, kültür, toplumların tarihlerinden devraldıkları maddi ve manevi mirasların toplamı olarak kabul edilecektir. Bu miras bir toplum üyesinin üstlenip taşıdığı bilgi, inançlar, gelenekler ve adetleri kapsar. Bu kabulün bazı sonuçları vardır:

1. Kültür devralınan bir mirastır. Bunun reddi ya da dışında kalınması mümkün değildir.

2. Kültür yaşayan ‘canlı’ bir varlıktır. Ani kırılmalara, yeni başlayışlara müsaade etmez. Son derece akışkan ve son derece esnek olduğundan, kendisi hakkında herhangi bir anlamlı projeksiyon yapılamaz (Wallerstein 1993: 283). Bu husus, sanal kürelerine bakıp geleceği okuduklarını zanneden modern falcılar bakımından bilhassa önemlidir.

3. Teorik çerçevede imkânı ve anlamı olsa bile, pratikte kültür ve medeniyet ayrımı yapılamaz. Bu ayrımın esas dayanağını teşkil eden teknoloji, kültürün bütün boyutlarını çok derinden etkiler.

4. Kültürün en önemli fonksiyonu bir toplumun maddî ve manevî ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Bu fonksiyonunun yerine getirilmesinde, her toplumun kendi ihtiyaç ve imkânları tarafından belirlenen kendine özgü bir tarzı vardır. Bu bakımdan aşağı-yukarı, üst-alt, ileri-geri gibi tasnifler kültür kavramının mahiyeti ile bağdaşmaz.

5. Toplumun ve fertlerin ihtiyaçları izafidir. Bu bakımdan, sıkça yapıldığı gibi Avrupa merkeziliğe düşülüp, kültürleri Avrupa’yı mikyas olarak değerlendirmek yanlıştır. Kültür toplum fertlerinin maddi ihtiyaçlarının karşılanmasında, motivasyonlarında, hayatı anlamlandırmalarında, sosyal tesianütü ve entegrasyonu temindeki yeterliliğine göre değerlendirilmelidir.

Bu çerçevede kültür politikası, devralınan mirasın geliştirilip zenginleştirilerek kullanılmasını kolaylaştıracak, toplum fertlerinin bu mirasla ilgili müştereklerini azami seviyeye çıkaracak uygulamalardır. Bu uygulamaların -ya da kültür politikasının- hedefi toplumun devraldığı mirası geliştirmesidir. Burada miras anlayışı kültür politikası bakımından hayati önemi haizdir. Zira kültür politikasının öncelikle mirasın ne olduğu konusunda belli tespit ve kabullerde bulunması, daha sonra bu mirası -niteliğini değiştirmeden- geliştirerek gelecek kuşaklara devretmesi lazımdır.

Muhakkak ki kültür sadece miras olması sebebiyle değil, ait olduğu toplumun kişiliğini beslemesi, tesianüt ve kaynaşmasını artırması, maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılaması, toplum fertlerinin ahenkli gelişimini temin etmesi, onları hayatı anlamlandırma ve motivasyon bakımlarından tatmin etmesi sebebiyle önemlidir.

II. ATATÜRK DÖNEMİ KÜLTÜR POLİTİKASI

“Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen asrı ve bütün mânâ ve eşkâliyle medenî bir hey’et-i içtimaiye hâline isal etmektir.” Nutuk, C. 2, s. 214

19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başı dünya için -tıpkı bugünlerde olduğu gibi- çok önemli değişim ve dönüşümlerin yaşandığı, eski dengelerin geçersiz hale gelip yerine yenilerinin tesis edildiği bir devir olmuştur. İnsanlık tarihinde uzun sayılabilecek bir dönem geçerli olan çok dinli, çok etnikli imparatorluklar dönemi sona ermiş, sanayi devrimi ve buna bağlı gelişmeler üretim ve piyasa yapılarını ciddi biçimde değiştirmiştir. Avrupa’da zihniyet sahasında, önce Protestan ahlakının daha sonra da aydınlanma felsefesi ve pozitivist düşüncenin biçimlendirdiği değişimler yaşanmıştır.

Şüphesiz bu değişim ve dönüşümlerden en fazla etkilenenler geride kalan dönemin temsilcileri (Osmanlı ve Avusturya-Macaristan) olmuştur.¹ Bu dönemi yaşayan Osmanlı nesilleri bir insan ömrü içinde tahayyül edilemeyecek değişikliklerin (toprakların azalması, milliyetçi hareketler, ihanetler, başkaldırıları, değişen ittifaklar vs.) şahidi olmuşlardır.

Böyle bir sürecin sonunda ve “Osmanlı İmparatorluğunun külleri arasında” kurulan Türkiye Cumhuriyetinde bu arka plan belirleyici olmuştur.² Bunun için, yeni kurulan devlet, haklı olarak, toplumun kendini tanımlamasında etnik, dinî ve ideolojik referansları kullanmasından endişe etmiştir. Bunların yerine referans olarak laiklik, milliyetçilik ve bilim (pozitivizm demek de mümkündür) üzerinde durulmuştur. Bu husus dönemin kültür politikaları için de belirleyici olmuştur.

1 1200’lerin sonlarında tarih sahnesine çıkan bu iki hanedanın (Osmanlılar ve Habsburglar) kurdukları devletlerin de (Osmanlı ve Avusturya-Macaristan) birbirlerine yakın tarihlerde sona ermesi, tarihî analizlerde göz önünde bulundurulması gereken mühim bir husustur.

2 Türkçülerin çoğunun Anadolu toprakları dışından, kaybedilen topraklardan gelen insanlar olması belki de bundandır. Bu insanlar, kendi ömürleri içinde toprakların, istiklalin elden gittiğini görmüşler, evvelden beri yaşaya geldikleri toprakları terk etmek zorunda kalmışlardır. Anadolu’da yaşayanlar için düşünilemeyecek bir şey olan Anadolu’nun da kaybedilmesi onlar için muhtemel bir hadisedir.

Dönemin kültür politikasının, konu ile ilgili özellikleri olarak şunlar belirtilebilir (Atatürk'ün sözleri tırnak içinde italik olarak verilmiştir):

- Eski ile kökten bir kopuş, esası ve eşkâliyle millî bir dönüşüm amaçlanmıştır. Bu bakımdan ilk planda hedefler İktisadî olmaktan çok kültürel olmuştur. “Türkiye Cumhuriyeti ’nin temeli kültürdür. ... Kültür, okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden anlam çıkarmak, ders almak, düşünmek, zekâyı eğitmektir.” “Millî kültürün her alanda açılarak yükselmesini Türkiye Cumhuriyetinin temel dileği olarak sağlayacağız (GKB 1997: 349).
- Kopuş ve dönüşüm düşüncesinin sebebi, devralınan kültür değerlerinin değersizliği yolunda bir kabul ya da düşük değerlilik kompleksi değildir. Böyle olduğu içindir ki, benzer bir mirası devralan Almanya’nın Hitler’le girdiği yola sapılmamıştır. Aksine, kendine güven ve bağımsızlık fikri hep ön planda olmuştur. Kopuş ve dönüşüm, bizzat yaşanarak ve bedelleri ödenerek idrak edilen değişim ve dönüşümlere uygun toplum yapılanmasının ne olduğu konusundaki kabul temelinde gerçekleştirilmiştir. Bu kabul, o zamana kadar geçerli olan gücün meşruiyetinin dine ve hanedana dayalı olduğu çok dinli, çok dilli, çok etnikli imparatorluk tipi toplum yapısının artık geçerli olmadığına dair bir kabuldür. “Milletimizin hedefi, milletimizin mefkûresi bütün cihanda tam manasiyle medeni bir heyeti içtimaiye olmaktır. Bilirsiniz ki, dünyada her kavmin mevcudiyeti, kıymeti, hakkı hürriyet ve istiklâli, malik olduğu ve yapacağı medeni eserlerle müteneşiptir. ... Hayat ve maişete hakim olan ahkâmın, zaman ile tagayyür, tekâmül ve teceddüdü zaruridir. Medeniyetin ihtiraları, fennin harikaları, cihânı tahavvülden tahavvüle duçar ettiği bir devirde, asırlık köhne zihniyetlerle, maziperestlikle muhafazai mevcudiyet mümkün değildir (GKB 1997: 350).
- Tarihte sayıları ancak bir elin parmakları kadar olan, devlet kuran, devletsiz yaşayamayan bir millet olmanın bilinciyle hedef sadece Türk toplumu ile sınırlı tutulmamıştır. Küresel bir vizyon söz konusudur: “Türkiye’nin bugünkü mücadelesi yalnız kendi nam ve hesabına olsaydı belki daha kısa, daha az kanlı olur ve daha çabuk bitebilirdi. Türkiye âzîm ve mühim bir gayret sarf ediyor. Çünkü müdafaa ettiği bütün mazlum milletlerin, bütün şarkın davasıdır (Işıklı 1999: 258).
- Kültür ve medeniyet arasında bir fark görülmemektedir. “Bence medeniyeti harstan ayırmak güçtür ve lüzumsuzdur. Bu nokta-i nazarımı izah için hars ne demektir tarif edeyim. Bir insan cemiyetinin; a. Devlet hayatında, b. Fikir hayatında yani ilimde, içtimaiyatta ve güzel sanatlarda, c. İktisadî hayatta yani ziraatte, sanatta, ticarete kara, deniz ve hava münakalatçılığın-

da yapabildiği şeylerin muhassâlâsıdır. Bir milletin medeniyeti dendiği zaman hars namı altında saydığımız üç nevi faaliyet muhassalasından hariç ve başka bir şey olamayacağını zannederim. Şüphesiz her insan cemiyetinin hars, yani medeniyet derecesi bir olamaz. Bu farklar devlet, fikir, İktisadî hayatların her birinde ayrı ayrı göze çarptığı gibi bu fark üçünün muhassalasını üzerinde de görülür. Mühim olan muhassalalar üzerinde farktır. Yüksek bir hars, onun sahibi olan millette kalmaz, diğer milletlerde de tesirini gösterir. Büyük kıtalara şamil olur. Belki bu itibarla olacak, bazı milletler yüksek ve şamil harsa medeniyet diyorlar. Avrupa medeniyeti, asrı hazır medeniyeti gibi. (GKB 1997: 354-356).

Kültür ya da medeniyet batıdadır. Yeni kurulan devlet istiklâl konusunda çok hassastır. Ancak bu asla bir tecrit anlamına gelmeyecektir. Bunun için siyasal batılılaşma yolu tercih edilmiştir (Danilov 1999: 2). “Memleketler muhtelifdir. Fakat medeniyet birdir. Ve bir milletin terakkisi için de bu yegâne medeniyete iştirak etmesi lazımdır. Osmanlı İmparatorluğunun sukutu garbe karşı elde ettiği muzafferiyetlerden çok, mağrur olarak kendisini Avrupa milletlerine bağlayan rabitaları kestiği gün başlamıştır. Bu bir hata idi, bunu tekrar etmeyeceğiz” (GKB 1997: 350). “Memleketimizi asrileştirmek istiyoruz. Bütün mesaimiz Türkiye ’de asri, binaenaleyh garbi bir hükümet vücuda getirmektir” (GKB 1997: 356).

Zaferlerle dolu bir dönemin ardından yaşanan uzun, bir türlü geri çevrilemeyen çöküş ve eriyişten kurtulmak için, çağdaş medeniyet seviyesine çıkmak bir ölüm kalım meselesi kabul edilmiştir. Bu kabul, toplumu “esasî ve eşkâlî ile” dönüştürme yolunda gösterilen gayretleri ve bazen topluma rağmen yapılan uygulamaları meşru kılmaktadır. “Medeniyetin coşkun seli karşısında mukavemet beyhudedir ve o, gafil ve itaatsızlar hakkında çok biâmandır. Dağları delen, semalarda pervaz eden, göze görünmiyen zerrattan yıldızlara kadar her şeyi gören, tenvir eden, tetkik eden medeniyetin muvacehe-i kudret ve ulviyetinde kurunu vustai zihniyetlerle, iptidai hurafelerle yürümeğe çalışan milletler mahvolmağa veya hiç olmazsa esir ve zelil olmağa mahkûmdurlar.” (GKB 1997: 352). O zaman için, Batının kendi uygulamalarını meşru kılmak için kullandığı tabii beşerî seleksiyon (Sosyal Darvencilik) anlayışı, tasvip edilmemesine rağmen, bir realite olarak kabul edilmektedir: “Medeni olmayan insanlar, medeni olanların a- yakları altında kalmağa maruzdurlar.” (GKB 1997: 354).

Kültür politikası, tatbikatta, tavizsiz bir batılılaşma biçiminde tezahür etmiştir. Yapılan inkılapların gayesi batılılaşmadır. Modernleşme süreci şiddetli bir kültür sarsıntısı (Danilov 1999: 4) biçiminde yaşanmıştır. Mo-

derneleşme süreci ve yeni kültür politikası, -devrin diğer ülkelerinde de görüldüğü gibi- parti örgütlenmesi içinde yer alan insanlar tarafından üstlenilmiştir. Ancak batılılaşma, batıyı körü körüne takip olarak anlaşılmamıştır. Kastedilen batı medeniyeti olmuş, dönem içinde batıda meydana gelen faşist yönetimlere itibar edilmemiştir.

- Teknolojik, coğrafi ve sosyal şartlar, kültür politikasının ülkenin her köşesinde aynı biçim ve yoğunlukta gerçekleştirilmesini engellemiştir. Hatta bazen kültür politikası ile bağdaşmayan uygulamalar dahi yapılabilmektedir. Dünya tarihinde önemli yer tutan bir geçmişin mirası ile bazen bağlan koparmaya kadar varabilen kültür politikasının iddiası ve kısa zaman içinde gerçekleştirmek istediği hedefleri, toplumun algılama mekanizmalarında bazen esastan daha çok şekil üzerinde durulmasına yol açmıştır. Esasa dair pek çok değişikliğe -alfabenin, takvimin, ölçülerin değiştirilmesi- itiraz edilmezken, şekille ilgili hususlarda yer yer direnmeler görülmüştür.
- Diğer alanlarda olduğu gibi, kültür politikasında da -dil ve tarih konusunda zaman içinde değişen yaklaşımlarda görüleceği gibi- pragmatist ve realist bir tavır içinde olunmuştur. Fakat batılılaşma konusundaki temel tercih değişmemiştir. “Batı” herhangi bir ülke ya da ideolojiyi değil, genel olarak batı medeniyetini ifade etmektedir.

Özetle, Atatürk dönemi kültür politikası millî hâkimiyet, bağımsızlık ve özgüveni esas alan, toplumu esasî ve eşkâliyle çağdaş medeniyet seviyesine çıkartmayı amaçlayan realist bir kültür politikasıdır. Anadolu topraklarında kalan insanlara milletleşme sürecini yaşatmaya matuf bir modernleşme projesidir. Projenin hayata geçirilmesinde -tarih ve dil tezlerinde olduğu gibi- değişen şartlara göre değişiklikler yapmaktan kaçınılmamıştır. İktisadî, fizikî ve sosyal şartlar, kültür politikasının ülke genelinde aynı biçimde tatbik ve tasvip edilmesini engellemiştir.

III. KÜRESELLEŞME VE KÜLTÜR

a) Küreselleşme: Sihirli Bir Kavram

Küreselleşme³, içinde yaşadığımız devri ifade etmek için bolca kullanılan post, türbo, ultra, ileri, geç, gelişmiş, ötesi gibi kavramlardan (postizm) farklı olarak

3 “Global köy” (global village) kavramını ilk olarak 1964 yılında Kanadalı Sosyoloji Profesörü Marshall McLuhan kullandı. O yıl ilk haberleşme uydusu fırlatılmıştı. Günümüzde bu tür uyduların sayısı 2.000’den fazladır. Yeryüzünde de milyarlarca alıcı ve gönderici cihaz insanların ellerindedir. Çalışma masalarında bilgisayar, ellerde cep telefonu, çatılarda çanak antenler günlük hayatın normal görünüşleri haline gelmiştir. 1973 yılında, Harvard sosyologlarından Daniel Bell “sanayi ötesi toplum”dan söz etmişti. Ona göre, gelecekte makine üretimi ve işçilik son bulacak ve bunların yerini bilim, hizmet ve bilgi toplumu alacaktı. 1980’de Alvin Toffler “Üçüncü Dalga”sını yayınladı: İlk dalga birkaç bin yıl önce tarımdaki

mevcut toplumsal tanımlamalara atıfta bulunmayan yeni bir kavramdır (Kneer 1997). Üzerinde herkesin mutabık olduğu bir tarifi yoktur. Bu durum, kavramın hem mevcut durumu hem de belli bir süreci ifade etme iddiasından kaynaklanmaktadır. Böyle olunca, bazen devam eden gelişmeler, bazen mevcut durum, bazen de gelecekle ilgili tahminler tarif unsurları olarak ele alınmaktadır. Tartışmalarda küresellik, küreselcilik ve küreselleşme (Beck 1997a: 5) birbirine karıştırılmaktadır.

Küreselcilik piyasa ekonomisi ve neo-liberalizm ideolojisinin günümüzdeki tartışmalarda aldığı isimdir. Bu yaklaşım küreselleşmenin çok boyutluluğunu sadece (doğrusal) ekonomik boyuta indirgemekte, ekolojik, kültürel, politik, sosyal boyutları görmezden gelmektedir. Bu anlayış ülkeleri, -sosyal yapı, kültür, üniversiteler, dış politika, gençlik, tarihi ve tabii varlıklardan bağımsız olarak- bir işletme gibi ele alınması ve işletme ekonomisi ilkelerine göre yönetilmesi gereken yapılar olarak görmektedir. Bunun için vurgusu ekonomik rekabet kabiliyetinin iyileştirilmesi ve muhafazası olmaktadır (Beck 1997a: 5). Her ideolojinin olduğu gibi, küreselciliğin de rakibi vardır: Anti-küreselcilik. Anti-küreselciler, küreselcilerin aksine, ekonomik boyut dışına ağırlık vermekte ve kâbus senaryoları çizmektedirler. Onlara göre, yaşananlar kapitalizmin devrevi krizlerinden sonuncusuna bulduğu bir çözümden başka bir şey değildir.

Küresellik sınırlandırılmış mekânların fiktif halde olması, hiçbir ülkenin, grubun kendisini diğerlerinden tecrit edememesi halidir. Dünya bakımından hemen her zaman küresellik söz konusu olmuştur. Ancak son yıllarda ulaşım, iletişim ve teknolojiadaki değişimler küreselliği daha da yoğunlaştırmıştır.

Küreselleşme ise sık -ve genellikle yanlış- kullanılan, nadiren izaha kavuşturulan, istismara müsait ve politik olarak çok etkili kavramlardan biridir. Bu bakımdan küreselleşmenin -iletişim tekniği, ekoloji, ekonomi, çalışma organizasyonu, kültür, sosyal yapı ile ilgili- farklı boyutlarının ortaya konulması gerekmektedir. Küreselleşme bir süreci ifade etmektedir.

Küreselleşme, ilk olarak çevre meselelerinin global bir mahiyet kazanması üzerine kullanılmaya başlandı. Çevre riskleri mekân olarak sınırlanamıyor, zaman olarak geri döndürülemiyorlardı ve çıktıkları mekânla bağımlı değillerdi. Risk ağı ve risk zincirleri oluşturuyorlar, failer ve mağdurlar arasında dünya çapında bir dayanışmayı gerektiriyorlardı. Başka bir ifade ile küresel risklerdi. Daha sonra, küresel-

buluşlarla gelmiş, üç yüzyıl kadar önce sanayi devrimi ikinci dalgayı oluşturmuş, 1980 yılında ise, üçüncü dalga başlamıştı. Çünkü kitle toplumu ferdileşmeye başlıyor, tek tip çalışma kayboluyor, hiyerarşiler çözülüyor, monopoller ortadan kalkıyor ve bir bilgi toplumu ortaya çıkıyordu. Lukacs'a göre, son beş yüzyılın son 10-12 senelerinde tarih kırılmakta ve sürekli bir önceki devir sona ermektedir, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki reformlara bakılınca 20. yüzyılın ve modern çağın da sonu gelmiştir.

leşme ile, gelişmekte olan ülkelerin batı modelini benimsemeleri kastedildi. Bu süreç içinde geleneksel kültürler yok olmaya başlayıp, kapitalist pazar ekonomisi sistemi ve “şekli bir demokrasi” yaygınlaşıyor, az gelişmiş ülkeler gelişmiş batılı, sanayileşmiş ülkeler tarafından belirlenen dünya pazarına bağımlı hale geliyorlardı.

Küreselleşme sanayileşmiş ekonomilerin gelişmekte olan ülkelere yayılmalarının bir “geri etkisi ” olarak da anlaşıldı. Yeni gelişen ülkelerin dünya pazarına artan entegrasyonları ve rekabet kabiliyetleri ile bunun neticesinde münferit işletmelerin, branşların ve bölgelerin hissettiği keskin bir uyum baskısı söz konusuydu. Diğer bir deyişle mevcut küreselleşme baskısı, karşı bir baskının oluşmasına neden olmuş ve böylece, ucuz işgücü ve nüfus avantajına sahip olan başta Güney Asya olmak üzere dünyanın bazı geri kalmış bölgeleri dünya ekonomisi içinde ağırlık sahibi olmaya başlamışlardı.

Kavram konusundaki farklı tarifler ve ihtilaflar bir yana, küreselleşme denilince genellikle, ekonomik faaliyetlerin dünya çapında birbirine bağlanması, bağımlı hale gelmesi anlaşılmaktadır. Buna göre küreselleşme sermaye, yönetim, istihdam, bilgi, doğal kaynaklar ve organizasyonun uluslararasılaştığı ve tam anlamıyla karşılıklı bağımlılaştığı bir ekonomik ve siyasal yapılanmadır. Bu yeni yapılanma içinde ekonomik rekabetin zemini millî ekonomiler olmaktan çıkarak dünya gezegeninin (globus) tamamı haline gelmektedir.

Küreselleşme kavramının dayanakları (uluslararası ticaretin artması, millî sınırların ortadan kalkması, millî devletlerin belirleyiciliğinin ve toplumsal düzenleme imkânlarının yok oluşu, finansman piyasalarının küreselleşmesi, doğrudan yabancı yatırımların artması, ekonominin reel üretimden bağımsız virtüel ekonomi haline gelmesi, bilgiye ulaşma ve bilgiyi yaymada hiçbir engelin kalmaması, bireylerin, malların, sermayenin serbest dolaşımının sorunsuz bir biçimde mümkün olması, tek bir dünya toplumunun ortaya çıkması, gelişmişlik farklarının ortadan kalkıyor olması...) konusunda somut verilere dayanan aleyhte bulgular da bulunmaktadır.

Küreselleşme sürecinde bölgelerin ve mahalli toplulukların öne çıktıkları, söz ve rey sahibi haline geldikleri, küresel aktörler tarafından -millî devlet bir yana bırakılarak- muhatap alındıkları görülmektedir. Bu bakımdan, yaşananın esasında ‘globalizasyon’ (küreselleşme) değil, ‘glokalizasyon’ (küyerelleşme) olduğu söylenmektedir. Ancak birbiri ile çelişir gibi gözükse de bu iki sürecin -küreselleşme ve yerelleşme- birbirini besleyen tek bir projenin unsurları olduğu söylenebilir.

Netice olarak, sosyolojik anlamda küreselleşmenin mahalli kültürlerin ve geleneksel toplumsal bağların çözüldüğü, millî devletlerin belirleyiciliğinin azaldığı, gruplar ve kişiler arasındaki her türlü ilişkinin kolaylaşıp yaygınlaştığı, üretimin ve

bölüşümün yeni bir dönüşüm içine girdiği, gerek toplumlar arasında gerekse aynı toplum içindeki sürtüşmelerin yayılma tehlikesinin her zamankinden daha çok olduğu, sınırların ve geleneksel aktörlerin öneminin azaldığı, farklı bir bireyseliğin geçerli olduğu, geleneksel toplumsal kurumların fonksiyonlarını yitirdikleri, dayanışmanın azaldığı, küresel ekonomik rekabetin belirleyici olduğu, değerler sistemi henüz ortaya konulamamış bir süreç olduğu ifade edilebilir.

Küreselleşme zaman ve mekânın algılanmasındaki değişim şeklinde tarif edildiğinde bir tespittir. Mevcut sunuluş biçimiyle ise hem bir hegemonik güç iddiası, hem mevcut sistemin işleyişinden esas payı alanların değer ve ölçülerini “evrenselleştirmek” anlamında spekülative bir iddia, hem de bir baskı aracıdır (Özel 1995: 32). Uzun vadeli ve tarihi bir süreçtir. 19. yüzyılda Asya’nın, Amerika’nın ve Afrika’nın koloniyalizm ve batılılaştırmaya tabi tutulması bugünkü küreselleşmenin önemli temellerini oluşturur (Rhein 1997: 57). Başka bir ifade ile, küreselleşme - bazılarının iddia ettiği gibi kader olmak şöyle dursun- kendiliğinden işleyen tabii bir süreç bile değil, bilinçli bir projedir.

b) Küreselleşme ve Toplum

Küreselleşmenin, dünyayı global bir köy hâline getirdiği, bu “köy”de tüketim kalıplarını, kurumları, grupları ve fertleri birbirine benzeştirdiği söylenmektedir. Küreselleşme, büyük bir aynılaştırıcı olarak (Dahrendorf 1997) görülmektedir. Bir başka ifadeyle, farklı hayat tarzları zorlaşmakta, yemekten giyime, eğlenceden dinlenmeye kadar birçok alanda “tektipleşme” yaşanmaktadır. “Sürüden ayrılmanın vakti geldi” spotuyla yapılan bir kot reklamı, karikatürize bir şekilde de olsa bu durumu ifade etmektedir.

Küreselleşmeyle birlikte çok kültürlü toplumların ortaya çıktığı, müsamaha ve anlayışın egemen olduğu ileri sürülmekte, etnik ve kültürel çatışmaların ve bununla birlikte şiddetin artmasının, radikalleşen modernliğin toplumu çözülmeye götürmesinin yaşanılan sürecin istisnasını teşkil ettiği, müsebbibinin de başta İslâm olmak üzere fundamentalizm olduğu (Huntington) ifade edilmektedir.

Sosyal birliğin dağılması tehlikesi, küreselleşmenin en ciddi sonuçlarından (Dahrendorf 1997; 2000) biri olarak görülmektedir. Küreselleşme rekabetin büyük, dayanışmanın ise küçük harflerle yazılmasını öngörmektedir. Küreselleşme ile birlikte değerler alanında da önemli dönüşümler yaşanmaktadır. Eskiden önemli bulunmayan bağımsız ve bireysel hareket etme, yeni devrin el üstünde tutulan ve (anlayış bir yana) takdirle karşılanan değerleri hâline gelmiştir. Dayanışma, fakirlere yardım ise ya eski devrin değerleri olarak küçümsenmekte ya da imajın güçlendirilmesi yoluyla kazancın artırılmasına ne kadar katkıda bulunduğu açısından değer-

lendirilmektedir. Sosyal Darvinci seleksiyon (hayatta kalma) mücadelesi, kurumsal gelişmelerle keskinleştirilmektedir.

Mümkün olan bütün formlarıyla yeni bir cemaat yapılanması arayışı (lokalizm-integrizm), yeni bir dindarlık ve fundamentalizm yaşadığımız devrin özellikleri arasındadır. Batıda kurumlara olan itimadın kaybolmasıyla birlikte kiliseden ayrı bir Hristiyanlık (Der Spiegel 1997b), Scientology (Der Spiegel 1997b), Moon gibi “modem” tarikatlar, İslam dünyasında siyasî yanı ağır basan militan bir din anlayışı, mafya vb. örgütlenmelerde cemaat yapısından daha ileride dayanışma, bazı spor kulüpleri, sanatçı vb. çevresinde irrasyonel bağlılıklar, Türkiye’de kendine özgü bir “particilik” ilk akla gelen modern cemaat örnekleridir (Koçdemir 1999b).

Küreselleşme, ferdin ortadan kalktığı bir aşırı ferdiyetçiliği öngörmektedir. Sosyal güvenlik anlayışının ekonomi bakımından yük olarak görülmesi, sosyal güvenlik kurumlarının etkinliklerinin azaltılması, ferdin dayanışma içinde bulunduğu aile, köy, grup gibi kurumların parçalanması, ahlaki referansların geçersiz hâle gelmesiyle fert, ne yükselmesi ve olumlu şeylere ulaşmasında ne de belli risklerin gerçekleşmesi hâlinde hiç kimseden yardım ve dayanışma bekleyemez hâle gelmektedir. Bu ortam içinde sosyalleşme ve kişilik oluşumu gibi süreçler eski mahiyetlerini kaybetmektedir. Modern sosyal hayat, yabancılaşma, güvensizlik, yüz yüze olmayan ilişkiler gibi özellikleriyle mekân ve zaman kombinasyonlarının yeniden düzenlenmesine yol açmaktadır (Richter, D 1997: 185-204). Sosyal ilişkilerin geleneksel çerçevesinden ayrılması, bireysel düzeyde güvensizlik ve korkunun ortaya çıkması bakımından büyük bir tehlike anlamına gelmektedir (Giddens 1991). Modern toplum sunduğu çoğulculuk içinde müşahhas bir kimlik tespitini imkânsız hâle getirmektedir. Günümüz bireyi bizzat tecrübe neticesinde elde etmediği bilgilere göre davranışta bulunmakta ve sosyal münasebetlerin geçerliliği konusundaki eski kabullere katılmamaktadır.

Gelişen ulaşım ve iletişim imkânları ile artan mobilizasyon, fertlerin birbirlerine, aile ve sülâle gibi kan bağlılıklarına, toprağa ve vatana olan bağlılıklarını azaltmaktadır: “Küreselleşme sürecinden en çok istifade etmek isteyenlerin heimatlos/vatansız olması gerekmektedir. Önemli olan evrensel homojen kültürün değerleridir. Millî kültürlerle ilgili saplantılar, tek pazar hâline gelen dünyada anlaşılmayı zorlaştırmakta, rekabet kabiliyetine engel olmaktadır. Artık sosyal sistemlerin sınırları millî devletlerin sınırları ile örtüşmemektedir. Tartışmalı olmakla birlikte, sosyolojik analizlerde toplum denildiğinde bir ülke sınırları içindeki insanların oluşturdukları sosyal yapının kastedilmesi artık mümkün değildir (Luhmann 1993: 571vd.)”.

Küreselleşme, beraberinde getirdiği bireyselleşme ve sosyal normlara bağlı olmama özellikleriyle bireylerin toplumsal kurumlara olan inanç ve bağlılığının kop-

masına yol açmaktadır. Başta kilise ve siyasî partiler olmak üzere hemen bütün toplumsal kurumların ağırlıkları azalmaktadır. Çünkü küreselleşme kumruların yerine atomize bireyleri ikame etmek istemektedir. Gelecek yüzyılda otoriter - totaliter değil- düzenlerin toplumsal birliği koruyup, devam ettirme şanslarının daha fazla olacağı söylenmektedir: Çünkü, ekonomik küreselleşmenin birer nesne değil özne olan insanların tahammül edemeyeceği sonuçları vardır. Saldırgan bölgesellik ve fundementalizmin önlenmesi de ancak otoriter düzenlerle mümkündür. Ayrıca, küreselleşmenin, hukukun ve düzenin korunamaması gibi, normal demokratik usullerle bertaraf edilemeyecek yan etkileri de vardır (Dahrendorf 1997).

Modem toplum aileyi parçalamakta, onun çekirdek olarak bile devamını tehlikeye düşürmektedir. Üretim için gerekli emek miktarının azalmasıyla ortaya çıkan boş zamanlar konusundaki “yeni üretimler” (bilgisayar, eğlence, kozmetik, moda, turizm, tüketim çılgınlığı gibi) nüfus artış oranını olumsuz yönde etkilemektedir. Yaşlı nüfusun oranının artması hastalık, yaşlılık sigortalı gibi alanlardaki harcamaları artırmakta, bu durum aktif nüfusu aşırı bir yük altına sokmaktadır. Bütün bunlar, bu çalışmada belirtilen manasıyla miras aktarımını kesintiye uğratmaktadır.

c) Küreselleşme ve Kültür

Küreselleşmenin, hayat tarzları ve hedeflerde aynılaşma sağlayarak, millî kültürleri aşındırıp yok edeceği, bu kültürlerin “yüksek değerler”i temelinde yeni bir “dünya kültürünün” ortaya çıkacağı ve bu kültürün de dünya barışının garantisi olacağı ileri sürülmektedir. Eldeki bazı veriler de bu iddiayı doğrulayacak biçimde, farklı dünyaların kültürel difüzyon boyutlarını aşan bir benzeşme süreciyle karşı karşıya olduklarına dair ipuçları vermektedir. Kitle haberleşme araçları, turizm, dünya ticaretindeki hareketlilik, kültür taşıyıcılarının sirkülasyonu, batı kültürü temelinde bir evrensel homojen kültür yapısına gidişe işaret etmektedir. Bu süreç içinde batının ürettiği ve genel kabul gören ortak değerler ortaya çıkmıştır (Bostancı 1990: 31-36): İnsaniyetçilik, ırk ayrımına muhalefet, temel hak ve hürriyetler, siyasî katılım, demokrasi gibi...

Diğer yandan kapitalizmin -sermaye birikimi dışında- diğer bir ayırıcı özelliği her şeyin meta haline geldiği bir iktisadî anlam dünyası oluşturmastır. Bu durum hem genel kabul gören evrensel değerler hem de kültür için geçerlidir (Mahçupyan 1997: 17-23). Artık kültürün, sanatın ve bilimin sponsorsuz olarak yaşatılması çok zor hâle gelmiştir. Bu sponsorlar ise genellikle ya uluslararası şirketler ya da bunların veyahut bazı devletlerin finanse ettiği sivil toplum teşkilatları olup, global kültür yönünde baskıda bulunmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının, teknolojinin ve sermayenin imkânlarını yedeğine alarak millî kültürleri yerle bir etme niyetinde olan, üstelik bu niyetinin insanlığın

hayrına olduğunu, insanlığın böyle bir dönüşüme, tektiplileşmeye ve aynışmaya mahkûm olduğunu söyleyen, dayatmacı, değerlerden bağımsız yeni bir kültürün, hatta dinin empoze edilmek istendiğine şahit olunmaktadır. Bu kültür (global mono-kültür), tüketimin artırılması esasına dayanmaktadır. Bu talan karşısında zayıf kültürler hemen teslim olmakta, Türk kültürü gibi tarihi kökleri, derinliği, coğrafi sahası itibariyle kuvvetli kültürler ise, henüz tam bir alternatif olamasalar bile umut sebebi olarak ortada durmaktadırlar. Çünkü, “Kültürde kuvvetli bir mezinin perçinlediği tecanüs belki istenen bazı değişmelerin meydana getirilmesinde güçlükler çıkarır, fakat kültürün istenmeyen değişmelere karşı direnme gücü de aynı tecanüsten gelmektedir” (Güngör 1993: 26).

Ancak küreselleşmenin kültür üzerinde bir homojenizasyon yerine, özellikle CD, kaset, radyo-televizyon, medya yoluyla tam aksi yönde etkiye bulunduğu da ileri sürülebilir (Richter 1997: 196-197). Hatta empirik araştırmalar da bu görüşü desteklemektedir. Robertson’a göre, içinde bulunduğumuz süreçte hem münferit olanın evrenselleştirilmesi hem de evrensel olanın içselleştirilmesi aynı anda yaşanmaktadır (Robertson 1992: 100). Burada mesele, tekrar globalizasyon konusuna gelmektedir. Mahalli kültürlerin kendilerini ifade imkânı bulması ve gelişmesi, millî kültürleri zayıflatıkları ölçüde küresel mono kültürün lehine olmaktadır. İşte bu noktada, küreselcilik bazen hedeflerine varmak için anti-küreselcileri kullanmaktadır. Anti-küreselciler uluslararası küresel aktörlere (Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü vb.) karşı mücadele ederken, “yerel diller”, “yerel kültürler”, “çok kültürlü toplum”, “azınlık hakları” gibi kavramlar adına millî devletin alttan yıpratılmasına hizmet etmektedirler.

İnsanlık bugün geldiği noktada, başta çevre, gen teknolojisi, sosyal çözülme olmak üzere maruz kaldığı meselelerin bilimselcilikle, teknoloji ile, rasyonellikle çözülemeyeceğini fark etmiştir. Büyüden arındırmanın, dünyanın anlamdan arındırılması sonucunu doğurduğu, hayatın boşluk kabul etmemesi sebebiyle tahrip edilen, değersiz hâle getirilen değer ve inançların yerine yenilerinin (bilim, metafizik, sanallık, çevre gibi) oluşturulduğu görülmüştür: Sanal bebeklere cenaze merasimi ve mezar yaptırılmaktadır. Liderlerin karizmasından, peygamberlerin otoritesinden kurtulan insanlar pop şarkıcılarının konserlerinde kendilerini jiletlemekte, İngiltere’nin eski kraliçesinin ölümü bütün dünyayı yasa boğmaktadır. Gençlik, esrar ve uyuşturucu ile girdiği apayrı bir dünyaya kaçıp durmaktadır. Bütün bunlarda açıklayıcı anahtar kavram iletişim olarak görülmektedir (Richter 1997: 201; Koçdemir 1999a).

Özetle küreselleşme, bağımsız bir kültür politikası yürütülmesini imkânsız hale getirmese de zorlaştırmaktadır. Nesiller arasında kültür aktarımını kesintiye uğratmaktadır. Millî kültürün sosyal tatmin, anlamlandırma, dayanışma, entegrasyon,

meşruiyet ve motivasyon gibi fonksiyonlarını ifa etmesini engellemekte, tüketim ve hazcılık temelinde yapay ve metalaşmış bir “kültürü !” dayatmak istemektedir. Güçlü millî kültürleri zayıflatmak için, mahallî ve marjinal kültürleri ön plana çıkartmaktadır.

d) Küreselleşme ve Türk Kültürü

Küreselleşme ve Türk kültürü arasındaki ilişkiler ve bunların muhtemel seyrini yukarıda belirtilen aynı süreç içinde yaşanan iki olgu (evrensel olanın içselleştirilmesi ve münferit olanın evrenselleştirilmesi) belirleyecektir. Bu sürecin belirleyici unsurları, Türk kültürünün özellikleri ile yeni sürecin motor gücü iletişim olacaktır.

Erol Güngör’e göre, Türk kültürünün üç ana kaynağı vardır: ilki “Türklerin müşterek tarih ve dil sahibi bir kavim olarak çok eskiden beri edindikleri ve geliştirdikleri vasıflar, yani Anadolu’ya yerleşen Türklerin kavmi hususiyetleri; İkincisi İslâm medeniyeti; üçüncüsü de Anadolu’da ve Rumeli’de geçen uzun bir tarih boyunca edindikleri bilgi ve tecrübe.” (Güngör 1980: 106)

Türk milletinin millî karakteri ve refleksleri hariçten gelen ve devlet-i ebed müddet anlayışını tahribe yönelik müdahalelere karşı her zaman bir savunma mekanizması bulmuştur: Türk kültürü tarih boyunca daima sağlam bir siyasî organizasyonla birlikte var olmuştur (Güngör 1996: 96). Türk’ün “devlete bir can borcu” vardır. Bunun içindir ki, Türk kendisine empoze edilmek istenen şeyin, devleti tahrip edeceğini anladığı anda, buna karşı bir korunma mekanizmasını refleks olarak yaratabilmektedir.

Dünya ülkelerinin küreselleşme sürecinden nasıl etkilendiklerine baktığımızda, Amerika, İngiltere, Hollanda (hatta Çin) gibi geçmişte “dünya imparatorluğu” tecrübesine sahip olanların kazançlı çıktığını, Almanya, Balkan devletleri gibi sadece ulus devlet olarak var olmuş, ya da yakın geçmişte dünya sahnesine çıkan devletlerin ise yeni sürece intibak edemediklerini görmekteyiz. Türk toplumu “imparatorluk” değil “dünya devleti” tecrübesiyle bu sayılanlardan daha avantajlıdır. Gerçekten, Anadolu’nun küçük bir kasabasındaki fırıncının Türk Cumhuriyetlerine ya da dünyanın başka bir köşesine gidip orada iş kurmasına benzer bir tavrı, Avrupa’da ancak büyük holdinglerden bekleyebiliriz.

Yeni dönemin en önemli özelliklerinden birisi de dünyanın ekolojik tahribat sebebiyle intihar noktasına yaklaşması ve bu konudaki tehdit ve tehlikelerin global bir mahiyet kazanmasıdır. Bu tehlikenin azaltılması için yeni değerler oluşturulmaya çalışılmaktadır. Ancak, zorlama ve suni programlar başarıya ulaşmamaktadır. Türk kültürü göçebe-çadır yaşantısı, dünya görüşü gibi kaynaklardan ve bizzat kendisinde mevcut (tasarruf, sadelik, az tüketim, kalıcı olmayan mimari, tabiatla iç

içelik, dünya telâkkisi gibi....) özellikleriyle ekolojik tehdit karşısında en güzel cevaplara sahip bir kültürdür.

Aydınlarla halk arasındaki kopukluk Türk kültürünün küreselleşme bakımından üzerinde durulması gerekli en hayati meselelerinden birisidir. Kılık kıyafet, sanat, gıda, yemek gibi hususlarda yabancı kültür unsurlarının Türk kültürü içine girme hızı ve miktarı fazla olsa da, halkın temsil ettiği yerli kültür büyük ölçüde ayakta durmaktadır. Türk insanı kültürünü koruma ve devam ettirme konusunda şaşırtıcı reflekslere sahiptir. Bilmese bile sezerek birçok tahribata müsaade etmemektedir. Dışarıya giden işçide bile yabancıya karşı bir üstünlük duygusu vardır. Buna mukabil aydınlar tıpkı A'raf sakinleri gibi yerli kültür ile batılı kültür arasında marjinal bir varlık durumundadırlar (Güngör 1995: 149). Hem Türk kültürünün evrenselleştirilmesi, hem de evrensel değerlerin içselleştirilmesi konusunda aydınlarımız sade insanlarımızın gerisinde kalmıştır. Adalet, insan hakları, eşitlik gibi kavramlar aydınların kendi pozisyonlarına hizmet ettiği müddetle ve ölçüde benimsedikleri değerlerdir.

Evrensel değerler ve kültür unsurlarının neler olduğunun iyi tespit edilmesi gereklidir. Unutulmamalıdır ki, kültür ve medeniyet birbirinden ayrı hadiseler değildir. Millî kültürler bir medeniyetin çeşitli manzaralarından ibarettir (Güngör 1996: 101). Kültür konusunda şekilde kalan, Türk insanının kabul ve takdirine mazhar olmayan uygulamalar neticesiz kalmaya mahkumdur. Erol Güngör bu durumu şöyle izah etmektedir (Güngör 1996: 104): “Bir odanın sıcaklığı artınca termometrenin ibresi yükselir, fakat termometreyi ısıtarak ibreyi yükselttiğimiz takdirde odanın harareti hiç değişmez.” Günümüzde moda olan yabancı dille eğitim, bilgisayar seferberlikleri, “çağdaşlık” adına getirilen düzenlemeleri vs. bu açıdan değerlendirmekte fayda vardır. Diğer taraftan bu evrensel kültür unsurlarının layıkıyla içselleştirilmesi için Türk kültürünün canlı ve diri bir biçimde mevcudiyetini devam ettiriyor olması şarttır. Bu bakımdan kültürün “geliştirilip zenginleştirilen bir miras” olma özelliğinin muhafaza edilmesi büyük önem taşımaktadır.

e) Türk Kültürünün Bugünkü Durumu

Türk kültürü, sağlam ve uzun geçmişe sahip olması sebebiyle küreselleşme karşısında eriyip yok olmadan ayakta kalma imkan ve gücüne sahip bir kültürdür. Ülkenin küresel aktörlerle eklemlenmesi sadece belli bölgeler ve gruplarla sınırlı kaldığı için, kültürün büyük bir kısmı tektipleştirme sürecinin dışında kalmıştır. Ancak İktisadî gelişmişlik farkları ve geri kalmışlık, Atatürk dönemi sonrası uygulanan bazı yanlış politikaların da etkisiyle, Türk kültürünün homojen ve dengeli biçimde gelişmesini engellemiştir. İşin şekil tarafına ağırlık verilmesi, kültürün tabii gelişimini aksatmıştır. Yeni politikaların ulaşamadığı, ancak eski geleneği sürdürme imkânını da kaybeden kültür unsurları önce geri çekilmiş, daha sonra da revanışist

bir tarzda ve rast gele ortaya çıkmaya başlamıştır (Ayvazoğlu 1995: 831). Eğitimin yaygınlaşması ile kültür, sanat, bilim ve düşünce dünyasına dahil olan yeni unsurlar, kalkınma ve büyümeden başka bir amaç tanınamışlar ve kültür karşısında kayıtsız, hatta çoğu zaman tahripkâr bir tutum içinde olmuşlardır.

Türk kültürü, köyden kente yoğun ve kontrolsüz göç, hızlı nüfus artışı, İktisadi politikaların ve sosyal devlet uygulamalarının başarısızlığı, sözlü kültürün değersizleştirilmesi, anonimliğin artması, batılılaşmanın batı özentiliğine dönmesi.... gibi sebeplerle kararsız bir devreye girmiştir. Bu kararsızlık içinde kültürel bakımdan bir kutuplaşmanın işaretleri görülmeye başlamıştır. Bilhassa büyük şehirlerde olmak üzere, birbirinden kopuk, birbirinden habersiz kültürel hayatlar kendilerine ait gettolarda varlıklarını sürdürür hale gelmiştir.

Son zamanlara kadar yabancı dil ve yurtdışı tecrübesinden sadece küçük bir kesimin yararlanmasına bağlı olarak, filtre edilerek getirilen dünya kültür ve düşünce ürünleri daha kolay girmeye başlamıştır. Alternatif bir tercüme faaliyeti alıp başını gitmektedir. Bu faaliyetin en önemli sonuçlarından biri post-modernizmin keşfi ve buna bağlı olarak modernizme saldırılmasıdır (Ayvazoğlu 1995: 834). Buradan hareketle bir geriye dönüş hareketi tespit edilebilir. Batı medeniyeti temelinden hesaba çekilmekte, ancak geri dönenlerde gerekli teçhizat bulunmadığı için, oryantalizme düşülmektedir.

Ödüllendirme ve cezalandırma mekanizmalarının inandırıcılığını ve meşruiyetini kaybettiği toplumda, hazcılık, pragmatizm, tüketim ve kitle kültürünün egemenliği söz konusudur (Oktay 1995: 822). Kültür görselleşmiş ve eğlence sanayiine eklemlenmiştir. Kitle iletişim araçları ve bilhassa televizyon insanların beklenti ufkunu genişletmekte, hoşnutsuzluğu ve tatminsizliği artırmaktadır. Keza üretim sürecinde sıkıntılar kesintiler söz konusudur. İngilizce'nin Türk dilini istilasından rahatsızlık duymak bir yana, bu husus teşvik edilmektedir (Güvenç 1985: 139).

Özetle, millî kültür değerlerinin değersizleştirildiği bir süreç yaşanmaktadır. Milletleşme süreci sıkıntılarla karşı karşıyadır. Kurumlar kurum bağlamıştır. Pek azı dışında güvenilirliklerini yitirmişlerdir. Öyle ki, bazı konularda devletler arası ya da devletler üstü organizasyonlara daha çok güvenilmektedir. Bir yanda küresel kültür unsurlarının benimsenmesi, diğer yanda ise mahallî ve marjinal kültür özelliklerinin ön plana çıkarılması süreçleri işlemektedir. İç göç ve geçim derdi ile dağılan geniş ailenin yerine getirdiği kültürel fonksiyon kitle iletişim araçları ve eğlence sanayi tarafından doldurulmaktadır. Böyle bir ortamda, kültürel mirasın muhafazası ve aktarımında başarısız kalınmaktadır. Toplum içinde, bu toprakların aşına olmadığı sosyal patolojiler yaygınlık kazanmaktadır. Ferdîyetçilik, ilkesizlik kabul görmekte, tesañüt, entegrasyon ve motivasyon kaybolmaya yüz tutmaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Değerlendirmede bulunmak için zaruri olduğuna inanılan bazı tespitlerin yapılması gerekmektedir:

- Bilim adamları aksini iddia etmekten büyük bir zevk alsalar da, hayat her zaman teorilerin birkaç adım önünde yürür.⁴ Tarihi gelişim, sadece önceden öngörülme bakımından değil, kendini kontrol ettirme bakımından da bütün fikir ve teşebbüslere üstün gelmiştir. Diğer taraftan tarih, akşamdan sabaha ani kırılmalara şahit olmamıştır. Tarihteki her dönüşümde, önce insanların zihniyet yapılarında, oradan tarihin rahminde, çok çeşitli etkenlerin belirlediği çok uzun bir oluşum yatmaktadır. Bugün karşı karşıya kaldığımız değişimler de yüzyıllar önce başlamıştır (Beck 1997a: 3-15).
- Dünyanın 1914 öncesine geri dönüp dönmediği önemli bir tartışma konusudur (Koçdemir 2000). İçinde bulunduğumuz dönem, bütün iddia ve spekülasyonlar bir yana geçen yüzyılın başı ile ciddi benzerlikler göstermektedir. Türkiye için bu husus bilhassa geçerlidir: Balkanlar ve Kafkaslarda etnik çatışmalar, topraklarından geçen büyük projeler, grup hakları adı altındaki dış baskılar, ekonomiye müdahaleler, dış mihraklarla eklemlaşmeler, ittifaklara bağlanan umutlar, ülke insanları üzerindeki kışkırtma ve provokasyonlar... bakımından şaşırtıcı benzerlikler tespit etmek mümkündür.
- Dünya ikinci sanayi devrimini yaşamaktadır. Adale gücünün yerine makineyi ikame eden birinci sanayi devrimi ilk aşamasında kendisine ayak uyduramayan Osmanlı, Çin ve Hindistan'ı fakir bırakırken, İngiltere'yi dünyanın efendisi yapmıştı. 1880'lerden itibaren, elektronik, kimya, otomobil ve petrol endüstrilerinin ortaya çıkması ile ikinci aşamasına giren birinci sanayi devriminin lideri artık İngiltere değil, Almanya ve Amerika olmuştu. Daha sonra, bu ikisine Japonya dahil olacaktır. Dünya, 1980'lerden itibaren ikinci sanayi devrimini yaşamaya başlamıştır. Enformasyon, yeni maddeler, enerji sistemleri, uzay, çevre ve biyoloji endüstri ve teknolojilerinde muazzam değişimlerin yaşandığı bu devrin temel özelliği, araştırma ve ü-

4 Gerçekten de tarih optimist ya da pesimist gelecek tahminleriyle doludur. Genellikle tarih, bu falcıları her defasında yanıltmıştır. Meselâ, Hegel, Prusya Devletinde dünya tininin (Weltgeist) zaferini, tarihi idrakin son hakikati olarak görüyordu. Marks, proletaryanın ihtiyaçların belirlediği alandan özgürlük alanına yükselmesini aynı anlamda ele alıyordu. Bugün ne Prusya devleti ve devlet fikri var, ne de proleter devrim tarihi noktaladı. 60'lı yıllarda Amerika, 70'li ve 80'li yıllarda Japonya için yapılan tahminler de tutmadı. Japonya 80'li yılların sonlarından itibaren kriz içinde, Amerika aynı şekilde büyük kriz yaşıyor; ancak şimdilerde istatistik olarak bunu atlattığı görünüyor. Model olarak gösterilen Asya Kaplanları küçük bir borsa dalgalanmasının ardından çözülme süreci içine girdiler. Tecrübeler bize tarihte son durağın değil ara durakların var olduğunu göstermektedir (Sommer 1998).

retimde insanın entelektüel/zihni kabiliyetlerini bilgisayar ve otomasyonla tamamlaması ve rutin işlerde ikame etmesidir. Artık ekonomik büyüme fosil enerji kaynakları ile diğer tabii kaynaklar tüketimine bağlı olmaktan çıkmaktadır. Bunun istihdam, gelir dağılımı, tabii kaynaklar, üretim ve tüketim üzerinde çok ciddi etkileri olacaktır.

Teknolojideki gelişmeler sayesinde kültür yeni vasıtalar kazanmakta; bu vasıtalar bir taraftan kültürün ifade gücünü artırırken bir taraftan da kültürün daha geniş kitlelere yayılmasını sağlamaktadır. Teknolojinin artırdığı Liretim gücü sayesinde insan daha çok zaman ve emeğini kültür işlerine ayırabilecek duruma gelmektedir. Ancak modern cemiyetin kültürü E. Sapir'in "sahte kültür" kavramına daha uygun düşmektedir. Gayelerin yerine vasıtalar geçmekte, hatta gerçek kültürde gaye olan birçok şey vasıtaların vasıtası hâline dönüşmektedir (Güngör 1980: 23). Modem birey, bilgiyi bizzat kendi tecrübelerinden ve iç serüveninden değil aktarma yoluyla elde etmektedir. Bu aktarım işi, kitle iletişim araçlarının şekillendirmesiyle gerçekleşmektedir. Kitle iletişim araçları haberdar etmekten ziyade haberdar etmeme prensibiyle çalışabilmektedir.

Yeni dönemin özelliklerinden birisi de bilimin ve kültürün sponsorlar eliyle yayılmasıdır. Sponsorluk gücünü elinde tutan uluslararası sermaye, genellikle tüketimin artırılmasına ve Batı kültürünün yayılmasına yönelik faaliyetleri desteklemektedir. Bilim ve kültür alanında iştigal edenler bu şirketlerin proje, program, yayın, ödül, teşvik vb. isimler altında aktardıkları kaynaklara bağımlı hâle gelmektedir. Bu duruma gönüllü intibak edenlerle, bu durumdan istifade etmek isteyenler bir müddet sonra birbirlerinden farksız hâle gelmektedir. Cazip ve baştan çıkarıcı sermaye desteğinden esas maksatları için istifade ettiklerini ve oyunun kurallarına uyduklarını söyleyenler, bir müddet sonra oyunun içinde oyuncak olmaktadır.

Küreselleşmenin ne anlama geldiği ve gerçekte hangi sahaları kapsadığı ülkeden ülkeye farklılık arz etmekte ve buna göre somut analizleri gerektirmektedir. Bir genelleme yaparak ve basitleştirerek söylersek; eğer 19. yüzyılın sonlarına doğru gerçekleşen modernleşme hareketi *gemeinschaft*'tan *gesellschaft*'a doğru bir değişim ve dönüşüm ise -ki müteakiben üçüncü dünyada da millî devletler kurulmuştu- 20. yüzyılın sonunu tam aksi istikamette bir süreç olarak görmek mümkündür: Millî devlet küreselleşen ekonomi içinde biçimlendirme kudretini yitirmekte, eş zamanlı olarak bölgesel hareketler ve cemaat oluşumunun diğer biçimleri anlam kazanmaktadır. Küreselleşme kültürel bakımdan bir tektipleşme süreci değildir. Aksine, dünya üstüne yayılan medya ve bilgi sistemlerine rağmen öz kültür ve

yakın kültürel çevre anlamını ve önemini korumakta hatta artırmaktadır. Küreselleşme öz kültürel yorumun sonu değil, kutuplaşma ve kültürel anlamlandırma kalıpları çerçevesinde bölgeselleşme yolunda bir süreçtir. Çünkü, piyasanın anonim güçleri yeni kültürel bağlar kurma konusunda kabiliyetsizdir. Jean Marie Guehenno'nun tabiri ile "millî devletin kudretsizleştirilmesi ve kurumlar çağının sona ermesi aynı zamanda demokrasinin de sonudur" (Werz 1998: 33). Uluslararası organizasyonların yönetici personeli Davos-Kültürü denen bir kültüre sahiptir. Kendi aralarında, kendi toplumlarının davranış kalıpları ve sosyal durumları ile hiç ilgisi olmayan bir uluslararası koddaki konuşmakta ve iletişim kurmaktadır. Bunların siyasî temsil durumları tartışmalıdır. Yeni dönem daha fazla ve daha yoğun kültür politikasını -hem içeriye hem de dışarıya karşı- zaruri kılmaktadır (Werz 1998: 36).

- Gelen, bizim "sadece kaydımızı yaptırmak zorunda olduğumuz" bir altın çağ değildir. Bilgi devriminin yan etkileri dikkate alınmadığında insanlığın bu zamana kadarki serüveni içinde elde ettiği değerler, kurumlar ve savunma mekanizmaları alt-üst olabilecektir (Noack 1996). Nitekim ilk programlı bilgisayarın mucidi olan Alman Konrad Zuse bile bilgi teknolojisinin Laisssez-faire bırakılmasının sakıncaları konusunda ikazlarda bulunmaktadır (German 1996: 16). Sistemler kendilerini en güçlü hissettikleri denge durumunda kendini üretmez ve yenileyemez hâle gelmekte ve işte tam bu anda sistemi tali unsurlardaki değişiklikler, esas unsurlardan çok daha fazla etkileyebilmektedir. Tarih bunun sayısız örnekleri ile doludur.
- Diğer batılı toplumların yaşadıkları bazı süreçleri hiç, bazı süreçleri ise aynı uzunluk ve yoğunlukta yaşamayan ülkemizin, küreselleşmeden nasıl etkileneceği alınacak tedbirlere bağlı olacaktır. Küreselleşme geri döndürülmesi, etkileneceği mümkün olmayan bir kader değil, bilinçli biçimde ortaya konan ve devletler arası anlaşmalarla biçimlendirilen bir süreçtir. Diğer sosyal süreçler gibi küreselleşmenin de önemsiz görülen unsurlar tarafından etkilenmesi hatta istikametinin ve mahiyetinin değiştirilmesi mümkün ve muhtemeldir. İşin başı bu yönde bir hedefe, bir iddiaya sahip olabilmektedir. Zaten küreselleşme projesinin hedefi de böyle bir iddianın anlamsız ve imkânsız hale getirilmesidir. Oysa Türk toplumunun tarihi dikkate alındığında böyle bir iddianın haklı ve zaruri olduğu görülür.

Atatürk dönemi kültür politikasına hakim olan ilkelere günümüz açısından bakarsak, kültür bakımından hedefin küreselleşme sürecinde pasif bir rol oynayarak ülkeyi ucuz işgücü ya da hammaddeler sebebiyle yabancı uluslararası "kırkayaklar"

için ideal bir pazar hale getirmek değil, bu süreci aktif biçimde etkilemek olduğu söylenebilir.

Çaresizlik ve can sıkıntısının sebebi, tartışmada soruları belirleyenlerin kavramlarıyla düşünmekten kurtulamamaktır. Acze yol açan bu faktörlerin başında, tarih şuuru yoksunluğu gelir. Kültür politikasında tarih görüşü tesisinin önemi büyüktür (Chomsky 1993: 196-199). Tarih şuuru tarihin akışı hakkında belli bir görüş sahibi olmak demektir. Millî tarih şuuru ise, tarihin basit vakalar yığımindan ibaret değil de, bugünkü kaderi çizen manalı bir zincirin halkaları halinde anlaşılması demektir (Güngör 1980: 59). Geçmiş, hiç olmazsa bir sosyal hafıza olarak bugünkü hayatımızda bulunmalıdır (Güngör 1980: 63-64). Çünkü nasıl ki lisanı olmayan birinin düşünmesi, hafızası olmayan birinin tahayyülünün olması mümkün değilse, tarih şuurundan mahrum olanların da gelecekle ilgili bir planlarının olması mümkün değildir. Oysa günümüz gençliği, tarihi kendisinden, en fazla da ana ve babasından başlatmaktadır. Gençlere incelemeye değer bir tarihleri olmadığını, sadece fethetmeleri beklenen bir geleceklerinin olduğunun öğretilmesi yanlıştır (Wallerstein 1993: 222). Günümüzde Batı kültürünün evrenselliği iddiası ya da tüm dünya medeniyetleri içinde sadece batı medeniyetinin modernlik öncesinden modernliğe geçme yeteneğine sahip olduğu iddiaları ideolojiktir (Wallerstein 1993: 230). Yugoslavyalı bir tarihçiye “Öyle görünüyor ki Türklerden en son kurtulan siz oldunuz” (Güngör 1996: 50) dedirten bir tarih anlayışından ve kendi kendine düşmanlıktan, kendini aşağı görme kompleksinden (Güngör 1996: 75) vazgeçilmelidir.

Dünyanın yarın nasıl bir hâl alacağını kimse bilmiyor. Bilinen bir şey varsa, beşerî sermayenin ve dolayısıyla eğitimin ve kültürün gelecekle ilgili esas faktörler olacaktır. Eğitim sosyal eşitliğin, istihdamın, demokrasinin, gittikçe artan bir baskı altına giren kültürün belirleyici unsurudur. Eğer bu noktada dişe dokunur bir gelişme olmazsa tarihin sonu gelecek (!) ve evrensel homojen devlet yapısı her tarafta egemen olacaktır. Dünya üzerindeki insanların farklılıkları, kişilikleri, millî kültürleri, gelenekleri silinip süpürülerek, daha çok tüketim ve daha çok üretim temelinde aynileşmeleri, tektiplileşmeleri sağlanacaktır. Bu, insanı ve onun uzun tarihi serüvenini yok saymak demektir. Diğer yandan, küreselleşmenin dayattığı bu kültür, insanlığın maddî ve manevî ihtiyaçlarının karşılanmasında devraldıkları mirası hiçe sayan, insanları sadece birer üretim ve tüketim unsuru olarak gören, kendi topraklarında (Batıda) bile benimsemeyen bir kültürdür.

Yukarıda belirtilen sebeplerle, bugünkü batı medeniyeti eski niteliğini ve konumunu kaybetmiştir. Kendi insanlarını bile tatmin etmemektedir. Bir arayış içindedir. Bu arayış sadece batı için değil, dünyanın tamamı için bir gereklilik haline gelmiştir. Aranılan şeylerin bir kısmının, köklü bir maziye sahip Türk kültüründe bulunması kuvvetle muhtemeldir.

Bunun için, öncelikle bir kültür politikasının gerekliliği kabul edilmelidir. Kültür politikasının ilk hedefi, Atatürk dönemi kültür politikasına hakim olan millî hâkimiyet, bağımsızlık ve öz güven ilkelerini tekrar hayata geçirmek olmalıdır. Atatürk dönemi kültür politikasında olduğu gibi, uygulamaların algılanma biçimi ve zaman içinde şartlarda meydana gelen değişiklikler dikkate alınarak gerekli değişiklikler yapılmalı, yani realist bir kültür politikası takip edilmelidir. Kültür mirasının yeni nesillere aktarımı konusunda aile içi yapılanmadan başlayarak okul ve boş zaman değerlendirilmesi alanlarıyla ilgili programlar geliştirilmelidir. İşin kolaycılığına kaçarak, ya süreye katılma ya da tecrit olma politikalarından birine mahkumiyet söz konusu olmamalıdır. Türk kültür mirası, geçmişte yapılan “ya/ya da” uygulamalarından darbe almış, tabii gelişimini sağlıklı biçimde sürdürememiştir. Bunun yerine hem evrensel hem de millî kültür unsurlarının bir arada geliştirilmesi esas alınmalıdır. Bu bakımdan, genellikle yanlış aktarılan Japon örneği daha yakından incelemeye tabi tutulmalıdır. Japon örneğinin farkı, hem geleneksel kültür unsurlarını hem de çağdaş (batılı) kültür unsurlarını birlikte benimseyip geliştirmeyi esas almasıdır.

KAYNAKÇA

- AFHELDT, Horst (1998) Ausstieg aus dem Sozialstaat?, in: Aus Politik und Zeitgeschichte, B 25-26/98: 3-12.
- ALTVATER, Elmar/Birgit Mahnkopf (1996) Grenzen der Globalisierung, Münster.
- ASSHEUER, Thomas(1997) Die ‘zweite Moderne’: Wie Soziologen alte Fragen neu drapieren, in: Die Zeit, 18.7.1997.
- AUSTEN, Steve (1998) Gefährdetes Monopol, in: Zeitschrift für Kulturaustausch, 48. Jahrgang 1/98, s. 46-47.
- AYVAZOGLU, Beşir (1995) 1980 Sonrasında Kültüre Farklı Bir Bakış, in: Yüzyıl Biterken Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 13, s. 831-837.
- BÂCKER, Gerhard (1998) Sind die Grenzen des Sozialstaates liberschritten?, in: Aus Politik und Zeitgeschichte, B 25-26/98: 13-25.
- BADE, Klaus J. (Ed.) (1996) Die multikulturelle Herausforderung- Menschen über Grenzen- Grenzen über Menschen, München.
- BECK, Ulrich (1991) Politik in der Risikogesellschaft, Suhrkamp, Frankfurt/Main.
- BECK, Ulrich (1996a) Kapitalismus ohne Arbeit, in: Der Spiegel, 20: 140-146(13.5.1996).
- BECK, Ulrich (1996b) Reflexive Modernisierung, Suhrkamp. Baden-Baden.
- BECK, Ulrich (1997a) Die Eröffnung des Welthorizontes: Zur Soziologie der Globalisierung, in: SozialeWelt, 4:3-16.
- BECK, Ulrich (1997b) Kinder der Freiheit, Frankfurt/Main.
- BECK, Ulrich (1997c) Was ist Globalisierung?, Nördlingen.
- BECK, Ulrich (1998) Politik der Globalisierung, Nördlingen.

- BİNYAZAR, Adnan (1999) Atatürk'ün Yaratmak İsteddiği Bilgi Toplumu, in: Uluslararası Konferans Atatürkçülük ve Modern Türkiye, AÜSBF Yay., Ankara, s. 787-795.
- BOSTANCI, M. Naci (1990) Kültür ve Değişme, İstanbul.
- BRZEZINSKI, Zbigniew (1996) Kontrolden Çıkmış Dünya: Yirmibirinci Yüzyılın Arifesinde Dünya Çapında Karmaşa, 2. Baskı, İstanbul.
- CAMPBELL, Duncan (1994) Regional Integration and Globalisation: Implication for Human Resources, Paris, (Paper on the OECD-Conference, Vienna 24./25th January 1994.)
- CHOMSKY, Galbraith/A. Münif, Fukuyama vd., (1993) Yeni Dünya Düzeni, (Çev.: Kadir Çağlayan), İstanbul.
- ÇUBUKÇU, Aydın (1995) 12 Eylül'ün Kültür Politikası ve Sonuçları, in: Yüzyıl Biterken Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 13, s. 838-840.
- DAHRENDORF, Ralf (1997) Die Globalisierung und ihre sozialen Folgen werden zur nächsten Herausforderung einer Politik der Freiheit, in: Die Zeit, 14.11.1997.
- DAHRENDORF, Ralf (2000) İmkânsız Vazife: Hürriyet, Tesevüt ve Refah (Çev. Kadir Koçdemir), Liberal Düşünce, Bahar 2000, s. 60-78
- DANILOV, Vladimir I. (1999) Atatürk ve Türkiye'nin Siyasal Modernleşmesi, in: Uluslararası Konferans Atatürkçülük ve Modern Türkiye, AÜSBF Yay., Ankara, s. 1-5.
- DAS PARLAMENT (1997) "Keiner weis, wie die Welt von Morgen aussehen wird" 47: 13-14 (14November 1997)
- DER SPIEGEL (1997a) Scientology. 45 (3.11.1997): 65-67.
- DER SPIEGEL (1997b) Jesus, allein zu Haus, Glauben ohne Kirche, 52: 58-73.
- DIE GRUPPE VON LISSABON (1997) Grenzen der Wettbewerbs, Die Globalisierung der Wirtschaft und die Zukunft der Menschheit. Bonn.
- EYUBOĞLU, İsmet Zeki (1981) Atatürk'ten Özdeyişler, İstanbul.
- FRIEDRICHS, Jürgen (1997) Globalisierung-Begriff und grundlegende Annahmen, in: Aus Politik und Zeitgeschichte, 33-34/97: 3-16.
- GERMAN, Christiano (1996) Politische (Irr-)wege in die globale Informationsgesellschaft, in: Aus Politik und Zeitgeschichte, 32/1996, s. 16-17.
- GIDDENS, Antony (1991) Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age, Cambridge.
- GKB (1997) Atatürkçülük (Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri) Birinci Kitap, Genel Kurmay Başkanlığı İstanbul.
- GÖKALP, Ziya (1977) Türkçülüğün Esasları, İstanbul.
- GUTTMANN, Robert (1996) Die Transformation des Finanzkapitals, in: Zeitschrift für kritische Sozialwissenschaft, 2: 183.
- GÜNGÖR, Erol (1980) Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik, Ankara.
- GÜNGÖR, Erol (1993) Sosyal Meseleler ve Aydınlar, İstanbul.
- GÜNGÖR, Erol (1995) Düinden Bugünden, Tarih-Kültür-Milliyetçilik, İstanbul.
- GÜNGÖR, Erol (1996) Türk Kültürü ve Milliyetçilik, İstanbul.
- GÜVENÇ, Bozkurt (1985) Kültür Konusu ve Sorunlarımız, İstanbul.

- GÜVENÇ, Bozkurt (1997) Kültürün abc'si, İstanbul.
- HÂRTEL, Hans-Hagen /R. Jungnickel (1996) Grenzüberschreitende Produktion und Strukturwandel. Globalisierung der deutschen Wirtschaft, Baden-Baden.
- IŞIKLI, Alpaslan (1999) Küreselleşme ve Kemalizm, in: Uluslararası Konferans Atatürkçülük ve Modern Türkiye, AÜSBF Yay., Ankara, s. 257-274.
- KAUFMANN, Franz-Xaver (1998) Globalisierung und Gesellschaft, in: Aus Politik und Zeitgeschichte, B 18/98: 3-10.
- KHONDER, Habibul Haque (1997) Globalleşme Teorisi: Eleştirel Bir Değerlendirme (Çeviren: Betül Duman), in: Türkiye Günlüğü, 44: 65-78.
- KNEER, Georg (Ed.) (1997) Soziologische Gesellschaftsbegriffe, München.
- KOÇDEMİR, Kadir (1995) Farzet ki Ağacız !, in: Cemre, 2-3/1995: 14-17.
- KOÇDEMİR, Kadir (1999a) Münevverânı Bî-İdrâk: Küresel Aydınlar, in: Türk Yurdu, Temmuz 1999, Cilt 19, Sayı 143, s. 28-31
- KOÇDEMİR, Kadir (1999b) Aydınlanma Aklının Çocukları Karanlıkta, in: Türk Yurdu, Kasım 1999, Cilt 19, Sayı 147, s. 10-17
- KOÇDEMİR, Kadir (2000) Millî Devlete (ve Siyasete) Veda Mı?, in: Türkiye Günlüğü, Sayı 59, Ocak-Şubat 2000, s. 44-52.
- LEWIS, Paul / G. McGrew vd. (1992) Globalisation and the Nation States, Cambridge.
- LUHMANN, Niklas (1993) Soziale Systeme. Grundriß einer allgemeinen Theorie, Frankfurt/Main
- MAHÇUPYAN, Etyen (1997) Kapitalizm, Liberalizm ve Devlet, in: Doğu-batı, T. 17-23.
- MAHNKOPF, Birgit (1996) Grenzen der Globalisierung, Münster.
- MARTIN, Hans-Peter /H. Schumann (1997) Die Globalisierungsfalle-Der Angriff auf Demokratie und Wohlstand, 13. Aufl., Hamburg.
- MERİÇ, Cemil (1979) Ümrandan Uygarlığa, İstanbul.
- MERİÇ, Cemil (1997) Sosyoloji Notları ve Konferanslar, İstanbul.
- MESSNER, Dirk /F. Nuscheler (1997) Globale Trends 1998, Frankfurt/Main.
- MOHAMMADİ, Ali (1991) Kültür Emperyalizmi ve Kimlik Sorunu, in: Yusuf Kaplan, Enformasyon Devrimi Efsanesi, Kayseri.
- NOACK, Paul (1996) Medien und Gesellschaft-Folgen der Kommunikationsrevolution, in: Internationale Politik, 11/1996, s. 11-17.
- OKTAY, Ahmet (1995) 80'lerde Türkiye'de Kültürel Değişim, in: Yüzyıl Biterken Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 13, s. 822-825.
- OPITZ, Peter J. (1997) Der Globale Marsch, München.
- ÖZEL, Mustafa (1995) Değişim ve Kriz, İstanbul.
- REESE-SCHÂFER, Walter (1997) Supranationale oder transnationale Identität- zwei Modelle kultureller Integration in Europa, in: Politische Vierteljahresschrift, 38. Jg., Heft 2 (1997): 318-329.
- REIMANN, Helga (Ed.) (1997) Weltkultur und Weltgesellschaft- Aspekte globalen Wandels, Opladen.

- REINHOLD, Gerd (1997) Soziologie-Lexikon, Oldenbourg: München/Wien.
- RHEIN, Eberhard (1997) Herausforderung der Globalisierung, in: Internationale Politik, Nr. 1/Januar 1997, s. 55-60.
- RICHTER, Emanuel (1990) Weltgesellschaft und Weltgemeinschaft. Begriffvenwirrung und Kklarungsversuche, in: Politische Vierteljahresschrift, 31: 275-279.
- ROBERTSON, Roland (1992) Globalization. Social Theory and Global Culture, London.
- SCHERER, Bernd M. (1998) Mit den Wajfen der Kul tur politik, in: Zeitschrift für Kulturaustausch, 48. Jahrgang 1/98, s. 44- 45.
- SCHWENCKE, Olaf (1998) Den Bremsen Paroli bieten, in: Zeitschrift für Kulturaustausch, 48. Jahrgang 1/98, s. 48-51.
- SOMMER, Theo (1998) Irrtum der Propheten- Amerikanische Herausforderung, asiatisches Wunder, europaischer Niedergang: Wie Weissagungen an der Wirklichkeit zerschellen, in: Die Zeit, 02.01.1998.
- STICHWEH, Rudolf (1995) Zur Thcorie der Weltgesellschaft, in: Soziale Systeme, 1/1995: 29- 45.
- STRANGE, Susan (1986) Casino Capitalism, Oxford.
- TURHAN, Mümtaz (1980) Garplılaşmanın Neresindeyiz, İstanbul.
- TURHAN, Mümtaz (1994) Kültür Değişmeleri, Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik, İstanbul.
- WALLERSTEIN, Immanuel (1993) Jeopolitik ve Jeokültür, (Çev.: Mustafa Özel), İstanbul.
- WERZ, Nikolaus (1998) Zwischen französischen Verhältnissen und amerikanischen Zuständen, in: Zeitschrift für Kulturaustausch, 48. Jahrgang 1/98, s. 32-36.
- WITTE, Barthold C. (1998) Synthese gesucht, in: Zeitschrift für Kulturaustausch, 48. Jahrgang 1/98, s. 36-38.

ATATÜRK'ÜN KRİZ YÖNETİMİ/TEKALİF-İ MİLLİYE

Prof. Dr. Hikmet ÖZDEMİR*

1. GİRİŞ

1920'lerin başında Türklerin tarihlerindeki İkinci Ergenekon destanına önderlik eden, Ankara'daki Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kontrolünde bulunan topraklarda ulaşım ve taşıma teknolojisinin ekonomi politikı üzerine bir tanık şu gözlemi yapmaktadır:

"Memlekette yol yoktu. Demiryolu Ankara'da bitiyordu. Onun da, ancak Eskişehir doğusunda küçük bir parçası elde bulunuyordu. Eskişehir-Pozantı arasında kalan diğer bir parça demiryolunun ise pek askeri değeri yoktu. Milli idare altındaki bütün topraklarda tek bir fabrika mevcut değildi. Şark cephesinden Garp cephesine, iyi kötü gönderilecek bir cephane sandığının istenilen yere varabilmesi için, kuş uçuşu en az 1200 kilometrelik yol aşması lazımdı. Fakat insanlar kuş değildi ki? İnebolu'dan Ankara'ya ancak bir haftada varıl ab iliyordu. Ama bu yoldan Ankara'ya gelip dönecek vasıta eğer bir kağı ise, onu sürenlerin ortalama bir aylık yolu göze almaları lazımdı. Halbuki nihayet birkaç yüz kilo yük alacak bir kağının hayvanları ile onu sürenlerin, bu yol için, neredeyse bir kağı yükü yiyeceğe, yeme ihtiyaçları vardır. Halbuki Anadolu neredeyse açtı."¹

Askeri amaçla çoğu yerde deve, katır veya öküz gücü ile yapılan bu tür taşımacılık faaliyeti, Türk İstiklal Savaşı boyunca dünya askerlik bilimi literatürüne özgün bazı terimler hediye etmiştir. Kağı Komutanlığı terimi bunlardan yalnızca biri ve herhalde en ilginç olmalıdır.

Milli Mücadele'nin mütevazı kağı komutanlarından popüler tarihçi Enver Behnan Şapolyo, bu ilginç görevini yıllar sonra şöyle anlatmaktadır:

* Kocaeli Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü.

Sn. Vali Behiç Çelik'e, Atatürk'ün Tekalif-i Milliye Emirlerinin kriz yönetimi açısından incelenmesi gerekliliğine dair görüşümü yazmama vesile oldukları için teşekkür ederim./HÖ.

1 Şevket Süreyya Aydemir, Tek Adam, Mustafa Kemal, 2. cilt, (İstanbul, Remzi K., 1964), s. 527-28.

"Milli Mücadele'nin ilk günlerinde bana Milli bir görev verilmişti. O da kağı komutanlığı idi. O acı ve yoksul günlerde ordumuzun geri hizmetleri üç türlü vasıta ile sağlanmaktaydı. (Bunlar) deve kolları, katır kolları ve kağı kollarıydı. Çünkü o zamanlar ordumuzun elinde hiçbir motorize kuvvet yoktu. İnönü Cephesine silah ve yiyecek bu nakil kollarıyla temin edilmekteydi. Deve kolları pek süslüydü. Develerin hörgüçlerinden boyunlarına kadar renkli püsküller ve aynalar sarmaktaydı. Her devenin hörgücünün üzerine de üç tane cephaneye sandığı yerleştiriliyordu. Deve kolları bu şekilde bir dizi teşkil ederek ağır ağır İnebolu'dan Eskişehir yolunu tutmaktaydı. Katır kolları da pek enteresandı. Katırların boyunlarındaki iri tunç çanlar çalar, bu gürültü içinde katırlar da yola düzülürler, onlar da cephaneye taşınırlardı. Benim kolum kağı kolları idi. Kağılar vilayet vilayet olarak nöbete gelirler ve ödevlerini tamamladıktan sonra yurtlarına dönerlerdi. Kağılar iki tekerlekli basit şekilde yapılmış birer yük arabasıydı. Bunları öküzler ve mandalar çekerlerdi. Kağıların hep birden çıkardıkları inilti ta uzak yerlerden işitilirdi. Bana her seferinde kırk kağı verilirdi. Kağıcıların çoğu kadın olurdu. Çünkü delikanlılar cephe dediler. Çok kere benim kağıcılarımla otuz kadın, sekiz çocuk, ikisi de altmış yaşından yukarı ak sakallı ihtiyarlar olurdu. Bize muhafız olarak da silahlı (Müzaheret Bölüğü) efradından bir milis asker verilirdi. Bunlar hapishanelerden çıkarılıp vatan hizmetine verilmiş mahpuslardı."²

Kadınlara, -erkekler zaten cephe idi- kağılarıyla üstlendikleri kutsal görevi özveriyle yerine getirdiğini anlatan şu satırlar da okunmalıdır:

"Bize tahsis edilen muntıkada 300 kağı arabası tespit ettik. Bunları muharebe esnasında derhal tanzim edebilmek için bir deneme çağrısı yaptık. Tebliğimizden 24 saat sonra 250 araba gelmiş bulunuyordu. Bazıları, öküzleri olmadığından arabalarına ineklerini koşmuşlardı. Arabaları getirenlerin bir kısmı çocuk ve ihtiyarlar, çoğu da kadınlardı. Tümen kumandanı, düzlükte sıralanan bunları teftiş ederken, uzun üvendireleriyle sevgili hayvanlarının başlarında dizilen kadınlara; erkeklerinin niçin gelmediklerini sordu. Bu zahmetli işte çok yorulacaklarını, hatta dayanamayacaklarını söyledi. Kadınlara verdikleri cevap şuydu":

"- Erkeklerimiz hizmette (askerlikte) dir. Emrinize biz geldik. Böyle bir günde bize bu kadarlık iş düşmesin mi?"

"Halbuki bunların çoğu, harap olmuş köylerinde çocuklarını komşularına teslim etmişlerdi. Nitekim muharebe başlayınca bunlar, uzun günler gene bizimle gel-

2 Enver Behnan Şapolyo, "Atatürk ve Üç Kılıç", Türk Kültürü Dergisi, 37 (Kasım 1965), s. 84.

diler. İçlerinde yollarda doğuranlar oldu. Cepheye bu gayret devam ederken, gerilerde, İnebolu-Ankara yollarında da bu halk, sırtlarında cephaneye taşıyordu."³

21. yüzyıl başında, Türkiye Devleti'nde, kağıtların, Türk ulusunun topyekün savaşında, vazgeçilmez ulaşım ve taşıma araçları olduğunu; kadınların, yine aynı topyekün savaşta üstlendikleri stratejik rolün önemine tanıklık eden pek az insan hayatta kalmıştır. İşte bunun için, aşağıdaki satırlar, yalnızca geçmişe ait bir hatırayı değil, ondan çok daha fazlasını anlamak için okunabilir:

"Bizim İstiklal Savaşı, şimdi yalnız bir hatıradır. Gerilere baktığımız zaman dağların, bozkırların üstünde, o'nun kızılıklar içinde ufka muhteşem düşen hayalini görürüz. Ama Gazi, bu mücadelesinde yalnız değildi. Binlerce, yüzbinlerce adsızlar vardı. Bu adsızlar, ya savaşkan birer erdiler. Ya muharebelerin mihnetlerine alınterleri ve gözyaşları ile katılmış yarı aç, yarı tok liyme liyme kıyafetli analar, gelinler, kızlar, çocuklar ve ihtiyarlardı. Bunlar o'nun etrafında, o'nun kızılıklar ortasında hala dağlara, bozkırlara gölgesi vuran silüetinin çevresinde sanki kendilerini göstermek istemeyerek yer alırlar. Hep birbirlerine sokularak, hep birbirlerini kendilerine siper ederek, önlerinde hayal meyal kağıtları, böğürleri birbirlerine geçmiş öküzleri, inekleri ve ellerinde üvendireleri ile uçsuz, bucaksız bir kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar ordusu..."

"İşte asıl Kuva-yı Milliye buydu."⁴

2. MECLİS TE TARTIŞMALAR

Türk ve Yunan Orduları arasında 22 gün süren ve Türk askerinin zaferiyle sonuçlanan Sakarya Meydan Muharebesinden önce, Ordu'nun, Sakarya nehri Doğusuna çekilmek zorunda kalışı, Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nde gizlenemeyen bir sarsıntı oluşturmuştu. Bu sarsıntının en şiddetli evresi, 23 Temmuz-5 Ağustos 1921 günleri arasında yaşanmıştı.⁵

Bu acı gelişmeler içinde kıvranan Ankara'yı, İstanbul'da yayımlanan İkdâm'ın Başyazarı Yakup Kadri (Karaosmanoğlu) şöyle anlatmaktadır:

"Büyük Millet Meclisi'nin havasındaki -telaş demiyorum, korku ve yılgınlık asla değil- düşüncelik ve endişeliğe ne mana vereceğimi bilemiyordum. Bahusus ki, mebuslarımızdan bazılarının iki İnönü imtihanından sonra dahi hala Ordumuzun savaş gücünden emin olmadıklarını hissediyordum. Diğer bir kısmının da, Mustafa Kemal Paşa, doğrudan doğruya ve bilfiil kumanda başına geçmedikçe, bu işin için-

3 Cevdet Kerim İncedayı, İstiklal Harbimiz, s. 177.

4 Şevket Süreyya Aydemir, Tek Adam, Mustafa Kemal, 2. cilt, s. 531.

5 Sabahattin Selek, İstiklal Harbi, (İstanbul, Burçak Y., üçüncü basım 1966), s. 241.

den çıkılamayacağına kanaat getirdiklerini anlıyordum. Bu iki grup arasında ise Enver Paşa takımının yeraltı tahrikleri sinsi sinsi alıp yürümekte idi."

Yakup Kadri devam ediyor:

"Meclis, Büyük Millet Meclisi. Lâkin, Eskişehir'in düşüşünden beri orasının bir arenadan farkı kalmamıştı. Mustafa Kemal Paşa, müzakere salonundan içeri girer girmez, bir vakitler cazibe merkezini teşkil ettiği yerde, bir takım menfi etkiler ve hatta homurtularla karşılandığını seziyordu. Neden? Onu da anlamakta güçlük çekmiyordu. Büyük Millet Meclisi'nin bir çok mebusları, bir askeri hezime uğradığımızı kani idi ve bunun mesuliyetini O'nun omuzları üstüne yüklemek istiyordu."⁶

Ne var ki, düşman ileri kolları Polatlı'ya kadar gelmişti. Ankara'dan top sesleri işitiliyordu. Şehir yavaş yavaş boşalıyordu.⁷ Tehlike Ankara'ya yaklaştığından kentin elden çıkma olasılığına karşı devlet dairelerinin Kayseri'ye taşınmasına karar verilmiş ve hazırlıklara başlanılmıştı. Meclis çalışmaları için Kayseri Lisesi'nde konuşma kürsüsü bile konulmuştu.⁸ Hükümet, memur ve subay ailelerini, yatılı okullardaki öğrencileri Kayseri'ye taşıyordu.⁹ Büyük Millet Meclisine ait basım makineleri bile yola çıkarılmış,¹⁰ Ankara sembolik bir konuma geçmişti.¹¹

Birinci Meclis'in Adana Milletvekili Damar Arıkoğlu, Meclis'in Kayseri'ye taşınması dahil pek çok konunun tartışıldığı gizli oturumu anlatırken son derece başarılı bir İcra Vekilleri ve Erkanı Harbiye-i Umumiye Reisi Fevzi Paşa portresi çizecektir:

"(..) Kürsüye çıkan Fevzi Paşa'nın rengi uçmuş, traş olmamış, kimbilir kaç gündür uykusuzluktan gözlerinin etrafı halka halka, elbisesi toz toprak, perişan kıyafetiyle söze başladı. Mebusların hiçbirinde ses yok, dikkatle ve onun ağzından çıkacak kelimeleri sabırsızlıkla bekliyorlardı(..)"¹²

"Fevzi Paşa Hazretleri (Kozan) - Demin verdiğimiz karar mucibince Meclisi Ali Kayseri'ye nakil olunacaktır. (..) Bu mesele bir hafta içinde mevkii fiile konulmalıdır. Yani bir hafta içinde ağırlıklar naklolunmak. Meclisin müzakere edecek bir kısmı burada kalır. Kısmı diğeri Kayseri'de gerek meclis binasını ve gerek salonunu

6 Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Vatan Yolunda, Milli Mücadele Hatıraları, (İstanbul, Selek Y., 1958), s. 131-32.

7 Samet Ağaoğlu, Kuva-ı Milliye Ruhu, (İstanbul, Ağaoğlu Y., 1964), s. 153.

8 Şerafettin Turan, Türk Devrim Tarihi, 2. Kitap, (Ankara, Bilgi Y., 1992), s. 250.

9 Nejat Göyünç, Atatürk ve Milli Mücadele, (Konya, 1987), s. 135.

10 Selahattin Tansel, Mondros'tan Mudanya'ya Kadar, cilt 4, (İstanbul, MEB Y., 1991), s. 110.

11 Hilmi Uran, Hatıralarım, (Ankara, Ayyıldız M., 1959), s. 154.

12 Damar Arıkoğlu, Hatıralarım, (İstanbul, 1961), s. 235.

temin etmek üzere Kayseri'ye gider. (Gürültüler). Bir kısmı kalmak lazımdır. Tehlike olmazsa meclis yine burada kalır(..)"¹³

Adana Mebusu Damar Arıkoğlu devam ediyor:

"Hükümet namına İcra Vekilleri Heyetinin bu beyanatı Mecliste top gibi patladı, zaten sinirler gergin, kürsüye çıkan çıkana. Müteaddit celseler aktedildi. Kürsüye gelen mebusların hemen hepsi aynı cesaret, fedakarlık havası içinde konuştular. Açık gizli ne varsa hepsini ortaya döktüler. Ömründe yemin merasiminden başka kürsüye çıkmayan hususi meclislerde bile az konuşan Dersim Mebusu Diyar Ağa da söz aldı: '(--)-Efendiler! Biz buraya kaçmaya mı geldik, yoksa kavga ederek ölmeye mi geldik?'"¹⁴

Mustafa Kemal Paşa etrafında toplanmış Türkler için "yoktan var olmak" anlamında "topyekün savaş" aşamasına sıra gelmişti, fakat, bu nasıl başarılacaktı?

"Düşmanı vatanın hârim-i ismetinde boğmak için en az 100 bin silahlı askeri cepheye sürmek, yüzlerce topu, onların tükenmez mermilerini bulmak, en az 4000 makineli tüfeği ateşlemek ve bu tüfeklerin her birine iki dakika atış için bir sandık cepheye yetiştirmek, nihayet süvariler için at, kılıç, atlar için yem, cephe gerilerine hastane, ilaç, orduya yiyecek, giyecek ve hepsinin üstünde de bu büyük orduya yeteri kadar subay ve çeşitli derecelerde kumandan bulmak lazımdı. Halbuki ordu İnönü muharebelerine girerken bütün Anadolu'da ancak 5 General vardı(..)"¹⁵

"1921 yılında Yunan Ordusu (..) genel seferberliğini tamamlamış, Anadolu'da Türk uyuğunda bulunan Rumların, kendi devletlerine karşı ihanetinden faydalanarak, insan ve silah bakımından bizim kuvvetlerimize çok üstün bir duruma geçmiş bulunmakta idi."

"Türkiye Büyük Millet Meclisi Kuvvetleri ise, memleketin bütün kaynaklarını harekete geçirmek ve düşman önüne yığmak olanak ve zamanını bulamamıştı. Bu sebeple Türk Ordusu'nun genel stratejisi, düşman taarruzları karşısında mümkün olduğu kadar dayanmak ve geri çekilme manevraları ile ileri hareketlerini frenlemek ve zaman kazanmak, münasip fırsatlarından faydalanarak karşı taarruzlar yapmak yani taktik savunma idi."

"10 Temmuz 1921 Yunan taarruzları karşısında, zor bir duruma düşen Batı Cephesi Komutanlığı, 18 Temmuz 1921 günü Mustafa Kemal'i Ankara'dan Eskişehir Güneybatısındaki Karacahisar'a çağırırdı."

13 TBMM Gizli Celse Zabıtları, (Ankara, T. İş Bankası Y., 1985), s. 221.

14 Damar Arıkoğlu, Hatıralarım, (İstanbul, 1961), ss. 235-36.

15 Şevket Süreyya Aydemir, Tek Adam, Mustafa Kemal, 2. cilt, s. 528.

"Atatürk durumu zekasının atikliği ile derhal kavradı. Gerçekçi düşüncesiyle, hislerine kapılmadan durumu inceledi. Ordu'yu yeniden düzenlemek ve durumu kuvvetlendirmek için, Sakarya'ya kadar 300 kilometre geriye çekilmeye karar verdi. Bu suretle düşman hareket üslerinden uzaklaşacak, Sakarya'da toplu bulunan Türk Ordusu'na dış hatlardan taarruz etmek suretiyle geniş bir cepheye yayılacaktır."

"Büyük bir yurt parçasının düşmana terki, önemli bir stratejik bölgenin anahtarlarının, yani Eskişehir ve Afyon'un düşmana bırakılması, henüz kurulmakta olan milli direnişi sarsacak moral çöküntü yaratabilirdi. Fakat, Ordu'yu imhadan korumak ve düşman taarruzlarını durduracak bir seviyeye getirmek için Sakarya'ya kadar çekilmek lazımdı. Bu büyük bir düşünsel güce, ruh sağlamlığına, yani cesaret ve karaktere dayanan gerçekçi bir karardı."¹⁶

İngiliz Genelkurmayına göre artık Türklerin önünde üç olasılık bulunuyordu:

- (1) Ya Yunanlılarla kesin savaşı kabul edeceklerdi;
- (2) Ya daha da Doğu'ya çekilecekler ve kesin savaşı kabul etmeyi geri bırakacaklardı;
- (3) Ya da orduyu dağıtıp gerilla savaşıma girişeceklerdi.

İngiltere'de, Türk Ordusu'nun zafer kazanması şöyle dursun, direnme gücü bile kalmadığına inanılmaktadır. En yetkili İngiliz askeri otoriteleri, Mustafa Kemal için gerilla savaşımdan başka bir şans görememektedir. Yunanlılar son darbeyi vuracak ve Türk Ordusu dağılacaktır. Mustafa Kemal, kendisine bağlı inanmış birkaç subay arkadaşıyla dağlara çıkacak, belki "Anadolu'nun Niyazi Beyi" olmaya çalışacaktır.¹⁷

İşte bu ortamda Birinci Meclis'in ardı ardına yaptığı en uzun süreli gizli oturumlar, 4 Ağustos 1921 Perşembe ve 5 Ağustos 1921 Cuma günleri boyunca gerçekleştirilmiştir. Toplam olarak 14 saat 5 dakika süren gizli oturumların konusu cephelerin durumudur.

Meclis'in gizli oturumlarında yapılan görüşmeler 4 kararın alınması ile sonuçlanmıştır:

1. Cephe'ye Meclis'ten bir heyet göndermek;
2. Ankara'nın savunulması için gerekli askeri hazırlıkları yapmak;
3. Evrak ve ağırlığını Kayseri'ye nakletmekte Hükümet'e yetki tanımak;
4. Meclis çalışmalarına aralıksız devam etmek.¹⁸

16 Refik Tulga, "Atatürk'ün Askeri Dehasının Oluşumu", Büyük Zafer'in 50. Yıldönümüne Armağan, (İstanbul, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Y., 1972), s. 292.

17 Bilal N. Şimşir, Sakarya'dan İzmir'e, 1921-1922, (Ankara, Bilgi Y., ikinci basım 1989), ss. 131-132 ve 134.

18 Sabahattin Selek, İstiklal Harbi, s. 242.

3. TOPYEKÜN HARP DOKTRİNİ

Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa, "harbin iki ordunun değil, iki milletin bütün varlıklarıyla, bütün maddi ve manevi güçleriyle karşı karşıya gelmesi ve bir ideal için vuruşması demek olduğunu, milletine inandırarak <Topyekün Harp> doktrinini yarattı ve uyguladı."¹⁹

Askerlik bilimi ve savaş yönetimi alanında dünya literatürüne Mustafa Kemal Paşa'nın bu mucizevi katkısı Lord Kinross tarafından şöyle anlatılmaktadır:

"Bu savaş, Mustafa Kemal'in öteden beri öngördüğü gibi topyekün bir savaştı. <Harp, yalnız iki Ordu'nun değil, iki milletin bütün varlıklarıyla ve ellerindeki her şeyle, bütün elde tutulur ve tutulmaz güçleriyle birbiriyle karşı karşıya gelmesi ve birbiriyle vuruşması demektir. Bundan dolayı, bütün Türk milletini, cephede bulunan Ordu kadar fikren, hissen ve fiilen ilgilendirmeliydim. Milletin her ferdi, yalnız düşman karşısında bulunanlar değil, köyde evinde, tarlasında bulunan herkes, silahla vuruşan savaşçı gibi kendini ödev almış hissederek, bütün varlığını mücadeleye verecekti.> Bir Peygamber gibi şu sözleri de eklemişti: <Gelecekteki savaşların yegane başarı şartı da, en ziyade bu söylediğim hususta munderiç (yer almış) olacaktır.>"

"Bu gerçeği yıllarca sonra keşfetmiş Churchill, Mustafa Kemal'in elinde yeteri kadar deve ve öküz bulunmadığı için, taşıt işlerinde cephedeki erlerin karılarından ve kızlarından nasıl yararlandığını anlatır. Kadınların seferber edilmesi milli duygunun geliştirilmesinde büyük bir rol oynamış; asker, sivil herkesin topyekün gayret göstermesi ihtiyacını iyice belirtmişti. Sivas, Erzurum, Diyarbakır ve Trabzon gibi dağınık merkezlerden toplanan silahlar, saman yığınlarının altına yüklenerek kağnılarla taşınıyordu. Şalvarlı, dolaktı köylü kadınları ta Sümerler zamanındaki gibi, gıcırtili sesler çıkartan kağnılarını sürerek saatte ancak 5 kilometre hızla, dağ, tepe demeden yüzlerce kilometrelik yolları aşıyor, cepheye doğru ilerliyorlardı. Çoğu, emzikteki çocuklarını, sıkıca sırtlarına bağlamışlardı. Top mermilerini, halat kulplu cephanesandıklarını kucaklarında taşıyarak arabalara yükleyip indiriyor, iki omuzlarına birer gülle yüklüyor, çoğu kez tapaları bozulmasın ya da ıslanmasın diye, çocuklarını açıkta bırakmayı bile göze alarak, üzerlerini örtüyle kapatıyorlardı. Tekerleklerin kırılıp kağnının yolda kaldığı da oluyordu. O zaman kadınlar, içindekileri sırtlarına yüklenir ve kilometrelerce öküz arabasıyla yapılan taşımayı, yeni bir menzil sistemi kurarak daha hızlı hale getirirdi. Artık köylülerin alışık oldukları gibi her kasabaya gelince araba değiştirecek yerde, belirli yerlerde öküzler değiştiriliyor ve taşıtlar, doğruca savaş alanına kadar gelebiliyordu. Kilimlerden askerlere kaput, gaz tenekelerinden ilaç kutusu yapırdı. Un bulunmazsa, köylülere,

19 Refik Tulga, "Atatürk'ün Askeri Dehasının Oluşumu", s. 293.

değirmenleri tamir edilinceye kadar, buğdayı kaynatarak, ya da havanda döverek yemelerini söyledi. Çorak yaylada odun bulunmadığından, ahşap evleri yıktırıp, tahtalarını lokomotiflerde yakıt olarak kullandı."

"Sapan demirlerinden kılıç yapıyordu. Ankara'daki demiryolları atölyesi süngü ve hançer fabrikası haline sokulmuştu. Bir tek bozuk silah kalmaması için her yerde tamir atölyeleri kurulmuştu. Refet Paşa yurdun en ücra köşelerinden bile Ordu'ya asker topluyordu. Halk, minarelerden askere yazılmaya çağrılıyordu. Ordu'ya katılmak isteyenler çoğu kez haydutların kasıp kavurduğu yerlerden geçerek, yüzlerce kilometre yaya yürümek zorundaydılar. Geldikleri zaman da kendilerine verilecek silah bulunmadığı olurdu. Bu erlere, cepheye giderken, düşmandan başka, yaralı ve ölülerin silahlarını almaları söylenirdi. Bu arada kaçanlar yakalanıp şiddetli cezalara çarptırılıyor, silah altına yeni sınıflar alınıyor; Adana bölgesinden, Doğu illerinden, Karadeniz'den ve daha başka uzak yerlerden takviyeler getiriliyordu."

"Türklerin kendilerini bekleyen önemli savaşa hazırlanmak için ancak üç hafta kadar vakitleri vardı. Ankara, bu haftaları endişe içinde geçirdi. Sivillerin morali adamakıllı çökmüştü. Varlıklı eşraf ve tüccarlar, yanlarına ailelerini ve servetlerini alarak Kayseri'ye göçtüler. Daha başka kimseler de göç hazırlığına girişti, hatta resmi görevli olanlar bile. Şehir, asker kaçaklarıyla, boş gezenlerle dolmuştu; Yunanlıların çok yakma geldikleri söyleniyordu; kimsede güven kalmamıştı. Kadınlar, çarşafı sırtlarında, yola çıkmaya hazır, sabırla bekliyorlardı. Evlerini, barklarını bırakıp göç etmek zorunda kalacaklar mıydı acaba?"²⁰

4. MECLİS GÜCÜNDE BAŞKOMUTAN

Mustafa Kemal Paşa, ordu, Sakarya'ya doğru çekilirken bunu hezimetin bir delili sayan bazı muhalif milletvekillerinin fırtınalar koparttığı Ankara'da, Büyük Millet Meclisi'nin bütün yetkileriyle birlikte kendisini Başkomutan olarak görevlendirmesini istiyordu.²¹ Nihayet uzun ve şiddetli tartışmaların ardından Meclis, O'nun üç aylığına başkomutan olarak çalışmasını kabul etmişti.²²

Lord Kinross, Mustafa Kemal Paşa'nın isteğinin Meclis tarafından kabulünü gerçekçi bir şekilde yorumlamaktadır:

"(..) Mustafa Kemal'in beklediği 'manevi sarsıntı' şimdi olanca gücüyle üzerine çökmüştü. Meclis, bu felaket karşısında dehşete kapılmıştı. Mebuslar bir yandan da

20 Lord Kinross, Atatürk, Bir Milleti Yeniden Doğuşu, (İstanbul, Altın K., 12.bs., 1994), ss. 323-25.

21 Refik Tulga, "Atatürk'ün Askeri Dehasının Oluşumu", s. 292.

22 Hikmet Özdemir, "Atatürk'ün Savaş Yönetimi ve Cumhuriyet Anayasaları", Bilim Yolu, 1(KÜSBED, 1998), ss. 35-52.

Mustafa Kemal'in, Başkomutanlığı kendi üzerine almasını istiyorlardı. Bunlardan birtakımı, Ordu'nun uğradığı yenilginin bir daha düzelmeyeceğini ve milliyetçi ülkünün büsbütün çöktüğünü sanıyor ve bunun sorumluluğunu Mustafa Kemal'in sırtına yüklemek istiyorlardı. Daha dürüst ve daha az kötümser olanlar ise O'nun hala durumu düzeltebileceğine inanıyorlardı. Daha başkaları da, bundan sonraki bir çekilmeye Mustafa Kemal bizzat karışmış olursa bunun milli amacı kökünden sarsacağını ileri sürerek, Başkomutanlığa atanmasına karşı geliyorlardı. O, en son başvurulacak bir kaynak olarak, bir yanda durmalıydı. Buna da henüz sıra gelmemişti."

"Hayatın garip bir cilvesi olarak, bu buhran sırasında Mustafa Kemal ilk kez bütün Meclis'in desteğini elde etti. Dostları kendisiyle birlikte oldukları, düşmanları da O'na karşı oldukları için... Başkomutanlığa atanacağı anlaşılıyordu.(..)"

"Böylece, Mustafa Kemal üç aylık süre için askeri diktatör oluyordu."²³

Mustafa Kemal Paşa, Meclis'ten neden bu tür bir yetki istemiş ve bunda ısrarlı davranmıştır?

Bu sorunun yanıtı, O'nun, ne eleştirilerinde çoğu zaman ölçüyü kaçırarak insafsız muhaliflerinden kurtulmak, ne de meclisi saf dışı bırakmak isteği değildir. Dönemin mâliyesi üzerine ayrıntılı incelemelerde bulunan bir uzman (Alptekin Müderrisoğlu), böyle bir yetkinin asıl, maliye politikası açısından, Ordu'nun ihtiyaçlarını acilen karşılamak için kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu görüşündedir:

"Mustafa Kemal Paşa Başkomutan seçildiği gün, Anadolu'nun görünümü nasıldır? Beklenen ve Ankara'nın işgalini hedef alan büyük Yunan taarruzu hangi mali kaynaklarla karşılanabilecektir? Anadolu'nun mali kaynakları uzun sürebilecek bir meydan muharebesi için yeterli midir? Yeterli değilse en geç 10 gün sonra Yunanlıların genel bir taarruza kalkacakları bilindiğine göre, bu kadar kısa sürede yeni gelir kaynakları nasıl yaratılabilecek, ne gibi mali tedbirler alınabilecektir?"

"(..) İkinci İnönü Muharebesinin yarattığı mali sarsıntının giderilme çareleri aranırken, bu kez daha kanlı ve geniş cepheleri kaplayan Kütahya-Eskişehir Muharebeleri başlamış, Ordumuz önemli kayıplarla Afyon, Kütahya ve Eskişehir'i bırakarak Sakarya Irmağı Doğusuna çekilmek zorunda kalmıştır. Bu muharebeler, mali kaynakları zorlamakla kalmamış hasat mevsimine girildiği bir sırada üç önemli ilimizin tarımsal devlet gelirleri de kaybedilmiştir."

"Mustafa Kemal Paşa'nın Başkomutan olduğu günlerdeki mali durum, kolayca anlaşılacağı gibi hiç iç açıcı değildir. Hatta, mali yönden yeni ve büyük Yunan taarruzunu karşılayacak kaynakları bulmak ve yaratmak güçtür. Üstelik, Ordunun yeni

23 Lord Kinross, Atatürk, Bir Millet'in Yeniden Doğuşu, ss. 322-23.

bir taarruza karşı yapacağı hazırlıklar için çok kısa bir zaman vardır ve böyle kısa bir zamanda yeni mali kaynaklar bulmak tamamen imkansızdır."²⁴

5. TEKALİF-İ MİLLİYE EMİRLERİ

Arapça teklif sözünün çoğulu olan "tekalif", "mükellef olma", "külfet yüklenme", sorumluluk anlamındadır. Çoğunlukla da vergi sözcüğü karşılığı kullanılmaktadır. Osmanlılar döneminde Tekalif-i Emriye (Hükümdar Vergisi), Tekalif-i Harbiye (Savaş Vergisi), Tekalif-i Şeriye (Din Vergisi) gibi türleriyle uygulamaları vardır.

9 Eylül 1889 tarih ve 114 sayılı Tedarik-i Vesait-i Nakliye-i Askeriye Kanunnamesi, halkın orduya elinde bulunan taşıt araçlarını vermesi işlemlerini düzenlemekteydi. Kanunnamenin 18. maddesinde, taşıt araçlarının sağlanmasıyla görevli komisyonların kuruluş esasları hükme bağlanıyordu. 8 Ekim 1891 tarih ve 213 sayılı geçici kanunla, İstanbul dışında kurulacak komisyonların kuruluşu düzenlenmiştir. Buna göre komisyonlarda redif taburları kumandanlarıyla kaza meclisi idaresi üyesinden birer, kaza meclisi idaresince seçilecek ahaliden ikişer üyeden ve birer redif subayından oluşacak komisyonlara tabur kumandanları başkanlık edecek, mümkün olursa bu komisyonlarda bir veteriner veya bir nalbant bulundurulacak, yazı işlerini yürütmek için redif askerlerindeki okur-yazarlar arasından bir veya iki katip seçilerek tayin edilecek, komisyonların kırtasiye masrafları da kazalar tarafından karşılanacaktı. Bu komisyonlara tayin edilecek redif subayı bulunmadığından jandarma veya ihtiyat subayları veya emekli subayların memuriyeti mümkün olabilecekti. İlk kanunda değişiklik yapmak üzere 27 Şubat 1912 tarih ve 96 sayılı tek maddelik bir geçici kanun daha çıkarılmış; Askeri Vesait-i Nakliye Komisyonlarında çalışanların görevlerinde ihmallerinin tespiti durumunda, vatanperver ve hamiyetli kişilerin yerlerine tayin edilmeleri emredilmişti. Balkan Savaşı'nda ise, 9 Eylül 1889 tarih ve 114 sayılı Kanunla birlikte 30 Ocak 1913 tarihli Tekalif-i Harbiye Kanunu uygulanmıştır. 30 Ocak 1913 tarihli Tekalif-i Harbiye adlı geçici kanun ise, ordunun, seferberlik durumunda yiyecek, giyecek ve savaş sırasındaki öteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere çıkarılmıştır. Tekalif-i Harbiye'nin ilk maddesinde uygulama alanının Ordu tarafından belirleneceği hükme bağlanmıştı. I. Dünya Savaşı'nda, 27 Temmuz 1914 tarih ve 466 sayılı Tekalif-i Harbiye Kanunu hükümleri uygulamaya konulmuştur. Aslında bu kanun, 30 Ocak 1913 tarihli Tekalif-i Harbiye Kanununun değiştirilerek kabul edilen şeklidir.²⁵

24 Alptekin Müderrisoğlu, Kurtuluş Savaşı'nın Mali Kaynakları, (Ankara, Maliye Bakanlığı Y., 1974), ss. 368-69 ve 370.

25 Serpil Sürmeli, Milli Mücadele'de Tekalif-i Milliye Emirleri, (Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi, 1998), ss. 16-20.

Zafer Toprak'ın tespitlerine göre; I. Dünya Savaşı'nda seferberlik ilanıyla, ordunun talebini karşılamak için Tekalif-i Harbiye Komisyonları savaşın ilk aylarında, buğdayın yanı sıra, tüccarın elindeki koyun, patates, fasulye, nohut, soğan, sadeyağ gibi maddelerin yüzde 25'ine, "tekalif-i harbiye" adı altında el koymuştu.²⁶

Ağustos 1921 'de, Büyük Millet Meclisi'nin kararıyla, Başkomutanlığı fiili olarak üzerine alan Mustafa Kemal Paşa ilk iş olarak, Başkomutanlığı ilgilendiren işlerin uyumlu ve hızlı bir biçimde yürütmesini sağlayacak olan Başkumandanlık Bürosu kurmuştur.²⁷ Başkomutanlık Bürosunun başına bu alanda başarı ölçüsünü yakından bildiği ve Dokuzuncu Ordu Müfettişi olarak 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkarken Erkan-ı Harbiye Reisi olan Manastırlı Miralay Kazım Beyi getirmiştir.²⁸ Fakat, çok kısa sürede Başkomutanlık Bürosu, 13 Eylül 1921 günü Başkomutanlık ile Müdafaa-i Milliye Vekaletinin komuta ilişkilerini yeniden düzenleyen emirle kaldırılmış, Başkomutan ilgili Vekaletlerle doğrudan görüşerek çalışmalarını sürdürmüştür.²⁹

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, Ankara'da, Başkomutanlık Karargahını teşkil ettikten sonra, Ordu'nun lojistik işlerini öncelikle ele almış, daha o zaman topyekün savunma prensipleri ile ilgili bir plan hazırlamıştır. Bu plan esasları dahilinde bir-iki gün içinde yoğun bir çalışına ile 7-8 Ağustos 1921 günleri, Tekalif-i Milliye (Harp Yükümlüğü) emirleri adıyla birbiri ardına on emir yayınlanmıştır.³⁰ Bu emirlerin tamamı, (o günkü düzenleme gereği) kanun kuvvetindedir.³¹

Cemal Kutay'ın verdiği bilgiye göre;

"İki gün içinde çıkarılan ve derhal tatbik mevkiine konulan Tekalif-i Milliye emirleri, mevzuun başkumandanlık kanunu ile Mustafa Kemal'e kanun kudretinde kararname yetkisinin resmileşmesinden çok önce hazırlandığını düşündürmektedir. Çünkü bu emirler umumi mahiyette değildir: Tam bir berraklık, ayrıntılı hükümler toplandığı, matematik aydınlığı taşımaktadır(..) Teşkilatın başında olan rahmetli General Kazım Dirik, Tekalif-i Milliye emirnamelerini Mustafa Kemal Paşa'nın şahsen not ettirdiğini hatıralarında kaydeder. 1937 senesinde Türk Tarih Kurumu'na tevdi edilen bu hatıralarda emirnameler üzerinde Başkumandan Mustafa Kemal Paşa'nın el yazılı metinleri ve tashihleri mevcuttu."³²

26 Zafer Toprak, Türkiye'de "Milli İktisat", 1908-1918, (Ankara, Yurt Y., 1982), s. 269.

27 Mehmet Kayran, "Tekalif-i Milliye Emirleri ve Uygulanışı", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, cilt V, 15(Temmuz 1989), s. 648.

28 Cemal Kutay, "Büyük Zaferin Yapısında Tekalif-i Milliye", s. 247.

29 Harp Tarihi Belgeler Dergisi, 75(Eylül 1976), s. 25. (Belge No: 1623).

30 Türk İstiklal Harbi, 7. Cilt, İdari Faaliyetler, (Ankara, Genelkurmay B., 1975), s. 357.

31 Kazım Özalp, Milli Mücadele, 1919-1922, (Ankara, TDC Y., üçüncü basım, 1988), s. 190.

32 Cemal Kutay, "Büyük Zaferin Yapısında Tekalif-i Milliye", s. 247-49.

Büyük Millet Meclisi Reisi ve Başkomutan Mustafa Kemal Paşa imzasıyla 7 ve 8 Ağustos 1921 günlerinde yürürlüğe sokulan Tekalif-i Milliye Emirleri, emirlerin anlamlarını değiştirmeyen bazı söyleyiş farklılıkları dışında ve bugünkü alfabe ile basım sırasına göre şu kaynaklarda tam metin olarak yer almaktadır:

Türk İstiklal Harbi, 7. cilt, İdari Faaliyetler, (Ankara, Genelkurmay B, 1975), ss. 357-65.

Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, IV, (Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi, 1991), ss. 414-24.

Mustafa Onar, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı Yazışmaları II, (Ankara, Kültür Bakanlığı Y., 1995), ss. 274-83.

Serpil Sürmeli, Milli Mücadele'de Tekalif-i Milliye Emirleri, (Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Y., 1998), ss. 61-73.

Genelkurmay Başkanlığı yayınında ve Dr. Serpil Sürmeli'nin Atatürk Araştırma Merkezi'nce yayımlanan incelemesinde yer alan ve yazım biçimleri korunan metinler, Genelkurmay Harp Tarihi Arşivindeki belgelerden, diğer kaynaklarda yer alanlar ise dönemin gazetelerinden, fakat, sadeleştirilerek aktarılmışlardır.

7 Ağustos 1921 ve 26 Ağustos 1922 arasında, 10 Tekalif-i Milliye Emrinden başka, toplam 48 Umumi Emir neşredilmiştir. Bunlar büyük çoğunlukla ilk 10 Emrin içeriklerinin aydınlatılması için ayrıntılı bilgiler veren talimatlardır.³³

Bu tür açıklayıcı emirlere (talimatlar) bir örnek olarak; 15 Ağustos 1921 günü Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın; Ankara Tekalif-i Milliye Komisyonu Başkanı ile Ankara Müdafaa-i Hukuk Heyeti Merkeziye Başkanlığına ve Müdafaa-i Milliye Vekaletine; "3-4 gün sonra Batı Cephesi en ciddi muharebeler verecektir. Su araç ve gereçlerine pek çok ihtiyaç vardır. Ankara'da ve halk elinde bulunan gaz tenekesi, fiçi, kırba vesairenin tamamen toplanarak iki gün içinde cepheyi gönderilmesini" isteyen talimatı gösterilebilir. Bu talimatın gereği derhal yerine getirilmiş, 38 eşekten oluşan özel tertibatlı bir su taşıma müfrezesi, tam zamanında cephe emrine yollanmıştır³⁴

Tekalif-i Milliye Emirlerinin yürürlük süresinin ve bu alandaki faaliyetlerin ilk aşamada 30 Ekim 1921 'de sona ermesi planlanmıştır. Ne var ki, 1921 yılı ürününü henüz almamış olan yükümlülerin harmanlarını kaldırdıkları tarih 30 Ekim 1921'den sonra da olsa, yükümlü oldukları miktarı teslim etmeleri hükme bağlanmıştır. Bu karar, 30 Ekim 1921 gün ve 334 sayılı emirle ilgili makamlara bildirilmiş ve basında da duyurulmuştur.

33 Cemal Kutay, "Büyük Zaferin Yapısında Tekalif-i Milliye", s. 254.

34 Türk İstiklal Harbi, 7. Cilt, İdari Faaliyetler, s. 374.

30 Ekim 1921 ve 334 sayılı emir metni şöyledir:

1. 8 Ekim 1921 tarihinden sonra, 690 numaralı Tekalif-i Milliye Emrine tayin olunan 30 Ekim 1921 tarihi, bu gün son bulduğundan bugünden sonra Tekalif-i Milliye işlerine devam olunmayacaktır. Yalnız mahsulün geç alınması sebebiyle henüz harmanlarda bulunmasından dolayı kaldırılmamış olanların arkası her ne vakit alınırsa alınsın. Tekalif Komisyonları, bu seneye mahsus Tekalif-i Milliyesini alacaklardır.

2. 30 Ekim 1921 tarihinde Tekalif-i Milliye ambarları mevcutlarının ne olduğu Komisyonlarca nihayet 10 Kasım 1921 tarihine kadar mutlaka Müdafaa-i Milliye Vekaletine bildirilecektir.

3. Hariçten gelecek mallardan gümrüklerce alınmakta olan yüzde 10 Tekalif-i Milliye dahi 30 Ekim tarihinden itibaren alınmayacaktır. 690 numaralı Tekalif-i Milliye Emrinde açıklandığı ve ilan olunduğu üzere bu Emrin duyurulduğu tarihe kadar yüzde 40 Tekalif-i Milliyesini vermemiş olanlar hakkında takibata başlanacaktır.³⁵

7 Ağustos 1921 tarih ve 7 Nolu Tekalif-i Milliye Emriyle halkın elinde bulunan silahların toplanması hususunun da Başkomutan tarafından 26 Kasım 1921 günü itibariyle yeni bir düzenlemeye kavuşturulduğu bilinmektedir:

1. Tekalif-i Milliye Emirlerinden olup halk elinde bulunan silahların teslimine ait 7 Ağustos 1921 tarih ve 7 Numaralı Emirle ve bunun eki olan 7 Eylül 1921 tarihli Emrin devam ve uygulanmasına lüzum kalmamıştır.
2. Bu Emrin yayınlandığı tarihten itibaren yukarda adı geçen iki Emirle muhakeme edilmekte bulunanların mahkum edilmiş olanları da serbest bırakılacaktır.
3. Bundan böyle silahla ilgili olarak genel kanun hükümleri uygulanacaktır.³⁶

Genelkurmay Başkanlığı tarafından hazırlanan "Türk İstiklal Harbi, İdari Faaliyetler" başlıklı eserde; Tekalif-i Milliye faaliyetinin Ekim 1921 sonu itibariyle sona erdirildiği; Askerlik Şubeleri bölgesinde ve Menzil Komutanlıkları ambarlarında kalan eşyalardan istifa etmek için Müdafaa-i Milliye Vekaletince çıkarılan Emirle de "Bütün bu işlemlerin bir ay içinde tamamlanması için bölgede bulunan Tekalif-i Milliye Komisyonlarıyla anlaşılması" hususu vurgulanmaktadır.³⁷

35 Türk İstiklal Harbi, 7. Cilt, İdari Faaliyetler, s. 369-70.

36 Türk İstiklal Harbi, 7. Cilt, İdari Faaliyetler, s. 370.

37 Türk İstiklal Harbi, 7. Cilt, İdari Faaliyetler, 460-61.

Bununla birlikte Başkomutan'ın "Millete Beyannamesinden Tekalif-i Milliye Emirlerinin uygulanmasında Sakarya Savaşı'ndan sonra -kesin barış sağlanıncaya kadar- devam edilmesi hususunda bir anlam çıkartmak mümkündür:

Ancak silahlarımızı, maksadımız, tamam olarak elde edildikten sonra bırakacağımızdan pek yakın olan bu mutlu ana kadar evvelce olduğu gibi bütün millet fertlerinin en büyük gayret ve fedakarlık göstermesini bekleriz.(..)"

Başkomutan'ın bu mesajından hareketle; 1921 Sakarya Savaşı'nın ve nihayet 30 Ağustos 1922 Zaferi'nin kazanılmasında büyük payı olan Tekalif-i Milliye E- mirleri, "Zaferin sonuçlarını tehlikeye düşürecek politik olayların Lozan'da son bulmasına kadar"³⁸ devam etmiştir, denilebilir.

Tekalif-i Milliye Emirlerinin yerel yürütme organları işlevi gören Tekalif-i Milliye Komisyonlarının kurumsal faaliyetleri, Tekalif-i Milliye uygulamalarından ayrı olarak savaş bitimine kadar sürmüştür. Başkomutanın 23 Ocak 1922 günü verdiği 2 Numaralı Emir, Tekalif-i Milliye Komisyonlarının görevlerine devam ettiklerinin bir kanıtıdır.

Tekalif-i Milliye Komisyonlarının görevleri başında olduklarını kanıtlayan Başkomutan Emri şöyledir:

"Haciz edilsin veya edilmesin bu emirde isimleri geçen livalar içinde aşar ve tekalif-i milliye artıkları, Tekalif-i Milliye Komisyonları tarafından ivedilikle teslim alınacak ve en yakın demiryolu civarındaki askeri ambarlara teslim edilecek ve teslim edilen miktarlar günlük olarak Maliye Vekaletine bildirilecektir."³⁹

1 NUMARALI TEKALİF-İ MİLLİYE EMRİ

Ankara, 7 Ağustos 1921

Madde -1:5 Haziran 1921 gün ve 928 sayılı Heyeti Vekile kararının ikinci maddesinde; birtakım alımlar için en büyük mülki amirin riyasetinde maliye memurları ve askeri memurlarla idare meclisi ve belediye ticaret odası bulunan yerlerde ikişer üyeden kurulu komisyon oluşturulması emrediliyordu. Bu komisyonlar hemen her ilçe merkezinde kurulacak, ek olarak ilçeler Anadolu ve Rumeli Hukuk Cemiyeti merkez ve yönetim kurullarından iki üye de belirtilen komisyona üye niteliğinde katılacaklardır. Bu komisyonların adı Tekalif-i Milliye Komisyonlarıdır. Komisyonlar, 11 Ağustos 1921 gününden başlayarak sürekli toplantı durumunda bulunacak ve komisyon üyeleri hiçbir ödenek almayacaklardır. Her komisyon 2 ay süre ile askerlik görevi ertelenmek üzere ikişer katip, dörder memur çalıştıracaktır.

38 Cemal Kutay, "Büyük Zaferin Yapısında Tekalif-i Milliye", s. 352.

39 Türk İstiklal Harbi, 7. Cilt, İdari Faaliyetler, s. 439-40.

Madde - 2: Tekalif-i Milliye Komisyonları bu emrin alınışından sonra bildirilecek olan Tekalif-i Milliye temel emirlerini büyük yetkilerle uygulayarak, bu yolla savaşan Ordu gereksinimlerini karşılayacaklardır.

Madde - 3: Belirtilen Tekalif-i Milliye Komisyonlarından İzmit ve Bolu Sancaklarında bulunanların topladıkları Kocaeli Bölge Komutanlığına ve Zonguldak Sancağı, Ankara İli, bağımsız Aksaray Sancağı Konya İli, Silifke Sancağı ile bu sayılan bölgenin batısında kalan yerlerdeki Komisyonların aldıkları Batı Cephesine ve Elcezire ve Doğu Ordusu Bölgelerindeki Komisyonların topladıkları, belirtilen Ordulara adı geçmeyen bölgelerden başka olarak merkezi Anadolu'da kalan Komisyonların topladıkları Müdafaa-i Milliye içindir. Merkez Ordusu, Adana ve Antep Cepheleri gereksinimleri Müdafaa-i Milliye'ye bağlanan yerlerden karşılanacaktır.

Madde - 4: Koşulsuz olarak ülke içindeki her Komisyon bu görevini sürdürecektir ve 10 Eylül 1921 gününe kadar, 15, 20, 25, 30 Ağustos 1921 ve 5 Eylül 1921 günlerinde Müdafaa-i Milliye Levazımatı Dairesine ambar mevcutları için telgrafla rapor vereceklerdir. Aynı zamanda cephelere bölgelerinde bulunan Komisyonlardan, Batı Cephesi Komisyonlarından Aksaray, Konya, Karahisar Sancakları ile bunun güneyinde bulunan bölge Komisyonları, yakınlığına göre Konya Menzil Müfettişliğine ve yörenin kuzeyinde bulunan Komisyonlar Ankara Menzil Müfettişliğine ve Kocaeli bölgesindekiler Kocaeli Levazım Riyasetine ve Elcezire ve Şark Ordusu bölgesindeki Komisyonlar belirtilen cephe Levazım Riyasetine raporlarının birer örneklerini vereceklerdir.

Madde - 5: Komisyonlar üye ve memurlarından en küçük ilgisizliği ve kötü çalışmaları görülenler vatan hainliği ile cezalandırılacaklardır.

Madde - 6: 1 Numaralı bu Emir, bütün ilçelere, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Merkez Kurullarına bildirilmek üzere il ve bağımsız sancaklara ve İstiklal Mahkemelerine, bütün Askerlik Şubelerine bildirilmek üzere her şube yazı işleri başkanlığına ve Cepheler Komutanlıklarına ve bütün Vekaletlere, Ankara ve Konya Menzil Müfettişliklerine bildirilmiştir. Emrin alındığı gün ve saati ve anlaşıldığını, alan makamlar telgrafla bildireceklerdir.

Madde - 7: Bu Emir ve arkasından verilecek Tekalif-i Milliye temel Emirleri her yerde en büyük mülki amir tarafından türlü araçlarla yayınlanarak duyurulacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi

Başkumandan

Mustafa Kemal⁴⁰

40 Açıksöz, (10 Ağustos 1921) aktaran: Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, ss. 414-15.

2 NUMARALI TEKALİF İ MİLLİYE EMRİ

Ankara, 7 Ağustos 1921

Madde - 1: Ordu giyim ve donatımının genişçe sağlanması için aşağıdaki önlemler alınacaktır.

Bu önlemlerin uygulanmasına 1 Numaralı Emirde yazılı olan Tekalif-i Milliye Komisyonları görevlidir.

- (a) Her ilçede bulunan hane sayısınca ilçe birer takım çamaşır, birer çift çorap ve çarığı en son 10 Eylül 1921 günü hazırlanması ve Komisyonlar ambarlarına verilmesi zorunludur. Örnek olarak 10 bin hane bir ilçe kesinlikle 10 bin takım çamaşır ve 10 bin çarık ve çorap verecektir.
- (b) Pek yoksul hanenin bu bağıştan ayrı tutulması ve yoksulun payının başka bir varlıkla yüklenmesi, toplama ve bağış alan Komisyonun görevidir.
- (c) Toplanan çorap ve çamaşır ve çarıklar yerel Komisyona halk tarafından teslim edilecek ve toplananlar Komisyonun her görevlisinin sorumluluğu altında korunacak ve bağış sahiplerine, Komisyonlarca, bağış miktarını ve gününü belirten bir alındı makbuzu verilecektir.

Madde - 2: Bu Emri alan her Komisyon Reisi, görevli olduğu ilçenin ev sayısını, emri aldığı günden 10 Eylül 1921 gününe kadar verilen görevi bitireceğini telgrafla Levazımatı Umumiyyeye bildirecektir.

Madde - 3: Bağış sonunda Tekalif-i Milliye Komisyonu, aşağısı tutanaklı 3 ayrı defter yaparak, bir örneğini Levazımatı Umumiyyeye gönderecek, öteki örneklerden biri Komisyon Reisinde ve diğeri yerel Mal Memurunda Müfettişler istediğinde verilmek üzere bulundurulacaktır.

Madde - 4: Emrin yürütülmesinde en ufak kötü işlemleri görülenler vatan hainliği suçu ile suçlanacaklardır.

Madde 5: Bu Emir, bütün ilçelere hemen bildirilmek üzere il ve sancaklara ve İstiklal Mahkemelerine ve bilgi için Vekaletlere ve Cephe Kumandanlıklarına verilmiştir.

Büyük Millet Meclisi Reisi

Başkumandan

Mustafa Kemal⁴¹

41 Açıklık, (10 Ağustos 1921) aktaran: Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, ss. 415-16.

3 NUMARALI TEKALİF İ MİLLİYE EMRİ

Ankara, 7 Ağustos 1921

Madde - 1: Ordu giyim ve denetiminin genişlemesi için aşağıdaki önlemler alınacaktır. Bu önlemlerin uygulanmasından 1 Numaralı Emirde görev ve kuruluş biçimleri bildirilen Tekalif-i Milliye Komisyonları sorumludur.

- (a) Tüccar ve halk elinde bulunan rengi ne olursa olsun çamaşırlık bez, Ame-rikan patiska, pamuk, yıkanmış yün, yıkanmamış yün, tiftik, fantezi kumaşlar hariç olmak üzere erkek giyimi yapılmasına uygun her türlü yazlık ve kışlık kumaşlar, kalın bezler, kösele ve iğne, taban astarlığı, sarı ve siyah meşin, sahtiyandan yapılmı yemeni, çarık, potin, çarık yapılacak deri, demir, kundura çivisi, tel çivi, kundura ve saraç iplikleri, nallık demir veya yapılmış nal, mih, yem torbası, yular, belleme, kolan, kaşağı, gebre, sicim ve urgan stoklarına hemen el konulacak ve değeri biçilerek alınanların toplamını belirtmek üzere Komisyonun imza ve mühürleri bulunan kuruşlu bir tutanak, sahibine verilecektir.
- (b) İçerdeki malzemenin bir kısmının böylelikle alınmasından ileri gelen fiyat ayrılığını dengelemek için, dışardan gelecek her tür malların yüzde 10'u da iskelelerden aynı şartlar içinde Ordu ihtiyaçları için alınacak, yüzde 90'ına kesinlikle karışılmayacak, sahibinin yetkisine bırakılacaktır.
- (c) Alınan mallardan geriye kalan ve dışardan alınacak (ithal) olan bu tür stokların taşıma ve satımı bütünü ile serbesttir.
- (d) Çocuk ve kadın giysileri ve malzemesi ile lüks eşya almak kesinlikle yasaktır.

Madde - 2: Dışardan mal getiren tacirin Tekalif-i Milliye Komisyonlarına mal veren ve karşılığında kuruşlu tutanak alan tüccarın tutanaklarında yazılı miktar paylarının yüzde 20'si sonradan getirecekleri malların gümrük tutarına sayılacaktır.

Madde - 3: Bu işlemler için de 2 Numaralı Emrin üçüncü maddesinde açıklandığı gibi Komisyonlarca 3 ayrı defter düzenlenecektir.

Madde - 4: Bu Emre karşı çıkarak malını gizleyenler veya kötü çalışanlar, kim olursa olsun vatan hainliği ile suçlanacaklardır.

Madde - 5: (3) Numaralı olan bu Emir hemen Komisyonlara bildirilmek üzere illere, sancaklara ve İstiklal Mahkemelerine yazılmış ve bilgi için Vekaletlere ve Cephe Kumandanlıklarına verilmiştir.

Büyük Millet Meclisi Reisi

Başkumandan

Mustafa Kemal⁴²

42 Açıksöz, (10 Ağustos 1921) aktaran: Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, ss.417-18.

4 NUMARALI TEKALİF İ MİLLİYE EMRİ

Ankara, 7 Ağustos 1921

En son Emire kadar Ordu'nun iaşesi için aşağıdaki önlemler alınacak ve bu önlemlerin uygulanmasından 1 Numaralı Emirle kuruluş biçimleri bildirilen Tekalif-i Milliye Komisyonları sorumlu olacaktır.

1. Elde mevcut buğday, saman, un, arpa, fasulye, bulgur, nohut, mercimek, kasaplık hayvanlar, şeker, gaz, pirinç, sabun, yağ, tuz, zeytin yağı, çay, mum stoklarının yüzde 40'ına Komisyonlarca el konularak ambarlara alınacaktır. Belirlenecek fiyat üzerinden sahiplerinin eline kuruşlu tutanak verilecektir.

2. Komisyonlarca toplanan buğdayların un edilmesi için, Komisyonlar, bölgelerindeki fabrika ve değirmenlere eşit olarak dağıtacak ve bu çalışma karşılıksız olacaktır.

3. Bu konuda en küçük kötü işlemi görülen memurun veya yükümlülükten kaçman kişinin cezası vatan hainliğidir.

4. (4) Numaralı olan bu Emir Komisyonlara bildirilmek üzere illere ve sancaklara ve İstiklal Mahkemelerine yazılmış ve bilgi için Vekaletlere ve Cephe Kumandanlıklarına birer örnek verilmiştir.

Büyük Millet Meclisi Reisi

Başkumandan

Mustafa Kemal⁴³

5 NUMARALI TEKALİF İ MİLLİYE EMRİ

Ordularımız İçin Yapacağımız Fedakarlıklar

Ankara, 7 Ağustos 1921

Ordu ulaşımının sağlanması için aşağıdaki önlemler alınarak, bu önlemlerin uygulanmasından 1 Numaralı Emirde kuruluşu belirtilen Komisyonlar sorumlu olacaktır.

1. Askeri nedenlerle türlü yollardan Ordu gereksinimi için alınan taşıt araçlarından ayrı olmak üzere ülkede kalan taşıt aracı sahipleri her ay Ordu malzemesinden bir bölümünü kendi aracı ile 100 kilometrelik bir uzaklığa kar-

43 Açıksöz, (10 Ağustos 1921) aktaran: Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, s. 418 ve ayrıca bkz: Harp Tarihi Vesikaları Dergisi, sayı 58, belge 1323.

şıksız taşımak zorundadır. Bu taşımanın sürdüğü sürece araç sahipleri ve hayvanları Ordu ambarlarından beslenir.

2. Bir ay içinde bu görevi gören kişi, o ay için yeni bir taşıma işi almaz. Tekalif-i Milliye Komisyonunun yolladığı araç ve yiyecek gönderisinin, malı alan ambarca onayı, o aylık muafiyet durumunu o kişiye verir.
3. (2, 3, 4) Numaralı Emirlerle toplanan araç-gereç ve yiyecekler, Levazımatı Umumiye'nin belirleyeceği asıl askeri ambarlara Tekalif-i Milliye Komisyonlarınca bu taşıma yükümlülükleri sayesinde gönderilir ve saklanırlar.
4. Mütteahhit taşıma kolları diğer halkın bağlı oldukları ayda 100 kilometrelik taşımayı karşılıksız yapmak zorundadırlar.
5. Bu Emri alan her Tekalif-i Milliye Komisyonu kendi bölgesindeki taşıma yükümlülüğüne girecek aracın tür ve sayısını 15 Ağustos 1921 gününe kadar Müdafaa-i Milliye Sevkiyat ve Nakliyat Müdüriyeti Umumiyesine ve cephe bölgesinde bulunanlar ise Sevkiyat ve Nakliyata bildirmekle birlikte bölgesinde bulundukları Menzil Müfettişliklerine veya Ordu Erkanıharbiye Riyasetlerine bildireceklerdir.
6. Bu yükümlülüğten kaçanlar veya uygulamada kötü davranışı görülenler vatan hainliğiyle cezalandırılacaklardır.
7. (5) Numaralı olan bu Emir hemen Tekalif-i Milliye Komisyonlarına bildirilmek üzere bütün illere ve sancaklara yazılmış ve İstiklal Mahkemelerine ve bilgi için Vekaletlere ve Cephe Kumandanlıklarına birer örnek verilmiştir.

Büyük Millet Meclisi Reisi

Başkumandan

Mustafa Kemal⁴⁴

6 NUMARALI TEKALİF-İ MİLLİYE EMRİ

Ankara, 7 Ağustos 1921

1. (2, 3, 4) Numaralı Tekalif-i Milliye Emirlerinde bildirilen giyilecek, kullanılacak ve yenilecek türünden değişik yerlerde var olan bırakılmış mallara (Emval-ı metruke) Tekalif-i Milliye Komisyonlarınca el konulacak, miktarı

44 Açıkşöz, (10 Ağustos 1921) aktaran: Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, ss. 419-20 ve ayrıca bkz: Harp Tarihi Vesikaları Dergisi, sayı 58, belge 1324.

saptanıp ve fiyatı belirlenerek kuruşlu bir tutanak yerel mal sandığına verilecektir.

2. Bırakılmış mallardan bu yolla alınanlar için Tekalif-i Milliye Komisyonları önceki Emirlerde bildirildiği gibi 3 ayrı düzenli defter tutacaklar, bunun bir örneğini Levazımatı Umumiye'ye göndereceklerdir.
3. Alınan malların tür ve miktarları 10 Eylül 1921 gününe kadar Müdafaa-i Milliye Levazımatı Umumiye Dairesine Tekalif-i Milliye Komisyonlarınca tutanakla bildirilecektir.
4. Bırakılan malların toplanması ve alınmasında kötü işlemleri görülenler ve alınan kendi malı gibi kullanmaya kalkanlar vatan hainliği ile suçlanacaklardır.
5. (6) Numaralı olan bu Tekalif-i Milliye Emri hemen Komisyonlara duyurulmak üzere bütün illere, sancaklara ve İstiklal Mahkemelerine yazılmış, bilgi için de Vekaletlere ve Cephe Kumandanlığına yazılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi

Başkumandan

Mustafa Kemal⁴⁵

7 NUMARALI TEKALİF-İ MİLLİYE EMRİ

Ankara, 8 Ağustos 1921

1. Cins, mezhep, sınıf, meslek ayrımı yapılmaksızın, koşulsuz olarak herkes aşağıda -üçüncü madde- grubu ve türü yazılı silah ve cephaneye ile yaralayıcı araçları her yerde bu Emrin yayımından başlayarak 3 gün içinde yerel Tekalif-i Milliye Komisyonuna alındı (makbuz) karşılığında vererek Hükümete bağışlayacaklardır. Savaşın bitiminde bu silahlar bir hatıra olmak üzere eski sahibine iade olunacaklardır.
2. Dördüncü günü sabahından başlayarak belirtilen silah ve cephaneyi sakladığı ve hile kullanarak vermediği anlaşılanlar ve silah toplama araştırmasında kötü işlem ve davranışta bulunanlar "idam" olunurlar.
3. Verilecek silah ve cephaneler şunlardır: Cephaneye olarak her türlü çifte ateşli tüfeği, kasatura veya süngü ve cephanelere filintaları, kısaca her türlü Osmanlı mavzerleri, küçük ve büyük çaplı her türlü Alman, Belçika tüfek-

45 Açıksöz, (10 Ağustos 1921) aktaran: Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, s. 420.

leri, her türlü Avusturya tüfeği, Avusturya ve Bulgar manlihirleri, her türlü İngiliz tüfeği, her türlü Rus tüfeği, her türlü Fransız, Romanya, Sırp, Japon, Yunan martin büyük ve küçük çaplı tüfekleri (av tüfekleri, tabancalar ve bunlarla ilgili cephaneler ayırır), her türlü kılıç ve palalar, bunlardan bir özel değeri olanlar Komisyonların sorumluluğu altında ve belge karşılığında sahibine bırakılacaktır.

4. İlan edilmesinin dördüncü gününden başlayarak sivil ve asker yetkililer üçüncü maddede yazılı silah ve cephaneyi bulmak için gerek gördüğü evleri yasal yöntemler içinde arayacaktır.
5. Tekalif-i Milliye Komisyonları, bu Emrin halka bütünü ile duyurulmasını sağlayacak ve silahını vereceklerin bulunduğu yerlerle Komisyonların toplandığı yer arasındaki uzaklığa ilişkin zaman süresi olarak verilen üç günü ekleyeceklerdir.
6. Tekalif-i Milliye Komisyonları, topladıkları silahları ve cephanenin tür ve miktarlarını Müdafai Milliye Harbiye Dairesine bildireceklerdir.
7. Bu Emir, öncelikle Kastamonu, Çorum, Yozgat, Kayseri, Niğde, Konya ve Silifke il ve ilçelerine, bu yerlerin batısındaki il ve sancaklara uygulanmak üzere ilgili makamlara bildirilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi

Başkumandan

Mustafa Kemal⁴⁶

8 NUMARALI TEKALİF-İ MİLLİYE EMRİ

Ankara, 8 Ağustos 1921

1. Tekalif-i Milliye Komisyonları her yerde bulunan benzin, vakum, gres, makine, don, saatçi, balık yağları, vazelin, otomobil ve kamyon lastiği, solisyon, buji, soğuk tutkal, Fransız tutkalı, telefon makinesi, kablo pil, çıplak tel ve bunlara bağlı olan malzeme, asit sülfürik miktarını araştırarak ve saptayarak stokların yüzde 40'ına el koyacak ve sahiplerine değeri karşılığında tutanak verilecektir.
2. Yukarda türleri belirtilen malzemelerden, dışardan yurda getirilenlerin gümrük resminden başka yalnız yüzde 10'u kuruşlu tutanak karşılığında

46 Açıklama, (11 Ağustos 1921) aktaran: Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyanmaları, ss. 421-22.

belirtilen Komisyonlarca alınabilir. Böylece malları alınanlara verilecek tutanakların yüzde 20'si gümrük resmine sayılır.

3. Tekalif-i Milliye'den alınacak yukarıdaki malzemenin yüzde 40'ının toplanması ve her Komisyonca en son 10 Eylül 1921'de bitirilmiş bulunacak ve 15, 20, 25, 30 Ağustos ve 5 Eylül'de toplananların tür ve miktarlarını Müdafaai Milliye Harbiye Dairesine telgrafla bildireceklerdir.
4. Bu malzemeden bulunanları gizleyenler ve hile yoluna sapanlar için vatan hainliği kanunu uygulanır.
5. Orduların bu malzemeden yararlanma biçimi Müdafaai Milliye Vekaletince saptanacaktır.
6. Bu Emir, bütün illere ve sancaklara, Cephe Kumandanlıklarına, Vekaletlere bildirilmiştir.

Büyük Millet Meclisi Reisi

Başkumandan

Mustafa Kemal⁴⁷

9 NUMARALI TEKALİF İ MİLLİYE EMRİ

Ankara, 8 Ağustos 1921

1. Tekalif-i Milliye Komisyonları sınırları içinde bulunan demirci, marangoz, dökümcü, tesviyeci, saraç, arabacı esnafı ve imalathaneleri ile bu esnaf ve imalathanelerinin kapasitelerini saptamak ve gerek bunlar ve gerek kasatura, kılıç, mızrak ve eyer yapabilecek zanaatkarların adları verilmek üzere sayılarını Müdafaai Milliye Vekaletine bildireceklerdir.
2. Bu Emir bütün illere, sancaklara, Cephe Kumandanlıklarına ve Vekaletlere bildirilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi

Başkumandan

Mustafa Kemal⁴⁸

10 NUMARALI TEKALİF-İ MİLLİYE EMRİ

Ankara, 8 Ağustos 1921.

47 Açıksoz, (10 Ağustos 1921) aktaran: Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, s. 422.

48 Hakimiyeti Milliye, (14 Ağustos 1921) aktaran: Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, s. 423.

Seferber Ordu'nun taşıta olan gereksinimini karşılamak için aşağıdaki maddeler hızla uygulanacaktır.

1. Bu Emri alan Tekalif-i Milliye Komisyonları kendi bölgelerinde bulunan ve türleri aşağıda açıklanan bütün taşıtların yüzde 20'sine el koyacaklardır.

Taşıt türleri:

- a. Dört tekerlekli yaylı arabalar.
 - b. Dört tekerlekli at, öküz ve kağrı arabaları. Arabalar bütün takım ve hayvanları ile birlikte olacaktır.
 - c. Binek ve top çeken hayvanlar.
 - d. Katır ve yük hayvanları.
 - e. Deve.
 - f. Merkep.
2. Bu Emri alan Tekalif-i Milliye Komisyonları, bölgelerindeki bütün taşıtların miktarlarını alabildiğince çabuk saptayacak ve en son 10 Eylül tarihine kadar, bölgesindeki taşıtların en sağlamlarından ve yüzde 20'sini toplamış olacaklardır.
 3. El konulan her taşıtın değeri Komisyonca araştırılacak, taşıtları alınan kasabanın belediye reisine, köylerde köy kurulunca o yerlerdeki halka, varlıkları oranında dağıtım yapılarak toplanacaktır. Taşıtı alınanların paraları böylece alınacak makbuzlar onaylanıp Tekalif-i Milliye Komisyonlarına verilecektir.
 4. Komisyonlarca toplanan taşıtlar o yerlerdeki Askerlik Şubelerine verilecektir. Şubelerin aldıkları taşıtlardan arabalar ve hayvanlar, olabilirse ve sahipleri yükümlülerdense sahipleri ile, değilse yükümlüleri arasında araba ve hayvan sürmeyi bilen lojistik erler tarafından kullanılacaktır. Bu taşıtlar şubelerde toplanacak ve şubelerde korunacaktır.
 5. Her Askerlik Şubesi, Şubede toplanan taşıtların tür ve miktarını 15, 20, 25, 30 Ağustos ve 10 Eylül günlerinde Müdafaai Milliye Vekaleti Ordu Dairesine telgrafla bildirecektir.
 6. Bu konuda göz yuman ve kötü işlemi bulunanlar vatan hainliği suçu ile cezalandırılacaklardır.
 7. 10 Numaralı bu Emrin ulaştığı gün ve saat telgrafla Ordu Dairesi'ne bildirilecektir.

İşbu Emrin bütün Vekaletlere, Garp ve Merkez Ordusu Kumandanlıklarına, Canik, Amasya, Tokat, Sivas, Kayseri, Niğde, Konya, İçel il ve sancakları ile bunların batısında bulunan bütün il ve sancaklara ve Askerlik Şubelerine ve İstiklal Mahkemelerine bildirilmiştir.

Büyük Millet Meclisi Reisi

Başkumandan

Mustafa Kemal⁴⁹

7. TEKALİF İ MİLLİYE KOMİSYONLARI

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, Ankara'da, Başkomutanlık Karargahını teşkil ettikten sonra, Ordu'nun lojistik işlerini öncelikle ele almış, daha o zaman topyekün savunma prensipleri ile ilgili bir plan hazırlamıştır. Bu plan esasları dahilinde bir-iki gün içinde yoğun bir çalışma ile 7-8 Ağustos 1921 günleri, Tekalif-i Milliye (Harp Yükümlüğü) emirleri adıyla birbiri ardına on emir yayınlanmıştır.⁵⁰ Bu emirlerin tamamı, (o günkü düzenleme gereği) kanun kuvvetindedir.⁵¹

Başkomutanın Tekalif-i Milliye Emirlerini uygulamak için de, 1 Numaralı Emir uyarınca bütün ilçelerde Tekalif-i Milliye Komisyonları kurdurtmuş ve bunları derhal çalışmaya başlatmıştır. Tekalif-i Milliye Komisyonlarının kuruluşu, Başkomutanlık Kanununun kabulünden sadece 2 gün sonra 7 Ağustos 1921 Ededir. 1 Numaralı Tekalif-i Milliye Emrine Tekalif-i Milliye Komisyonlarının kuruluş ve çalışma esasları ile ilgili talimatnameye de yer verilmektedir:

"2 Haziran 1921 gün ve 928 sayılı Heyeti Vekile kararının 2. maddesi uyarınca bazı satınalmalar için en büyük mülkiye memurunun başkanlığında en büyük maliye ve askeri memurları ile idare meclisi, belediye, ticaret odasından (bulunan yerlerde) 2'şer üyeden oluşan bir komisyon kurulması emrediliyordu. Bu komisyonlar derhal her ilçe merkezinde kurulacak ve ayrıca ilçeler Anadolu ve Rumeli Müdafaa- i Hukuk Cemiyeti Merkez Kurulu ve idarelerinden 2 üye de komisyona üye sıfatıyla katılacaklardır. Bu komisyonların adı Tekalif-i Milliye Komisyonlarıdır. (..) Sonradan köylerde imam ve muhtarlar da üye sayılmışlardır."⁵²

Alptekin Müderrisoğlu'na göre; Komisyonların kuruluş biçimi, 2 Haziran 1921 gün ve 928 sayılı Heyet-i Vekile kararıyla yürürlüğe konulan ve Ordu'nun yiyecek alımlarını düzenleyen talimatnamenin 2. maddesi ile kurulan satınalma komis-

49 Hakimiyeti Milliye, (12 Ağustos 1921) aktaran: Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, ss. 423-24.

50 Türk İstiklal Harbi, 7. Cilt, İdari Faaliyetler, s. 357.

51 Kazım Özalp, Milli Mücadele, 1919-1922, s. 190.

52 Düstur -Üçüncü Tertip- cilt 2, ss. 52-3.

yonlarının aynıdır. Tekalif-i Milliye Komisyonu üyelerinin Kaymakam, mahallin en büyük askeri amiri ile mal müdürü gibi kamu görevlileri dışında kalan öteki 10 üyesi, tümüyle halk tarafından seçilmektedir. Bu yönü ile komisyonlar, halk yararına alınan emirleri halka uygulayan, gerektiğinde zora başvuran, halk temsilcilerinden oluşan bir halk örgütü görünümü vermektedir. Bu örgüt devlete has bürokrasiden tamamen uzak, kırtasiyeciliği asgariye indirmiş bir çalışma tarzı ile en kısa zamanda olumlu sonuçları alabilecek bir çalışma düzeni sürdürüyordu.⁵³

7. MENZİL TEŞKİLATLARI

Tekalif-i Milliye Emirlerinin hedefine ulaşmasında bir diğer önemli görevi üstlenen kuruluş ise, hiç kuşkusuz topyekün savaşa hazırlık için kriz yönetim planının askeri kanadını iyi düşünülmüş bir hiyerarşi içinde büyük bir özveriyle yürüten Müdafaa-i Milliye Vekaleti Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğüne bağlı Menzil Bölge Müfettişlikleri, Menzil Hat Komutanlıkları, Menzil Nokta Komutanlıkları ve Menzil Konak Komutanlıkları idi.⁵⁴ Bu görevliler, Ordu hareket alanında kendi Menzil kuruluşu ile, ve bu hareket alanı gerisinde Müdafaa-i Milliye Vekaletine bağlı Menzil Teşkilatı ile faaliyet gösteriyordu.⁵⁵

Tekalif-i Milliye Emirleriyle halktan toplanan ve Türk Ordusu'nun ihtiyacı olan her türlü malzemenin cephe gerisinden cepheye taşınması, dağıtılması, depolanması ve kısaca askeri bir terim olan lojistik alanına giren bu faaliyetin aksamadan yürütülmesi güçlü bir Menzil teşkilatlanmasını gerektirmekteydi.⁵⁶

Türk İstiklal Savaşına damgasını vuran Menzil Müfettişlikleri karargahlarında; Menzil Müfettişliği Kurmay Başkanlığı, Harekat Şubesi. Personel Şubesi, Esliha (Silah) Şubesi, Levazım, Muharebe, Sağlık, Veteriner, İnşaat, Ulaştırma Şubeleriyle, Evrak ve Posta Şubeleri bulunuyordu. Bu karargahlara bağlı, yapacağı görev ve bölgenin önemine göre bir veya iki bölge müfettişliği, bağımsız hat ve bölge komutanlıkları, hastane, hayvan hastaneleri, erzak ve mühimmat depoları, küçük ölçekli imalathanelerdi. Menzil Bölge Müfettişlikleri karargah kuruluşları da Menzil Müfettişliği kurulu idi. Ancak şubelerde bulunan personel daha azdı. Menzil Müfettişliği emrinde, Hat ve Nokta Komutanlıkları, ambarlar, hastaneler ve depolar vardı. Menzil Hat Komutanlığı kuruluşu şu şekilde idi: Menzil Hat Komutanlığına bağlı Muhafız, Hizmet ve Amele Kıtaları, Tamirhane, Yol İnşaatı Kıtası, İlaçe Merkezi, Er Misafirhanesi, Erzak ve Yem Deposu, Cephane Deposu, Hayvan Deposu, Merkez Komutanlığı, Sevk Memurluğu ve Sağlık birimi bulunuyordu. Hat Komu-

53 Alptekin Müderrisoğlu, Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları, s. 381.

54 Türk İstiklal Harbi, 7. cilt, İdari Faaliyetler, s. 314 vd.

55 Türk İstiklal Harbi, 7. cilt, İdari Faaliyetler, s. 614.

56 Serpil Sürmeli, Milli Mücadele'de Tekalif-i Milliye Emirleri, s. 76.

tanlığı emrinde Nokta ve Konak Komutanlıkları vardı. Birinci sınıf Menzil Nokta Komutanlığı, Hat Komutanlığı kuruluşunun aynı idi. İkinci sınıf Menzil Nokta Komutanlığı görevini Askerlik Şubeleri yapıyordu.⁵⁷

Türk İstiklal Savaşında Menzil Teşkilatlarının başarılı çalışmaları çeşitli kaynaklarda ve anılarda yer almaktadır:

"(..) 1921 yılı içinde Manastırlı Miralay Kazım Bey, Batı Ordusu Menzil Müfettişi olarak Konya'ya gelmiştir. Sakarya Savaşı süresince Ordu'muzun bütün ihtiyacı Güney'den desteklenmiş, iase kolları savaş süresince Cephe'yi beslemiştir. (..) Bu olağanüstü çalışma sonunda Batı Menzil Müfettişi Kolordu Komutanlığı yetkisiyle Milli Savunma Bakanlığı Sevkiyat ve Nakliyat Umum Müdürlüğü yapmıştır."⁵⁸

Menzil Teşkilatlarının efsanevi çalışmalarının tanıklarından biri ünlü gazeteci Ahmet Emin (Yalman) Bey'dir:

"Her iş için ehil adamlar aranmış, bulunmuştu. Mesela nalcılık mektebinin başına uzun müddet Bavyera'da fenni nalbantlık öğrenmiş bir subay getirilmişti. Dabağhaneleri de Almanya'da tecrübe görmüş uzmanlar idare ediyordu. Kıtaların musiki ihtiyacı da unutulmamış, takım takım bandolar yetiştirilmiş, bunlar için musiki aletleri de bulunmuştu. Tamir atölyesinde sonradan yakından tanıdığım ve değerini gördüğüm Albay Nuri Bey gibi harp imalatı dairesi mensupları, işlemeyen demiryollarının raylarını söküyor, top kamasına ve diğer yedek parçalara çeviriyorlardı. Konya levazım teşkilatına başta Kazım Bey olmak üzere, en büyük subaydan en küçük çırağa kadar herkes, Yunanlıları bir an evvel denize dökmek azmiyle var kuvvetiyle çalışıyorlardı. Eskiden hazır hazır hariçten gelirken şimdi gelemeyen birçok malzeme şimdi Konya'da, nice yoksuzluklar içinde yeter sayıda yetiştiriliyordu."⁵⁹

Menzil Müfettişi General Kazım (Dirik) Beyin çalışmalarının bir başka tanığı ise Hilmi Uran'dır:

"General Kazım Dirik merhum, o sırada Konya Menzil Müfettişi idi.(..) Fakat kendisini hiç tanıımıyordum. (..) General Kazım Dirik'ten pek memnun ayrılmıştım. Çünkü bana kati olarak vaad etmişti ki, ertesi günü Kadınhan'a gittiğimde orada Menzil Teşkilatı benim emrime bir landon verecekti.(..)"⁶⁰

57 Türk İstiklal Harbi, İdari Faaliyetler, 7. Cilt, s. 392-3.

58 İsmail Gün-Mahmut Ankara, Kazım Dirik, Asker, İdareci, Halk Eğitimi, (İzmir, İstiklal M., 1971), s. 39.

59 Ahmet Emin Yalman, Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim, cilt II, (İstanbul, 1970), ss. 300-301.

60 Hilmi Uran, Hatıralarım, ss. 141-42.

8. İSTİKLAL MAHKEMELERİ

Türk İstiklal Harbi'nde Birinci Dönem İstiklal Mahkemelerinin görevleri, 17 Şubat 1921 'de sona ermiş, fakat, mahkemelerin görevlerinin sona ermesinden bir ay kadar sonra asker arasında kaçak olayları ve bozguncu propagandanın çoğaldığı gözlemlenmiştir. Bu olumsuz gelişmeye önlem olarak, bir başkan, iki üyeden kurulu cinayet mahkemeleri görevlendirilmesi istenmişse de reddedilmiştir. Kütahya ve Eskişehir yenilgisi, düşmanın Ankara'ya yaklaşması üzerine büyük moral çöküntüsü üzerine bir eğilim olarak mahkemelerin yeniden kurulması gündeme gelmiş ve Başvekil Fevzi Paşa'nın isteği üzerine Kastamonu, Konya ve Samsun'da üç mahkeme kurulması Meclis tarafından kabul edilmiştir. Ankara İstiklal Mahkemesi kaldırılmadığından, Yozgat'ta da Başkomutanın isteğiyle bir mahkeme kurulduğundan toplam 5 İstiklal Mahkemesi faaliyet göstermiştir. İkinci Dönem İstiklal Mahkemeleri faaliyetlerini doğrudan Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'ya bağlı olarak yerine getirmişlerdir. Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, bu mahkemelerin yardımıyla emirlerinin eksiksiz yürütülmesini sağlamış; hatta mahkemeler, 10 Ekim 1921 günlü Açıkşöz Gazetesinde yer alan bildiri örneğinde görüldüğü üzere emirlerin uygulanmasına ait gerekçeyi halka duyurmak ve emirlere uymayanların cezalandırılacaklarını bildirmek görevini bile üstlenmişlerdir.

Ergün Aybars'ın tespitlerine göre, Başkomutanlık Emirleri, İstiklal Mahkemelerine gönderilmekte ve bu yoldan Başkomutanın otoritesinin yürütülmesinde mahkemeler doğrudan görev almışlardır. Mahkemelerin ortamı da, Tekalif-i Milliye Emirlerinin uygulanmasındaki kararlılığın bir göstergesidir. Her mahkemenin kapısında büyük levha ile mahkemenin ismi yazılı bulunmaktadır. (Ankara İstiklal Mahkemesi). Mahkeme kurulunun oturduğu yerin arkasında yine büyük levha ile (İstiklal Mahkemesi Mücadelesinde Yalnız Allah'tan Korkar) yazısı asılıdır.⁶¹

İstiklal Mahkemeleri iki ucu keskin kılıçtır. Örnek olarak, 11. Dönem Kastamonu İstiklal Mahkemesi'nin önem verdiği konulardan biri, bazı subayların halka karşı olan tutum ve davranışları olmuştur. Çünkü sözü edilen subaylar, halkın mal, erzak, nakliye araçlarına zorla el koyup, halkı zorla angaryaya koşturmaktadır.

Kastamonu İstiklal Mahkemesi tarafından görevini kötüye kullanan subaylar sorununu çözmek için 10 Ekim 1921 tarihinde Açıkşöz Gazetesinde yayınlanan bildiri şöyledir:

"Vesait-i nakliyyeye hodbehod vaz'iyet edenler en şedid cezaya çarptırılacak."

"1- Ordu'nun vesaiti nakliye ihtiyacı hükümetçe evamiri mahsusuna tevfikan tamamiyle temin edilmekte bulunduğu halde bazı kıta zabitlerinin emirler ve tali

61 Ergün Aybars, İstiklal Mahkemeleri, (İzmir, İleri K., 1995), ss. 97-102 ve 158.

matlar hükümlerine aykırı olarak tesadüf eyledikleri ulaşım araçlarına hodbehod el koydukları, bir kaza ve livadan çıkarılan ulaşım araçları kafilelerinin diğer kaza ve livada el konularak yollarına devam ettirilmedikleri ve bazı yerlerde de naklettiği eşyayı yükleyerek başka bir yöne yolladıkları bir çok yerlerden alınan rapor ve şikayetlerden anlaşılmıştır."

"Tekalif-i Milliye emri gereğince, aracın yüzde yirmisi alınmış ve geri kalan araçla da yükümlünün her ay yüz kilometrelik mesafeye hükümetin kendilerine teslim edeceği eşya ve emvali nakl etmeye mecbur tutulmuştur. Binaenaleyh her mahallin ulaşım araçları o mahallin en büyük mülkiye memuriyle komutanının göstereceği mahalle kadar teslim edilen eşya ve emvali nakledecek ve gerektiğinde olacak muhabere ve uygun bulunması üzerine ulaşım araçları kafiləsi kanunen mecbur olduğu mesafeye yüz kilometre kadar nakliyatı uzatacaktır."

"Aksi halde bulunanlar ve kanuna yine itaat etmeyenler ve halka zulüm edenler hakkında tatbik edilen en ağır cezalarla tecziye edileceği tamimen tebliğ olunur."⁶²

İstiklal Mahkemeleri Nizamnamesinin 8. maddesi Tekalif-i Milliye Emirlerinin uygulanmasını kapsamaktadır. Bu durum, mahkemeleri Tekalif-i Milliye uygulamalarının doğrudan ve etkin bir organı konumuna yükseltmiştir. Kastamonu İstiklal Mahkemesinin 13 Ağustos 1921 günlü Açıklama'deki bildirisi bu konuyu açıklamakta ve halkı uyarmaktadır:

"Mahkememiz Başkumandanımız Paşa Hazretlerinin Tekalif-i Milliye ve ordunun tezyid kuvvetine matuf ve tedabir-i saireye müteallik teklifatının son süratle ve harfiyen ifa edilmemesinin alakadarlar hakkında en şedid cezayı kanuniyeti istilzam edeceğine umumun kemali ehemmiyetle nazarı dikkatini celb eyler."⁶³

Tekalif-i Milliye Emirleriyle ilgili olarak faaliyet gösteren İkinci dönem İstiklal Mahkemelerinin uygulamalarıyla ilgili bazı küçük bilgiler Falih Rıfkı Atay tarafından aktarılmaktadır:

"(..) Rahmetli Necati ile beraber Kastamonu İstiklal Mahkemesi'nde bulunan dostum Nebizade Hamdi'den dinlemiştim. Binlerce kandırılmış, fesatlanmış kaçak toplayıp cepheye sürmüşler: - Yalnız bir kişi idam ettik, o da onuncu defa kaçtığı için... demişti"⁶⁴

62 Açıklama, (10 Ekim 1921) aktaran: Ergün Aybars, İstiklal Mahkemeleri, s. 106 ve 108.

63 Açıklama, (13 Ağustos 1921) aktaran: Serpil Sürmeli, Milli Mücadele'de Tekalif-i Milliye Emirleri, s. 132.

64 Falih Rıfkı Atay, Çankaya, (İstanbul, Betaş Y., 1980), s. 292.

8. BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER

Tekalif-i Milliye Emirleri ve uygulamaları ile ilgili tebliğler ve ilanlar, "o günlerde devletin yarı resmi yayın organı gibi faaliyette bulunan ve Ankara'da yayınlanan Hakimiyet-i Milliye Gazetesi aracılığıyla ilk defa kamuoyuna duyurulmuştur. Emirler gazetenin hep aynı yerinde, ikinci sahifesinde yer almış; İstiklal Mahkemeleri kararlarına ve kararların uygulamalarına ait haberlere yakın sütunlarda yayınlanmıştır."⁶⁵

Özellikle Kastamonu ve çevresine yayınlanan Açıksöz Gazetesi; Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın çıkardığı Tekalif-i Milliye emirlerine halkın uymasını sağlayacak teşvik yazıları yayınlamış ve bu emirleri ayrıntılı olarak izah etmiştir.⁶⁶

Açıksöz Başyazarı İsmail Habib (Sevük), 21 Ağustos 1921 günlü başyazısında, İstiklal Mahkemelerinin yeniden kurulmasını şöyle yorumlamıştır:

"(..) Mücrimleri ürküten, mazlumları esirgeyen bir adalet. Bir adalet ki en muannid kaçaklar kendi ayaklarıyla o kapıya iltica, en azılı şakiler kendi arzularıyla o mahkemeye inkıyad ettiler. Atıl memurlara bile başka bir faaliyet, hileli amirlere bile başka bir intibah, hükümet çarkına bile başka bir dönüş geldi. (..) İşte onun içindir ki İstiklal Mahkemeleri faaliyeti bu halka bir nimet, onların kaldırılışı herkese bir elem olmuştur ve işte onun içindir ki şimdi de İstiklal Mahkemelerinin tekrar gelişi, bütün memlekete bir sevinç ve bir saadet oldu."⁶⁷

Açıksöz, Hakimiyet-i Milliye, İkdâm, Peyam-ı Sabah ve Vakit gazetelerini kapsayan bir araştırmaya göre; gazeteler, Tekalif-i Milliye Emirlerini, Tekalif-i Milliye Komisyonlarının tebliğlerini ve İstiklal Mahkemelerinin emirlerle ilgili nizamname ve beyannamelerini, konuyla ilgili kararlarını yayınlamak suretiyle halka duyurmuşlar ve halkın bilgilendirilmesini sağlamışlardır.⁶⁸

Hakimiyet-i Milliye Gazetesinin 9 Ağustos 1921 günlü nüshasının 1. sayfasında yayınlanan bildiride, Tekalif-i Milliye Emirlerinin uygulanmaya başladığı ilan edilmektedir. Bildirinin 1. ve 2. Maddelerinde tek tek sayılan yiyecek maddeleri ile, çarık derisinden kundura çivisine, tiftik ve yapağıya kadar giyim kuşamda kullanılacak bütün maddeler sayılmaktadır ve 3. madde ile de, halkın, tüccarın, bunlardan ellerinde ne miktarda bulunduğunu bir beyanname ile Komisyona bildirmeleri tebliğ olunmaktadır.

Ankara Tekalif-i Milliye Komisyonu'nun basında yer alan ilk bildirisi şöyledir:

65 Mehmet Kayıran, "Tekalif-i Milliye Emirleri ve Uygulanışı", s. 655.

66 Yücel Özkaya, Milli Mücadele'de Atatürk ve Basın, 1919-1921, (Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi Y., 1989), s. 19.

67 (Haz.) Mustafa Eski, İsmail Habib Sevük'ün Açıksöz'deki Yazıları, 1921-1922, s. 105

68 Serpil Sürmeli, Milli Mücadele'de Tekalif-i Milliye Emirleri, s. 132.

"Hamiyetli Halkımıza,"

"Memleketten alçak düşmanı koğmak için fedakarlık lazımdır."

"Askerlerimiz cephede kanlarını dökerken bizim de burada varımızı yoğumuzu feda lazımdır. Bunun için Hükümetimizin bizden istedikleri; Ordu'nun iase ve ilbası için teşekkül eden Ankara Tekalif-i Milliye Komisyonu bervech-i ati mukarreratı ilan eder:"

"1. Buğday, saman, un, arpa, fasulye, bulgur, nohut, mercimek, kasaplık hayvanat, şeker, gaz, pirinç, sabun, yağ, tuz, zeytinyağı, çay, mum."

"2. Tüccar ve ahali yedinde her renkte çamaşırılık, bez, amerikan, patiska, pamuk, yıkanmış, yıkanmamış yün, tiftik, erkek elbise imaline salih her nevi yazlık ve kışlık kumaşlar, kalın bezler, kösele, vaketa, taban astarlığı, sarı ve siyah meşin, sahtiyan, mamul yemeni, çarık, potin, çarık imaline mahsus deri, demir kundura çivisi, tel çivi, kundura ve saraç ipleri, nallık demir, mamul nal, mılh, yem torbası, belleme, kolan, kabağı, gebre, urgan."

"3. Baladaki maddelerde cinsleri muharrer mevadd-ı iase ve iktisadiye ile levazimat-ı saire ile miktarlarının bilinmesine lüzum görüldüğünden ahali ve tüccar yedlerinde mevadd-ı mezkureden her ne mevcut ise üç güne kadar makam-ı vilayette Tekalif-i Milliye Komisyonuna ba beyanname müracaat eylemeleri ve beyanname ile ita etmeyenlerin inde'l-tahkik emvalinin müsadere ve kendisinin hiyanet-i vataniye cürmüyle tecziye edileceği beyan olunur."

"Tekalif-i Milliye Komisyonu Reisi"

"İhsan."⁶⁹

Ankara Tekalif-i Milliye Komisyonu imzasıyla Hakimiyet-i Milliye Gazetesi 9 Ağustos 1921 günlü nüshasında yer alan bu bildiri, Ankara örneğinde, Tekalif-i Milliye Komisyonlarının çalışma esaslarına dair bir yönerge olarak da anlaşılabilir.

9. TEKALİF-İ MİLLİYE UYGULAMALARI

13 Ağustos 1921 günlü Hakimiyet-i Milliye Gazetesinde, Ankara Valisi ve Tekalif-i Milliye Komisyonu Reisi İhsan Bey ile yapılan görüşme, Komisyonların çalışmaları hakkında bazı çarpıcı sorulara Ankara Valisi İhsan Beyin ağzından verilen ve gazetede yer alan yanıtlar şöyledir:

"(..) Vuku bulan ilan üzerine ahali yedinde ne kadar esliha varsa kendi elleriyle ve büyük bir memnuniyetle getirerek Komisyona teslim etmekte ber davamdırlar.

69 Hakimiyet-i Milliye, (9 Ağustos 1921) aktaran: Serpil Sürmeli, Milli Mücadele'de Tekalif-i Milliye Emirleri, ss. 82-3.

Köylere de aynı tebligat ifa olduğundan ne kadar esliha varsa peyderpey geleceğine şüphe yoktur."

"Erzak ve eşya işine gelince; Hükümetin bu husustaki ilanını müteakip müddeti muayenesi zarfında erzak ve eşyanın miktarlarını mübeyyen ahali komisyona beşyüzü mütecaviz beyanname getirmiştir. Her hanenin kahraman ordumuz için bir kat çamaşır, bir çift çorap teberru etmesine dair olan komisyonun tebliği ahalice memnuniyetlerle karşılanarak her mahalle ve karyede azami bir faaliyet başlamıştır. Geceli gündüzlü bu hususta çalışılmaktadır. Birkaç güne kadar binlere balığ olacak çamaşır ve çoraplardan ikmal olunanları komisyona peyderpey getirilerek teslim edilecektir."

" - Bu Komisyonlar Ankara Vilayetine mülhak kazalara da elbette teşekkül etmiştir. Oralardaki derece-i faaliyet beyan buyurulur mu?"

"Tekalif-i Milliye Komisyonları kazalarda doğrudan bu hususa dair olan Emirler dairesinde mesaide bulunarak ahali tarafından teslim olunan şeyleri yine doğrudan cihet-i askeriyeye teslim edecektir. Ancak malumat verildiğine göre Ankara Vilayetine bütün mülhakatında herşeye tercihan ve işin ehemmiyeti takdir olunarak çalışılmakta, ahali istiklal mücahedemizde muvaffakiyetin teinini için her türlü fedakarlıkları sevecek yapmaktadır."

" - Asayiş ne haldedir. Karar var ise ona dair de malumat lütfediliyor mu?"

"O kadar faaliyete ve orduya iltihak için her köyden efrad gelmesine, bu sebeplerle vilayette büyük bir hareket mevcut bulunmakta olmasına rağmen asayiş her vakitten daha ziyade yolundadır. Zira ahali istihlas ve istiklal-i memleket için olan bu faaliyetlerin manasını Yunanlıların zalimane ve imhakarane siyasetini pek güzel anlamıştır. Onun için ahali sakinane vazife-i vataniyenin iflasına müsar'at ediyor. Firariler hususuna gelince: Herkes bir düğüne gider gibi davullarla, zurnalarla hududa koşmak için geliyor. Lehü'lhamd firar vukuatı yoktur. (,)"⁷⁰

Tekalif-i Milliye Emirlerinin uygulanmasını denetlemek ve hızlandırmak amacıyla, Başkomutanlıkça çeşitli yerlere denetim görevlileri gönderilmiştir.

1 Yedeksubay Veteriner ve 1 Topçu Teğmeni ile 10 Numaralı Tekalif-i Milliye Emrinin Isparta ve Burdur'daki uygulamalarını denetlemek ve hızlandırmak üzere bu illere gönderilen Süvari Albay Şerif Güralp 1958'de basılan anılarında yaptıkları denetim çalışmalarını ayrıntılı şekilde anlatmaktadır:

"Anadolu hükümeti, tekalif usulü ile halkın elindeki nakil vasıtalarının yüzde 20'sini istedi. Bunların en sağlamları alınacaktı. Bu iş için Ordu'dan komisyonlar

70 Hakimiyet-i Milliye, (13 Ağustos 1921) aktaran: Serpil Sürmeli, Milli Mücadele'de Tekalif-i Milliye Emirleri, ss. 84-5.

sevk edildi. Bu meyanda tümenimizden Binbaşı rütbesinde başkan olmak üzere bir Veteriner, bir Topçu subayından mürekkep bir komisyonun gönderilmesi Ordu'dan emredilmişti. Tümeninde Binbaşılardan olduğu halde maiyetinde daima büyük rütbelileri görmek isteyen Tümen kumandanı; beni açık göz ve becerikli gibi yalancı iltifatlarla aldatmaya çalışarak İstiklal Savaşı'nın en sıkıntılı devirlerinde çalıştığım alayımın alarak komisyon reisliğine tayin etti."

"Isparta, Burdur, Antalya livalarında (o devirde mutasarrıflıklar tarafından idare olunuyorlardı) faaliyette bulunmak üzere Konya Aksaraylı yedek Veteriner Şerif, Topçu Teğmeni Harputlu Şükrü (kendisini üç dört sene evvel Ankara'da Kurmay albay olarak görmüştüm) ile beraber evvela Isparta'ya geldik." (s. 202)

"Edirne Sultani Mektebinde müdürümüz olan merhum Müfit Bey, Mutasarrıf bulunuyordu. Belediye Reisi de iyi ve görgülü bir zattı. Isparta Mebusu merhum Mersinli Cemal Paşa ile Mebus Hafız İbrahim Beyin kıymetli yardımları ile nakil vasıtalarının dörtte üçünü alarak Ordu'ya sevk ettim." (s. 203)

"Burdur Mutasarrıfının milli davaya alakasızlığı yüzünden, sokakları, pazarları eşek dolu olduğu ve Garp Cephesine şikayetler yağdırdığım halde maalesef bir tane bile kopartamadık. Tek kazası olan Tefenni'den Kaymakam Vekili Kemal Beyin himmeti ile epeyce birşeyler aldık. Esasen savaş esnasında çok kaçak veren Burdur'un da İstiklal Savaşı'ndaki hissesi o nispettedir." (s. 203)

"Antalya Mutasarrıfı da iyi bir zattı. İyi yardım etmesine rağmen bir iki hatırlı zengin oyun oynamak isteyince gösterdiğim şiddet karşısında boyun eğmeye mecbur oldular. En güzel yaylı ve faytonları oradan alarak cepheye gönderdim." (s. 203)

"Bu üç Mutasarrıflığın içinde en hamiyetli insanları Elmalı kazasında buldum. Kaymakam Vekili Hayri Bey, Askerlik Şube Reisi ve Komisyon Azalan Komisyonumuzu kasabanın kenarında karşıladılar. Evvela mükemmelen istirahatimizi temin ettiler. Ertesi gün kasabanın ve birkaç yakın köyün nakil vasıtalarını önümüze dizdiler."⁷¹

Eski Başbakan Suat Hayri Ürgüplü, 27 Aralık 1986 günlü Hürriyet'te Ürgüp köylerindeki Tekalif-i Milliye çalışmalarıyla ilgili küçük bir anısını aktarmaktadır:

"Babamın yanında geçirdiğimiz tatil anılarını unutamam. Bazen tanık için Ürgüp köylerini dolaşıyorduk. Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın en güç günleriydi. Cepheden

71 E. Süvari Albay Şerif Güralp, İstiklal Savaşı'nın İç Yüzü, (İstanbul, Dizerkonca M., 1958), ss. 202-204.

izinli, yaralı askerler geliyordu, onlara yardım ediyorduk. Ev ev dolaşarak çamaşır, örme çorap toplar, Askerlik Şubelerine götürürdük."⁷²

Tekalif-i Milliye uygulamasının en ilginç yanı, Tekalif-i Milliye Komisyonlarınca el konulan bazı mallara karşılık halka ve tüccara verilen senet niteliğindeki tutanaklarda yazılı bedellerin, büyük zaferden sonra, belirli bir düzen içinde hak sahiplerine ödenmesidir.⁷³

Ankaralı işadımı Vehbi Koç, 1920'ler başındaki bu uygulamalarla ilgili olarak anılarında şunları yazmaktadır:

"Ordu için gerekli malzemeler mağazalardan alınır, bedelinin yüzde 60'ı ödenir, geri kalanı için de <Tekalif-i Harbiye> denilen bir borç makbuzu verildi. Zaferden sonra bu paraların hepsi Hükümet tarafından esnafa ödendi."⁷⁴

Alptekin Müderrisoğlu bu geri ödeme politikasının çok ilginç serüvenini şu şekilde aktarmaktadır:

"Yaşlı bir maliyecimiz, 1957 yılında Amasyalı ihtiyar bir köylünün elinde eski yazı bir kağıtla Maliye Bakanlığına başvurduğunu, kağıdın bir Tekalif-i Milliye tutanağı olduğunu anlaşıldığını, fakat böyle bir borca ait belge bulunamadığından ödeme yapılamadığını, alacaklının Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonuna başvurduğunu, sonucun ne olduğunu bilemediğini nakletmiştir."⁷⁵

10. MECLİS ÜSTÜNLÜĞÜ

Tekalif-i Milliye uygulamaları Meclis iradesinin üstünde veya dışında değildir. Bu durumun en çarpıcı örnekleri, Büyük Millet Meclisi'nde uygulamalar üzerine yapılan konuşmalar ve yetkililerin haklı yakınmalar yanında kimi zaman ağır suçlamalar da içeren bu konuşmalar karşılık ibret verici açıklamalardır.

Büyük Millet Meclisi'nde Tekalif-i Milliye uygulamaları ile ilgili bazı ilginç tartışmalar ve çarpıcı açıklamalar şöyledir:

27 Ekim 1921 günlü gizli oturumda;

"Refet Paşa Müdafaai Milliye Vekili (İzmir) - Arkadaşlar, dünyada yoktan var etmek ancak Allah'a mahsustur. Bu, hiç birimizin kârı değildir. Ben Müdafaai Milliye Vekili olduktan sonra biraz bir şey yapabildimse o da ancak Tekalif-i

72 Mustafa Onar, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı Yazışmaları II, (Ankara, Kültür Bakanlığı Y., 1995), s. 274, dn. 4.

73 Alptekin Müderrisoğlu, Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları, s. 388.

74 Vehbi Koç, Hayat Hikayem, (İstanbul, 3. Baskı, 1973), s. 29.

75 Alptekin Müderrisoğlu, Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları, s. 388, dn. 405.

Milliye'nin akıttığı membadan istifade ettim. Onları kabili istifade bir hale koydum. Ondan sonra istop dedim, durdum."

"Hoca Efendi Hazretleri buyurdular; levazımın kabiliyeti ehliyeti var da istimal etmiyorsa niçin mesul edilmiyor?... Bunu Müftü, Belediye Reisi yaptı. Neye Levazım Reisi yapmadı?... Hayır; Efendi Hazretleri orada aldanıyorlar. Müftü ile Belediye Reisinin yaptıkları, Tekalif-i Milliye Komisyonuna mensubiyetleri sebebiyle levazımatı harbiyei bizatihi tesellüm ve tedarik etmeleridir(..)"⁷⁶

"Mustafa Durak Bey (Erzurum) - (..) Bu millet hiçbir şeyi esirgemez. Efendiler, Müdafai Milliye Emirlerini de birtakım şubeler vasıtasıyla memleketin her tarafına teşmil ettiler. Oralarda neler oldu, Allah bilir. Yetişir Efendiler, bu Tekalif-i Milliye'ye de nihayet verelim. Eğer bize para lazımsa bu usulleri bir daha uyartmayalım. Üç aylık, beş aylık olarak bir vergi tarh edelim ve illa bir emirle gayrı makbul ellerle para toplamayalım(..)"⁷⁷

Tekalif-i Milliye Emirlerinin uygulayıcılarından Müdafaai Milliye Vekili Refet Paşa'nın konuşması ise dönemin koşulları üzerine oldukça hazin, fakat, tarihi bir belge kıymetindedir:

"Refet Paşa Müdafaai Milliye Vekili (İzmir) - (..) Madem ki derdimizi dökeceğiz. O halde bana müsaade ediniz herşeyi söyleyeyim. Sakarya Ordusu'na 72 bin silahtan 28 bin silah gelmişti. Diğerleri tekmil dağılmış ve firar etmişti. (..) Ayın 5'inci gününde Heyeti Aliyeniz tarafından Müdafaai Milliye Vekaletine intihap edildim. Ayın 13'üncü günü düşman ilerlemeye ve 23'üncü günü de muharebe etmeye başladı. Beni intihap ettikten 20 gün sonra Sakarya boyunda 72 bin kişilik bir Ordu toplandı. Millet orduyu teşkil etti ve Heyeti Celilenizin verdiği kuvvetle ben buna vesile oldum. (..) Milletin himmetine müracaat ettik. Koşular, geldiler. Hepinizin insafına müracaat ederim. Buradan her gün cepheye giden askerlerin giyili gittiklerini gördünüz. Evvelce bir tek matara yoktu.(..) Sonra süngümüz yoktu, süngü yaptık ve Konya'da ve her yerde yaptık ve aynı zamanda parasız yaptık. Demirini yüzde 40'tan aldığımız demirlerden aldık. Üstasını askerlerin içinden ayırdık ve koyduk. (..) Birçok değirmenler ele geçti ve birçok fırınlar yapıldı. 100 bin kişilik ordu buradan yedi, içti ve giyindi. Bugün tekrar arz ediyorum, bu sırf sizin gayretinizle oldu, sizin himmetinizle oldu. Gittiler; matrah, cephaneli ve giyinerek gittiler. Efendiler, bu silahlar ta Batum'dan geldi, Erzincan'dan geldi, Elaziz'den geldi burada yoktu. Bu kadar az bir zaman zarfında getirilerek bunlarla Sakarya harbini kazandık. Bu, cem'an yekûn 20 gün zarfında oldu. Efendiler, tekrar arz ediyorum, Müdafaai Milliye Vekili huzurunuzda çıktığı zaman bir şey yoktu. Batum'da

76 TBMM Gizli Celse Zabıtları, s. 385.

77 TBMM Gizli Celse Zabıtları, s. 393.

bulunan cephane muharebe hitama ermeden evvel buraya geldi ve harbe girdi ve gelen cephaneyi burada sarf ettik. Sonra Samsun'da bulunan cephane buraya 4 günde geldi ve bunun için yolda insanlar öldü ve bu suretle buraya kadar geldi ve sarf edildi. Efendiler, Sakarya'da bu sayede muzaffer olduk. Beyefendiler, ben bunu haşa sünme haşa halketmek kudretinde değilim. O elbiseyi giydirebildim ise bana milletin Tekalif-i Milliye suretiyle verdiği kumaştan giydirdim. Ben kendim bir elbise yapmaya muktedir değilim. Bana vermezseniz ben ne yaparım? Her verdiğiniz kullandım, her verdiğiniz yaptım ve doğrudan hak yere kullandım. Ufak tefek suistimaller olabilir. Bunlar belli değildir. (..)"⁷⁸

"Refet Paşa (devamla) - (..) Beyefendiler, sağlam olmayan, terbiyesi yerleşmeyen bir ordu bugün galip gelse de yine firar eder ve Sakarya harbinde hiç olmazsa 30 bin kişi firar etti ve Refet Paşa 30 bin tüfeği buldu ve yerine koydu. (..) Mart'tan beri verilen elbise gerek benim zamanımda gerek benden evvel verilen elbise bu Ordu'nun nizami alacağı elbisenin fevkindedir. (..) Arkadaşlar bir kaputun 3 sene miadı vardır. Biz 6 ayda bir kaput veriyoruz. Yine yetişmiyor. Çünkü, alan kaçıyor. Arkadaşlar, benim elimde başka bir kuvvet yoktur."

"Tedip ve terhip meselesine gelince: Memleketi yakıp yıkanlar için bir çok defalar cepheden şiddetli emirler vermişimdir; bunu bilirler. Fakat bu emirler göz dağıdır. Tekmil halkı baştan başa asıp urgana çektikten sonra bu memleketi ne yapacağız? Şu 6 ay zarfında Ordu'dan 200 bin kişi gelip geçmiştir. Bu kaçanların hepsini öldüreyim, asayım mı? Binaenaleyh bugün askerleri baştan başa giydirdiğim halde 15 gün sonra yine ordu çıplak kalıyor. Bunları söylemek istemezdim. Söylemek mecburiyetinde kaldım. Bunlar böyledir diye düşmana boyun mu eğeceğiz? Hayır arkadaşlar... Bir defa bu vaziyet içinde buna para dayanmaz. (..) Aldığım para ceman 2 milyon liradır. Bu para en aşağı nakliye ücreti değildir. Yalnız cephane nakliyatının 4 aylık, 5 aylık ücreti benden evvelki devirde 1 milyon 2 yüz lira tutmuştur ve o zaman nakledilen cephane benim naklettiğimden daha azdır ve bu cephaneyi 20 günde naklettim. Bunu millet taşıdı. (..)"⁷⁹

Büyük Millet Meclisinde 31 Ekim 1921 günü yapılan Başkomutanlık süre uzatımı görüşmelerinde;

"Hüseyin Avni Bey (Erzurum) - Tabiidir ki orduların idaresi Tekalif-i Milliye'nin alınması verilmesi bir kimse tarafından bir fikre, kabil değil sığmıyor. Tekalif-i Milliye alınmıştır. Zannedirim ki işin içinde bir az nispetsizlik olmuştur. Ölen hayvanlar gözümüzün önünde. (..)"⁸⁰

78 TBMM Gizli Celse Zabıtları, ss. 396-97.

79 TBMM Gizli Celse Zabıtları, ss. 397-98.

80 TBMM Gizli Celse Zabıtları, s. 414.

"Lütfü Bey (Malatya) - (..) Yüzde 40 Tekalif-i Milliye'yi Paşa, Meclisin salahiyyeti itibariyle emrettiler. Şimdi gerek bu Tekalif-i Milliye'de vukua gelen birçok suistimalatın tahakkuku ve gerekse Ordu'nun kudreti taarruzusiyesinde nakise olup olmadığı tetkik edilmeli. Bunlardan dolayı tevellüd edecek mesuliyet münhasıran Paşa Hazretlerine aiddir. Böyle bir şey varsa Paşa da mesuldür. (..) Tekalif-i Milliye'de yolsuzluk yok mudur efendiler? Paşa Hazretleri bunu ya kendisi yapacak veya yaptırarak."⁸¹

"Salahaddin Bey (Mersin) - (..) Tekalif-i Milliye namile yüzde 40'ını fıkara verdi. Zengin bir şey vermedi. Tekalif-i Askeriye gitti, Tekalif-i Adiye kaldı. (..)"⁸²

"Rıza Bey (İstanbul) - (..) Samsun'dan 4 deveçiden bir telgraf aldım. Namıma yazıyorlar, diyorlar ki; Tekalif-i Milliye namı altında memleketin en zenginlerini teşkil eden tüccarlardan yüzde 40 aldınız. Bunların Tekalif-i Milliye suretiyle verdikleri malın yüzde 20'sini mütebaki yüzde 60'ının fiyatlarına zam etmek suretiyle satıyor ve zararını çıkarıyor. Biz hala bu Tekalif-i Milliye belasından kurtulamadık ve müstemirren bunu bizim hakkımızda tatbik ediyorsunuz. Büyük Millet Meclisi bunu düşünsün ve buna bir çare bulsun(..)"⁸³

Tekalif-i Milliye uygulamalarından şikayet edenler arasında Başkomutan Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine çok yakın Besim Atalay gibi şahsiyetler de vardır:

"O günün Anadolu'sunda zirai ekonominin itici gücü insan ve hayvan emeği idi. Savaş nedeniyle erkeklerin silah altına alınması ve Tekalif-i Milliye Komisyonlarının da askeri nakliyatı sağlamak için halktan öküz toplamış olması, ister istemez ziraatı etkilemişti. Bunu göz önünde tutan Besim Atalay Bey (Kütahya) halktan alınan bu öküzlerin her gün öldüğünü belirterek, askerin elindeki bakımsız öküzlerin bedelsiz olarak köylülere verilmesini önermiştir. (..) Besim Atalay Bey, gözümüzün önünde ölen öküzleri ölmekten men edemeyen bizler, acaba dünyada hangi inkılabı yapacağız? Diye sormuş ve öküzlerin ölümünü engelleyemeyen bir yönetimin daha büyük dertlere çare bulamayacağı görüşünü savunmuştur."⁸⁴

11. DEĞERLENDİRME

Başkumandanlık tarafından 12 Eylül 1921 tarihinde Büyük Millet Meclisi'ne sunulan "Türkiye Büyük Millet Meclisi Teşekkürnamesiyle Taltif Usulü Hakkında-ki Kanun Teklifi" görüşmelerinde; en büyük taltifin ve takdirin kanı ile beraber

81 TBMM Gizli Celse Zabıtları, s. 419.

82 TBMM Gizli Celse Zabıtları, s. 421.

83 TBMM Gizli Celse Zabıtları, s. 479.

84 TBMM Zabıt Ceridesi, cilt 15, s. 173-74'ten aktaran: İhsan Güneş, Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı, 1920-1923, (Ankara, T. İş Bankası Y., 1997), s. 310.

altındaki yatağı, ayağındaki çarığı, baba yadigarı şehit hatırası Martinisini, ekmeğinin ununu veren Türk köylüsünün hakkı olduğunu söyleyen Konya Mebusu Vehbi Efendi'nin görüşlerine katılan Müdafaa-i Milliye Vekili Refet Paşa şöyle demektedir:

" - Bu kafi zaferin milletin uluvvu cenabına borçluyuz. Müdafaa-i Milliye Vekili olarak Ordu'nun şükranını milletin ayaklarına sererken göz önünde kağı arabalarıyla çalışan köylülere ve köylü kadınlara bu şükranı bir daha ifade ederken, medar-ı maişetini kaybeden, her şeyini severek veren, Tekalif-i Milliye vecibesini fazlasıyla eda eden, o günkü yiyeceğini, giyeceğini Ordusuna veren, tüccarsa dükkanını boşaltan, zanaat sahibi ise müdafaa için zanaatını bezleden, küçük çocuğundan evvel huduttaki asker kardeşine çorap dokuyan, çarığını ihda eden ve Tekalif-i Milliye mükellefiyetini emirden evvel vatan vecibesi addeden necip ve asil milletimize arz-ı şükran ve minnettari ederim."⁸⁵

Sakarya Zaferi üzerine Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın 14 Eylül 1921 tarihli beyannamesinde de, Tekalif-i Milliye ile ilgili olarak şunlar söylenmektedir:

"Filvaki milletimiz, düşmanın hazırlıklarına mukabele için hiçbir fedakarlıktan çekinmedi. Ordumuzu takviye için, para, insan, hayvan, araba velhasıl her ne lazımsa kemal-i hahişle ibzal etti. Avrupa'nın en mükemmel vesaiti ile mücehhez olan Konstantin Ordusundan Ordumuzun teçhizat itibarıyla de geri kalmaması ve hatta ona teveffuk edebilmesi gibi inanılmaz mucizeyi Anadolu halkının fedakarlığına medyunuz."⁸⁶

Tekalif-i Milliye'nin asıl önemli yanı, General Fahri Belen'in belirttiği üzere bu emirlerle "Dünya'da ilk kez topyekun savaş" uygulanmasıdır."⁸⁷

Almanya'nın Versay Andlaşmasını kabulünden sonra ünlü Mareşal Erich Ludendorf, Der Totale Krieg (Topyekün Savaş) adlı eserinde; "Anlatmak istediklerinin göz kamaştıran tatbikatının Türk Milli Mücadelesinde" olduğunu yazmıştır.⁸⁸

Garp Cephesi Komutanı ve Lozan Kahramanı İsmet (İnönü) Paşa'nın anılarında yer alan ve Fransızlara arasında geçen bir konuşmayı aktardığı ayrıntı, Tekalif-i Milliye uygulamasının mucizevi yanını kanıtlamaktadır:

"Ben Lozan Konferansı sırasında yüzde kırk meselesini Fransızlara anlattığım zaman, biz, halkın nesi varsa yüzde kırkını aldık dediğim zaman, adamların gözleri

85 Cemal Kutay, "Büyük Zaferin Yapısında Tekalif-i Milliye", s. 251.

86 Hakimiyet-i Milliye, (16 Eylül 1921) aktaran: Serpil Sürmeli, Milli Mücadele'de Tekalif-i Milliye Emirleri, s. 161.

87 Fahri Belen, Türk Kurtuluş Savaşı, (Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Y., 2. Baskı, 1983), s.343.

88 Aktaran: Cemal Kutay, "Büyük Zaferin Yapısında Tekalif-i Milliye", s. 254.

faltaşı gibi açıldı. Hayretler içinde, nasıl aldınız, nasıl yaptınız bunu, diye sordular. Aldık, başka çaremiz yoktu; muharebeyi böyle kazandık, dedim."

"Mustafa Kemal Paşa'nın verdiği Tekalif Emirleri ile Ordu'nun bütün ihtiyacı karşılandı. Sakarya gerisinde Ordu'muz, büyük ordularda bulunan her türlü vasıta ile ve imkanla teçhiz edildi. İnsan ihtiyacı karşılanmış, yiyecek ve teçhizat bakımından sıkıntıları olmayan bir Ordu haline getirildi. Bütün bunlar bir aydan az bir zaman içinde oldu. Harikulade bir şey. Harikulade bir gayret."⁸⁹

Cemal Kutay'ın vurgularıyla; "Tekalif-i Milliye, fikir olarak ve tatbikat olarak, yurt ve millet imkanlarını en kısa zamanda derleyip toparlayarak tek hedef emrine vermenin, o gün -bugün- ve yarınlar için en mükemmel örneğidir. (..) Devletin o günün deyişi ile ihzayiat, bugünkü geniş anlamı ile istatistik mefhumunun uzağında olduğu o günlerde, savaş ekonomisinin terkibine girebilecek varlığını rakamlarla ve çeşitli mezûrlarla tespit için gönderilmiş olan listelerin incelenmesi, emeğin derinliğini ortaya koyar."⁹⁰

Alptekin Müderrisoğlu'na göre Tekalif-i Milliye ile Türk halkına yüklenen mali mükellefiyetler şu başlıklar altında toplanabilir:

- (1) Halk istenen bazı malları devlete verecektir. (Bu uygulama tam bir ayni vergi uygulaması niteliğindedir).
- (2) Halk ve tüccar elinde bulunan bazı mamul ve yarı mamul malların yüzde 40'ını devlete verecek, bunların bedeli ileride ödenecektir. (Bedelinin sonradan mal sahiplerine ödenmesi, uygulamayı verisiye mal satışlarına yaklaştırmaktadır).
- (3) Halk elindeki taşıt araçları ile Ordu'ya ait malzemeyi parasız taşıyacaktır. (Bu uygulamayı hizmet vergisi olarak düşünmek mümkündür. Halk devlete hizmet etmek suretiyle vergi ödemiş oluyor, buna karşılık para ödemek isteyen hizmet etmekten kurtulmuş oluyordu. Ancak, Tekalif-i Milliye Emirlerinde hizmet şart koşulmuş, hizmet yerine para ödeme şekli kabul edilmemiştir).
- (4) Ülkeyi terk etmiş olanların mallarından Ordu ihtiyacına yaracak olanlara el konulacaktır. (Medeni hukukta yer alan terk edilmiş malın bulana ait olacağı ve miras hukukunda yer alan mirasçı bırakmadan ölenlerin mallarının devlete intikal edeceğine dair genel hukuk kuralının bağdaştırılması şeklinde bir uygulama).

89 İsmet İnönü, Hatıralar, I. Kitap, (Ankara, Bilgi Y., 1985), s. 260.

90 Cemal Kutay, "Büyük Zaferin Yapısında Tekalif-i Milliye", s. 248.

- (5) Halkın elinde bulunan savaşta kullanılabilir bütün silah ve cephaneye el konulacaktır. (Tam bir müsadere uygulaması olup, günümüzde yasak silahların yakalanması halinde el koyma işlemine benzemektedir).
- (6) Bazı sanat erbabı ve bazı imalathaneler belirli işleri yapmak ve belirli malları imal etmekle görevlendirilecektir. (Makul bir ücret ödemesi yapıldığından, zorla çalıştırma sisteminden ayrılmaktadır).⁹¹

Yine Alptekin Müderrisoğlu'na göre;

"Tekalif-i Milliye Emirlerini gerek kapsamı ve gerekse tekniği yönünden günümüz vergilendirme sistemlerine benzetmek mümkün değildir. Bazı emirlerle yüklenen mükellefiyetler öylesine iç içe girmiştir ki, belirli klasik vergi sistemleri bile mükellefiyeti kapsamaktan uzak bulunmaktadır. Örneğin, her ev bir çift çorap hazırlayacaktır. Çorap o günlerin ekonomik koşullarına göre evlerde elde örülen, daha çok ev ekonomisi ürünü olarak ortaya çıkan bir maldır. Zaten, emirde de çorap verilecektir yerine, çorap hazırlanacaktır, deyimi kullanılmaktadır. Her ev kendi temin edeceği yünle bir çorap örecektir, yani mal vergisine emek, daha doğrusu, hizmet vergisi de katılmış olacaktır. (..) Tekalif-i Milliye Emirleri ile Türk milletinin yerine getirdiği mükellefiyetler, ne daha önce yapılmış uygulamalardan elde edilen tecrübelerden, ne de herhangi bir doktrin tarafından ortaya konulmuş fikirlerden yararlanılarak uygulama alanına konulmuştur. Milli direniş içinde bulunan, maddi ve manevi varlığını ortaya dökerek çarpışmayı göze almış olan bir milletin yarattığı kişisel fedakarlığa dayanan bir sistemdir Tekalif-i Milliye."⁹²

Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Tekalif-i Milliye ile ilgili olarak yaptığı değerlendirmeyi ise yakın çalışma arkadaşı Celal Bayar aktarmaktadır:

"Kurtuluş Savaşı'nın Büyük Taarruz hazırlık günlerini yaşıyorduk. Büyük Millet Meclisi Atatürk'e kendi yetkilerini vermiş, Türk milletini madde ve mana olarak Onun emrine koymuştu. Anlatılmaz güçlükler içindeydik. İstanbul Hükümeti bir yandan Anadolu'yu karıştırarak, bir yandan İtilaf Devletlerini kışkırtarak, çalışmalarımızı engelliyordu. Büyük Millet Meclisi sabırsız ve sinirli idi. Büyük Taarruzun bir an önce yapılmasını, düşmanın İzmir'den denize dökülmesini görmek istiyorduk. İşte bu buhranlı günlerde, Atatürk, bazı yakın arkadaşlarından Meclis'te konuşmalar yapmalarını istedi. Arkadaşlarımız bu konuşmalarda, Kuvayı Milliye ruhunu canlı tutacaklar, milli bir heyecanla meclis sınırlılığını ve sabırsızlığını yatıştıracaklardı. Konuşmalar başladı. Atatürk'le birlikte konuşmaları dinliyorduk. Sıra, Meclis'in güçlü hatiplerinden birine geldi. Kendisine has jestleri ve ses tonu ile dinleyenler üzerinde etki yaparak konuşuyor ve Kuvayı Milliye fikrini heyecanlı bir

91 Alptekin Müderrisoğlu, Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları, ss. 376-77.

92 Alptekin Müderrisoğlu, a.k., ss. 377-78.

Üslup ile anlatıyordu. Meclis büyük bir dikkatle dinlemekte ve hatibi alkışlamaktaydı. Sonunda hatip, 'Kuvayı Milliye' sözü üzerine basarak biraz durdu ve çok önemli son tarifini verecekmiş gibi -herhalde aklına başka bir şey gelmemiş olacak ki- 'Kuvayı Milliye bir cinnet-i mukaddestir,' dedi. Cinneti mukaddese, yani kutsal delilik!..."

"Atatürk yerinden fırladı, etrafındaki bizlere, 'Bu adam ne söylüyor?...' dedikten sonra kürsüye müdahale etti: 'Ne demek cinneti mukaddesdir?... Kuvay-ı Milliye hesaptır, hesap!...'".

"Kurtuluş Savaşı büyük bir matematik mimaridir. Yenmekten yenilmeye kadar tasarlanmamış hesaplanmamış hiçbir yanı yoktur. Bütün ihtimaller değerlendirilmiş, tedbirler hazırlanmış ve Büyük Taarruz, böyle bir matematik mimarinin zirvesinde başlatılmıştır."⁹³

93 Celal Bayar, Atatürk'n Metodolojisi ve Günümüz. (İstanbul, Kervan Y., 1978), ss. 22-3.

ATATÜRK'ÜN YAZLIK BAŞKENTİ YALOVA VE YAZLIK ÇANKAYA'SI TERMAL

Kasım ESEN
Termal Kaymakamı

1. GİRİŞ

Atatürk, şahsi şerefine kadar, Türk şerefine ihtiraslı düşkün idi. İnsanımızın aşağılık duygusundan kurtarılıp, çağdaş milletler ailesinin onurlu bir üyesi olması gerekiyordu. Tarih bilinci ile Türk kimliğine sahip olacak Anadolu çocukları ulus olmanın gururu içinde, çağdaş şehirler kuracak ve bu şehirler dünyanın en imarlı ve zengin kentleri ile yarışabilecek bir donanımla ülkesini medeniyetin zirvesine çıkaracaktı.

Bu maksatla, somut örnekler insanımıza gösterilmeliydi. Somut örnek, 1929 yılında tespit edildi. Türkiye'nin Yazlık Başkenti Yalova, Yalova'nın Çankaya'sı ise Termal olacaktı. Ankara'daki siyasi münafıklardan dolayı tahammül gücünü zaman zaman kaybeden Cumhuriyet' in mimarı, yeşillikler, gölgelikler ve sükunetler diyarı Yalova'da, Termal' de ulusal müesseselerin dizaynını yapacaktı. Bu sebeple Atatürk'ün hayatında Termal' in yerini anlamak, O'nun amacını, kişiliğini kavramak, geleceğe ışık tutmak demektir.

2. ATATÜRK'ÜN YALOVA'DA KALDIĞI SÜRELERİ YALOVA

1. 8 Aralık 1929—16 Aralık 1929
2. 30 Haziran 1930 — 5 Eylül 1930
3. 1 Ağustos 1931 2 Ağustos 1931
4. 16 Temmuz 1932 — 30 Temmuz 1932

1 1 Ekim 1927 de Bursa'ya gitmiş ve dönmüştür.

2 23 Ağustos 1928 günü Tekirdağ'a 1 Eylül 1928 günü Çanakkale'ye gidip gelmiştir.

3 30 Haziran - 5 Eylül 1930 tarihleri arasında Yalova'dadır.

4 19 Aralık — 25 Aralık 1930 tarihleri arasında Trakya gezisindedir.

5. 4 Ağustos 1932 — 31 Ağustos 1932
6. 14 Temmuz 1933 — 15 Temmuz 1933
7. 25 Ağustos 1933 — 27 Ağustos 1933
8. 2 Mayıs 1934 — 4 Mayıs 1934
9. 3 Temmuz 1934 — 7 Temmuz 1934
10. 10 Temmuz 1935 — 15 Temmuz 1935
11. 10 Ağustos 1936 — 16 Ağustos 1936
12. 19 Haziran 1937 — 19 Haziran 1937
13. 3 Ekim 1937 — 3 Ekim 1937
14. 22 Ocak 1938 — 1 Şubat 1938

3. ATATÜRK'ÜN YALOVA'YI BENİMSEMESİNDEKİ SEBEPLER

Atatürk, ilk kez 19 Ağustos 1929'da Yalova'ya gelmiş ve (Yalova Benim Kentimdir) diyerek sevgisini göstermişti.

Atatürk'ün Yalova'da yaptıkları incelendiğinde, onun Yalova'yı benimsemesinin sebeplerinin şunlar olabileceği değerlendirilmektedir:

1. Termal' in tabii güzellikleri ve şifalı suları,
2. Bölgede örnek çiftlik yapmak için uygun alanların bulunması,
3. Ulaşım bakımından merkezi bir yerde olması,
4. Değişik bölgelerden gelen göçmenlerin yörede iskana tabi tutulmaları ve bunların bölgede karşılaştıkları zorluklar,
5. Kent merkezinin bataklık ve sivrisinek yuvası, hastalıktan kırılan bir yer olması sebebiyle, yöreyi kalkındırma arzusu...

5 1 Ağustos 1931 1 günü Yalova'ya 26 Ağustos 1931 günü Zonguldak' a gidip gelmiştir.
6 16 Ekim 1932— 30 Temmuz 1932, ayrıca 4 Ağustos 1932 — 31 Ağustos 1932 tarihleri arasında Yalova'dadır.
7 14 Temmuz 1933 ve 26 Ağustos 1933 günleri Yalova'dadır.
8 2 Mayıs 1934'te Yalova'ya hareket etmiştir.
9 3 Temmuz 1934 — 7 Temmuz 1934 tarihleri arasında Yalova'dadır.
10 16 Şubat 1935 - 25 Şubat 1935 tarihleri arasında Ege ve Akdeniz gezileri
11 10 Temmuz 1935 - 17 Temmuz 1935 tarihleri arasında Yalova ve Bursa'dadır.
12 29 Temmuz 1936 - 3 Ağustos 1936 tarihleri arasında Ankara'da, ayrıca 10 Ağustos - 16 Ağustos 1936 tarihleri arasında Yalova'dadır.
13 8 Haziran 1937 - 13 Haziran 1937 arası Trabzon'da, 19 Haziran 1937'de Yalova'da, 17 — 19 Eylül 1937'de Ankara'dadır.
14 22 Ocak 1938 — 1 Şubat 1938 tarihleri arasında Yalova'da, 1 Şubat-3 Şubat 1938'de Bursa'dadır.*

* Atatürk'le Adım Adım Türkiye, Mehmet Önder Kültür Ofset Araştırma Yayını; Ankara s. 159.

Atatürk'ün Yalova'daki faaliyetleri üç bölümde incelenebilir:

1. Termal'in su şehri yapılması ve dünyanın en ünlü sağlık merkezi yapma çalışmaları,
2. Örnek çiftlikleri de dahil olmak üzere, yöreyi kalkındırma çabaları,
3. Türkiye'nin geleceğiyle ilgili en önemli kararların alındığı çalışmaların burada yapılması.

4. ATATÜRK'ÜN YALOVA'DA YAPTIKLARI

Araştırmacı yazar Ahmet AKYOL'a göre;

Atatürk'ün yöreyi kalkındırma, güzelleştirme ve çağdaş bir kent haline getirme çabasını da şöyle özetleyebiliriz:

- Termal'in su şehrine dönüştürülmesi,
- Sıtma ile mücadelesi,
- Yerleşimin düzenlenmesi,
- Örnek çiftliklerin kurulması,
- Çınarlı hıyaban... (Termal - Yalova arasında)
- Çiftlikköy gibi elverişsiz yerleşim yerlerinin değiştirilmesi,
- 30 kişilik polis teşkilatı kurulması,
- İtfaiye teşkilatı kurulması,
- Elektrik getirilmesi,
- Kaymakamlık köşkü yapılması,
- PTT merkezi yapılması,
- Hükümet Konağı onarılması,
- Tayyare meydanı yapılması,
- 14 Mart 1938'de örnek imar planı yapılması.

Atatürk'ün Yalova'da yaptığı önemli çalışmalar için ise şunlar söylenebilir:

Atatürk, milli benliği yaşatmak ve milli şuuru meydana getirmek için, Türk tarihini İslamiyet'ten çok önceye götürme çalışmalarını Yalova'da yapmıştı.

Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (ki sonradan Türk Tarih Kurumu adını almıştır) ve Türk Dili Tetkik Cemiyeti de, Yalova'da yapılan çalışmalardan sonra kuruldu.

Türk demokrasi tarihinde önemli bir adım da, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulmasıdır. Atatürk, bu husustaki görüşmeleri Yalova'da başlattı; Yakın arkadaşı Fethi (OKYAR) Bey'i, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı kurmak için Yalova'da görevlendirdi.

Atatürk'ün Yalovalı hemşehrilerine en büyük armağanlarından biri, Gazipaşa Caddesi'ni takiben kaplıcalara kadar uzanan yeşil çınarlı hıyaban gerdanlığıdır.

1938'e kadar bu çınarların sahibi de, hamisi de mevcuttu. Ama, Atatürk'ün vefatından sonra bir boşluk doğdu. Son günlere kadar bu çınarları kim korur, kim bakımını yapar belli değildi. En azından bunlara kim sahip çıkıyor, kim koruyor bilinmiyordu. Bugün eksiklikler tamamlanıyor ama yeterli şekilde korunduğunu söylemek mümkün değil.

5. ATATÜRK'ÜN ÇİFTLİKLERİ

5-1 Millet Çiftliği

Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü, “Yalova Benim Kendiredir diyen Ulu Önder ATATÜRK tarafından bölge ve ülke tarımının gelişmesi, yetiştiricilikte modern tekniklerin kullanımı ve çiftçilerin bu tekniklerle tanışması amacıyla 1929 yılında satın aldığı “Millet Çiftliği” arazisinde kurulmuştur.

Tarımın tüm dallarına büyük ilgi duyan ATATÜRK, 11 Mayıs 1938 tarihine kadar çiftliğin yönetimi ile bizzat ilgilenmiş ve amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmıştır. T.C. Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü Çankaya Tapu Şube Müdürlüğü'nün 12 Mayıs 1938 tarih ve 938 / 601 sayılı yazılarında ATATÜRK' ün Yalova dahilindeki 18 parçadan oluşan gayrimenkulünü kayıtsız ve şartsız hâzineye hibe ettiği belirtilmektedir.

Atatürk tarafından hâzineye bağışlanmış olan ve Millet Çiftliği olarak bilinen bir kısmının yerleşime açıldığı, kalanının da 02.10.1956 tarih ve 4 / 8072 sayılı kararname ile Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü' ne devredildiği anlaşılmaktadır.

Türkiye'de tarımsal üretimin arttırılmasına yönelik olarak Tarım Bakanlığı bünyesinde araştırma - geliştirme çalışmalarına hız verilmesi amacıyla Enstitülerin kurulması gündeme gelmiş ve farklı yörelerde bu amaçla kurulabilecek yer arayışları başlamıştır. Enstitülerden birisinin Yalova' da kurulmasının uygun olacağı kararlaştırılmıştır. Tarım Bakanlığı'nın 01.04.1961 tarih ve 891 / 05289 sayılı yazısı talebi üzerine 5433 sayılı Kanunun 261 sayılı Kanunla değiştirilen 32'nci maddesine göre, Devlet Üretme Çiftliğinin Millet Çiftliği olarak anılan arazisinden 1335.65 dekarlık alanın Tarım Bakanlığına devredilmesi Bakanlar Kurulunca 17.04.1961

tarihinde kararlaştırıldığı T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Teftiş Dairesi' nin 5 / 1080 sayılı kararında yer almıştır.

Yalova'da "Bahçe Kùltürleri Bölge Araştırma Enstitüsü" adı ile 1961 yılında 1335.65 dekar arazi üzerine kurulan Enstitü, bazı kuruluşlara verilen araziler ve kamulaştırmalar sonunda 1204 dekarlık arazi üzerinde aşağıda belirtilen isimlerle faaliyetine devam etmektedir.

1961 - 1968 Bahçe Kùltürleri Bölge Araştırma Enstitüsü

1968 - 1972 Bahçe Kùltürleri Araştırma Eğitim Merkezi

1972 - 1981 Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsü

1981 - 1986 Atatürk Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsü

1986 - > Atatürk Bahçe Kùltürleri Merkez Araştırma Enstitüsü

GÖREVLERİ

Meyve, sebze ve süs bitkileri konusunda temel ve uygulamalı araştırmalar yapmak, orijinal kademede fide ve tohum üretmek, eğitim - yayın çalışmaları yapmak;

=> Yüksek verimli, kaliteli, hastalık ve zararlılara dayanıklı, çevre ve insan dostu, iç ve dış pazar isteklerine uyumlu tür ve çeşitleri geliştirmek,

=> Uygun üretim tekniklerini ve girdi kullanım düzeylerini saptamak ve yaymak,

=> Hasat sonrası kayıpları azaltmak,

=> Ülke bazında veri toplamak, değerlendirmek, üretim ve pazarlama süresince karşılaşılan sorunlara çözüm önermek,

=> Sağlıklı üretim materyalleri üretmek ve bunları kamu ve özel sektör kuruluşlarına, üreticilere iletmek,

=> Teknik düzeyde havza ve konu kuruluşları arasında koordinasyonu sağlayarak etkinliği arttırmak,

=> Uluslararası kuruluşlar ve ikili ilişkiler çerçevesinde diğer ülkelerle işbirliği yaparak ortak projeler hazırlamak ve uygulamak, eleman ve materyal değişimlerini sağlamak,

=> Ulusal ve uluslararası seminer, konferans, sempozyum, kongre gibi bilimsel toplantıları düzenlemek Enstitünün temel görevleri arasında yer almaktadır.

5-2 Baltacı Çiftliği

Ulu Önder Atatürk' ün 1920 yılında Yalova'ya gelişleri sırasında “Halen İşletmeni bulunduğu bölgede bir zirai İşletmenin kurularak özellikle hayvancılık ve meyvecilik yönünden Yalova bölgesi ve çevresinde bir potansiyel yaratılacağı düşüncesi ile” talimatları üzerine arazi satın alınmış ve 1929 yılında da çiftlik kurulmaya başlanılmıştır. Bu çiftliğe Baltacı Çiftliği adı verilmiştir.

1937 yılına kadar kendileri tarafından işletilen çiftlik, bütün varlıkları ile birlikte 11.06.1937 tarihinde millete bağışlanılmış olup bu tarihten itibaren büyük bir ünite halinde ve değişik isimler altında muhtelif kuruluşların bünyesinde hizmet veren çiftlik 1957 yılında Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü (D.Ü.Ç.) bünyesinden alınmıştır. Gelişen tarım teknolojisini yurt çiftçisinin hizmetine daha rahat sunabilmek gayesiyle 20.06.1983 tarihinde yayınlanan 60 sayılı kanun hükmünde kararname ile D.Ü.Ç. ile Hara ve inek haneler, yeni bir organizasyonla birleştirilerek Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) haline dönüştürülmüş, daha sonra da 1984 yılında çıkarılan 233 sayılı kararname ile yeniden düzenlenmiştir. Bu yeni organizasyonda yerini alan Atatürk Tarım İşletmesi Müdürlüğü 1995 dekarlık bir arazi varlığı üzerinde çalışmalar sürdürmektedir. Arazisinin büyük bir kısmına prefabrik deprem binaları ile çadır kentler kurulduğundan önemli bir tarım toprağı kullanılamaz hale gelmiştir. Gen deposu, tarım üzerine tekno - park gibi muhtelif amaçlarla kullanılırsa Atatürk' ün devrimcilik ilkesiyle devletçilik ilkesine çağdaş yorum getirilmiş olacaktır.

6. TERMAL'İN SU ŞEHRİ YAPILMASI

Yalova Termal Kaplıcası'nın tarihi M.Ö. 2000 yıllara kadar uzanmaktadır. Yöredeki jeolojik bir fay çatlağından doğal olarak yeryüzüne çıkan Termal, “şifalı” su, bu yörede hüküm süren tüm uygarlıklarca “şifa” amaçlı kullanılmıştır.

1929 yılında, Atatürk Yalova Kaplıcalarını gezdikten sonra, örnek bir merkez olarak genişletilmesi için, dönemin Maliye Bakam Şükrü SARAÇOĞLU'nu görevlendirmiştir. Kaplıca tesislerinin işletmesi Deniz Yollarına verilerek, balneoterapi olanaklarına yönelik birçok yatırım yapılmış, tesisler çağdaş hale getirilmiştir. 1936'da ise, daha sonra (80 yıllarının başında) “yeniden yapılmak” üzere ne yazık ki yık(tır)ılan Termal Otelin inşasına başlanmıştır. Yalova, Termal' de bilimsel tıbbi bakım ve kontrolün geçerli kılınması için ise Atatürk, hastalığı döneminde tanıdığı ve kendisine ilk siroz tanısını koyan hekim olan Dr. Nihat Reşat BELGER'i kaplıca müdürü olarak görevlendirmiştir. Fransa'da iç hastalıkları, gastroenteroloji ve hidroklimatoloji alanlarında uzmanlık alan Dr. BELGER, Termal Otel bünyesinde açık termal havuz, fizik tedavi ve mekano-terapi birimi, duş ve lavaj birimi, biyoloji laboratuvarı ve röntgen bölümünün kurulmasını ve

sağlık çalışanları arasına diyetisyen, masör ve fizyoterapistlerin katılmasını sağlamıştır. Yine, bu sırada kaynak koruma alanı ve su iletim yollarının yenilenmesi de Dr. BELGER' in direktifleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Atatürk, öncü kişiliği ve dehası ile Dr. Nihat Reşat BELGER' in İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde İdroloji Enstitüsü kurmak üzere profesörlüğe atanmasını Bakanlar Kurulu'na önererek, ülkemizde kaplıca tıbbının çağdaş bilimsel yaklaşımla ele alınmasının yolunu da açmıştır. Enstitünün kuruluşu Ata'nın ölümü sonrasında 18 Kasım 1938'de gerçekleşmiştir. Bu Enstitü günümüzde Atatürk'ün öngördüğü anlamda hizmet veren hem Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Anabilim Dalı'na, hem de Tıbbi Ekoloji ve Hidro - Klimatoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi'ne (TEHKAM) kaynaklık etmiştir. Ne var ki, benzeri bilimsel kuruluşların diğer üniversitelerde de kurulup, çalışması daha sonraki yıllarda gerçekleştirilememiştir.

Yalova Termal Tesisleri uzun süre Denizyolları ve Denizcilik Bankası'nın işletmesinde ve TURBAN A.Ş.'de kalmıştır. Günümüzde ise, Sağlık Bakanlığıınca çalıştırılmaktadır. Üzücü olan, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında, o zamanın bilim ve teknoloji düzeyi ile uyumlu kurulan Yalova Termal Kaplıca Merkezi, daha sonraki yıllarda bu düzeyi koruyamamıştır. Bu arada, Termal Oteli yıkılmış, sağlık tesisleri yitirilmiş, güzel bir bitkisel ve doğal ortam içerisinde adeta öksüz bırakılmıştır. Bugün, Yalova Termal, hekim ve tıbbi kontrolün olmadığı, daha çok eğlence ve tatil amaçlı kullanılan bir kaplıca ortamı haline dönüşmüştür.

Fiziko - Kimyasal Özellikler ve Sınıflandırılma

Tablo 1'den de gözlemleneceği gibi günümüzde geçerli uluslararası sınıflandırmaya göre, Yalova Esas Kaynak “şifalı” suyu;

1.) **Termal** (doğal sıcaklığı 20°C'nin üzerinde, yaklaşık 61°C),
 2.) **Minarelli** (litresinde çözünmüş olarak bulunan toplam mineral miktarı L g'ın üzerinde, yaklaşık 1500 mg) yani “termomineral” bir sudur.
- İçerdiği başlıca iyonlar ve mineraller açısından ise;
- a) **Sodyumlu** (% 20 milival'in üzerinde sodyum içermekte; % 49 milival),
 - b) **Kalsiyumlu** (% 20 milival'in üzerinde kalsiyum içermekte; % 48 milival),
 - c) **Sülfatlı** (% 20 milival'in üzerinde sülfat içermekte; % 81 milival),
 - d) **Florürlü** (1 mg /l'nin üzerinde florür içermekte; 3.5 mg /l) bir sudur.

Yani, sodyum, kalsiyum, sülfat ve florürlü bir mineralli sudur.

Tıbbi Balneolojik Değerlendirme

Yalova Esas Kaynak Doğal Suyu termal bir su olarak: Balneoterapi’de (Kaplıca tedavisinde) özellikle termal banyo kürleri için uygundur. 60 °C üzerinde olan doğal sıcaklığı, farklı sıcaklıklara kadar soğutularak (34-35 °C’lik izotermal, 36-38 °C’lik termal, 38-40 ve 40-42 °C’lik hipertermal banyo kürlerinde) banyo uygulamalarında kullanılmasını olanaklı kılmaktadır.

Yalova Termal’de yapılan banyo kürlerinin, romatizmal hastalıklar arasında özellikle osteoartroz (kireçlenme) üzerine olumlu etkileri ve ağrı eşiğini yükseltici etkileri Tıbbi Ekoloji ve Hidro-Klimatoloji Anabilim Dalı’nca yapılan çalışmalar ile gösterilmiştir.

Yalova termomineral suyu minaralli bir su olarak ele alındığında ise, kaplıca tedavisinde banyo kürlerinde kullanıma özgü bir mineral içeriğine sahip değildir. Ancak, belirtildiği gibi termal niteliği termomineral banyo kürlerinde kullanımını olanaklı kılmaktadır.

Yalova Termal’ de uygulanan banyo kürleri için aşağıdaki dozaj ve yöntemler önerilebilir;

Banyo Süresi	: 15-20-30 dakika
Banyo Sıcaklığı	: 34-35, 36-38, 38-40, 40-42 °C
Banyo Sayısı	: 1-(2) gün 15-20/kür
Banyo Kürü Süresi	: 2-4 hafta
Banyo Şekli banyosu :	: : Tam banyo, yarım banyo ekstremiteler
Banyo Ortamı	: Havuz Küvet

Yalova “şifalı” suyunun içme kürlerinde kullanım olanaklarına gelince;

a) Florlü bir su olarak değerlendirilebilir. 3,5 mg / l olan florür içeriğiyle beslenmeye bağlı kürleri tarzında kullanılmaya uygundur. Bu yöntemde günde 0,5- 1 litre kadar Yalova “şifalı” suyu, oda sıcaklığında gün boyunca bölünmüş dozlarda 4-6 hafta süreyle içilmelidir. Bu kür yılda bir veya iki kez tekrarlanabilir.

b) Sülfatlı bir su olarak ta, içme kürlerinde kullanılabilir. Günümüzde sülfatlı suların içme kürlerinde kullanımında önerilen en az sülfat içeriği 1200 mg / l’dir. Yalova termomineral suyu sülfat içeriği 800 mg/l düzeyindedir. Ancak, sülfatlı suların kanıtlanmış gastrointestinal, hepatik ve koleretik etkilerinin, Yalova termomineral suyu ile içme kürlerinde elde edilmesi beklenebilir. Bu tip kullanımın etkinliği deneysel ve klinik araştırmalarla incelenmelidir.

c) Kalsiyumlu bir su olarak içme kürlerinde kullanımı söz konusu olabilir, ancak araştırılması gerekir. Şöyle ki, değişik durumlarda kalsiyum ihtiyacının karşılanmasında kullanılan kalsiyumlu doğal mineralli suların içerdiği kalsiyum, günlük gereksinimin %50'sini (bu miktar çocuklar, yetişkinler ve post menopozal kadınlarda farklılıklar gösterir) sağlaması beklenir. Bu da kabaca 400-500 mg/gün düzeyinde bir kalsiyuma denk düşmektedir. Yalova esas kaynak şifalı suyunun kalsiyum içeriği yaklaşık 200 mg/l 'dir. Önerilen günlük kalsiyum düzeyine ulaşılması için günde 2-2.5/1 kadar içilmesi gerekir. Bu durumda ise, içerdiği diğer minerallerin (özellikle, sülfat ve florür) etkinliğinin de hesaba katılması gerekir. Burada 21 gün içilmesinde, birlikte alınacak florür miktarı 7 mg/gün'e çıkacaktır. Florürün ek etkisi de devreye girecektir. Yine, sülfat iyonunun etkisi de kendini gösterecektir. Böylesi kullanımın da klinik ve deneysel araştırmalarla incelenmesi gereksinimi vardır.

d) Sodyumlu bir su olarak, sodyum için önerilen en az değerin (200 mg/1 Na) üzerinde bir sodyum içeriği söz konusudur. Bu özelliği de içme kürlerinde mutlaka göz önünde tutulmalıdır. Sodyum' dan fakir diyet altında bulunan hastalar için içerdiği sodyum miktarı yüksektir. Bu durumlarda 20 mg/1 nin altında Na içeren sular kullanılmaktadır. Kısaca Yalova Termal' in mineralli suyunun balneoterapötik içme kürlerinde ön planda florürlü bir su olarak, daha sonra da sülfatlı bir su olarak kullanımı olanaklıdır. Kalsiyumlu bir su olarak kullanımı ise tartışmalıdır.

Termomineral bir su olarak diğer balneoterapötik kullanım olanakları arasında mukoza yıkamaları ve duşları yer alabilir. Ayrıca, değişik sıcaklıklarda hidroterapi yöntemlerinde de kullanılabilir. Örneğin, su içi egzersizleri (hareket havuzlarında), su altı tazyikli duşlar ve jet duşlarında kullanılabilir.

Balneoterapötik inhalasyon uygulamalarında kullanımı ise, tartışmalıdır ve araştırılmaya gereksinimi vardır.

Yalova Termal'in "şifalı" termomineral suyu, kaplıca tedavisinde geleneksel ve ampirik kullanım yanında, bilimsel ve modern kullanım için de uygun nitelikler taşımaktadır. Doğal, termal niteliği, kaplıca tedavisi anlamında, banyo kürlerinde kullanımı, doğal mineralizasyonu ise, içme kürlerinde kullanımını olanaklı kılmaktadır. Ancak, tüm bu kullanım olanakları ve yöntemlerinin terapötik etkinliği, etki tarzları, dozaj ve modifikasyonları daha ileri bilimsel araştırmalarla incelenmeli ve kanıtlanmalıdır.

TABLO 1
YALOVA-TERMAL ESAS KAYNAK TERMOMİNERAL SUYU
FİZİKO- KİMYASAL ÖZELLİKLERİ SU ANALİZ RAPORU

Kaynak Adı	İstanbul Yalova-Esas Kaynak		
Örneğin Tarihi	03.11.1987		
Görünüş	Serbest Karbondioksit	:	4.4 mg/1
PH	7.75	Sertlik	: 50.6 Fr.s
E.C.	1500 mhos	Silikat	: 44.85 mg/1
Temperatür	61°C	Bor	: 0.42 mg/1

KATYONLAR		mg/lt	miliyal/lt	% miliyal
Amonyum	NH ₄ ⁺	Yok	-	-
Sodyum	Na ⁺	228.540	9.950	49.194
Potasyum	K ⁺	5.865	1.150	0.742
Kalsiyum	Ca ²⁺	197.740	9.887	48.883
Magnezyum	Mg ²⁺	2.795	0.230	1.137
Demir	Fe ²⁺	0.250	0.009	0.044
Alüminyum	Al ³⁺	Yok	-	-
Mangan	Mn ²⁺	Yok	-	-
Çinko	Zn ²⁺	0.015	eser	-
Bakır	Cu ²⁺	Yok	-	-
TOPLAM		435.205	20.226	100.000

ANYONLAR				
Klorür	cr	95.715	2.700	13.165
İyodür	r	Yok	-	-
Bromür	Br	0.015	0.001	0.005
Florür	F*	3.500	0.184	0.890
Sülfat	SO ₄ ²⁻	805.500	16.781	81.819
Nitrat	NO ₃	Yok	-	-
Nitrit	NO ₂	Yok	-	-
Hidrofosfat	HPO ₄ ²⁻	2.150	0.044	0.215
Karbonat	CO ₃ ²⁻	Yok	-	-
Bikarbonat	HCO ₃	48.800	0.800	3.901
Hidroarsenat	HasO ₄ ²⁻	Yok	-	-
Sülfid	S ²⁻	Yok	-	-
TOPLAM		955.680	20.510	100.000

Kimyasal sınıflandırma : Toplam mineralizasyon 1436.15 mg / L' dir.

6-1 Termal Kaplıcalarının Hukuki Statüsü

Atatürk' ün "Termal Su Şehri Olacaktır, 1929" emri gereğince vefatından sonra 26.06.1939 tarih ve 3653 sayılı "Yalova Kaplıcalarının İşletilmesi ve Kaplıcaların İnkişafı İşlerinin Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletine Bağlı Hükmi Şahsiyeti Haiz Bir Teşekküle Devri Hakkında Kanun" isimli kanun çıkarılmıştır. Bu kanunun dikkat çeken maddelerini incelemek gerekir.

İlgili Maddeleri;

Madde 1 - (Yalova Kazası dahilinde olup İcra Vekilleri Heyetince musaddak haritasında gösterilen sınır içindeki Devlete ait sıcak ve soğuk su kaynaklarıyla kaplıcaların ve bunlara ait binaların, kaplıcalar tesisatının ve arazinin istismar, intifa ve idaresi bütün hukuk ve vecaibile Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince bağlı (Yalova Kaplıcaları İşletme İdaresi) namı altında hükmi şahsiyeti haiz bir teşekküle devredilmiştir.

İcabında harita haricinde kalan ve Devlete ait bulunan araziden lüzum görülecek kısımlar dahi İcra Vekilleri Heyeti kararı ile buna ilave edilebilir.

Madde 2 - Sınırları birinci madde ile tespit olunan sahanın Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince tayin edilecek mıntıklarında hususi mesken, otel, pansiyon, kapalı eğlence yerleri, gazino, lokanta ve dükkan inşa ve tesis etmek isteyenlere parasız olarak Hâzineye ait araziden aşağıdaki kayıt ve şartlara göre lüzumu kadar arsa ferağ ve temlik edilebilir. Temlik edilen bu yerler üzerinde Yalova Kaplıcaları İşletme İdaresinin intifa hakkı sakıt olur. Kaplıcalar bölgesinin umumi planı ile bu bölgede yapılacak binaların mevkii ve inşa şekilleri ve ayrılacak arsaların mevkiler ile miktarları ve krokileri Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletince tespit edilerek ilan olunur.

İşbu kanunun neşrinden sonra yapılacak binaların tam kargir veya beton olması şarttır.

Bu hükümlere uygun olmayarak yaptırılacak olan binalar 10.8.1933 tarih ve 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar kanununun 13. maddesindeki hükümler dairesinde yıktırılır. Mezkur maddenin belediye encümenlerine verdiği vazifeyi Yalova Kaplıcaları İşletme İdaresinin uzuvları ve İdare heyetine verdiği vazifeyi de İstanbul Vilayetinın idare heyeti görür.

Madde 4 - Kaplıca bölgesinde bitişik arazide ve sınırdan beş yüz metre mesafede ve Yalova İskelesinden Kaplıcaya giden anayol kenarlarında yapılacak bina ve dükkanlar İstanbul Vilayetince önceden tespit veya alakalılar tarafından yaptırılıp yine İstanbul Vilayetince tasdik edilecek planlara göre yapılır. Bu planların tespit

ve tasdikinde bölgenin ahengine ve sahiplerinin mali kudretlerine uygun olmaları göz önünde bulundurulur.

Madde 13 - Yalova Kaplıcaları İşletme İdaresine ait mallar Devlet malıdır. Bunları çalışanlar, ihtilas edenler, zimmetlerine geçirenler veya her ne suretle olursa olsun suiistimal edenler Devlet malları hakkında ika olunan bu gibi suçlara mürettep cezalara tabidir.)

Bakanlar Kurulu 06.09.1982 gün ve 17804 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan karar ile Kaplıcaları “Turizm Merkezi” ilan etmiş; “Yalova Kaplıcası turizm merkezi iç turizm yanında kongre ve kür amaçlı dış turizmin özellikle 3. yaş grubu turizminin yörede gerçekleşmesi” şeklinde öngörmüştür.

6-2 1952 Yılından Beri Çığnenen Hukukla Atatürk’ün Mirasının Payımal Edilmesi

1936 yılında Mimar Sedat Hakkı ELDEM tarafından yapılan, 22.01.1938 tarihinde bizzat Atatürk tarafından açılan Termal Otel, 4 katlı ve (90) odalıydı. Otelin üst katında Atatürk’ün kendine mahsus odası uzman hekimlerin görev aldığı fizik tedavi tesisleri, 800 kişilik balo ve 500 kişilik yemek salonu bulunan bu otel çağdaş ressamların tabloları, çini, vazolar ve (3) adet dev avize ile süslüydü. Bu otel, 1982 - 1983 yıllarında 500 milyon TL. tutarında tadilat yapılmasına rağmen, “Kaplıca sularının oluşturduğu korozyon tarihi otelin temelini zedelediği” gerekçesiyle alınan teknik rapora istinaden 1983 yılında yeniden yapılmak üzere yıkılmış ise de, bugüne kadar herhangi bir gelişme olmamıştır.

Atatürk’ün kullandığı Büyük Otel ve Gazino binaları ise bugün yıkılmak ve enkaz haline gelmek üzeredir.

Atatürk’ün de film seyrettiği Türkiye’nin tek ahşap sinema binası da aynı şekildedir. Bu binanın kaplıca imkanlarıyla onarımı için çalışmalara başlanmak üzeredir.

1929 yılında Denizyolları İdaresince 38 günde yaptırılan Atatürk’ün Türk tarihi, dili, kadın sorunları konumunda önemli kararlar aldığı, banyo yapıp dinlendiği Cumhurbaşkanlığı Köşkü ise 1982 yılından beri Atatürk müzesidir. TBMM, müzenin yanına milletvekilleri ve personeli için sosyal tesis yapmıştır.

1952 yılında Denizyollarına devredilen kaplıca yönetimi Kaplıcalara ait plajı 1980’li yıllarda Donanma Vakfına, Vakıfta özel sektöre restaurant olarak kiralamıştır. Böylece, Kaplıca - Deniz bağlantısı tamamen kopmuş, Su Şehri idealinin deniz ayağı kesilmiştir.

1983 yılında TURBAN'a devredilen İşletme adeta yağmalanmış ve kaderine terkedilmiştir. 1995 yılında Yalova'nın il olmasından sonra Kaplıca'nın hukuki statüsü tartışmaya açılmış, Kaymakamlıkça unutulmuş kanun bulunup yetkililere arz edilmiş, Kaplıca özelleştirme kapsamından çıkarılıp Sağlık Bakanlığı'na devredilmiş ise de, Bakanlık hazırlıksız olduğundan Kaplıcalarla ilgili kanun gereği teşkilatlanma yapılıncaya kadar yasaya aykırı olarak "SAYAY" Vakfı aracılığıyla geçici çalıştırılmaktadır. Bakanlık bazı onarımları yaptırmıştır. Ancak (1000)'den fazla kaplıcanın yüz binden fazla kaplıca çalışmasının bulunduğu ülkemizde bunlara örneklik edecek, bilimsel çalışmaların yapılacağı, Türk kaplıcalarıyla ilgili standartların tespit edileceği çalışmalar henüz Bakanlığa benimsetilememiştir. Sağlık Bakanlığının, gerekli alt yapı çalışmalarını bitirip Avrupa Kaplıcalar Birliğinin örnek Kaplıcası yapması gerekir.

Türkiye'nin ilk botanik canlı Ağaç Müzesi Kaplıcaların seraları ilkel halde olup (8000) dönüm civarındaki bölümü kullanılmamakta, (2000) dönümlük tesislerin bulunduğu sahalara bugün için bakımlıdır.

Çiftlikler ise, siyasi otoritenin kontrolünde, gün ve gün kamunun ihtiyaçları için arazisini kaybetmektedir. Çağdaş yeni tarımsal amaçlar belirlenip somut projelere göre bilimsel bir ortamda çalışmaktan uzak görünümündedir.

7- YÜRÜYEN KÖŞK

"68 Yıllık Çevre Abidesi"

Her bir karesinde koskoca tarih yazıldığı her bir köşesinde onlarca kararın alındığı, O Büyük Liderlerle özdeşleşen, vakur ve haşmetiyle adeta yüzyıllara meydan okurcasına Ulu bir Çınar'ın gölgesinde sessizliğe gömülen, 68 yıllık bir çevre abidesi YÜRÜYEN KÖŞK.

7-1 "Çınar Devleti..."

Mustafa Kemal Atatürk'ün 21 Ağustos 1929 günü Bursa'ya gitmesi gerekiyordu. Bu gezisinde ilk defa Mudanya yolunu kullanmadı. Yanındakilerle birlikte Ertuğrul Yatıyla İstanbul'dan hareket etti. Marmara'da gezintiye başladı. Yalova sahillerinden geçerken birden O'nu gördü. Dallarını özgürce uzatmış, başı dik ve asırlık ağaç. O bir Çınar'dı. Dört bir tarafa uzanmış kolları güçlüydü. Mustafa Kemal Paşa ağacın olduğu yere çıktı. Çınarın yanına gitti. Gövdesi ve kollarıyla adeta insana güven veriyordu. Bu ağacın Türk halkının yaşamında sadece bir ağaç olmaktan da öte, çok önemli bir yeri vardı. Çünkü Çınar Devleti. Gölgesine oturdu ve sırtını Çınar ağacına dayadı. O'nun için çınarlar, kayınlar, meşeler, çamlar, salkım söğütler en kutsal değerd.

Ayağa kalktığında kararını vermişti. Bu Çınara daha yakın olmalıydı. Onun hemen yakınına bir ev yapılmasını istedi. İşte yapılan o ev “YÜRÜYEN KÖŞK” adını alacak olan Köşk’tü.

7-2 “Bina Kaydırılacak”

Atatürk bir gün çiftliğe gittiğinde, Köşk’ün hemen yanındaki Ulu Çınar ağacının dallarını kesmeye çalışan bir bahçıvan ile karşılaşır. Hemen bahçıvanı yanına çağırarak bunun nedenini sorar. Görevli bahçıvanın cevabı şöyledir: Ağacın dalları uzamış binanın duvarlarına dayanmıştır. Aldığı cevaptan tatmin olmayan Atatürk, düşünülmesi bile imkansız olan bir emir verir :

“AĞAÇ KESİLMEMEYCEK, BİNA KAYDIRILACAK”

* Çevre Bakanlığı, Çevre Eğitimi ve Yayım Daire Başkanlığının 1938 Yılı Tanıtım Kitapçığından Özel Görev İstanbul Belediyesi’ne intikal eder. Belediye Fen İşleri Yollar - Köprüler Şubesi sorumluluğu üstlenir. Ünlü bestecimiz Ferit ALNAR’ın kardeşi olan Başmühendis Ali Galip ALNAR (bazı kaynaklarda Ali Nuri ALNAR olarak geçer) yanına aldığı teknik elemanlarıyla Yalova’ya gelerek çalışmalarına başlar.

8 Ağustos 1930 tarihinde önce bina çevresindeki toprak büyük bir dikkatle kazılıp yapının temel seviyesine inilir. İstanbul’dan getirilen tramvay rayları döşenir. Santim, santim çalışarak bina yapı altına sokulan raylar üzerine oturturulur. Artık binanın raylar üzerinde kaydırılarak ağaçtan uzaklaştırılması aşamasına gelinmiştir.

Güzel ve sıcak bir yaz akşamında Büyük Atatürk ile birlikte, kardeşi Makbule Atadan, Vali Vekili Muhittin Bey, Emanet Fen Müdürü Ziya Bey ve Cumhuriyet Gazetesi Başmuhabiri Yunus Nadi nezaretinde bina 4.80 m. Civarında kaydırılır. Bu olağanüstü ve riskli iş 10 Ağustos 1930 tarihinde tamamlanır ve Ulu Çınar Ağacı’ da kesilmekten kurtulur.

8. SONUÇ

Mustafa Kemal ATATÜRK; hayatının birçok dönemlerinde Yalova ilinde bulunmuştur. Bulunduğu bu dönemlerde Yalova Kaplıcalarını ziyaret etmiş ve bu kaplıcalarda istirahat etmiştir. ATATÜRK’ün Yalova’da geçirdiği bu günler, Atatürk’le beraber buralarda bulunan arkadaşlarının ve dönemin yazarlarının anılarında önemli yer almıştır.

Cumhuriyet tarihimizin önemli gelişmelerinden olan Serbest Cumhuriyet Fırkası’nın kuruluşu da, Atatürk’ün 1930 yılında Yalova’da yaptığı çalışmalar sırasında gerçekleşmiştir.

Atatürk'ün asker kişiliği yanında insan sevgisiyle, doğa sevgisiyle dopdolu bir liderin, bir dehanın çevre duyarlılığı tüm dünya insanlarına örnek olacaktır.

KAYNAKÇA

1. Mehmet ÖNDER; **Atatürk 'le Adım Adım Türkiye**, Ankara, 1984 .
2. Niyazi Ahmet BANOĞLU; **Nükte ve Fıkralarda Atatürk**, İstanbul, 1981.
3. Asım US; “Yalova’da Tarihi Bir Balo “**Gördüklerim, Duyduklarım, İşittiklerim**, İstanbul, 1964., s 126 vd.
4. Necati ÇANKAYA (Der); **ATATÜRK'ÜN Hayatı, Konuşmaları ve Yurt Gezileri**, İstanbul, 1985
5. Özel ŞAHİNGİRAY; **Atatürk 'ün Nöbet Defteri**, 1955.
6. Raşit METEL; **Atatürk ve Donanma**, 1966.
7. Hamza EROĞLU; **Atatürk ve Devletçilik**, 1981.
8. İslam Ansiklopedisi; (**Atatürk Bölümü**), 1965.
9. Fatih Rıfkı ATAY; **Çankaya, İstanbul**, 1980.

HABERLER

Bu bölümde 1 Ekim 2000-31 Aralık 2000 tarihleri arasında Bakanlığımız tarafından gerçekleştirilen haber niteliğindeki faaliyetlere yer verilmiştir.

Portekiz Ziyareti

İçişleri Bakanı Sadettin TANTAN 11-13 Ekim 2000 tarihleri arasında Portekiz/Strake kentinde gerçekleştirilen “Avrupa Konseyi Uyuşturucu Kullanımı ve Kaçakçılığı ile Mücadele Kurulu Bakanlar Konferansına katılmak üzere anılan ülkeye gitmiştir.

Yabancı Heyet Ziyaretleri

Ukrayna:

Ukrayna İçişleri Bakanı Yuri KRAVGHENKO ve beraberindeki heyet 2-4 Kasım 2000 tarihleri arasında, İçişleri Bakanı Sadettin TANTAN’ı ziyaret etmişlerdir.

Görüşmelerde;

- Yasadışı uyuşturucu kaçakçılığı, organize suçlar, terör, karaparanın aklanması, sınırı aşan suçlar, yasadışı göç ve her türlü suçun önlenmesi amacıyla oluşturulacak güvenlik işbirliği çerçevesinde benzeri konular ele alınmıştır.

Bulgaristan:

Bulgaristan Bölgesel Kalkınma ve Bayındırlık Bakanı Eugenı TCHATCHEV, 6 Kasım 2000 tarihinde İçişleri Bakanı Sadettin TANTAN’la görüşmelerde bulunmak üzere Bakanlığımızı ziyaret etmiştir.

İçişleri Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının 2001 Mali Yılı Bütçeleri

• 30 Aralık 2000 tarih ve 24273 sayılı Mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren İçişleri Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Bütçeleri üzerinde hazırlık çalışmalarına 24 Haziran 2000 tarihli Başbakanlığın Bütçe Çağrısı ile fiilen başlanmış ve Yatırım Teklifleri olarak Devlet Planlama Teşkilatına, Cari ve Transfer Teklifleri olarak da Maliye Bakanlığına gönderilmiştir.

Uzmanlar düzeyinde ilgili Bakanlık ve Kuruluşlarla yapılan müzakereler tamamlandıktan sonra 20 Kasım 2000 tarihinde TBMM Plan ve Bütçe Komisyonun-

da görüşülmüştür. Görüşmeler nedeniyle İçişleri Bakanı Sadettin TANTAN'ın yapmış olduğu konuşmanın tam metni aşağıda yer almaktadır.

“Sayın Başkan,

Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri;

Bakanlığım ve bağlı kuruluşları olan Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının 2001 yılı bütçe tekliflerinin görüşülmesi dolayısıyla şahsım ve mensuplarımız adına sizleri saygıyla selamlıyorum.

Bilindiği gibi, Bakanlığım, yurdun içgüvenliği ve asayişinin sağlanması, kamu düzeninin korunması, verimli çalışan bir taşra yönetim mekanizmasının tesisi, mahalli idarelerimiz açısından yön verici düzenlemelerin yapılması, kaçakçılığın men ve takibi, yurt sathında sivil savunma, nüfus ve vatandaşlık hizmetlerinin yerine getirilmesinden sorumludur.

Devlet ve toplum hayatımız bakımından hayati önem arz eden bu görevleri yerine getirirken temel düsturumuz; çağın gereklerini, ülkemizin ihtiyaçlarını ve halkımızın talep ve beklentilerini göz önünde bulundurmak, bilim ve teknolojiadaki gelişmeleri hassasiyetle takip ederek her geçen gün kendini yenilemektir.

Sayın Başkan,

Değerli üyeler;

Güvenlik güçlerimizin özverili ve başarılı mücadelesi sonucunda bugün ülkemizde sağlanmış bulunan huzur ve güven ortamı malumlarıdır.

Bölücü akımlara, her türlü teröre, yolsuzluklara, halkımızı rahatsız eden bütün oluşumlara ve suçlara karşı mücadele, bundan sonra da, özellikle, terör, uyuşturucu kaçakçılığı ve organize suçlarla mücadele konusunda dünyaya örnek teşkil edecek derecede uzmanlaşan güvenlik güçlerimizin üstün gayret ve disiplinli çalışma anlayışı içerisinde kararlılıkla sürdürülecektir.

Bu mücadele, bugüne kadar olduğu gibi, ekonomiyi kaosa sürüklemeyen, meşruiyet içerisinde ekonomik faaliyet yürütenlere zarar vermeden, ticarî ve siyasî rekabetlere alet olmadan, ideolojik fırsatçılıklara prim vermeden, dürüst ile soyguncuyu bir tutmadan hukuk kuralları çerçevesinde ve hakkaniyet esaslarına göre yürütülecektir.

Sayın Başkan,

Değerli üyeler;

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde uzun süredir devam eden terör eylemlerinin etkisizleştirilmesinden sonra, güvenlik dahil çeşitli nedenlerle köylerinden ayrılan ailelerden gönüllü olarak geri dönmek isteyenlere kendi köyleri ci-

varında veya arazisi müsait başka yerlerde iskân imkânı sağlanarak, bunlar için gerekli olan sosyal ve ekonomik altyapının tesisini amaçlayan Köye Dönüş ve Rehabilitasyon projelerinin de uygulanmasına devam edilmektedir. Halihazırda, Bitlis, Muş, Bingöl, Hakkâri, Tunceli, Van, Batman, Diyarbakır, Mardin, Siirt ve Şırnak illeri "Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi" kapsamında bulunmaktadır. Bunlardan ilk 6 il, işleri Bakanlığı yatırım programı kapsamında yer almıştır. 2000 yılı için bu projelere ayrılan toplam 2,8 trilyon tutarındaki ödenğin tamamı illere gönderilmiştir. 2001 yılı bütçesine bu konuda 3,2 trilyon ödenek konulmuştur.

Yapılan çalışmalar, sadece vatandaşları eskiden yaşadığı yerlere iskân etmekle sınırlı değildir. Köye Dönüş Projesinde amacımız, üretimden kopmuş bu insanları yeniden üretici hale getirmek, valilerimizin koordinesinde bir eğitim seferberliği başlatarak yöre insanının eğitim düzeyini yükseltmek ve terörü düşünce olarak da ortadan kaldırmaktır.

Sayın Başkan,

Komisyonumuzun değerli üyeleri;

17 Ağustos depreminden alınan dersler ışığında, sivil savunma, kurtarma ve ilkyardım hizmetlerini yepyeni bir teşkilat yapısı içerisinde ve çağdaş bir anlayışla yeniden örgütleme çalışmalarımız devam etmektedir. Bu çerçevede, 27.12.1999 tarihinde "Sivil Müdafaa Kanunu ve Belediye Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 586 sayılı Kanun Hükmünde Kararname" yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeyle öngörülen, afetlerde kurtarma ve yardım hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla 11 ilde (Adana, Afyon, Ankara, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, İstanbul, İzmir, Sakarya, Samsun ve Van) 120'şer kadrolu personelden oluşan, çağdaş araç ve gereçlerle donatılmış sivil savunma arama ve kurtarma birliklerinin kurulması çalışmaları sürdürülmektedir. Ayrıca, birlik kurulmayan illerde de, ilin büyüklüğüne göre 10, 20 veya 30'ar personelden oluşan arama ve kurtarma ekipleri oluşturulmaktadır.

Sayın Başkan,

Komisyonumuzun değerli üyeleri;

Nüfus hizmetlerini çağdaş ve modern bir yapıya kavuşturmak amacıyla uygulamaya konulan ve Türkiye'nin en büyük ve önemli bilişim projesi olan Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) ile ilgili olarak 2000 yılında yazılım ve 923 nüfus idaresine yaygınlaştırma çalışmaları tamamlanmıştır.

28 Ekim 2000 tarihinde nüfus kütüklerine kayıtlı yaşayan ve hayatta olmayan 120 milyon kişiye Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası verilmiştir.

Projeyle ilgili olarak 2001 yılında; merkez ve ilçe nüfus idareleri arasındaki iletişim ağının kurulması; ayrıca, bugün kullanılan ve kolay taklit edilebilen nüfus cüzdanları yerine, taklit edilemeyen ve bazı güvenlik unsurları içeren daha çağdaş yapı ve görünümde yeni nüfus cüzdanlarının üretimi ve dağıtımı hedeflenmiştir.

Sayın Başkan,

Komisyonumuzun değerli üyeleri;

Yürütülen hizmetlerin daha etkili ve daha verimli sunulabilmesi, bilim ve teknolojideki gelişim ve değişimleri yakından izleyip, bunları uygulayabilme yeteneğine bağlıdır.

Bu anlayıştan hareketle: Şehirleşme, nüfus hareketleri, Avrupa Birliği, gençlik, yerel yönetim uygulamaları, organize suçlar, yönetimi geliştirme, insan hakları ve uluslararası hukuk gibi konularda Bakanlıkça uygulanacak proje, strateji ve politikaların oluşturulması.

Bu konularda yasal ve İdarî düzenlemelerin yapılabilmesine imkân sağlamak üzere, Bakanlık adına iç ve dış gelişmeleri takip etmek, gelişmelere göre analizler yapmak, araştırmalarda bulunmak ve varılan sonuçları değerlendirerek yönetimin konulara değişik açılardan bakmasına yardımcı olmak amaçlarını gerçekleştirmek üzere Bakanlığımızda "Strateji Merkezi" kurulmuştur.

MİAR (Mülki İdare Araştırma Projesi), Yolsuzluk Araştırma ve Yaşanabilir Bir İstanbul Projesi, bu merkezde yürütülen çalışmalardan bazılarıdır. Ayrıca, Trafik Eğitimi, İtfaiye Hizmetlerinin Etkinliğinin Artırılması, Mahalli İdareler Bilgi Bankası projeleri gibi projeler de 2001 yılında bu Merkezce üzerinde durulacak projelerdir.

Sayın Başkan,

Komisyonumuzun değerli üyeleri;

Günümüzde, mülki amirlerin, iyi yetişmiş, bilgili, yetenekli, temsil kabiliyeti yüksek, dünyaya açık, dil bilen, üstün niteliklere sahip yöneticiler olarak yetiştirilmesi büyük önem kazanmıştır. Bu bağlamda, Bakanlığımızca, mülki idare amirlerinin en iyi şekilde yetiştirilmeleri için, hizmet içi eğitim çalışmaları, yurtdışı eğitim uygulamaları devam etmektedir.

Yönetim felsefesindeki gelişmelere paralel olarak, mülki idare amirlerinin objektif ölçülere bağlı yükselmelerini ve birinci sınıf mülki idare amirliği ihdasını düzenleyen yasa tasarısı Bakanlığımızca hazırlanmış olup, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşüne sunulmuştur.

Sayın Başkan,

Değerli üyeler;

Devletin, hükümetin ve ayrı ayrı her bakanın siyasi ve idari temsilcisi, taşrada halkımızın kamusal taleplerinin doğrudan muhatabı olan ve ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınmasında önemli işlevler ifa eden mülkî idare amirlerimizin ve onların sorumluluğunda ülkemizin emniyet ve asayişinin sağlanmasında, halkımızın can ve mal güvenliğinin korunmasında, terörün her türüyle mücadelede özveriyle görev yapan güvenlik mensuplarımızın malî ve sosyal haklarında son yıllarda reel olarak önemli ölçüde bir düşüş yaşanmıştır. Mülkî idare amirlerinin ve güvenlik mensuplarının malî ve sosyal haklarının ifa ettikleri görevlerle mütenasip hale getirilmesinde Komisyonunuzun ve Yüce Meclisimizin gerekli desteği vereceğine olan inancım tamdır.

Sayın Başkan,

Komisyonumuzun değerli üyeleri;

Ülkemizin kimliğinin korunmasında ve birlik ve beraberliğimizin sürdürülmesinde en önemli unsurlardan birinin de, sahip olduğumuz tarihî, kültürel ve doğal varlıklarımızın korunması olduğuna inanıyoruz.

Ülkemizin hemen her yöresi bu toprakları tarih boyunca yurt edinmiş ve farklı kültür ve inançlara sahip insanların eserleriyle doludur. Bu özellik ülkemize, evrensel değerleri taşıması hasebiyle, dünya devletleri arasında ayrı bir önem kazandırmaktadır.

Buna karşılık, sürekli gündeme getirilen siyasi amaçlı sözde Ermeni soykırımı safsatalarına karşı verilecek en iyi cevap, tarih boyunca bu topraklarda dostça yaşamış, her inanç ve kültürden Anadolu insanının birlikte ürettikleri uygarlık ve kültür mirasına sahip çıkarak korumaları olacaktır. Bu amaçla, 2000 yılında, Bakanlığımızın teşvik ve öncülüğünde sivil toplum örgütlerinin de katılımıyla, Kastamonu, Antalya, Bursa, Van ve Antakya illerinde tarihî-kültürel mirasımızın ve doğal varlıklarımızın korunmasına yönelik toplantılar düzenlenmiştir. Ayrıca tarihî eserlerimizden bazılarının restorasyonu ve doğal varlıklarımızın korunması ve geliştirilmesi için Bakanlığımca maddî destek de sağlanmıştır.

Böylece, bir yandan, mülkî idare amirleri, belediyeler, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve konuya duyarlı sivil toplum örgütleri arasında organize çalışma ortamı sağlanarak, tarihî-kültürel mirasımızı ve doğal varlıklarımızı koruma çalışmalarının geniş katımlı kurumsal bir yapıya kavuşması, diğer yandan da, bu konuda yurttaşlık bilincinin oluşturulması hedeflenmiştir.

Bu alandaki çaba ve faaliyetlere, ülkemizdeki duyarlı tüm kişi ve kuruluşların katkı ve katılımlarını beklediğimizi huzurlarınızda bir kez daha yinelemek isterim.

Sayın Başkan, Komisyonumuzun değerli üyeleri; izninizle, şimdi de, İçişleri Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarının bütçe tasarıları üzerinde çok kısa rakamsal bilgiler sunarak sözlerime son vermek istiyorum.

İçişleri Bakanlığı 2001 yılı bütçe tasarısı 254 trilyon 833 milyar TL olarak belirlenmiştir. Bu rakam, 2000 yılı bütçesine göre yüzde 22'lik bir artışa tekabül etmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü bütçe tasarısı 1 katrilyon 176 trilyon 463 milyar TL olarak belirlenmiş olup, 2000 yılı bütçesine göre yüzde 26 nispetinde bir artış yansıtmaktadır.

Jandarma Genel Komutanlığı bütçe tasarısı 831 trilyon 547 milyar TL olarak belirlenmiş ve böylece 2000 yılı bütçesine göre yüzde 25 nispetinde bir artış göstermiştir.

Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçe tasarısı ise 43 trilyon 672 milyar olarak belirlenmiş olup, artış oranı 2000 yılı bütçesine göre yüzde 31'dir.

Bütçelerimiz, Yüksek Komisyonunuzun tasviplerine mazhar olduğu takdirde, bizlere tahsis edilmiş olan kaynakların en tasarruflu ve hizmete en yararlı biçimde kullanılması yönünde her türlü gayret gösterilecektir.

Sözlerime son vermeden önce, beni sabırla dinlemenizden dolayı, şahsım ve Bakanlığım mensupları adına teşekkür eder, saygılar sunarım. ”

İçişleri Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının 2001 Yılı Bütçe Tasarıları üzerinde TBMM Genel Kurulu'nda 16 Aralık 2000 tarihinde görüşmeler yapılmış; Bakanımız görüşmelerde grupları adına konuşan Milletvekillerinin Bakanlık Bütçesi ile ilgili eleştirilerini cevaplamıştır. TBMM Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sonunda İçişleri Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının 2001 Yılı Bütçesi kabul edilmiştir.

Yürürlüğe girmiş bulunan bu bütçelerin bir önceki yıla göre (2000 yılı) gösterdikleri gelişmeler ise; İçişleri Bakanlığı Bütçesi 254.833.000.000.000 TL. ile % 22, Emniyet Genel Müdürlüğü Bütçesi 1.176.463.000.000.000 TL. ile % 26, Jandarma Genel Komutanlığı Bütçesi 831.547.000.000.000 TL. ile % 25, Sahil Güvenlik Komutanlığı Bütçesi 43.672.000.000.000 TL. ile % 31, toplam bütçe rakamı olarak da 2.306.515.000.000.000 TL. ile % 25' lik bir artış şeklindedir.

Bilindiği gibi Cari, Yatırım ve Transfer Harcamaları şeklinde gruplandırılarak oluşan Bütçelerin, Cari Harcamaları içinde yer alan Personel Giderlerini çıkardıktan

sonra geriye kalan ve Diğer Cariler olarak adlandırılan 200 (Yolluklar), 300 (Hizmet Alımları), 400 (Tüketim Malları ve Malzeme Alımları), 500 (Demirbaş Alımları), 800 (Diğer Ödemeler), Yatırım Harcaması olan 600 (Makina, Teçhizat ve Taşıt Alımları), 700 (Yapı, Tesis ve Büyük Onarım Giderleri), Kamulaştırma niteliğindeki 900 (Transferler) ile Hizmet Programlarına Dağıtılamayan Transfer harcaması olan 900 (Transferler) Harcama kalemlerindeki ödeneklerle planlanan hizmetler yürütülecektir.

Bütçeler itibariyle 2001 yılında yürütülmesi planlanan hizmetler ise şöyledir:

İçişleri Bakanlığının Cari Rakamı olan 158.820.000 000.000 TL. bir önceki yıl bütçe rakamına göre % 16 lık bir artışa tekabül etmektedir. Bu rakam kapsamında; Bakanlar Kurulu Kararıyla gerek Mülki İdare Hizmetlerinden, gerekse de Genel İdare Hizmetlerinden personelin yetiştirilmek ve AB konularında araştırma yapmak üzere yurtdışına gönderilmesi, Olağanüstü Hal Bölge Valiliğinin savunma malzemeleri alımları, merkez ve taşra Bakanlık Birimlerinin döşeme, demirbaş, kırtasiye ve temizlik ihtiyaçlarının karşılanması, temsil ve ağırlama giderleri, araçların akaryakıt ve yağ giderleri, personel temel eğitimlerinin yanı sıra mesleki eğitimlerini sağlamak üzere kurs ve seminerlerin düzenlenmesi yer almaktadır.

Bütçenin yatırım harcamalarındaki 21.775 000.000.000 TL. bir önceki yıla göre % 29 luk bir artış göstermektedir. Bu rakam Sektörler itibariyle Genel İdare Sektörü 4.600.000 000.000 TL., Konut Sektörü 2.200.000.000.000 TL., Güvenlik Sektörü 10.000.000.000.000 TL., Eğitim Hizmetleri Sektörü 450.000.000.000 TL., DKH (Kırsal Alan Planlaması) sektörü 3.925.000.000.000 TL., DKH (Belediye Hizmetleri) Sektörü 600.000 000.000 TL. lik bir ödenegi kapsamaktadır.

Genel İdare Sektöründe, Bilgisayar Onarım ve Alımları için 200.000.000.000 TL., Genel Bütçeden taşıt alımı için ödenek verilmemiş olup, sadece il özel idarelerinin kendi kaynaklarından sağlanan gelirlerinden karşılanmak üzere toplam 213 adet araç için 2.150.000.000.000 TL., Telsiz Alımı için 25.000 000.000 TL., Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne yürütülen MERNİS Projesi, Makine-Teçhizat Alımı için 4.200.000 000.000 TL., Bakanlık Binası onanını için 175.000 000. 000 TL., ödenek konulmuştur.

İçişleri Bakanlığı Vali konağı ve kaymakamevi yapımı için 2.200.000.000.000 TL. lik ödenek ayrılmış bulunmaktadır.

Güvenlik sektörü rakamı olan 10.000.000 000.000 TL. ile Olağanüstü Hal Bölge Valiliği hizmetlerinde kullanılacak savunma amaçlı çeşitli malzeme, araç ve gereç alımı ile bina yapımları söz konusu olacaktır.

Bakanlığın hizmet programlarına dağıtılamayan transferleri arasında 1953 yılından beri üye bulunduğumuz Uluslararası Kişi Halleri Komisyonuna üyelik aidatı için 8.000 000.000 TL. Bakanlık merkez ve taşra teşkilatındaki personel toplamının % 60'ına verilecek yemek yardımı için 500.000 000.000 TL., Personel Giderlerinden doğan borçlar için 30.000 000.000 TL., Personel Giderleri dışındaki diğer harcamalarla ilgili geçmiş yıllar borçları için 50.000 000.000 TL. yeralmaktadır.

Ayrıca Hizmet Programlarına Dağıtılamayan Transferler Programı içerisinde 1993 yılından beri yer alan Bakanlığa ait Fonlardan İl Özel İdareleri için

18.500.000 000.000 TL., Mahalli İdareler için 7.500.000 000.000 TL., ve Sivil Savunma için ise 15.000.000 000.000 TL. ödenek ayrılmış bulunmaktadır

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün carileri olan 1.086.500.000.000.000 TL. ile bir önceki yıla göre % 24 'lük bir artış sağlanmıştır.

Diğer carileri meydana getiren 200 (Yolluklar); 300 (Hizmet Alımları), 400 (Tüketim Malları ve Malzeme Alımları), 500 (Demirbaş Alımları), 800 (Diğer Ödemeler) Harcama Kalemlerindeki ödeneklerle, yurtiçi ve yurtdışı görev yollukları, Bölge Trafik Ünitelerinde görevli personele yolluk karşılığı verilen tazminatlar, bilgisayar ağının kurulabilmesi için ödenecek danışmanlık ücreti, kırtasiye, PTT posta giderleri, taşıma giderleri, kiralara, makina-teçhizat ve taşıt onarımları, elektrik, su, havagazı giderleri ile yiyecek ve yem alımları, büro malzeme ve makina alımları, vergi, resim ve harçlar, gizli hizmet giderleri ve karantinaya alınma ve emniyet nezaretinde bulundurma giderlerini karşılamak sözkonusu olacaktır.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün yatırımları 82.750.000 000.000 TL. olup, bir önceki yıla göre % 45'lik bir artış sağlanmıştır. Bu rakamın içinde Güvenlik Sektörü 58.000.000 000.000 TL., Ulaştırma Sektörü 15.200.000.000.000 TL., Eğitim Sektörü 7.300.000 000.000 TL., Konut Sektörü 2.250.000 000.000 TL.'dir.

Genel Müdürlüğün Güvenlik Sektöründeki Hizmetleri Kriminal Polis Laboratuvarlarına çeşitli malzeme alımı, terörle mücadelede kullanılmak üzere çeşitli malzeme alımı, ana merkez bilgisayarı parmakizi bilgisayar sistemi yedek parça alımı ile; bakım ve onarımı, polis haberleşme hizmetlerinde kullanılacak röle, el ve araç telsizleri, muhtelif muhabere cihazları, radyo teçhizatları ve mevcut panzer-zırhlı araç yedek parça alımı, bakım ve onarımı, orta tip helikopter alımı, bölge hastaneleri ve diğer polikliniklerde kullanılmak üzere çeşitli malzeme alımı, yıl içinde hizmete girecek yeni binalarda kullanılacak malzeme alımı şeklindedir.

Ulaştırma sektöründeki hizmetler trafik hizmetlerinde kullanılacak telsiz, siren, retlektif kemer, tepe lambası, v.s. cihazların alımları, yapımı süren trafik hizmet binalarının ikmali, trafik hizmetlerinde kullanılacak miktarı Bakanlar Kurulunca belirlenecek muhtelif araç alımları için ödenek ayrılmıştır.

Eğitim Sektöründe ise Polis Akademisi, Polis Eğitim Merkezi, Polis Kolejleri ve Polis okullarına muhtelif makina teçhizat alımları ve onarımlar için, ek derslik inşaatları için ödenek ayrılmıştır.

Konut Sektöründe de devam eden lojman inşaatları ile 2001 yılında programa girecek projelerin ve mevcut lojmanların bakım ve onaranları için ödenek ayrılmış bulunmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü memurlarının öğle yemeğine yardım için 3.600.000.000.000 TL., Uluslararası Kuruluşlara yapılacak ödemeler 100.000.000.000 TL., Türk Cumhuriyetlerinden gelenlerin barınma beslenme eğitim giderleri için 50.000.000.000 TL.,Türk Cumhuriyetinden gelenlerin maaş ve harçlıkları 58.000.000.000 TL., Kamu İşverenleri Sendikalarına Ödemeler için

5.000 000.000 TL., Personel borçları için 150.000 000.000 TL., diğer Cariler Borçları için 1.500.000 000.000 TL. ve Trafik Hizmetleri Geliştirme Fonu için de 1.750.000 000.000 TL. lik ödenekleri kapsamaktadır.

Jandarma Genel Komutanlığının Carileri 766.200.000 000 000 TL. olup, bir önceki yıla göre % 24 lük bir artış göstermiştir. Yurt içinde emniyet ve asayişî temin ve idame ettirmek, kara sınırlarımızın emniyetiyle, kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, gerektiğinde Silahlı Kuvvetler yanında yer almak gibi görevlerin yerine getirilmesiyle görevli olan bu Komutanlığın yurtiçi ve yurtdışı yollukları, mutad tüketim malları ve malzeme alımları, demirbaş alımları, teşkilatın ateş gücü, hareket kabiliyeti, komuta kontrol sistemleri ve eğitim harcamaları ile ani hareket harcamaları, lojman tahsis edilemeyen personele kiralanacak bina giderleri, PTT giderleri, elektrik, su ve havagazı giderleri, akaryakıt giderleri bu ödeneklerle karşılanacaktır.

Bütçenin yatırım harcamalarındaki 61.550.000 000.000 TL., bir önceki yıla göre % 25 artış sağlamıştır. Bu rakam sektörler itibariyle Güvenlik Sektörü olarak 58.000.000 000.000 TL., Konut Sektörü olarak 2.250.000 000.000 TL. Ulaştırma sektörü için 1.300.000.000.000 TL. dir. Güvenlik Sektöründe birlik binaları inşaatı ve onarımları için 19.000.000 000.000 TL., taşıt alımları için 4.500.000 000.000 TL., Güvenlik Sistem Projesi için 10.000.000 000.000 TL., Teknik Donatım Projesi için 13.000.000 000.000 TL., Muhabere ve Gözetleme Sistemi Projesi için 11.500.000 000.000 TL. ödenek yer almaktadır.

Ulaştırma sektöründe ise Trafik Güvenliği Projesi için 1.300.000 000.000 TL. ödenek tahsis edilmiştir.

Konut Sektöründe de sadece devam eden projelerin inşaatlarına 2.250.000 000.000 TL. ödenek ayrılmıştır.

Komutanlığın hizmet programlarına dağıtılamayan transferlerini de Personel Giderleri geçen yıllar borçları olarak 30.000.000.000 TL., diğer cariler geçen yıllar borçları olarak 100.000 000.000 TL., Türk Cumhuriyetlerinden Gelenlerin Beslenme, Barınma, Eğitim Giderleri için 12.000 000.000 TL. ve bu kişilerin Maaş ve Harçlıkları için 150.000.000.000 TL., Kamu İşverenleri Sendikalarına yapılan ödeme için 5.000 000.000 TL. ödenek meydana getirmektedir. Kamulaştırma için de

3.500.000. 000.000 TL. ödenek ayrılmıştır. Bütün sahillerimiz, karasularımız ile iç sularımızın korunması, güvenliğinin sağlanması, deniz yoluyla yapılan kaçakçılığın önlenmesi ile ilgili görevlere sahip bulunan Sahil Güvenlik Komutanlığının Carileri 19.115.000 000.000 TL. olup, 2000 yılına göre % 44' lük bir artış göstermiştir. Bu ödenekle teşkilatta görevli personelin yurtiçi ve yurtdışı geçici görev yollukları, hizmet alımları; çeşitli mal ve malzeme alımları, demirbaş alımları, lojman kiralalamaları ve gizli hizmet giderleri karşılanarak görevlerin en sağlıklı ve etkin biçimde yürütülebilmesi için ihtiyaç duyulacak çeşitli ikmal maddelerinin tedariki, depolanması, bakım ve onarımları gerçekleştirilecektir.

Komutanlık yatırım harcamalarındaki 24.550.000 000.000 TL., bir önceki yıla göre % 23' lük bir artış göstermiş olup, Güvenlik Sektörü ödeneği 24.550.000 000.000 TL. dir. Bu ödenekten SG Bot projesi için 10.800.000.000.000 TL, SG Uçak alımı projesi için 1.000.000.000.000 TL., Acil Bot Projesi için 500.000. 000.000 TL., Taşıt Alımları için 100.000.000.000 TL., Makine ve Teçhizat ve Bot Yedek Parça Alımı için 1.695.000.000.000 TL., Çekek Yeri İnşaatı için 1.200.000. 000.000 TL., SG Karargah Binası İnşaatı için 6.500.000.000.000 TL., Yüksek Süratli Müdahale Bot Alımı için 1.000.000.000 TL., SG Helikopter Projesi için 1.000.000.000.000 TL., SG Destek Hizmetleri inşaat Projesi için 2.000. 000.000.000 TL., Aların İskan Tesis İnşaatı için 550.000.000.000 TL., Sar.Bot Rehabilitasyon Projesi için 1.000.000.000 TL., Yüzer Havuz Projesi için 1.000. 000.000 TL., Arama Kurtarma Gemi Projesi için 1.000.000.000 TL., Harekat Kontrol Sistem Projesi için 200.000.000.000 TL. ayrılmıştır.

Hizmet Programlarına Dağıtılamayan Transferler arasında Personel Giderleri Geçen Yıllar Borçlarına 2.500.000.000 TL., Diğer Cari Giderler Geçen Yıllar Borçlarına 3.000.000.000 TL., Kamu İşverenleri sendikasına yapılacak ödemeler için 1.500.000.000 TL. ayrılmıştır.

Bakanlığımızca Gerçekleştirilen Eğitim Faaliyetleri

Sivil Savunma Genel Müdürlüğü

- Sivil Savunma Planlarının denenmesi, kriz merkezlerinin faaliyete geçirilmesi, eksik ve aksaklıkların tespiti ile bunların giderilmesi ve personelin eğitilmesi amacıyla, 21 Eylül 2000 tarihinde Hatay, 10 Ekim 2000 tarihinde İzmir, 12 Ekim 2000 tarihinde İstanbul ve Isparta İllerinde 12 ilin katılımı ile Örnek Sivil Savunma Plan Tatbikatı yapılmıştır.

- 23 Ekim-10 Kasım 2000 tarihleri arasında Sivil Savunma Kolej Müdürlüğünde düzenlenen 1. Dönem "Görevde Yükselme Eğitimi"ne "Sivil Savunma Uzmanlığı ve Sivil Savunma Kolej Öğretmenliği Görevde Yükselme Eğitimi Kursu"na Sivil Savunma Uzmanlığı için 184, Sivil Savunma Kolej Öğretmenliğine 13 personel olmak üzere toplam 207 kişinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

- 6-7 Kasım 2000 tarihinde Muş İlinde 13-14 Kasım 2000 tarihinde ise Gaziantep İlinde, "YILDIRIM - 2000 Seferberlik Tatbikatları" yapılmıştır.

- 20 Kasım - 8 Aralık 2000 tarihleri arasında Sivil Savunma Kolejinde gerçekleştirilen 2 nci Dönem "Görevde Yükselme Eğitimi"ne 137 personel katılmıştır.

- 12-14 Aralık 2000 tarihleri arasında Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinde yapılan Güven -2000 tatbikatına Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'nden temsilcileri katılmıştır. Tatbikatta İkaz ve Alarm Şube Müdürü Turan GENÇ NBC konusunda brifing vermiştir.

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü

- Nüfus mevzuatını içeren 'İlçe Uygulama Programı'nın tanıtımı amacıyla 3-7 Temmuz 2000 tarihleri arasında, Eğitim Dairesi Başkanlığı'nda İl Nüfus Müdürlerine seminer düzenlenmiştir.

- İlçe Nüfus Müdürlüklerinde görevli personele 10-21 Temmuz 2000 tarihleri arasında Eğitim Dairesi Başkanlığında "MERNİS Projesi Yeni Yazılım Eğitimi" verilmiştir.

- Meteksan Firması Promin Eğitim Merkezinde, 24-28 Temmuz 2000 tarihleri arasında, Ankara Nüfus Müdürlüklerinde görevli 40 personel eğitilmiştir.

Eğitim Dairesi Başkanlığı

- İçişleri Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliğinin 18. Maddesi gereğince; İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, Teknisyen, Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmenliği ile Şoförlüğe Yükselme Eğitimi, 18 Eylül - 6 Ekim 2000 tarihleri ara-

sında yapılmış olup, bu kursa 19 İl Planlama Uzmanı, 15 Teknisyen, 38 Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni olmak üzere toplam 72 personel katılmıştır.

- 9 Ekim - 2 Mart 2001 tarihleri arasında gerçekleştirilecek olan “21 Dönem Yabancı Dil Kursu”na, 87. Döneme mensup 58 kaymakam aday katılmaktadır.

- İçişleri Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliğinin 18. Maddesi gereğince; 20 Kasım 2000 tarihinde başlayan İl Özel İdare Müdürlüğü, İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü, Şube Müdürlüğü, Uzman ve Eğitim Uzmanlığı, Şeflik, Çözümleyicilik, Teknikerlik ve Programcılığa Yükselme Eğitimi 8 Aralık 2000 tarihinde sona ermiş olup, Kursu 199 kişi başarıyla tamamlamıştır.

- 27 Kasım -22 Aralık 2000 tarihleri arasında “85. Dönem Bilgisayar Kursu”na 15 personel iştirak etmiştir.

- Bakanlığımız personelinin çalışmalarında daha verimli ve başarılı olmaları, hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının tespiti, planlanması ve programların uygulanması gibi çeşitli konularda bilgi sahibi olmalarını sağlamak amacıyla, 27 Kasım- 1 Aralık 2000 tarihleri arasında gerçekleştirilen kursa Eğitim Dairesi Başkanlığı’nda görevli 9 personel katılmıştır.

- Bakanlık personelinin çalışmalarında daha verimli ve başarılı olmalarını sağlamak amacıyla 30 Ekim 24 Kasım 2000 tarihleri arasında düzenlenen “84. Dönem Bilgisayar Kursu”na 16 personel iştirak etmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğü

- 18 Eylül-11 Ekim, 2-6 Ekim, 10-20 Ekim, 16 Ekim 8 Kasım 2000 tarihleri arasında, Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ve Ankara Emniyet Müdürlüğü bünyesinde düzenlenen “Temel PC Windows 95, Word, Excel, İnternet Kursu”nda, 92 personel eğitilmiştir.

- 25 Eylül-13 Ekim 2000 tarihleri arasında, TEMÜH Daire Başkanlığı bünyesinde “Faili Meçhulleri Araştırma-Soruşturma ve Modern Sorgulama Teknikleri Kursu” düzenlenmiş olup, kursa 26 personel iştirak etmiştir.

- 2-6 Ekim, 9-10 Ekim 2000 tarihleri arasında yapılan “1. ve 2. Dönem Ruhsat İhtisas Kursu”na 40’ar kişi olmak üzere toplam 80 personelin katılımı sağlanmıştır.

- 2-6 Ekim 2000 tarihleri arasında Antalya Emniyet Müdürlüğü tarafından düzenlenen “Komuta Kontrol Aracı Sürücü ve Kuleci Kursu”na 13 personel iştirak etmiştir.

- İzmir, İstanbul, Van, Samsun İl Emniyet Müdürlükleri bünyesinde 2-13 Ekim 2000 tarihleri arasında düzenlenen “Önemli Kişileri Koruma Kursu”na 80 personel katılmıştır.
- 14 personelin katılımıyla 3 Ekim - 30 Kasım 2000 tarihleri arasında, Bilgi İşlem Daire Başkanlığınca “Developing Reading Skills Kursu” düzenlenmiştir.
- Asayiş Daire Başkanlığı tarafından 9-13 Ekim 2000 tarihleri arasında düzenlenen “Ruhsat İhtisas Kursu”nu 41 personel başarı ile tamamlamıştır.
- Samsun Emniyet Müdürlüğü bünyesinde düzenlenen “Pasaport-Yabancılar Kursu” 91 personelin katılımı ile 10-20 Ekim 2000 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.
- Patlayıcı Maddeler Büro Amirliği’nce düzenlenen “Olay Yeri İnceleme Tekamül Kursu” 16-20 Ekim, 30 Ekim -10 Kasım, 11 Kasım 21 Aralık 2000 tarihleri arasında 59 personelin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.
- Ankara Emniyet Müdürlüğü ve Asayiş Daire Başkanlığının 16-20 Ekim-23- 27 Ekim, 16 Ekim -8 Kasım, 30 Ekim-3 Kasım ve 13-17 Kasım 2000 tarihleri arasında gerçekleştirdiği “Temel PC Kursu”nda toplam 118 personel eğitimden geçirilmiştir.
- 16-20 Ekim, 6-10 Kasım 2000 tarihleri arasında, Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü’nce gerçekleştirilen “Komuta Kontrol Aracı Sürücü ve Kuleci Kursu”na 25 personelin katılımı sağlanmıştır.
- 16-20 Ekim, 18-22 Ekim 2000 tarihleri arasında, Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde gerçekleştirilen “Parmak İzi, Teknik Fotoğraf ve Olay Yeri İnceleme Kursu”na 118 personel katılmıştır, 16 Ekim 2000 tarihinde başlayıp, 66 personele verilecek kurs ise 12 Ocak 2001 tarihinde tamamlanacaktır.
- 16-20 Ekim 2000 tarihleri arasında Asayiş Dairesi Başkanlığı bünyesinde düzenlenen “CRS Semineri”ne 24 personelin katılımı sağlanmıştır.
- Kayseri Emniyet Müdürlüğü bünyesinde, 16-20 Ekim 2000 tarihleri arasında “Komuta Kontrol Aracı Sürücü ve Kuleci Kursu” düzenlenmiş olup, kursu 35 personel başarı ile tamamlamıştır.
- 16-26 Ekim 2000 tarihleri arasında, Asayiş Daire Başkanlığı tarafından “CRS Programı Kapsamında Seminer” düzenlenmiş olup, Seminere 24 personel iştirak etmiştir.
- 16-27 Ekim 2000 tarihleri arasında, Patlayıcı Maddeler Büro Amirliği bünyesinde gerçekleştirilen “Asayiş Polisliği İhtisas Kursu”nda 20 personel eğitilmiştir.

- 16-27 Ekim 2000 tarihleri arasında, İstanbul Emniyet Müdürlüğü bünyesinde “Panzer Sürücü ve Kuleci Kursu” düzenlenmiş olup, Eğitime 65 personel iştirak etmiştir.

- 16-27 Ekim 2000 tarihleri arasında, Diyarbakır, Trabzon ve Antalya Emniyet Müdürlüklerinin, 13-22 Kasım 2000 tarihleri arasında ise Ardahan, Batman, Hakkari, Şırnak ve Tunceli Emniyet Müdürlüklerinin bünyesinde “VIP Önemli Kişileri Koruma Kursu” düzenlenmiş olup, kursu 160 personel başarı ile tamamlamıştır.

- 16 Ekim-8 Kasım 2000 tarihleri arasında, “Temel Trafik Dersi, Ders Görevlilerini Geliştirme Eğitimi” düzenlenmiş olup, eğitime 21 personel katılmıştır.

- 18-20 Ekim 2000 tarihleri arasında, Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde Erzurum Bölge Merkezinde (Erzurum Polis Okulu Müdürlüğü) düzenlenen “Karakol Amirleri Halkla İlişkiler ve Yönetimi Geliştirme Bölgesel Eğitim Semineri” ile “Karakol Personeli Halkla İlişkiler ve Oryantasyon Bölge Eğitim Semineri”nde 452 personele eğitim verilmiştir.

- Özel Harekat Daire Başkanlığı’nın 18 Ekim- 3 Kasım 2000 tarihleri arasında Köpek Eğitim Merkezi Müdürlüğü’nün ise 23 Ekim -10 Kasım 2000 tarihleri arasında gerçekleştirdiği “İlkyardım Teknisyenliği (Medic Firs Aid) Kursu”nda 32 personel eğitilmiştir.

- 23-24 Ekim 2000 tarihleri arasında Haberleşme Daire Başkanlığı’nın düzenlemiş olduğu “Operatör Kursu”na 8 personel iştirak etmiştir.

- Asayiş Dairesi Başkanlığının 23-27 Ekim 2000 tarihleri arasında düzenlemiş olduğu “Access Kursu”nda 13 personel eğitilmiştir.

- 23-27 Ekim 2000 tarihleri arasında, Kriminal Polis Laboratuvarları Daire Başkanlığı bünyesinde “İleri Genetik İhtisas Kursu” düzenlenmiş olup, kursa 8 personel iştirak etmiştir.

- Dış İlişkiler Daire Başkanlığı’nca 23-27 Ekim 2000 tarihleri arasında düzenlenen “Görev Öncesi Eğitim Kursu”na 192 personel katılmıştır.

- 26 Ekim - 1 Kasım 2000 tarihleri arasında, İzmir Emniyet Müdürlüğü’nce “Amatör Denizci Kursu” düzenlenmiş olup, kursu 31 personel başarı ile tamamlamıştır.

- 30 Ekim -3 Kasım 2000 tarihleri arasında, Haberleşme Daire Başkanlığı’nca gerçekleştirilen “Motorola XTS 3000 Kursu”na 21 personel iştirak etmiştir.

- İzmir Emniyet Müdürlüğü'nce 30 Ekim -3 Kasım 2000 tarihleri arasında düzenlenen “Komuta Kontrol Aracı Sürücü ve Kuleci Kursu”na 53 personel katılmıştır.

- 30 Ekim -3 Kasım 2000 tarihleri arasında düzenlenen “MS Windows NT Kursu” na 17 personel iştirak etmiştir.

- TEMÜH Daire Başkanlığı bünyesinde 30 Ekim- 10 Kasım 2000 tarihleri arasında gerçekleştirilen “Eğitimcilerin Eğitimi Kursu”nda 59 personel eğitilmiştir.

- 30 Ekim-11 Kasım, 27 Kasım 8 Aralık, 11-22 Aralık 2000 tarihleri arasında, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı bünyesinde “Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Temel Eğitim Kursu” düzenlenmiş olup, kursa 98 personel iştirak etmiştir.

- 30 Ekim -24 Kasım 2000 tarihleri arasında, Haberleşme Daire Başkanlığınca gerçekleştirilen “Renkli Fotoğraf, Video, Kamera, Amatör Video Kursu”na 17 personel katılmıştır.

- Asayiş Daire Başkanlığınca 30-31 Ekim, 2-3 Kasım, 6-7 Kasım, 9-10 Kasım ve 13-14 Kasım 2000 tarihleri arasında gerçekleştirilen “Teknik Büro Semineri”nde 107 personel eğitimlerini başarı ile tamamlamıştır.

- 6-10 Kasım 2000 tarihleri arasında, Asayiş Daire Başkanlığınca gerçekleştirilen “Eğitim Teknolojisi Teknikleri Geliştirme Kursu”nda 110 personel eğitilmiştir. *

- Haberleşme Daire Başkanlığı bünyesinde 6-17 Kasım 2000 tarihleri arasında düzenlenen “Motorola GP 300 Kursu”na 26 personelin katılımı sağlanmıştır.

- 13-17 Kasım 2000 tarihleri arasında, Özel Harekat Daire Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen “Operasyon Kursu”na 41 personel katılmıştır.

- 27 Kasım-8 Aralık 2000 tarihleri arasında, Haberleşme Daire Başkanlığı bünyesinde “Miridian OPT 51C-61C-81C Santralleri Bakım Semineri” düzenlenmiş olup kursa 10 personel iştirak etmiştir.

- 4-8 Aralık 2000 tarihleri arasında, Malatya Emniyet Müdürlüğü bünyesinde düzenlenen “Gözyaşırtıcı Gazlar ile Gaz Maskelerinin Kullanımı Kursu” 36 personelin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

- Bilgi İşlem Daire Başkanlığı bünyesinde 4-12 Aralık 2000 tarihleri arasında düzenlenen “Visial Basic 6.3 Kursu” düzenlenmiş olup, kursu 14 personel başarı ile tamamlamıştır.

- 6-8 Aralık 2000 tarihleri arasında Samsun 19 Mayıs Polis Okulu Müdürlüğünde gerçekleştirilen “Karakol Amirleri Halkla İlişkiler ve Yönetimi Geliştirme Bölgesel Eğitim Semineri” ile “Karakol Personeli Halkla İlişkiler ve Oryantasyon Bölgesel Eğitim Semineri” ne 221 personel katılmıştır.

- Koruma Dairesi Başkanlığı tarafından 11-27 Aralık 2000 tarihleri arasında düzenlenen “Yüzme ve Cankurtaran Kursu”na 22 personel iştirak etmiştir.

- 11 Aralık 2000 -27 Nisan 2001 tarihleri arasında Köpek Eğitim Merkezi Müdürlüğü bünyesinde “Polis Köpeği Kursu” düzenlenmiş, kurs 1 personelin katılımı ile devam etmektedir.

Bakanlığımız İlgililerinin Katıldığı Yurtdışı Toplantıları

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü

- 23-24 Ekim 2000 tarihleri arasında Fransa/Strasbourg kentinde düzenlenen “Bölgesel Yönetimler Hakkında Yasal Bir Metin Taslağı Hazırlamak Üzere Uzmanlar Komitesi (DC-AU)” konulu toplantıya, Mahalli İdareler Genel Müdür Yardımcısı Kayhan KAVAS’lar iştirak etmiştir.

4-6 Aralık 2000 tarihleri arasında Fransa/Strasbourg’da düzenlenen “Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Demokrasi Yönlendirme Konseyi”nin toplantısına Daire Başkanı Muammer TÜRKER, katılmıştır.

Sivil Savunma Genel Müdürlüğü

- 6-8 Kasım 2000 tarihleri arasında İspanya’da gerçekleştirilen “NATO Sivil Korunma Komitesi (CPC) Toplantısına, Vali Kutluay ÖKTEM ile NATO ve Dış İlişkiler Şube Müdürü Hikmet GÜNDEN katılmıştır.

- Daire Başkanı Necip ÇAKMAN ve Şerife AKTAŞ, 12-16 Kasım 2000 tarihleri arasında, Ürdün’de gerçekleştirilen “Bölgesel İşbirliği ve Afet Yardımlarında Akdeniz Diyalogu Semineri”ne iştirak etmişlerdir.

- 22-23 Kasım 2000 tarihleri arasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde gerçekleştirilen “Doğal Afetler Arama ve Kurtarma Tatbikatı”na Sivil Savunma Genel Müdürü Rasim BAŞ iştirak etmiştir.

- 10-14 Aralık 2000 tarihleri arasında Fransa’da yapılan Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birliklerinde görevli personelin eğitimi, sivil savunma ile ilgili mesleki konularda bilgi alışverişi ve karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma hususlarının görüldüğü toplantıya Genel Müdür Rasim BAŞ ve Genel Müdür Yardımcısı Özdemir ÇAKACAK katılmışlardır.

Jandarma Genel Komutanlığı

• Jandarma Genel Komutanı Org.Aytaç YALMAN, 30-31 Ekim 2000 tarihleri arasında Fransa/Strazburg’da gerçekleştirilen “Avrupa ve Akdeniz Zabıta ve Jandarmalar Birliği (FIEP) Zirvesi”ne iştirak etmiş olup, kendisine Tnk.Bnb.Afiyet GÜZEL ile Dış İlişkiler ve Antlaşmalar Şube Müdürü V.J.Kd.Yzb. Hasan ÇETİN refakat etmişlerdir.

Emniyet Genel Müdürlüğü

• Uluslararası terörizm, uyuşturucu madde kaçakçılığı ve diğer organize suçlarla mücadele işbirliği konularında iki ülke arasında görüşmelerde bulunmak üzere Emniyet Genel Müdür Yardımcısı Ramazan ER, Dışilişkiler Daire Başkanı Dr.Recep GÜLTEKİN, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı Alper YAZ, Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanı Mustafa İLHAN ve Dışilişkiler Daire Başkanlığında görevli Mütercim Müslüm ERDOĞAN, 25 Eylül-30 Ekim 2000 tarihleri arasında Slovakya’ya gitmişlerdir.

• Fransa Emniyet Teşkilatının davetine icabeten emniyet teşkilatında incelemelerde bulunmak üzere 1-8 Ekim 2000 tarihleri arasında, Teftiş Kurulu Başkanlığında görevli Emniyet Müdürü Ahmet ÖZDEMİR ve Tuncer MERİÇ, İkmal ve Bakım Daire Başkanı Mehmet TOKGÖZ, Elazığ Emniyet Müdürü Feyzullah ARSLAN, 1. Hukuk Müşaviri Engin YILDIRIM, Kahramanmaraş Emniyet Müdürü Sadullah AKAN, İstanbul Bölge Başmüfettişi, Dış İlişkiler Daire Başkanlığı’nda görevli Emniyet Müdürü Osman ÜLKER ile Galip KIŞLA ve Komiser Yardımcısı Hikmet MAVİYILDIZ Fransa’ya gitmişlerdir.

• “Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi (SECI) 6. Ortak İşbirliği Komitesi Toplantısı”na katılmak üzere Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığında görevli Komiser İlker ÖZBAY, 2-3 Ekim 2000 tarihleri arasında Romanya/Bükreş’e gitmiştir.

• İstanbul Emniyet Müdürlüğü’nde görevli Emniyet Müdürü Ali Kemal HANLI, Emniyet Amiri Mehmet BETNİ ve Komiser Mehmet GÜNGÖR, 2-12 Ekim 2000 tarihleri arasında “Motosiklet Kursu” vermek üzere Arnavutluk’da bulunmuşlardır.

• 2-27 Ekim 2000 tarihleri arasında Avusturya/Viyana kentinde düzenlenen “Sınırşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi (SASMUS AD HOC KOMİTESİ) XI. Toplantısına, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığında görevli Emniyet Amiri Hakan KIRMACI ve Asayiş Daire Başkanlığında görevli Emniyet Müdürü Mehmet Zeki ÜNVER katılmıştır.

- Teftiş Kurulu Başkanlığında görevli Emniyet Müdürü Muzaffer IŞIK ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığında görevli Mütercim Nurşen TANAÇAN, “(USPE) Avrupa Polis Birliği Genel Kongresi”ne iştirak etmek üzere 5-7 Ekim 2000 tarihleri arasında Yunanistan/Atina’da bulunmuşlardır.

- 5-10 Ekim 2000 tarihleri arasında, İstanbul Valisi Erol ÇAKIR ve İstanbul Emniyet Müdürü Nihat KUBUŞ, incelemelerde bulunmak üzere Malezya’ya gitmişlerdir.

- “Güç Koşullar Altındaki Çocuklar Projesi” konulu toplantıya katılmak üzere Asayiş Daire Başkanlığında görevli Emniyet Müdürü İsmail BOŞNAK, 8-10 Ekim 2000 tarihleri arasında Avusturya/Viyana’da bulunmuştur.

- 8-11 Ekim 2000 tarihleri arasında, Genel Müdür Yardımcısı Ramazan ER, Dış İlişkiler Daire Başkanı Dr.Recep GÜLTEKİN, TEMÜH Dairesi Başkanı Süleyman EKİZER, Yabancılar Hudut iltica Daire Başkanı Mehmet TERZİOĞLU ve Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı Şevket TAŞDELEN, “Ortak Güvenlik Komisyon Toplantısına katılmak üzere, Tunus’da bulunmuşlardır.

- 9-10 Ekim 2000 tarihleri arasında, Fransa/Lyon’da gerçekleştirilen “İnterpol Avrupa İrtibat Görevlileri Toplantısında bulunmak üzere İnterpol Daire Başkanlığında görevli Komiser Yardımcısı Serhat DEMİR anılan ülkeye gitmiştir.

- 9-10 Ekim 2000 tarihleri arasında, Trabzon Polis Okulu Müdürü A.Melik KAZICI, Dışilişkiler Daire Başkanlığı’nda görevli S.Ümit ACAR ve Polis Koleji Müdürlüğü’nde görevli Tahsin AKCAN “Güvenlik ve Polis Güçleri arasında yapılan Uluslararası Salon Futbol Turnuvası”na katılmak üzere Hollanda/Gelderland’a gitmişlerdir.

- Çin/Pekin’de gerçekleştirilen “Asya Suç Önleme Kurulu 8. Dünya Konferansı’na katılmak üzere 11-15 Ekim 2000 tarihleri arasında Muğla Emniyet Müdürü Muhittin YEGÜL ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığında görevli Komiser Yardımcısı Mustafa KARAPINAR anılan ülkeye gitmişlerdir.

- Portekiz/Lizbon’da düzenlenen “Uyuşturucu Kullanımı ve Kaçakçılığı Ticareti ile Mücadele İşbirliği Kurumu (POMPİDOU) Bakanlar Konferansı’na, 11-14 Ekim 2000 tarihinde Emniyet Genel Müdürü Vali Doç.Dr.Turan GENÇ, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı Emin ARSLAN ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığında görevli Mütercim Reyhan TOPPARE iştirak etmişlerdir.

- 12-13 Ekim 2000 tarihleri arasında KKTC’de düzenlenen “II. Konsolosluk Görüşmeleri”nde bulunmak üzere Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanlığında

görevli Emniyet Müdürü Mustafa İLHAN ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığında görevli Ayşe HAMDEMİR katılmışlardır.

- Yabancılar Hudut ve İltica Daire Başkanı Mustafa ÖZTÜRK, “Sınır Görüşmelerinde Bulunmak ve Arazi Çalışmaları Yapmak” üzere 12-15 Ekim 2000 tarihleri arasında İran’a gitmiştir.

- İran’da düzenlenen “Yüksek Güvenlik Komisyonu’nun 7. Toplantısı” na katılmak üzere, Emniyet Genel Müdür Yardımcısı Ramazan ER ve İstihbarat Daire Başkanlığında görevli Emniyet Müdürü Necmettin EMRE, 14-19 Ekim 2000 tarihleri arasında anılan ülkeye gitmişlerdir.

- Almanya’da düzenlenen “İllegal Girişin ve Yabancı İnsan Kaçakçılığının Önlenmesi İçin Pratik İşbirliğinin Yoğunlaştırılması” konulu Sempozyuma, 16-21 Ekim 2000 tarihleri arasında Yabancılar ve Hudut İltica Daire Başkanı Mehmet TERZİOĞLU iştirak etmiştir.

- 17-18 Ekim 2000 tarihleri arasında, İnterpol Daire Başkanlığında görevli Levent YILDIRIM, “15. Uluslararası Terörizm Sempozyumu”na katılmak üzere Fransa/Lyon’da bulunmuştur.

- “Güneydoğu Avrupa Paktı’nın Himayesinde Bulgaristan ile Kanada Tarafından Küçük ve Hafif Silahların Toplanması ve İmhası” konularında görüşmelerde bulunmak için, asayiş Daire Başkanlığın’da görevli komiser Murat DAĞLAR ile Dışilişkiler Daire Başkanlığı’nda görevli Komiser Göksel KAYA, 17-19 Ekim 2000 tarihleri arasında Bulgaristan/Sofya’da bulunmuşlardır.

- İzmir Emniyet Müdürü Hasan YÜCESAN, 17-26 Ekim 2000 tarihleri arasında Çin Halk Cumhuriyeti’nde incelemelerde bulunmuştur.

- 23-25 Ekim 2000 tarihleri arasında, Belçika’da gerçekleştirilen “CIREFI Yasadışı Göç Bilgi Alış Veriş Merkezi”ndeki toplantıya Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanlığı’nda görevli Tamer KILIÇ, katılmıştır.

- 23-28 Ekim 2000 tarihleri arasında, Polis Akademisi Başkanlığı’nda görevli Emniyet Müdürleri Ö.Rıza GOKÜŞ ve Özkan ELGİN, Resmi Ziyarette bulunmak üzere Gürcistan’a gitmişlerdir.

- 24 Ekim 2000 tarihleri arasında Belçika/Antwep’de düzenlenen “İnterpol Çalışma Toplantısı”na, Asayiş Daire Başkanlığı’nda görevli Komiser Mehmet DOĞAN katılmıştır.

- 25 Ekim 2000 tarihinde Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanlığında görevli Komiser Tamer KILIÇ, “CIREFI İstatistik Sisteminin Son Şeklinin Belirlenmesi ve Belirlenen Bu Formatların Ükelere Dağıtılması’na ilişkin toplantıya katılmak üzere, Brüksel/Belçika’da bulunmuştur.

- Suç eylemlerine iştirak etmiş Türk Vatandaşlarının Almanya’dan Sınır dışı edilmelerine ilişkin “Mutabakat Zaptı’nın görüşüldüğü toplantıda, Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanlığında görevli Emniyet Müdürü Mehmet TERZİOĞLU, 26-27 Ekim 2000 tarihleri arasında Almanya’da bulunmuştur.

- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) bünyesindeki ulaştırma Bakanları Avrupa Konferansı (UBAK) tarafından ulaştırma konusunda yapılmakta olan çeşitli faaliyetler çerçevesinde uzman kişilerin bilgi alışverişinde bulunmaları amacıyla Fransa/Paris’de gerçekleştirilen “Yuvarlak Masa Toplantısı’na, 26-27 Ekim 2000 tarihleri arasında Trafik Araştırma Merkezi Müdürü Dr. Süleyman İŞILDAR katılmıştır.

- “Uluslararası, Polis Şefleri Derneği Konferansı” na katılmak, “ABD’de Eğitim Gören Polislerimizin Durumu ve Akademik Çalışmalarını” yerinde görmek ve Prof.Robert TAYLOR ile Tuğgeneral Francis TAYLOR’ın davetine icabeten 26 Ekim-29 Kasım 2000 tarihleri arasında, Emniyet Genel Müdürü Vali Doç.Dr. Turan GENÇ, Ankara Emniyet Müdürü Kemal İSKENDER, Dışilişkiler Daire Başkanı Dr.Recep GÜLTEKİN, Eğitim Daire Başkanı Dr.Fevzi ERDOĞAN ve Başkomiser Mustafa ÖZGÜLER, ABD’de bulunmuşlardır.

- 27 Ekim 2000 tarihleri arasında, Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanlığında görevli Suat MERCAN, “CIREA’nın Son Toplantısından Sonraki Aktiviteleri, CIREA’nın son toplantısından Sonra Ülkelerin Sınırdaki İltica Başvuruları ile İlgili Mevzuat” konularına ilişkin sorunları görüşmek üzere Brüksel’e gitmiştir.

- Radyoaktif/nükleer maddelerin yasadışı kaçakçılığı ve istenmeyen taşınmaları esnasında meydana gelen kazaların önlenmesiyle ilgili olarak “Teknik Komite Toplantı’sına katılmak üzere Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı’nda görevli Emniyet Amiri Metin KARAKAYA, 30 Ekim-3 Kasım 2000 tarihleri arasında Avusturya/Viyana’da bulunmuştur.

- 30 Ekim - 4 Kasım 2000 tarihleri arasında Yunanistan /Rodos’da “İnterpol 69. Genel Kurul Toplantısı” düzenlenmiş, toplantıya İnterpol Daire Başkanı Yalçın ÇAKICI ve İnterpol Daire Başkanlığı’nda görevli Emniyet Müdürü Kenan AL, iştirak etmişlerdir.

- Polis Akademisi Başkanlığında Beden Eğitim Okutmanı Satılmış BAYKUŞ, 31 Ekim 9 Kasım 2000 tarihleri arasında Japonya/Tokya'da gerçekleştirilen “Dünya Üniversiteleri Güreş Şampiyonası”na katılmak üzere anılan ülkeye gitmiştir.

- 1-17 Kasım 2000 tarihleri arasında gerçekleştirilecek olan “Avrupa Sivil Askeri Haller Planlama Konseyi Çalışmaları Çerçevesinde Düzenlenen Ana Planlama Konferansı”na katılmak üzere APK Daire Başkanlığı'nda görevli Başkomiser Orhan TOPÇU, Makedonya/Üsküp'e gönderilmiştir.

- Uluslararası Polis Birliği (IPA) Almanya Seksiyonu Bünyesinde bulunan Bilgi ve Eğitim Merkezi (IBZ)'nin “Aşırı Sağcılık: Avrupa'daki Demokrasi İçin Bir Tehdit mi? Milli Şekilleri ve Uluslararası Bağlantıları”nın tartışıldığı seminer, 6-10 Kasım 2000 tarihleri arasında Almanya/Gimbor'da gerçekleştirilmiştir.

- 8 Kasım 2000 tarihleri arasında İspanya/Barselona'da Beşiktaş Futbol Takımı ile FC Barcelona Futbol Takımı arasında yapılan müsabakada “Güvenlik Koordinasyonunu Sağlamak ” için İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde görevli Emniyet Müdürü Ömer KARAMAN anılan ülkeye gitmiştir.

- POLNET 2000 Projesi kapsamında iki grup şeklinde gerçekleştirilen “İsing Optivity NMS 9.0 for NT” ve “Accelar 100 Comprehensive Configuration” konulu kursa Bilgi İşlem Daire Başkanlığında görevli Komiser Tuncay ÇAKMAK, C.Cihangir ÜSTÜN, Hamza TOSUN ve İstihbarat Daire Başkanlığında görevli Komiser Yardımcısı Hakan YILDIRIM'dan oluşan 1. grup personel 7-17 Kasım 2000 tarihleri arasında, Bilgi İşlem Daire Başkanlığında görevli Komiser Mehmet ÇATAL, Semih DOKURER, Sinan DEMİRRAK ve Komiser Yardımcıları Tevhid ÇETİN ile Enis AKGÖZLÜ'den oluşan 2. grup ise 29 Kasım 8 Aralık 2000 tarihleri arasında ABD'de gerçekleştirilen kurslara iştirak etmişlerdir.

- 8-11 Kasım 2000 tarihleri arasında, Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanlığında görevli Emniyet Müdürü Mehmet TERZİOĞLU, Ukrayna'ya “Konsolosluk Görüşmeleri”nde bulunmak üzere gitmiştir.

- 9-10 Kasım 2000 tarihleri arasında, Yunanistan/Atina'da gerçekleştirilen “Yasadışı Göçün Sınırların Kontrolü ile İlgili Boyutu ve Schengen Sistemi” konulu toplantıya Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanlığında görevli Komiser Tamer KILIÇ katılmıştır.

- 9-10 Kasım 2000 tarihinde Kiev/Ukrayna'ya Konsolosluk görüşmelerinde bulunmak üzere Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanı Mehmet TERZİOĞLU anılan ülkeye gitmiştir.

- Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanlığında görevli Emniyet Müdürü Mehmet TERZİOĞLU “20. Yüksek Sınır Komisyon Toplantısı”na katılmak için 11-16 Kasım 2000 tarihleri arasında İran’da bulunmuşlardır.

- 15-11 Kasım 2000 tarihleri arasında İngiltere ‘Hampshire’de gerçekleştirilen “Uluslararası Çocuk Kaçakçılığı Konferansına katılmak üzere anılan ülkeye gitmiştir.

- “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AHİM) Öcalan Duruşmasına katılmak üzere 19-23 Kasım 2000 tarihleri arasında TEMÜH Daire Başkanlığında görevli Emniyet Amiri Özer ZEYREK, Recep KAPLAN ve Komiser Cengiz AYDIN, Fransa/Strasbourg’da bulunmuşlardır.

- 20-21 Kasım 2000 tarihinde Fransa/Strasbourg’da yapılan “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Öcalan Duruşması”na katılmak üzere TEMÜH Daire Başkanlığında görevli Komiser Kerem ZENGİN, İdris BAL, Komiser Yardımcıları Fatih YAMAÇ ve Suat DOĞAN anılan ülkeye gitmişlerdir.

- İnterpol Daire Başkanı 21-24 Kasım 2000 tarihleri arasında Fransa/Lyon’da gerçekleştirilen “Güneydoğu Avrupa Ülkeleri İnterpol Toplantısına”na katılmak üzere anılan ülkeye gitmiştir.

- 21-24 Kasım 2000 tarihleri arasında Almanya/Münih kentin’de “ELECTRONICA Fuarı” düzenlenmiş ve ülkemizi temsilen İkmal ve Bakım Daire Başkanı Mehmet TOKGÖZ, Haberleşme Daire Başkanı Ekrem ERMİŞ ve Haberleşme Daire Başkanlığında Mühendis Selim MORAN, anılan ülkede bulunmuşlardır.

- “ATA Programı Çerçevesinde (Önemli Kişilerin Korunması”na ilişkin ABD’de 25 Kasım-10 Aralık 2000 tarihinde düzenlenen kursa Van Emniyet Müdürü Ufuk ALAKOÇ’un başkanlığında 15 personel eğitime katılmıştır.

- 3-6 Aralık 2000 tarihleri arasında, Romanya/Bükreş’de gerçekleştirilen “(SECI) Ortak İşbirliği Komitesi 7. Toplantısı’na, Kaçakçılık Daire Başkanlığında görevli Komiser İlker ÖZBAY iştirak etmiştir.

- 4-6 Aralık 2000 tarihleri arasında Belçika/Brüksel kentin’de “Genişleme Açısından Göç Politikaları, Balkanlar, Akdeniz ve Orta Doğu’da Göç Yönetimi Konulu Konferans” düzenlenmiş ve ülkemizi temsilen Yabancılar Daire Başkanlığında görevli Komiser Yardımcısı Oğuzhan Ömer DEMİR, anılan ülkede bulunmuştur.

- Koruma Daire Başkanı Ömer SAGIRKAYA’nın başkanlığında 4-15 Aralık 2000 tarihleri arasında, 14 personel ABD’de düzenlenen “Terörizmle Mücadele

Çerçevesinde ‘Hassas Tesisler’ Konulu Kursa” katılmak üzere anılan ülkeye gitmişlerdir.

- Kaçakçılık Daire Başkanlığında görevli Başkomiser Ömer Faruk ÖZBEN, 6-8 Aralık 2000 tarihleri arasında yapılan, “Uluslararası Psikopropik Maddeler ve Temel Kimyasallar 10. Toplantısına katılmak üzere Almanya/Viesbaden’e gitmiştir.

- Avrupa Konseyi Polislerin Davranış Kuralları ve Polis Görevinin Uygulanmasına Bağlı Sorunlar Komitesi’nin “(PC-PO 5. Toplantısına katılmak üzere 6-8 Aralık 2000 tarihleri arasında Fransa/Strasbourg kentine Polis Akademisinde görevli Öğretim Görevlisi Doç.Dr. İbrahim CERRAH katılmıştır.

- “Resmi Pasaportlarda Vize Muafiyeti Anlaşması Taslağına İlişkin Müzakereler” de bulunmak amacıyla 10-15 Aralık 2000 tarihleri arasında Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanı Mehmet TERZİOĞLU, Hindistan’a gitmiştir.

- TEMÜH Daire Başkanlığı’nda görevli Emniyet Müdürü A. KÜÇÜKBARAK, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı’nda görevli Alper YAZ Yabancılar Hudut İltica Daire Başkanlığı’nda görevli Emniyet Müdürü İbrahim SELVİ ve Dışişlikler Daire Başkanlığı’nda görevli Mustafa YAVUZ “Türkiye-Kazakistan Güvenlik Çalışma Grubu II. Toplantısı”na katılmak için 10-15 Aralık 2000 tarihleri arasında Kazakistan/Astana’da bulunmuşlardır.

- 11-12 Aralık ve 13-14 Aralık 2000 tarihleri arasında Fransa/Strasbourg’da gerçekleştirilen “Polis ve İnsan Hakları 2000’den Sonra” konulu konferans ve devamında da “Eğitici Eğitimcilerinin Eğitimi ve Modüler Eğitim Projesi”ni görüşmek üzere Emniyet Genel Müdür Yardımcısı Tahsin BAŞ, Eğitim Daire Başkanı Dr. Fevzi ERDOĞAN ve Polis Akademisi Öğretim Görevlisi Yrd. Doç. Dr. M.Bedri ERYILMAZ, anılan ülkeye gitmişlerdir.

- “Moldova Milli Polis Teşkilatının 10. Kuruluş Yıldönümü Törenlerine” ve davete icabet etmek üzere Polis Akademisi Başkan V. Ö.Rıza GÖKÜŞ ve İkmal ve Bakım Daire Başkanlığı’nda görevli Emniyet Müdürü Musa TEBER, 16-19 Aralık 2000 tarihleri arasında Moldova’ya ülkemizi temsilen gönderilmişlerdir.

- 17-20 Aralık 2000 tarihleri arasında İsrail’de gerçekleştirilen “Terörle Mücadele, Terörle Mücadelede Kullanılan Ateşsiz Silahlar” konularında müştereken yapılan çalışmalara katılmak üzere TEMÜH Daire Başkanı Süleyman EKİZER ve Özel Harekat Daire Başkan V. Behçet OKTAY, anılan ülkeye gitmişlerdir.

- 19-20 Aralık 2000 tarihleri arasında İngiltere/Londra’da düzenlenen “Uluslararası Asetik Anhidrit Kontrolü Programını Geliştirmek Amacıyla Yönlendirme Komite Toplantısı’na ülkemizi temsilen Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı’nda görevli Emniyet Müdürü Ünal UYSAL katılmıştır.

Resmi Gazete’de Yayımlanan Atama Kararları

• 3 Ekim 2000 tarih ve 24189 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2000/943 sayılı karar ile;

1-1.Derece kadrolu Eğitim Dairesi Başkanlığına

Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Daire Başkanı Cengiz KALKANDELEN’in,

1.Derece kadrolu Personel Genel Müdür Yardımcılığına

Personel Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Mustafa YİĞİT’in,

1. Derece kadrolu Mahalli İdareler Genel Müdür Yardımcılığına

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Mevlüt ATBAŞ’in,

1. Derece kadrolu Mahalli İdareler Genel Müdür Yardımcılığına

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Daire Başkanı M. Kemal ÇOKAKOĞLU’nun,

1. Derece kadrolu Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Daire Başkanlığına

Havran Kaymakamı A. Hikmet ŞAHİN’in,

1. Derece kadrolu Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Daire Başkanlığına

Kangal Kaymakamı K.Akın GÖZEL’in,

1. Derece kadrolu Sivil Savunma Genel Müdürlüğü Daire Başkanlığına

Sivas Vali Yardımcısı Osman TURAL’in,

1.Derece kadrolu Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Daire Başkanlığına

Diyarbakır Vali Yardımcısı A. Sait KURNAZ’in,

1.Derece kadrolu Hukuk Müşavirliğine

Yenimahalle Kaymakamı Orhan KIRLI’nın,

1.Derece kadrolu Hukuk Müşavirliğine

Doğanhisar Kaymakamı Musatafa ÜNLÜSOY’un,

1.Derece kadrolu Hukuk Müşavirliğine

Eskişehir Vali Yardımcısı A.Murat PINAR’in,

1.Derece kadrolu Hukuk Müşavirliğine

Yumurtalık Kaymakamı Dr. Sırrı UYANIK’in,

1.Derece kadrolu Hukuk Müşavirliğine

Sultanhisar Kaymakamı Y. Ziya ÇELİKKAYA’nın,

1.Derece kadrolu Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğüne
 Bozova Kaymakamı Abdullah KORKMAZ'ın,
 1.Derece kadrolu İller İdaresi Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğüne
 Ladik Kaymakamı Şentürk UZUN'un,
 1.Derece kadrolu İzmir Vali Yardımcılığına
 Sivil Savunma Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Hasan İPEK'in,
 1.Derece kadrolu Eskişehir Vali Yardımcılığına
 Kırıkkale Vali Yardımcısı Sinan ACAR'ın,
 1.Derece kadrolu Aydın Vali Yardımcılığına
 Bolu Vali Yardımcısı H.Avni ELYORGUN'un,
 1.Derece kadrolu Aksaray Vali Yardımcılığına
 Bilecik Vali Yardımcısı İsmet BAHADIRLAR'ın,
 1.Derece kadrolu Burdur Vali Yardımcılığına
 Karaman Vali Yardımcısı Şerafettin TUĞ'un,
 1. Derece kadrolu Tokat Vali Yardımcılığına
 Karaman Vali Yardımcısı Özer KONTOGLU'nun,
 1.Derece kadrolu İstanbul Vali Yardımcılığına
 Ankara Vali Yardımcısı Şener CAN'ın,
 1.Derece kadrolu Antalya Vali Yardımcılığına
 Gaziantep Vali Yardımcısı Osman UNCUNUN,
 1.Derece kadrolu Kırıkkale Vali Yardımcılığına
 Yalova Vali Yardımcısı N. Vahit ABBASOĞLU'nun,
 1.Derece kadrolu Nevşehir Vali Yardımcılığına
 Antalya Vali Yardımcısı Atilla YAŞA'nın,
 1.Derece kadrolu Kırklareli Vali Yardımcılığına
 Adana Vali Yardımcısı Metin DEMİRTAŞ'ın,
 1.Derece kadrolu İstanbul Vali Yardımcılığına
 Bursa Vali Yardımcısı Dünder GÜLTEKİN'in,
 1. Derece kadrolu İzmir Vali Yardımcılığına
 Balıkesir Vali Yardımcısı Hikmet DİNÇ'in,

1.Derece kadrolu İzmir Vali Yardımcılığına
 Aydın Vali Yardımcısı Fevzi GÜNEŞ'in,
 1.Derece kadrolu Balıkesir Vali Yardımcılığına
 İzmir Vali Yardımcısı Bekir KAYA'nın,
 1.Derece kadrolu Ankara Vali Yardımcılığına
 İzmir Vali Yardımcısı Ramazan URGANCIOĞLU'nun,
 1.Derece kadrolu Aydın Vali Yardımcılığına
 İzmir Vali Yardımcısı Durmuş GENCER'in,
 1.Derece kadrolu Sivas Vali Yardımcılığına
 Hatay Vali Yardımcısı Nurdoğan KAYA'nın,
 1. Derece kadrolu Sivas Vali Yardımcılığına
 Afyon Vali Yardımcısı Mecit DEMİREL'in,
 1. Derece kadrolu Bolu Vali Yardımcılığına
 Denizli Vali Yardımcısı A. Nevzat DALKIRAN'ın,
 1. Derece kadrolu Trabzon Vali Yardımcılığına
 İstanbul Vali Yardımcısı M. Ata AKSOY'un,
 1. Derece kadrolu Tekirdağ Vali Yardımcılığına
 Afyon Vali Yardımcısı Murat TÜLAY'ın,
 1.Derece kadrolu Trabzon Vali Yardımcılığına
 Adana Vali Yardımcısı Ramazan MANGALOĞLU'nun,
 1.Derece kadrolu İstanbul Vali Yardımcılığına
 Trabzon Vali Yardımcısı Şakir ÖZDİKİCİ'nin,
 1.Derece kadrolu Edirne Vali Yardımcılığına
 Kırşehir Vali Yardımcısı Yusuf ODABAŞI'ın,
 1.Derece kadrolu İstanbul Vali Yardımcılığına
 Çanakkale Vali Yardımcısı Mehmet SEYMAN'ın,
 1.Derece kadrolu Manisa Vali Yardımcılığına
 Kayseri Vali Yardımcısı Sait TOPOĞLU'nun,
 1.Derece kadrolu Denizli Vali Yardımcılığına
 Trabzon Vali Yardımcısı Fikret DENİZ'in,

1.Derece kadrolu Manisa Vali Yardımcılığına
 Uşak Vali Yardımcısı Macit DALKILIÇ'ın,
 1.Derece kadrolu Ankara Vali Yardımcılığına
 Kayseri Vali Yardımcısı Şükrü KURNAZ'ın,
 1. Derece kadrolu Sakarya Vali Yardımcılığına
 Trabzon Vali Yardımcısı Orhan ALİMOĞLU'nun,
 1.Derece kadrolu Kırıkkale Vali Yardımcılığına
 Bartın Vali Yardımcısı İsmet TABAŞ'ın,
 1. Derece kadrolu Aydın Vali Yardımcılığına
 Aksaray Vali Yardımcısı Cezmi BATUK'un,
 1.Derece kadrolu Aksaray Vali Yardımcılığına
 Adıyaman Vali Yardımcısı Bayram YILMAZ'm,
 1.Derece kadrolu Antalya Vali Yardımcılığına
 Nevşehir Vali Yardımcısı Hüsnü AKDEŞİR'in,
 1.Derece kadrolu Adana Vali Yardımcılığına
 Tokat Vali Yardımcısı Nevzat ERGÜN'ün,
 1.Derece kadrolu Edime Vali Yardımcılığına
 Samsun Vali Yardımcısı M.Kemal ÖZGÜN'ün,
 1. Derece kadrolu Adıyaman Vali Yardımcılığına
 Ardahan Vali Yardımcısı Adil NAS'ın,
 1.Derece kadrolu Edime Vali Yardımcılığına
 Aksaray Vali Yardımcısı M.Erhan TÜRKER'in,
 1.Derece kadrolu Balıkesir Vali Yardımcılığına
 Hatay Vali Yardımcısı Mustafa TÜYSÜZOĞLU'nun,
 1. Derece kadrolu İçel Vali Yardımcılığına
 Giresun Vali Yardımcısı Reşat ÖZDEMİR'in,
 1.Derece kadrolu Tekirdağ Vali Yardımcılığına
 Nevşehir Vali Yardımcısı Hıdır KAHVECİ'nin,
 1. Derece kadrolu Kırıkkale Vali Yardımcılığına
 Sinop Vali Yardımcısı Sebahattin KAPUCU'nun,

1.Derece kadrolu Kocaeli Vali Yardımcılığına
 Ordu Vali Yardımcısı Ö. Bedrettin SAĞSÖZ'ün,
 1.Derece kadrolu Afyon Vali Yardımcılığına
 Yozgat Vali Yardımcısı Faruk ERASLAN'ın,
 1.Derece kadrolu Konya Vali Yardımcılığına
 Karabük Vali Yardımcısı Mustafa IŞIK'ın,
 1.Derece kadrolu Yalova Vali Yardımcılığına
 Çorum Vali Yardımcısı İsmail GÜNDÜZ'ün,
 1.Derece kadrolu Muğla Vali Yardımcılığına
 Niğde Vali Yardımcısı Sinan AKDOĞAN'ın,
 1.Derece kadrolu Kahramanmaraş Vali Yardımcılığına
 Sivas Vali Yardımcısı Yakup VATAN'ın,
 1. Derece kadrolu Giresun Vali Yardımcılığına
 Erzincan Vali Yardımcısı Kemal YURTNAÇ'ın,
 1.Derece kadrolu Burdur Vali Yardımcılığına
 Bitlis Vali Yardımcısı Seyfettin AZİZOĞLU'nun,
 1.Derece kadrolu Amasya Vali Yardımcılığına
 Erzincan Vali Yardımcısı Turan ATLAMAZ'm,
 1.Derece kadrolu Kilis Vali Yardımcılığına
 Ağrı Vali Yardımcısı Yunus Fazıl DEMİR'in,
 1.Derece kadrolu Sinop Vali Yardımcılığına
 Vali Yardımcısı M.Bahattin ATÇI'nın,
 1.Derece kadrolu Van Vali Yardımcılığına
 Kilis Vali Yardımcısı Şerif YILMAZ'm,
 1.Derece kadrolu Karaman Vali Yardımcılığına
 Malatya Vali Yardımcısı Sait AŞGIN'ın,
 1.Derece kadrolu Aydın Vali Yardımcılığına
 Amasya Vali Yardımcısı M.Hakan GÜVENÇER'in,
 1. Derece kadrolu Malatya Vali Yardımcılığına
 Iğdır Vali Yardımcısı Ekrem AYLANÇ'ın,

1.Derece kadrolu Ankara Vali Yardımcılığına
 Amasya Vali Yardımcısı M. Tevfik EMRE'nin,
 1.Derece kadrolu İzmir Vali Yardımcılığına
 Bandırma Kaymakamı M.Ali ÖRNEK'in,
 1. Derece kadrolu Antalya Vali Yardımcılığına
 Karatay Kaymakamı Alev AKCURA'nın,
 1.Derece kadrolu Antalya Vali Yardımcılığına
 Sarıyer Kaymakamı A.Metin ALP'in,
 1.Derece kadrolu İzmir Vali Yardımcılığına
 Buca Kaymakamı Selahattin ALANYA'nın,
 1. Derece kadrolu Adana Vali Yardımcılığına
 Çatalca Kaymakamı M.Ali ÇEVİKER'in,
 1.Derece kadrolu Ceyhan Kaymakamlığına

Polatlı Kaymakamı M. Selman YURDAER'in,
 1.Derece kadrolu Trabzon Vali Yardımcılığına
 Ceyhan Kaymakamı Mehmet ÖKLÜ'nün,
 1.Derece kadrolu Zonguldak Vali Yardımcılığına
 Avcılar Kaymakamı Yusuf ÖZDEMİR'in,
 1.Derece kadrolu Balıkesir Vali Yardımcılığına
 Narlıdere Kaymakamı O.Nuri ÇOBANOĞLU'nun,
 1.Derece kadrolu Samsun Vali Yardımcılığına
 Çorlu Kaymakamı Sabahattin YÜCEL'in,
 1.Derece kadrolu Hatay Vali Yardımcılığına
 Akhisar Kaymakamı Mustafa KARABACAK'ın,
 1.Derece kadrolu İçel Vali Yardımcılığına
 Lüleburgaz Kaymakamı Ünal ERDOĞAN'ın,
 1. Derece kadrolu Kayseri Vali Yardımcılığına
 Talaş Kaymakamı Mehmet ÖZCAN'ın,
 1. Derece kadrolu Samsun Vali Yardımcılığına
 Çınarcık Kaymakamı İ. Hakkı DEVELİ'nin,

1. Derece kadrolu Adana Vali Yardımcılığına
Yerköy Kaymakamı Ahmet NARİNOĞLU'nun,
- 1.Derece kadrolu Denizli Vali Yardımcılığına
Merzifon Kaymakamı Musa UÇAR'ın,
- 1.Derece kadrolu Aydın Vali Yardımcılığına
Dinar Kaymakamı Ömer ERU'nun,
1. Derece kadrolu Burdur Vali Yardımcılığına
Uzunköprü Kaymakamı Ünal YILDIRIM'ın,
- 1.Derece kadrolu Bolu Vali Yardımcılığına
Kozan Kaymakamı H. Osman EBİLOĞLU'nun,
- 1.Derece kadrolu Konya Vali Yardımcılığına
Develi Kaymakamı Rifat ATA'nın,
1. Derece kadrolu Gaziantep Vali Yardımcılığına
Bayramiç Kaymakamı Ali CERGİBOZANTn,
1. Derece kadrolu Şarköy Kaymakamlığına
Akçaabat Kaymakamı Cafer YILDIZ'ın,
- 1.Derece kadrolu Ankara Vali Yardımcılığına
Sapanca Kaymakamı Burhan TERZİOĞLU'nun,
- 1.Derece kadrolu İstanbul Vali Yardımcılığına
Seferihisar Kaymakamı Murat KOCABAŞ'ın,
- 1.Derece kadrolu Ayancık Kaymakamlığına
Gördes Kaymakamı H. Volkan KOKSAL'ın,
1. Derece kadrolu Osmaniye Vali Yardımcılığına
Terme Kaymakamı Ü. Şeref KAY AÇAN'ın,
1. Derece kadrolu Kırşehir Vali Yardımcılığına
Alaçam Kaymakamı Emin ÇOLAK'ın,
- 1.Derece kadrolu İçel Vali Yardımcılığına
Düziçi Kaymakamı İbrahim ŞEKER'ın,
1. Derece kadrolu Bolu Vali Yardımcılığına
Suşehri Kaymakamı E. Osman BULGURLU'nun

1. Derece kadrolu Amasya Vali Yardımcılığına
Kayseri-Pınarbaşı Kaymakamı Zikri ŞAHİN'in,
- 1.Derece kadrolu Uşak Vali Yardımcılığına
İlgaz Kaymakamı Mustafa GÜNEY'in,
- 1.Derece kadrolu Erzincan Vali Yardımcılığına
Gürgentepe Kaymakamı Mahmut ŞİRİNOĞLU'nun,
- 1.Derece kadrolu Şanlıurfa Vali Yardımcılığına
Afşin Kaymakamı Ahmet KAYA'nın,
- 1.Derece kadrolu Kastamonu Vali Yardımcılığına
Çatalzeytin Kaymakamı Nurullah ÇAKIR'ın,
- 1.Derece kadrolu Yahyalı Kaymakamlığına
Gömeç Kaymakamı Haldun AKSALMAN'm,
- 3.Derece kadrolu Diyarbakır Vali Yardımcılığına
Savur Kaymakamı Suat DERVİŞOĞLU'nun,
- 3.Derece kadrolu Erzurum Vali Yardımcılığına
Çat Kaymakamı Murteza BALCI'nın,
- 3.Derece kadrolu Kars Vali Yardımcılığına
Gümüşhacıköy Kaymakamı Yaşar DÖNMEZ'in,
- 3.Derece kadrolu Yıldızeli Kaymakamlığına
Çamardı Kaymakamı Yılmaz AYDIN'ın,
- 3.Derece kadrolu Muş Vali Yardımcılığına
Sarıgöl Kaymakamı Rıza DALAN'm,
- 3.Derece kadrolu Iğdır Vali Yardımcılığına
Uşak-Ulubey Kaymakamı Ahmet TÜZEMEN'in,
- 3.Derece kadrolu Siirt Vali Yardımcılığına
Eruh Kaymakamı Cemil Özgür ÖNEĞİ'nin,
- 3.Derece kadrolu Siirt Vali Yardımcılığına
Posof Kaymakamı Recep SOYTÜRK'ün,
3. Derece kadrolu Ağrı Vali Yardımcılığına
Polatlı Kaymakamı Haluk SEZEN'in,

3.Derece kadrolu Diyarbakır Vali Yardımcılığına
 Otlukbeli Kaymakamı Murat SOYLU'nun,
 3.Derece kadrolu Mardin Vali Yardımcılığına
 Şavşat Kaymakamı İbrahim AVCI'nın,
 1.Derece kadrolu Erzincan Vali Yardımcılığına
 Cumayeri Kaymakamı Faruk IŞIK'ın,
 3. Derece kadrolu Tunceli Vali Yardımcılığına
 Yusufeli Kaymakamı Aydın MEMÜK'ün
 1.Derece kadrolu Artvin Vali Yardımcılığına
 Hizan Kaymakamı İsmail ÇORUMLUOĞLU'nun,
 3.Derece kadrolu Elazığ Vali Yardımcılığına
 Pütürge Kaymakamı Neşet AKKOÇ'un,
 3.Derece kadrolu Bayburt Vali Yardımcılığına
 Doğanyurt Kaymakamı Siyami KÖKSAL'ın,
 1. Derece kadrolu Sapanca Kaymakamlığına
 Karacabey Kaymakamı Hasan DURUER'in,
 1.Derece kadrolu Çatalca Kaymakamlığına
 Dörtiyol Kaymakamı Yaşar GÜL'ün,
 1.Derece kadrolu Avcılar Kaymakamlığına
 Nazilli Kaymakamı Vehbi AVUÇ'un,
 1. Derece kadrolu Karatay Kaymakamlığına
 Orhangazi Kaymakamı Mehmet MIZRAK'ın,
 1.Derece kadrolu Kadirli Kaymakamlığına
 Çeşme Kaymakamı Ahmet MACUNLUOĞLU'nun,
 1.Derece kadrolu Polatlı Kaymakamlığına
 Kadirli Kaymakamı Muammer AKSOY'un,
 1. Derece kadrolu İçel Vali Yardımcılığına
 Erdemli Kaymakamı Çetin YÜCEL'in,
 1.Derece kadrolu İscelhisar Kaymakamlığına
 19 Mayıs Kaymakamı Hüseyin KÖKSAL'ın,

1.Derece kadrolu Yenimahalle Kaymakamlığına
 Bafra Kaymakamı Hayati SOYLU'nun,
 1.Derece kadrolu Çorlu Kaymakamlığına
 Torbalı Kaymakamı M.Ali ULUTAŞ'ın,
 1.Derece kadrolu Anamur Kaymakamlığına
 Sürmene Kaymakamı Ferhat PEŞİN'in,
 1.Derece kadrolu Erdemli Kaymakamlığına
 Selçuk Kaymakamı Yusuf Ziya KARACAEV'in,
 1.Derece kadrolu Lüleburgaz Kaymakamlığına
 Şarköy Kaymakamı Mehmet TAŞDÖĞEN'in,
 1.Derece kadrolu Bandırma Kaymakamlığına
 Bucak Kaymakamı İsmail GÜRSOY'un,
 1.Derece kadrolu Sarıyer Kaymakamlığına
 Didim Kaymakamı Abdurrahman KOÇOĞLU'nun,
 1. Derece kadrolu Nazilli Kaymakamlığına
 Şereflikoçhisar Kaymakamı Salih KESER'in,
 1.Derece kadrolu Karapınar Kaymakamlığına
 Şebinkarahisar Kaymakamı Şenol BOZACIOĞLU'nun,
 1.Derece kadrolu Akhisar Kaymakamlığına
 Soma Kaymakamı Gündüz BEDER'in,
 1.Derece kadrolu Talaş Kaymakamlığına
 Menemen Kaymakamı Nurettin YÜCEL'in,
 1. Derece kadrolu Çeşme Kaymakamlığına
 Serik Kaymakamı Mehmet BAYGÜL'ün,
 1. Derece kadrolu Bodrum Kaymakamlığına
 Banaz Kaymakamı C.Güven TAŞBAŞI'nın,
 1.Derece kadrolu Selçuk Kaymakamlığına
 Anamur Kaymakamı Hayri SANDIKÇI'nın,
 1.Derece kadrolu Soma Kaymakamlığına
 Lapseki Kaymakamı A. Muhiddin VAROL'un,

1. Derece kadrolu Develi Kaymakamlığına
Niksar Kaymakamı Aydın AKKOR'un,
1. Derece kadrolu Dinar Kaymakamlığına
Of Kaymakamı Nurettin YILMAZ'ın,
- 1.Derece kadrolu Seferihisar Kaymakamlığına
Çumra Kaymakamı Adem YILMAZ'ın,
- 1.Derece kadrolu Sarıgöl Kaymakamlığına
Çanakkale-Ayvacık Kaymakamı Mehmet POLAT'ın,
1. Derece kadrolu Akçaabat Kaymakamlığına
Çivril Kaymakamı Osman EKŞİ'nin,
- 1.Derece kadrolu Banaz Kaymakamlığına
Gökçeada Kaymakamı M.Hulusi ARAT'ın,
1. Derece kadrolu Uzunköprü Kaymakamlığına
Sındırgı Kaymakamı İrfan BALKANLIOĞLU'nun,
- 1.Derece kadrolu Bayramiç Kaymakamlığına
Datça Kaymakamı Hüseyin ERGİ'nin
1. Derece kadrolu Serik Kaymakamlığına
Köşk Kaymakamı Mehmet AYDIN'ın,
- 1.Derece kadrolu Kozan Kaymakamlığına
Karapınar Kaymakamı K.Fikret DAYIOĞLU'nun,
1. Derece kadrolu Akçakoca Kaymakamlığına
Cide Kaymakamı Ali USLANMAZ'ın,
1. Derece kadrolu Şereflikoçhisar Kaymakamlığına
Viranşehir Kaymakamı Ahmet SARAÇ'ın,
- 1.Derece kadrolu Yerköy Kaymakamlığına
Nusaybin Kaymakamı Şükrü KARA'nın,
- 1.Derece kadrolu Araç Kaymakamlığına
Çanakkale-Yenice Kaymakamı Ömer ULU'nun,
- 1.Derece kadrolu Torbalı Kaymakamlığına
Akyurt Kaymakamı F. Ahmet KURT'un,

1. Derece kadrolu Merzifon Kaymakamlığına
Söğüt Kaymakamı Ahmet MAİLOĞLU'nun,
- 1.Derece kadrolu Kaman Kaymakamlığına
Beşikdüzü Kaymakamı Sadettin KALKAN'ın,
- 1.Derece kadrolu Söğüt Kaymakamlığına
Çay Kaymakamı A. İhsan SU'nun,
- 1.Derece kadrolu Suşehri Kaymakamlığına
Keskin Kaymakamı Günay ÖZDEMİR'in,
1. Derece kadrolu Ilgaz Kaymakamlığına
Bismil Kaymakamı Ö. Faruk KOÇAK'ın,
1. Derece kadrolu Nusaybin Kaymakamlığına
Acıpayam Kaymakamı M.Suat İLHAN'ın,
- 1.Derece kadrolu Amasya Vali Yardımcılığına
Kaynarca Kaymakamı Ferhat ÇAĞLAR'ın,
- 1.Derece kadrolu Beşikdüzü Kaymakamlığına
Yeşilli Kaymakamı Yaşar KARADENİZ'in,
- 1.Derece kadrolu Of Kaymakamlığına
Akdağmadeni Kaymakamı Bülent KILINÇ'ın,
- 1.Derece kadrolu Bismil Kaymakamlığına
Keçiözü Kaymakamı Salim DEMİR'in,
- 1.Derece kadrolu Keskin Kaymakamlığına
Sivrice Kaymakamı Ahmet ZATEROĞULLARI'nın,
- 1.Derece kadrolu Cide Kaymakamlığına
Midyat Kaymakamı Feyzullah ÖZCAN'ın,
1. Derece kadrolu Kulu Kaymakamlığına
Van-Edremit Kaymakamı Ahmet CENGİZ'in,
- 1.Derece kadrolu Çivril Kaymakamlığına
Araban Kaymakamı Aydın ERGÜN'ün,
1. Derece kadrolu Kayseri-Barbaşın Kaymakamlığına
Enez Kaymakamı İbrahim ÖZEFE'nin,

- 1.Derece kadrolu Terme Kaymakamlığına
Erciş Kaymakamı Selami ALTINOK'un,
- 1.Derece kadrolu Alaca Kaymakamlığına
Battalgazi Kaymakamı Mustafa AYHAN'ın,
1. Derece kadrolu Şebinkarahisar Kaymakamlığına
İvrindi Kaymakamı M.Ali ÖZKAN'ın,
1. Derece kadrolu Viranşehir Kaymakamlığına
İscehisar Kaymakamı İbrahim BALLI'nın,
1. Derece kadrolu Şarkışla Kaymakamlığına
Yahşihan Kaymakamı G.Osman BİLGİN'in,
1. Derece kadrolu İslahiye Kaymakamlığına
Ordu-Ulubey Kaymakamı İlhan URAN'ın,
- 1.Derece kadrolu Havran Kaymakamlığına
Zara Kaymakamı Bekir YILMAZ'ın,
- 1.Derece kadrolu Koçarlı Kaymakamlığına
Çınar Kaymakamı Tuncay ENGİN'in,
1. Derece kadrolu Altınova Kaymakamlığına
Gevaş Kaymakamı B. S itki DAĞ'ın,
- 1.Derece kadrolu Hopa Kaymakamlığına
Kelkit Kaymakamı Mustafa ÇİÇEK'in,
- 1.Derece kadrolu Beypazarı Kaymakamlığına
Kurtalan Kaymakamı Nevzat TAŞDAN'ın,
- 3.Derece kadrolu Van-Edremit Kaymakamlığına
Karakoyunlu Kaymakamı Y.Fatih KADİROĞLU'nun,
- 1.Derece kadrolu Sivrice Kaymakamlığına
Reşadiye Kaymakamı E.Can TORTOP'un,
1. Derece kadrolu Köşk Kaymakamlığına
Kaymakamı Ufuk SEÇİLMİŞ'in,
1. Derece kadrolu Oltu Kaymakamlığına
Araç Kaymakamı Yücel YAVUZ'un,

- 1.Derece kadrolu Alaçam Kaymakamlığına
Hassa Kaymakamı Zafer ORHAN'ın,
1. Derece kadrolu Siverek Kaymakamlığına
Gölköy Kaymakamı İ.Hayrullah SUN'un,
1. Derece kadrolu Erzin Kaymakamlığına
Hafik Kaymakamı Hasan ÖZTÜRK'ün,
- 1.Derece kadrolu Çanakkale-Ayvacık Kaymakamlığına
İkizce Kaymakamı O.Şefik GÜLDİBİ'nin,
- 3.Derece kadrolu Çatalzeytin Kaymakamlığına
Şefaati Kaymakamı Ali MANTI'nın,
- 1.Derece kadrolu Erfelek Kaymakamlığına
Ermenek Kaymakamı İbrahim YALÇIN'ın,
- 1.Derece kadrolu Kangal Kaymakamlığına
Kumru Kaymakamı Mehmet SARICAN'm,
- 1.Derece kadrolu Reşadiye Kaymakamlığına
Çekerek Kaymakamı Münir KARAOGU'nun,
- 3.Derece kadrolu Köyceğiz Kaymakamlığına
Silopi Kaymakamı Mustafa DEMİR'in,
- 1.Derece kadrolu Yeniçağa Kaymakamlığına
Refahiye Kaymakamı Cahit IŞIK'ın,
- 3.Derece kadrolu Mazıdağı Kaymakamlığına
Başkale Kaymakamı Mehmet ÖZMEN'in,
- 1.Derece kadrolu Belen Kaymakamlığına
Gemerek Kaymakamı Adem ÖZTÜRK'ün,
1. Derece kadrolu Yumurtalık Kaymakamlığına
Dereli Kaymakamı Mesut KÖSE'nin,
- 1.Derece kadrolu Afşin Kaymakamlığına
Güney Kaymakamı Veysel ŞAHİN'in,
1. Derece kadrolu Yahşihan Kaymakamlığına
Türkoğlu Kaymakamı N.Kemal NAZLI'nın,

- 1.Derece kadrolu Niksar Kaymakamlığına
Beypazarı Kaymakamı Mustafa YAMAN'ın,
- 3.Derece kadrolu Türkoğlu Kaymakamlığına
Solhan Kaymakamı Günhan YAZAR'ın,
- 3.Derece kadrolu Savur Kaymakamlığına
Oltu Kaymakamı İ.Kürşat AĞCA'nın,
- 3.Derece kadrolu Ayaş Kaymakamlığına
Kuyucuk Kaymakamı Mustafa YEMLİHALIOĞLU'nun,
- 3.Derece kadrolu Kemaliye Kaymakamlığına
Kırıbsıcık Kaymakamı Ferhat KURDOĞLU'nun,
- 3.Derece kadrolu Hilvan Kaymakamlığına
Lalapaşa Kaymakamı Sıdkı ZEHİN'in,
1. Derece kadrolu Armutlu Kaymakamlığına
Denizli Vali Yardımcısı Y. Yaşar KIRIMLI'nın,
- 1.Derece kadrolu Narlıdere Kaymakamlığına
Antalya Vali Yardımcısı Haydar ÖZGÜN'ün,
- 1.Derece kadrolu Buca Kaymakamlığına
İzmir Vali Yardımcısı M. Fahri CAN'ın,
- 1.Derece kadrolu Orhangazi Kaymakamlığına
Trabzon Vali Yardımcısı Mustafa AYDINTn,
- 1.Derece kadrolu Menemen Kaymakamlığına
Eskişehir Vali Yardımcısı B.Şahin TÜTÜNCÜ'nün,
1. Derece kadrolu Bafra Kaymakamlığına
Aydın Vali Yardımcısı Selahattin APARI'nın,
1. Derece kadrolu Dörtyol Kaymakamlığına
Osmaniye Vali Yardımcısı Lütfullah GÜRSOY'un,
1. Derece kadrolu Çınarcık Kaymakamlığına
Gaziantep Vali Yardımcısı Hasan ŞENSES'in,
- 1.Derece kadrolu Bucak Kaymakamlığına
Afyon Vali Yardımcısı Mestan DENİZ'in,

1.Derece kadrolu Germencik Kaymakamlığına
 Burdur Vali Yardımcısı Beyazıt TANÇ'ın,
 1.Derece kadrolu Didim Kaymakamlığına
 Burdur Vali Yardımcısı Fuat ERGÜN'ün,
 1.Derece kadrolu Karacabey Kaymakamlığına
 Kastamonu Vali Yardımcısı Ahmet KURT'un,
 1.Derece kadrolu Ankara Vali Yardımcılığına
 Diyarbakır Vali Yardımcısı Muammer MUŞMAL'ın,
 1.Derece kadrolu Aksaray Vali Yardımcılığına
 Sivas Vali Yardımcısı Mustafa GÜLER'in,
 1.Derece kadrolu Gördes Kaymakamlığına
 Aksaray Vali Yardımcısı Hanlar İDEN'in,
 1.Derece kadrolu Akyurt Kaymakamlığına
 Kahramanmaraş Vali Yardımcısı Mustafa HOTMAN'ın,
 1.Derece kadrolu Erciş Kaymakamlığına
 Batman Vali Yardımcısı Bayramali KÖSE'nin,
 1.Derece kadrolu Ergani Kaymakamlığına
 Şırnak Vali Yardımcısı H.Yusuf GÜNER'in,
 1.Derece kadrolu Niğde Vali Yardımcılığına
 Kars Vali Yardımcısı Fatih KOCABAŞ'ın,
 1.Derece kadrolu Elmalı Kaymakamlığına
 Diyarbakır Vali Yardımcısı M.Ali ÖZKILINÇ'ın,
 1.Derece kadrolu Sultanhisar Kaymakamlığına
 Diyarbakır Vali Yardımcısı Orhan DÜZGÜN'ün,
 1. Derece kadrolu Marmara Kaymakamlığına
 Şanlıurfa Vali Yardımcısı Engin DURMAZ'ın,
 1.Derece kadrolu Düziçi Kaymakamlığına
 Erzurum Vali Yardımcısı Abdullah DÖLEK'in,
 1.Derece kadrolu Acıpayam Kaymakamlığına
 Bayburt Vali Yardımcısı M.Ali ÖZYİĞİT'in,

- 1.Derece kadrolu Lapseki Kaymakamlığına
Diyarbakır Vali Yardımcısı Mehmet YÜCE'nin,
- 1.Derece kadrolu Gökçeada Kaymakamlığına
Niğde Vali Yardımcısı Adil KIR'ın,
- 1.Derece kadrolu Çumra Kaymakamlığına
Tokat Vali Yardımcısı Osman TAŞDAN'ın,
- 1.Derece kadrolu İkizce Kaymakamlığına
Bingöl Vali Yardımcısı Ali KATIRCI'nın,
1. Derece kadrolu Datça Kaymakamlığına
Muş Vali Yardımcısı Savaş TUNCER'in,
- 1.Derece kadrolu Sındırgı Kaymakamlığına
Amasya Vali Yardımcısı Adem YAZICI'nın,
- 1.Derece kadrolu Çarşıbaşı Kaymakamlığına
Siirt Vali Yardımcısı Ekrem İNCİ'nin,
- 1.Derece kadrolu Hafik Kaymakamlığına
Erzurum Vali Yardımcısı O.Aslan CANBABA'nın,
- 1.Derece kadrolu Çanakkale-Yenice Kaymakamlığına
Mardin Vali Yardımcısı Ejder SARIÇİÇEK'in,
- 1.Derece kadrolu Ladik Kaymakamlığına
Van Vali Yardımcısı Vahdettin ÖZKAN'ın,
- 1.Derece kadrolu Karabük-Yenice Kaymakamlığına
İğdır Vali Yardımcısı Mustafa GÜNDOĞAN'ın,
1. Derece kadrolu Battalgazi Kaymakamlığına
Malatya Vali Yardımcısı Mehmet POLAT'ın,
1. Derece kadrolu Boğazlıyan Kaymakamlığına
Artvin Vali Yardımcısı Mehmet TEKİNARSLAN'ın,
2. Derece kadrolu Rize Vali Yardımcılığına
Muş Vali Yardımcısı H. İbrahim BAKIR'ın,
1. Derece kadrolu Çekerek Kaymakamlığına
Tunceli Vali Yardımcısı Mustafa KILIÇ'ın,

3.Derece kadrolu Gököy Kaymakamlığına
 Siirt Vali Yardımcısı Mehmet ÜNAL'ın,
 1.Derece kadrolu Çay Kaymakamlığına
 Afet Bölge Koordinatör Yardımcısı M.Ali YILDIRIM'ın,
 1.Derece kadrolu Kocaeli Vali Yardımcılığına
 Afet Bölge Koordinatör Yardımcısı Hasan ÖZHAN'ın,
 1. Derece kadrolu Giresun Vali Yardımcılığına
 Bartın İl Hukuk İşleri Müdürü Ceyhan ARKUN'un,
 1.Derece kadrolu Kayseri Vali Yardımcılığına
 Bilecik İl Hukuk İşleri Müdürü Nurettin GÜVEN'in,
 1.Derece kadrolu Karabük Vali Yardımcılığına
 Karabük İl Hukuk İşleri Müdürü Mustafa DÖNMEZ'in,
 1. Derece kadrolu Nevşehir Vali Yardımcılığına
 Adıyaman İl Hukuk İşleri Müdürü Adnan TÜRKDAMAR'ın,
 1. Derece kadrolu Amasya Vali Yardımcılığına
 Amasya İl Hukuk İşleri Müdürü Erhan ÖZDEMİR'in,
 1.Derece kadrolu Niğde Vali Yardımcılığına
 Elazığ İl Hukuk İşleri Müdürü Mehmet ÜNLÜ'nün,
 1.Derece kadrolu Kastamonu Vali Yardımcılığına
 Ordu İl Hukuk İşleri Müdürü Şeref ATAĞLI'nın,
 1.Derece kadrolu Yozgat Vali Yardımcılığına
 Yozgat İl Hukuk İşleri Müdürü Mehmet ŞAHİN'in,
 1.Derece kadrolu Karaman Vali Yardımcılığına
 Karaman İl Hukuk İşleri Müdürü Mehmet USTA'nın,
 1.Derece kadrolu Rize Vali Yardımcılığına
 Rize İl Hukuk İşleri Müdürü Cemalettin YILMAZ'ın,
 1.Derece kadrolu Iğdır Vali Yardımcılığına
 Iğdır İl Hukuk İşleri Müdürü Ahmet BEYOĞLU'nun,
 1.Derece kadrolu Bingöl Vali Yardımcılığına
 Bingöl İl Hukuk İşleri Müdürü Erdal ÇAKIR'ın,

1.Derece kadrolu Edime Vali Yardımcılığına

Edime İl Hukuk İşleri Müdürü Necati ŞENTÜRK'ün,

1.Derece kadrolu Denizli İl Hukuk İşleri Müdürlüğüne

Sinop İl Hukuk İşleri Müdürü Metin ŞAHİN'in,

1. Derece kadrolu İzmir İl Hukuk İşleri Müdürlüğüne

Kırıkkale Vali Yardımcısı Mustafa ASLAN'ın,

1.Derece kadrolu Trabzon İl Hukuk İşleri Müdürlüğüne

Burdur Vali Yardımcısı Ali BEZİRGAN'ın,

1.Derece kadrolu Düzce İl Hukuk İşleri Müdürlüğüne

Diyarbakır Vali Yardımcısı İzzet ERCAN'ın,

3. Derece kadrolu Siirt İl Hukuk İşleri Müdürlüğüne

Yüksekova Kaymakamı Taceddin ÖZEREN'in,

4. Derece kadrolu Bayburt İl Hukuk İşleri Müdürlüğüne

Hilvan Kaymakamı Mehmet Sadık TUNÇ'un,

Zonguldak Vali Yardımcısı iken 17.08.1999 gün ve 99/50989 Sayılı Müşterek Kararname ile Malatya Vali Yardımcılığına atanan D. Ahmet SET'e ait bu hükmün iptali,

Diyarbakır Vali Yardımcısı iken 17.08.1999 gün ve 99/50989 Sayılı Müşterek Kararname ile Koçarlı Kaymakamlığına atanan Hakkı UZUN'a ait bu hükmün iptali,

Ordu Vali Yardımcısı iken 11.02.2000 gün ve 2000/179 Sayılı Müşterek Kararname ile Hukuk Müşavirliğine atanan A.Selim PARLAR'a ait bu hükmün iptali,

Çarşamba Kaymakamı iken 11.02.2000 gün ve 2000/179 Sayılı Müşterek Kararname ile Konya Vali Yardımcılığına atanan Ali BAKOĞLU'na ait bu hükmün iptali,

Manisa Vali Yardımcısı iken 11.02.2000 gün ve 2000/179 Sayılı Müşterek Kararname ile Hukuk Müşavirliğine atanan Mustafa SOYCAN'a ait bu hükmün iptali,

Şenkaya Kaymakamı iken 17.06.1999 gün ve 99/50989 Sayılı Müşterek Kararname ile Karabük-Ovacık Kaymakamlığına atanan Mestan YAYMAN'a ait bu hükmün iptali ile 1.Derece kadrolu Batman Vali Yardımcılığına,

Bozüyük Kaymakamı iken 11.02.2000 gün ve 2000/179 Sayılı Müşterek Kararname ile Çarşamba Kaymakamlığına atanan İsmail KORKMAZ'a ait hükmün iptali ile 1

.Derece kadrolu Gaziantep Vali Yardımcılığına,

Diyarbakır Vali Yardımcısı iken 17.08.1999 gün ve 99/50989 Sayılı Müsterek Kararname ile Armutlu Kaymakamlığına atanan Hulusi DOĞAN'a ait bu hükmün iptali ile 1.Derece kadrolu Sürmene Kaymakamlığına Kastamonu-Pınarbaşı Kaymakamlığına Batman İl Hukuk İşleri Müdürü Ahmet AYDIN'ın,

Çemişgezek Kaymakamlığına

Malatya İl Hukuk İşleri Müdürü Alaattin AKTAŞ'ın,

Çiftlik Kaymakamlığına Laçın Kaymakamı Aylin TOZMAN'ın,

Hacıbektaş Kaymakamlığına Ömerli Kaymakamı Recep YÜKSEL'in,

Başkale Kaymakamlığına Kadışehri Kaymakamı Mustafa ÇÖĞÜN'ün,

Çınar Kaymakamlığına Mazgirt Kaymakamı Osman YENİDOĞAN'ın,

Enez Kaymakamlığına Digor Kaymakamı S.Sırrı ARISOY'un,

Cumayeri Kaymakamlığına Yedisu Kaymakamı Yakup CANBOLAT'ın,

Kozluk Kaymakamlığına Aydıntepe Kaymakamı Azmi ÇELİK'in,

Yeşilli Kaymakamlığına Kemaliye Kaymakamı Uğur KOLSUZ'un,

İvrindi Kaymakamlığına Kulp Kaymakamı Ersin EMİROĞLU'nun,

Kuyucuk Kaymakamlığına Güçlükönak Kaymakamı M.Asım ALKAN'ın,

Derik Kaymakamlığına Murgul Kaymakamı Mustafa ÜNALDI'nın,

Sivaslı Kaymakamlığına Korkut Kaymakamı O.Nuri CANATAN'ın,

Akdağmadeni Kaymakamlığına Varto Kaymakamı Turan ERGÜN'ün,

Ahmat Kaymakamlığına Tortum Kaymakamı Muhammet KIRILMAZ'ın,

Kovancılar Kaymakamlığına Çamlıhemşin Kaymakamı Şahin ASLAN'ın,

Türkeli Kaymakamlığına Şemdinli Kaymakamı İlhan TURGUT'un,

Hekimhan Kaymakamlığına Nazimiye Kaymakamı Ünal KILIÇARSLAN'ın,

Kumru Kaymakamlığına Çatak Kaymakamı Ali ÇALGAN'ın,

Gülнар Kaymakamlığına Doğanyol Kaymakamı E.Sait KARAHALİLOĞLU'nun,

Kurtalan Kaymakamlığına Pülümür Kaymakamı Kubilay ANT'ın,

Kaynarca Kaymakamlığına İliç Kaymakamı Şaban ACAR'ın,

Hassa Kaymakamlığına Hazro Kaymakamı Birhan USLU'nun,

Ermenek Kaymakamlığına Bulanık Kaymakamı Şenol ESER'in,

Solhan Kaymakamlığına Ancak Kaymakamı Ahmet KOYUNCU'nun,

Gevaş Kaymakamlığına Selim Kaymakamı İ.Halil ÇOMAKTEKİN'in,

Keçiborlu Kaymakamlığına Çağlayancerit Kaymakamı Fikret ZAMAN'ın,

Gemerek Kaymakamlığına Van-Saray Kaymakamı İsmail SOYKAN'ın,

Silopi Kaymakamlığına Sivas-Altınyayla Kaymakamı Ünal ÇAKICI'nın,

Gürgentepe Kaymakamlığına Hasankeyf Kaymakamı Ahmet ERDOĞDU'nun,

Delice Kaymakamlığına Sason Kaymakamı G.Levent KURDOĞLU'nun,

Tortum Kaymakamlığına Kastamonu-Pınarbaşı Kaymakamı Nuri ÖZDER'in,

Adilcevaz Kaymakamlığına Aralık Kaymakamı Oral KARAKAYA'nın,

Yüksekova Kaymakamlığına Diyadin Kaymakamı A.Murat KAYHAN'ın,

Ulus Kaymakamlığına Adaklı Kaymakamı Veysel BEYRU'nun,

Refahiye Kaymakamlığına İdil Kaymakamı Halil CANAVAR'ın,

Zara Kaymakamlığına Pertek Kaymakamı Mustafa AYHAN'ın,

Keleş Kaymakamlığına Mutki Kaymakamı H.Nail ANLAR'ın,

Kurşunlu Kaymakamlığına Yayladere Kaymakamı Yavuz AKKOÇ'un, Küre Kaymakamlığına Çelikhane Kaymakamı Mustafa KAYA'nın, Dereli Kaymakamlığına Samsat Kaymakamı İlker ARIKAN'ın, Midyat Kaymakamlığına Hekimhan Kaymakamı Kemal ADİL'in, Kahta Kaymakamlığına Uzundere Kaymakamı Türker ÖKSÜZ'ün, Kiraz Kaymakamlığına Gürpınar Kaymakamı H.İbrahim ERTEKİN'in, Korgan Kaymakamlığına Malazgirt Kaymakamı Ali PARTAL'ın, 19 Mayıs Kaymakamlığına Dargeçit Kaymakamı Yusuf GÜLER'in, Şefaathli Kaymakamlığına Akyaka Kaymakamı Hakan ARIKAN'ın, Kelkit Kaymakamlığına Ekinözü Kaymakamı Metin KUBİLAY'ın, Bozova Kaymakamlığına Taşlıçay Kaymakamı İsmail GÜLTEKİN'in, Babadağ Kaymakamlığına Şenpazar Kaymakamı Osman SARI'nın, Karlıova Kaymakamlığına Kozluk Kaymakamı Hikmet AYDIN'ın, Malazgirt Kaymakamlığına Gölöva Kaymakamı K.Sertel OTÇU'nun, Gölöva Kaymakamlığına Karlıova Kaymakamı Aslan KARANFİL'in, Güçlükönak Kaymakamlığına Mazıdağı Kaymakamı Tamer ORHAN'ın, Doğanıyurt Kaymakamlığına Sincik Kaymakamı Ayhan KARTLI'nın, Bulanık Kaymakamlığına Çemişgezek Kaymakamı Kasım TURGUT'un, Selim Kaymakamlığına İbradi Kaymakamı Hasan ŞILDAK'ın, Taşlıçay Kaymakamlığına Sarıcakaya Kaymakamı Selda KURAK'ın, İdil Kaymakamlığına Çaykara Kaymakamı Erol KARAÖMEROĞLU'nun, Sincik Kaymakamlığına Kavak Kaymakamı Abdulkadir MAHMUTOĞLU'nun, Şavşat Kaymakamlığına Sütçüler Kaymakamı Y.Gökhan YOLCU'nun, Erüh Kaymakamlığına Yeniçağa Kaymakamı Mustafa YILDIZ'ın, Şemdinli Kaymakamlığına Pehlivanlı Kaymakamı Ö.Lütfi YARAN'ın, Nazimiye Kaymakamlığına Balışeyh Kaymakamı Nihat KARABİBER'in, Hizan Kaymakamlığına Boztepe Kaymakamı Aslan MUCUK'un, Yayladere Kaymakamlığına Mihalıççık Kaymakamı Suat YILDIZ'ın, Mutki Kaymakamlığına Aslanapa Kaymakamı Adnan ÇİMEN'in, Samsat Kaymakamlığına Sulakyurt Kaymakamı Muhterem İNCE'nin, Digor Kaymakamlığına özvatan Kaymakamı Osman BEYAZYILDIZ'ın, Dargeçit Kaymakamlığına Evciler Kaymakamı Aydın ABAK'ın, Yedisu Kaymakamlığına Dikmen Kaymakamı Erkaya YIRIK'ın, Şenkaya Kaymakamlığına Çilimli Kaymakamı Süleyman YILMAZ'ın, Pülümür Kaymakamlığına Yenişarbademli Kaymakamı Şevket ATLI'nın, Gürpınar Kaymakamlığına Dodurga Kaymakamı Kadir ÇAKIR'ın, Çat Kaymakamlığına Samsun-Ayvacık Kaymakamı Ahmet ÇIRAKOĞLU'nun, Karakoyunlu Kaymakamlığına Ağlı Kaymakamı Uğur BULUT'un, Akyaka Kaymakamlığına Hasanbeyli Kaymakamı Oktay KAYA'nın, Pertek Kaymakamlığına Daday Kaymakamı Abdullah DEMİR'in, Sivas-Altnıyayla Kaymakamlığına Malatya-Kale Kaymakamı Mustafa ÖZSOY'un, Diyadin Kaymakamlığına Mihalgazi Kaymakamı Özgür Azer KURAK'ın, Murgul Kaymakamlığına Beyağaç Kaymakamı Adem USLU'nun, Van-Saray Kaymakamlığına Hemşin Kaymakamı İsmail USTAĞLU'nun,

Aralık Kaymakamlığına Seyitgazi Kaymakamı Mustafa ÖZKAYNAK'ın,
 Otlubeli Kaymakamlığına Andırın Kaymakamı Murat BULACAK'ın,
 Kulp Kaymakamlığına Kızılören Kaymakamı İbrahim AKIN'ın,
 Çatak Kaymakamlığına Çiftlik Kaymakamı Ahmet ALTINTAŞ'ın,
 Uzundere Kaymakamlığına Trabzon-Köprübaşı Kaymakamı İ.Süha
 KARABORAN'ın, Sason Kaymakamlığına
 Akıncılar Kaymakamı Mahmut HALAL'ın,
 Aydıntepe Kaymakamlığına
 Sumbas Kaymakamı Bilal BOZDEMİR'ın,
 Çağlayancerit Kaymakamlığına Azdavay Kaymakamı Aydın BARUŞ'un,
 Malazgirt Kaymakamlığına Yapraklı Kaymakamı Muzafer BAŞIBÜYÜK'ün,
 İliç Kaymakamlığına Atkaracalar Kaymakamı Hüseyin ÖNER'ın,
 Yusufeli Kaymakamlığına Tonya Kaymakamı Arslan YURT'un,
 Çelikhan Kaymakamlığına Şabanözü Kaymakamı Hüseyin KÖK'ün,
 Doğanyol Kaymakamlığına Kavaklıdere Kaymakamı Fuat GÜREL'ın,
 Ekinözü Kaymakamlığına Feke Kaymakamı Mustafa GÜRDAL'ın,
 Posof Kaymakamlığına Alucra Kaymakamı Zekeriya GÜNEY'ın,
 Hasankeyf Kaymakamlığına Ağlasun Kaymakamı İsmail KAYGISIZ'ın,
 Nurhak Kaymakamlığına Yalıhüyük Kaymakamı Sami PINARAKAR'ın,
 Pütürge Kaymakamlığına Asarcık Kaymakamı Enver ÜNLÜ'nün,
 Varto Kaymakamlığına İyidere Kaymakamı Fahri MERAL'ın,
 Adaklı Kaymakamlığına Balya Kaymakamı Hamza ERKAL'ın,
 Ömerli Kaymakamlığına Harmancık Kaymakamı Muammer BALCI'nın,
 Hazro Kaymakamlığına Şalpazarı Kaymakamı Ahmet ATILKAN'ın,
 Arıcak Kaymakamlığına Saraykent Kaymakamı M.Hulusi ALTUNEL'ın,
 Polateli Kaymakamlığına Kumlu Kaymakamı Mustafa ERKAYIRAN'ın,
 Korkut Kaymakamlığına Bilecik-Yenipazar Kaymakamı Aykut PEKMEZ'ın,
 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 68/A-B, 76 ve 2451 sayılı Kanunun 2 nci
 Maddesi ile bu Kanuna 4158 sayılı Kanunla eklenen ek Madde uyarınca naklen ve
 terfian atanmaları uygun görülmüştür.

• 8 Ekim 2000 tarih ve 24194 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2000/1273 sayılı karar ile;

Merkez Valisi Turan GENÇ'in Emniyet Genel Müdürü (Vali) kadrosuna atanması; İçişleri Bakanlığının 31/8/2000 tarihli ve 17507 sayılı yazısı üzerine, 5442 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi ile 23/4/1981 tarih ve 2451 sayılı Kanunun 2 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'na 2/9/2000 tarihinde kararlaştırılmıştır.

• 25 Aralık 2000 tarih ve 24271 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2000/1236 sayılı karar ile; 1

- 1- Aydın Emniyet Müdürü A. Tekin AKIN'ın
 Giresun Emniyet Müdürü Ahmet DEMİRCİ'nin,
 Karaman Emniyet Müdürü Atıf ŞAHİNER'in başka bir göreve atanmak üzere Emniyet Genel Müdürlüğü emrine atanmaları,

- 2- Emniyet Müdürlüğüne, Ordu Emniyet Müdürü Cemil DEMİR'in,
Giresun Emniyet Müdürlüğüne, Emniyet Müdürü APK Uzmanı Sabahattin
ÖZEL'in,
Iğdır Emniyet Müdürlüğüne, Emniyet Müdürü APK Uzmanı Fazlı ÇELİK'in,
Karaman Emniyet Müdürlüğüne, Iğdır Emniyet Müdürü Salim AKÇA'nın,
Ordu Emniyet Müdürlüğüne, Emniyet Müdürü APK Uzmanı Tacettin
KURT'un atanmaları,

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 68. ve 76. maddeleri ile değişik 13. ve 2451 sayılı Kanunun 2. Maddesi ve bu Kanuna 4158 sayılı Kanun ile eklenen ek madde gereğince uygun görülmüştür.

• 25 Aralık 2000 tarih ve 24271 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2000/1245 sayılı karar ile;

1- 1. Derece kadrolu Eğitim Dairesi Başkanlığı Şube Müdürlüğüne, Besni Kaymakamı Hasan Hüseyin TÜRKOĞLU'nun,

1. Derece kadrolu Hukuk Müşavirliğine,

İçel Vali Yardımcısı Muammer KUTLU'nun,

1.Derece kadrolu Ankara Vali Yardımcılığına,

Hukuk Müşaviri Orhan KIRLI'nın,

1.Derece kadrolu Trabzon Vali Yardımcılığına,

Edime Vali Yardımcısı Erdoğan AYGENÇ'in,

1.Derece kadrolu Trabzon Vali Yardımcılığına,

Çanakkale Vali Yardımcısı Metin ÇINAR'ın,

1.Derece kadrolu İzmir Vali Yardımcılığına,

Aydın Vali Yardımcısı H. Avni ELYORGUN'un,

1. Derece kadrolu Diyarbakır Vali Yardımcılığına,

Perşembe Kaymakamı Turgut SERİMER'in,

1.Derece kadrolu Banaz Kaymakamlığına,

Yalvaç Kaymakamı Hamdi BOLAT'ın,

1.Derece kadrolu Perşembe Kaymakamlığına,

Kastamonu Vali Yardımcısı Mustafa TUTULMAZ'ın,

1. Derece kadrolu Besni Kaymakamlığına,
Karaisalı Kaymakamı S. Nevzat KORKMAZ'ın,
1. Derece kadrolu Ürgüp Kaymakamlığına,
Kahramanmaraş Vali Yardımcısı Necdet TÜRKER'in,
- 1.Derece kadrolu Yalvaç Kaymakamlığına,
Ürgüp Kaymakamı Abdullah KALKAN'ın,
1. Derece kadrolu Çaykara Kaymakamlığına,
Diyarbakır Vali Yardımcısı Vedat BÜYÜKERSOY'un,
- 1.Derece kadrolu Gaziantep İl Hukuk İşleri Müdürlüğüne,
Giresun İl Hukuk İşleri Müdürü Mustafa TAŞ'ın,
- İzmir Vali Yardımcısı iken 2/10/2000 gün ve 943 sayılı Müşterek Kararname ile
Aydın Vali Yardımcılığına atanan Durmuş GENCER'e ait bu hükmün iptali,
- Karaman Vali Yardımcısı iken 2/10/2000 gün ve 943 sayılı Müşterek Kararname ile
Burdur Vali Yardımcılığına atanan Şerafettin TUĞ'a ait bu hükmün iptali,
- Gökçeada Kaymakamı iken 2/10/2000 gün ve 943 sayılı Müşterek Kararname ile
Banaz Kaymakamlığına atanan M. Hulusi ARAT'a ait bu hükmün iptali,
- Niğde Vali Yardımcısı iken 2/10/2000 gün ve 943 sayılı Müşterek Kararname ile
Gökçeada Kaymakamlığına atanan Adil KIR'a ait bu hükmün iptali,
- Gümüşhacıköy Kaymakamı iken 2/10/2000 gün ve 943 sayılı Müşterek Kararname
ile Kars Vali Yardımcılığına atanan Yaşar DÖNMEZ'e ait bu hükmün iptali,
- Adana Vali Yardımcısı iken 2/10/2000 gün ve 943 sayılı Müşterek Kararname ile
Kırklareli Vali Yardımcılığına atanan Metin DEMİRTAŞ'a ait bu hükmün iptali ile
- 1.Derece kadrolu Konya Vali Yardımcılığına,
- Ceyhan Kaymakamı iken 2/10/2000 gün ve 943 sayılı Müşterek Kararname ile
Trabzon Vali Yardımcılığına atanan Mehmet ÖKLÜ'ye ait bu hükmün iptali ile
- 1.Derece kadrolu Adana Vali Yardımcılığına,
- Aksaray Vali Yardımcısı iken 2/10/2000 gün ve 943 sayılı Müşterek Kararname ile
Edime Vali Yardımcılığına atanan M. Erhan TÜRKER'e ait bu hükmün iptali ile
- 1.Derece kadrolu Kırıkkale Vali Yardımcılığına,

Diyarbakır Vali Yardımcısı iken 2/10/2000 gün ve 943 sayılı Müşterek Kararname ile Düzce İl Hukuk İşleri Müdürlüğüne atanan İzzet ERCAN'a ait bu hükmün iptali ile 1.Derece kadrolu Kütahya İl Hukuk İşleri Müdürlüğüne,

Şalpazarı Kaymakamlığına, Derbent Kaymakamı Süleyman YILDIRIM'ın, Almus Kaymakamlığına, Şiran Kaymakamı İlker GÜNDÜZÖZ'ün,

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 68/A-B, 76 ve 2451 sayılı Kanunun 2 nci Maddesi ile bu Kanuna 4158 sayılı Kanunla eklenen ek madde uyarınca naklen ve terfian atanmaları uygun görülmüştür.

• 25 Aralık 2000 tarih ve 24271 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2000/1249 sayılı karar ile;

1- Tekirdağ Emniyet Müdürü Osman ÇAPALI'nın

Tokat Emniyet Müdürü Ferit ÖZBEK'in, başka bir göreve atanmak üzere Emniyet Genel Müdürlüğü emrine alınmaları,

2- Emniyet Müdürlüğüne, Bartın Emniyet Müdürü M.Ali SELÇUK'un,

Tekirdağ Emniyet Müdürlüğüne, Isparta Emniyet Müdürü Metin ALP'in,

Tokat Emniyet Müdürlüğüne, Emniyet Müdürü APK Uzmanı Yusuf ALTINPINAR'ın, atanmaları,

• 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 68. ve 76. maddeleri ile 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 3870 sayılı Kanun ile değişik 13. ve 2451 sayılı kanunun 2. maddesi ve bu kanuna 4158 sayılı kanun ile eklenen ek madde gereğince uygun görülmüştür.

• 25 Aralık 2000 tarih ve 2471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2000/1252 sayılı karar ile;

1- Açık bulunan 1. Derece kadrolu Mülkiye Başmüfettişliklerine;

Mülkiye Müfettişleri; Ömer SEYMENOĞLU, A. Faruk KELEŞ, Abdulkadir TOPÇU, M. Atilla ŞAHİN, C. Orhan TOPRAK, M. Celalettin LEKESİZ ve Arif YILDIRIM'ın,

657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 68/B, 76 ve 2451 sayılı Kanunun 2 nci Maddesi ile bu Kanuna 4158 sayılı Kanunla eklenen ek Madde uyarınca naklen ve terfian atanmaları uygun görülmüştür.

MEVZUAT BÖLÜMÜ
1 EKİM 2000 -31 ARALIK 2000 TARİHLERİ ARASINDA RESMİ
GAZETE'DE YAYIMLANAN İÇİŞLERİ BAKANLIĞI VE MÜLKİ İDARE
AMİRLERİ İLE İLGİLİ MEVZUAT
(KRONOLOJİK FİHRİST)

Aygül GÖLBAŞI
Şef

I. KANUNLAR

Tarihi	Sayısı	Konusu	Yayımlandığı Resmi Gazetenin	
			Tarihi	Sayısı
21.12.2000 0	2000/4615	Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri Halikındaki Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Yetki Kanunu	12.10.2000	24198

II. KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELER

Tarihi	Sayısı	Konusu	Yayımlandığı Resmi Gazetenin	
			Tarihi	Sayısı
12.7.2000	KHK/610	Polis Yüksek Öğretim Kurumlarına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname	4.10.2000	24190 (Mükerrer)
24.8.2000	KHK/617	Türkiye İş Kurumunun Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname	4.10.2000	24190 (Mükerrer)
15.9.2000	KHK/624	Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ile Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname	4.10.2000	24190 (Mükerrer)
28.8.2000	KHK/629	Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ile Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname	5.10.2000	24191

III. TBMM KARARLARI

Tarihi	Sayısı	Konusu	Yayımlandığı Resmi Gazetenin
			Tarihi Sayısı
21.11.2000	707	Olağanüstü Halin 4 İlde Uzatılmasına İlişkin TBMM Kararı	23.11.2000 24239

IV. MİLLETLERARASI ANDLAŞMALAR

Tarihi	Sayısı	Konusu	Yayımlandığı Resmi Gazetenin
			Tarihi Sayısı
29.8.2000	2000/1259	Marmara Depremi Nedeniyle Oluşan Hasarların Giderilmesini Teminen Kalıcı Konutlara Tahsis Edilmek Üzere Avrupa Konseyi Kalkınma Bankasından Sağlanan Kredinin 63 Milyon ABD Doları Tutarındaki İlk Dilimi İçin Türkiye Cumhuriyeti ile Adı Geçen Banka Arasında İmzalanan Anlaşma'nın Onaylanmasına Dair Milletlerarası Andlaşma	12.10.2000 24198
11.9.2000	2000/1373	Sınır Aşan Suçları Önleme ve Mücadele Etmeye İlişkin İşbirliği Anlaşması'nın Onaylanmasına İlişkin Milletlerarası Andlaşma	12.10.2000 24198
19.10.2000	2000/1504	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri Personel Kıdem Sırasını Düzenleyen Protokol'un Onaylanmasına Dair Milletlerarası Andlaşma	30.11.2000 24221

V. BAKANLAR KURULU KARARLARI

Tarihi	Sayısı	Konusu	Yayımlandığı Resmi Gazetenin
			Tarihi Sayısı
29.8.2000	2000/1251	Türk Vatandaşlığı Kaybettirilen 3 Kişi Hakkındaki Hükümün İptaline İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	6.10.2000 24192
4.10.2000	2000/1310	Merkezde Günlük Çalışma Saatlerinin Tespitine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı	10.10.2000 24196
29.8.2000	2000/1225	Bazı Mahalli İdare Birliklerinin Kurulmasına İzin Verilmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı	11.10.2000 24197
21.9.2000	2000/1390	Tabii Afet Nedeniyle Zarar Gören Çiftçi, Esnaf ve Sanatkarlar, Küçük ve Orta Boy İşletmeler, Serbest Meslek Mensubu ve Sanayi ve Ticaret Erbabı ile Menkul ve Gayrimenkul Malları Zarar Gören Gerçek ve Tüzelkişilerin Kredi Borçlarının Ertelenmesi ve Bu Kişilere Yeni Kredi Açılmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	17.10.2000 24203

14.10.2000	2000/1400	2001 Yılı Programı İle 2001 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı	17.10.2000	24203
			17.10.2000	24203
5.10.2000	2000/1401	Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Bağlı Ortaklıklarının, 2001 Yılına Ait Genel Yatırım ve Finansman Programına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı		
11.9.2000	2000/1291	1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanunun Değişik 27 nci Maddesinin Dördüncü Fıkrasında Belirtilen Miktarın Yükseltilmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	19.10.2000	24204
14.9.2000	2000/1303	3017 Kişinin Türk Vatandaşlığından Çıkmasına İzin Verilmesi, Bazı Kararnameler ile Türk Vatandaşlığından Çıkmalarına İzin Verilen 9 Kişiyle İlgili Bazı Maddi Hataların Düzeltilmesi ve 61 Kişi Hakkındaki Hükümlerin İptaline İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	19.10.2000	24205
19.9.2000	2000/1317	4046 Sayılı Kanun ile İhdas Edilen Bazı Kadroların Sınıf, Unvan ve Derecelerinin Değiştirilerek Bazı Kurumlara Tahsis Edilmesi ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye Bağlı Cetvellerin İlgili Bölümlerine Ekleneğine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	28.10.2000	24214
30.10.2000	2000/1465	Tabii Afet Nedeniyle Hayatını Kaybeden, Sakat Kalan ve Fiilen Oturduğu Konutları veya Kullandıkları İş Yerleri Hasar Görenlere Yapılacak Yardımlara Dair Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	2.11.2000	24218
17.8.2000	2000/1364	Bazı Kurumlarda Görevli Personele Fazla Çalışma Yaptırılması ve Saat Başına Ödenecek Ücretin Tespitine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	3.11.2000	24219
		17 Ekim 2000 Gün ve 24203 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 14 ekim 2000 Gün ve 2000/1400 Sayılı “2001 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı”nın Eki	15.11.2000	24231
12.10.2000	2000/1463	Merkezde Günlük Çalışma Saatlerinin Tespitine İlişkin Karar’da Değişiklik Yapılmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	20.11.2000	24236
13.10.2000	2000/1461	Merkezi Tekirdağ İlinde Olmak Üzere “Doğu Batı Trakya Belediyeler Birliği (TRAKYA- KENT)” Adıyla Bir Mahalli	28.11.2000	24244

İdare Birliğinin Kurulmasına İzin Verilmesine İlişkin
Bakanlar Kurulu Kararı

13.11.2000	2000/1527	588 Sayılı Konut Edindirme Yardımı Hesaplarının Tasfiyesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulanmasına İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	28.11.2000	24244
9.10.2000	2000/1470	Tabii Afetten Zarar Gören Yatırımların (Küçük ve Orta Boy İşletmeler Dahil) Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	29.11.2000	24245
23.10.2000	2000/1512	3063 Kişinin Türk Vatandaşlığından Çıkmasına İzin Verilmesine, Türk Vatandaşlığından Çıkmalarına İzin Verilen 5 Kişiyle İlgili Bazı Maddi Hataların Düzeltilmesi ve 37 Kişiyle İlgili Hükmün İptaline İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	30.11.2000	24246
26.10.2000	2000/1555	6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 51 inci Maddesine Göre Uygulanmakta Olan Gecikme Zammı Nispetine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	2.12.2000	24248
27.10.2000	2000/1563	Şanlıurfa İli, Bozova İlçesine Bağlı Kanlıavşar Belediyesi'nin Adının "Şanlıavşar" Olarak Değiştirilmesinin Tasdikine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	5.12.2000	24251
30.12.2000	2000/1592	Bazı Mahalli İdare Birliklerinin Kurulmasına İzin Verilmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	5.12.2000	24251
28.9.2000	2000/1530	Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri ile Ekiplerinde Sözleşmeli Olarak İstihdam Edilecek Personelin Nitelikleri, Çalışmaları İle Ücret ve Diğer Mali Haklarına İlişkin Usul ve Esasların Yürürlüğe Konulmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı	9.12.2000	24255
23.10.2000	2000/1536	3594 Kişinin Türk Vatandaşlığından Çıkmasına İzin Verilmesi ve Bazı Kararnameler ile Türk Vatandaşlığından Çıkmalarına İzin Verilen 85 Kişi Hakkında Hükmün İptaline İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	12.10.2000	24198
28.11.2000	2000/1717	Türk Vatandaşlığından, 2901 Kişinin, Çıkmasına İzin Verilmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı	18.12.2000	24264
6.11.2000	2000/1658	Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Yapılacak Norm Kadro Çalışmalarında Uyulacak Usul ve Esasların Yürürlüğe Konulmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı	20.12.2000	24266
22.12.2000	2000/1809	Kamu Personelinin Maaşlarının Hesabına Esas Tutulan Katsayıların Yeniden Tespiti İle Muhtelif Statülerde İstihdam Edilen Sözleşmeli Personelin Ücretlerinin	31.12.2000	24274 (Mükerrer)

Arttırılmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı

Tarihi	Sayısı	Konusu	Yayımlandığı Resmi Gazetenin	
			Tarihi	Sayısı
24.10.2000	2000/1003	İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Genel Müdür Yardımcısı Kadrosunun İki'den Üç'e Çıkarılmasına İlişkin Karar	26.10.2000	24212

VII. YÖNETMELİKLER
A- BAKANLAR KURULU KARARI İLE YAYIMLANAN
YÖNETMELİKLER

Tarihi	Sayısı	Konusu	Yayımlandığı Resmi Gazetenin	
			Tarihi	Sayısı
26.6.2000	2000/1228	Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	3.10.2000	24189
28.9.2000	2000/1391	Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	18.10.2000	242040
5.10.2000	2000/1433	Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Yurt Dışında Sürekli Görevlendireceği Personel Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	2.11.2000	24218
12.10.2000	2000/1466	Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	10.11.2000	242260
25.10.2000	2000/1550	Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik yapılmasına Dair Yönetmelik	6.12.2000	24252
28.9.2000	2000/1600	Nüfus Hizmetlerine Ait Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik	8.12.2000	24254
21.5.2000	2000/1231	Devlet Memurlarının Görevde Yükselme Esaslarına Dair Genel Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik	21.12.2000	242670
1.11.2000	2000/1657	Olağanüstü Hal Bölge Valiliği Tarafından Silah Taşıma ve Bulundurma Ruhsatı Verilmesinde Uyulacak Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	23.12.2000	242690
22.11.2000	2000/1714	Ulusal ve Resmi Bayramlarda Yapılacak Törenler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik	23.12.2000	242690

B- BAKANLIKLARCA YAYIMLANAN YÖNETMELİKLER

Konusu	Yayımlandığı Resmi Gazetenin	
	Tarihi	Sayısı
İnsan Hakları Kurullarının Görev, Kuruluş ve Çalışma Esaslarına Dair Yönetmelik	2.11.2000	24218
Karayolları Trafik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik	2.11.2000	24218
Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliğinin Sağlanması Hakkında Kanunun Uygulanması Hakkında Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 60 ıncı Maddesine Dört Fıkra Eklenmesine Dair Yönetmelik	26.11.2000	24242
Polis Kolejine Giriş Yönetmeliğinin Bir Maddesinin Değiştirilmesine Dair Yönetmelik	29.11.2000	24245
Avda ve Sporda Kullanılan Tüfekler, Nişan Tabancaları ve Av Bıçaklarının Yapımı, Alımı, Satımı ve Bulundurulmasına Dair Kanun (2521 sayılı) Uygulamasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	7.12.2000	24253
Harp Akademileri Yönetmeliğinin 39 uncu Maddesinde Değişiklik Yapılması na Dair Yönetmelik	22.12.2000	24268

VIII. MÜŞTEREK KARARLAR

Tarihi	Sayısı	Konusu	Yayımlandığı Resmi Gazetenin	
			Tarihi	Sayısı
23.11.2000	2000/1137	Antalya İli Kumluca İlçesi Merkez Bucağına Bağlı Çayıçi Köyü ile Finike İlçesi Merkez Bucağına Bağlı Sahilkent Belediyesi, Aynı Bucağına Bağlı Akçaalan Köyü Arasında Bulunan İhtilafı Sahadaki İki İlçe Arası Sınırı İlişkin Müşterek Karar	25.11.2000	24241
25.12.2000	2000/1293	İzmir İli Tire İlçesi Merkez Bucağına Bağlı Arpadere Köyünün, Buradan Ayrılarak Aydın İli İncirliova İlçesi Merkez Bucağına Bağlanmasına İlişkin Müşterek Karar	30.12.2000	24273
25.12.2000	2000/1294	Kastamonu İli Araç İlçesi Iğdır Bucağına Bağlı Aşağıgüney Köyünün, Buradan Ayrılarak Karabük İli Safranbolu İlçesi Merkez Bucağına Bağlanmasına İlişkin Müşterek Karar	30.12.2000	24273
25.12.2000	2000/1295	İstanbul İli Tuzla İlçesine Bağlı Tepeören Köyünün Akfırat Belediyesi Sınırları İçerisine Alınmasına İlişkin Müşterek Karar	30.12.2000	24273

IX. GENELGELER

“ Konusu	Yayımlandığı Resmî Gazetenin	
	Tarihi	Sayısı
Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne Ait Dış Genelge (144)	25.11.2000	24241

X. TEBLİĞLER

Konusu	Yayımlandığı Resmî Gazetenin	
	Tarihi	Sayısı
Antalya İli Sınırları Dahilinde, Sokakta Yaşayan veya Sokakta Çalıştırılan Çocukların Korunması Suretiyle Kamu Esenliğinin Sağlanması ile İlgili Güvenlik Kararına Dair Tebliğ (No:2000/1)	12.10.2000	24198
Mülki İdare Amirleri Atama, Değerlendirme ve Yerdeğiştirme Yönetmeliğinin İlçe Sınıflarını Düzenleyen (Ek:II) Sayılı Cetvelde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ (No:2000/3)	13.10.2000	24199
2000 Yılı Eylül Ayına Ait Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımına Dair Tebliğ	15.10.2000	24201
2000 Yılı Eylül Ayına Ait Yabancı Sermayeli Teşvik ve Yatırım İzin Belgelerinin Sektörel Dağılımına İlişkin Tebliğ	15.10.2000	24201
Antalya Valiliğine Ait “Spor Müsabakaları Nedeniyle Vukubulan Şiddet Olayları veya Kötü Tezahüratın Önlenmesi Suretiyle Kamu Düzeninin Sağlanmasına Dair” Karar (No: 2000/1)	17.10.2000	24203
Konut Edindirme Yardımı Hesaplarının Tasfiyesi Hakkındaki Tebliğ (Tebliğ No: 2000/1)	19.10.2000	24205
Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ	21.10.2000	24207
İğdır İlinde Egzoz Gazı Ölçümü Konusunda Uygulanacak Esaslarla İlgili Tebliğ	25.10.2000	24211
Türk Silahlı Kuvvetleri Mensuplarından Malül Olanlara ve Şehit Olanların Mirasçılarına “Devlet Övünç Madalyası” Verilen, Bazı Kişilerle İlgili Maddi Hataların Düzeltilmesi ve Bazı Kişilere İlişkin Hükümlerin İptaline İlişkin Tebliğ	6.11.2000	24222
Kütahya İlinde Hava Kirliliğinin Önlenmesi Amacıyla Alınması Gereken Tedbirlere İlişkin Tebliğ	6.11.2000	24222
Mülki İdare Amirleri Atama, Değerlendirme ve Yerdeğiştirme Yönetmeliğinin İlçe Sınıflarını Düzenleyen (Ek:II) Sayılı Cetvelde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ (No:2000/4)	7.11.2000	24223

Mülki İdare Amirleri Atama, Değerlendirme ve Yerdeğiştirme Yönetmeliğinin İlçe Sınıflarını Düzenleyen (Ek: 11) Sayılı Cetvelde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2000/2)	10.11.2000	24226
Bolu İli Sınırları Dahilinde Çözücü ve Yapıştırıcı Nitelik Taşıyan Uçucu ve Bağımlılık Yapan Maddelerin 18 Yaşından Küçüklere Satışının Yasaklanmasına İlişkin Tebliğ	14.11.2000	24230
Bolu İli Sınırları Dahilinde 18 Yaşından Küçüklerin Sigara ve Benzeri Kötü Alışkanlıklardan Korunması ve Ganyan Bayilerine Girmelerinin Yasaklanmasına ilişkin tebliğ	14.11.2000	24230
2000 Yılı Ekim Ayına Ait Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımına İlişkin Tebliğ	19.11.2000	24235
2000 Yılı Ekim Ayma Ait Yabancı Sermayeli Teşvik ve Yatırım İzin Belgelerinin Sektörel Dağılımına İlişkin Tebliğ	19.11.2000	24235
Sivas İli Sınırları Dahilinde, Uçucu Maddelerin 18 Yaşından Küçük Çocuklara Satışının Yasaklanmasına Dair Tebliğ	22.12.2000	24268
Ankara İlinde Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Yerlerinin Tespitine İlişkin Tebliğ	25.12.2000	24271
2000 Yılı Kasım Ayına Ait Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı Hakkında Tebliğ	26.12.2000	24272
2000 Yılı Kasım Ayma Ait Yabancı Sermayeli Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı Hakkında Tebliğ	26.12.2000	24272
Harp Silahları, Bunların Aksam ve Parçalarının İthaline İlişkin Tebliğ (İthalat:2001/2)	31.12.2000	24274
Bazı Patlayıcı Maddeler, Ateşli Silahlar, Bıçaklar ve Benzeri Aletlerin İthaline İlişkin Tebliğ (İthalat:2001/9)	31.12.2000	24274
Kimyasal Silahlar Sözleşmesi Ekinde Yer Alan Kimyasal Maddelerin İthaline İlişkin Tebliğ (İthalat:2001/17)	31.12.2000	24274

Mualla ERKUL

Daire Başkanı

1. KONU FİHRİSTİ

(KRONOLOJİK)

GENEL İDARE İLE İLGİLİ KONULARI İÇEREN YAZILAR

Konusu	Yazarı	Yayımlandığı Derginin	
		Sayısı	Sayfası
Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Uygulaması	Serdar İĞDELER Yusuf SUNTAY	426	136-187
Yönetim Stratejilerindeki Gelişmeler	Prof. Dr. Zerrin TOPRAK	426	37-53
Son Düzenlemeleriyle Memur Yargılama Hukuku	H. Necdet ÖZEROĞLU	426	91-106
Sürdürülebilir Kalkınmaya İlişkin Uluslararası Düzenlemeler ve Bunların Hukuki Niteliği	Yrd. Doç. Dr. Uğur YILDIRIM Muharrem GENÇTÜRK İ. Ethem TAŞ	426	107-119
Özel Kanunlarda Yer Alan Uyarma ve Kınama Cezalarına Karşı Yargı Yolu Açık mı?	Muzaffer DİLEK	426	121-127
Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma ve Kamu Hizmetlerinde Kalite: Etiksel Bir Bakış	Doç. Dr. N. Kemal ÖZTÜRK Bayram COŞKUN	426	145-161
İnsan Hakları ve Kamu Görevi Boyutunda Sözleşmelerin Yerine Getirilmesi	Yrd. Doç. Dr. Fatih KARAASLANOĞLU	426	163-172
Üst Kademe Yöneticiliği	Hayati KILIÇKAYA	426	221-228
İl Düzeyinde Planlama İhtiyacı	Erol Zihni GÜRSOY	427	37-48
Bürokratik İsrar ve Nedenleri	Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM	427	49-75
Kamu Yönetimimizde Yeniden Düzenleme Çalışmaları ve Denetim Sistemimiz	Dr. Cengiz AKIN	427	77-108
Mülki İdare Amirliğinde Kaymakam ve Kaymakam Yardımcılığı	Cemal YILDIZER	427	109-123

Sivil Toplum-Devlet İlişkilerinde Baskı Gruplarının Rolü ve Türkiye	Yrd. Doç. Dr. Haluk ALKAN Dr. Şerif ÖNER	427	163-178
Valilik Sistemimiz ve Mülki İdare Amirleri	Ahmet ÖZER	428	1-14
Avrupa Birliği'nin Eşiğinde İnsan Ulakları ve Mülki İdare	Ali PITIRLI	428	15-28
4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun İle Uygulaması Sırasında Ortaya Çıkan Sorunlar	Çağatay ÖZCAN	428	55-59
Kamu Kesimi Ücret Sistemleri ve Türkiye'de Durum	Doç. Dr. Namık KEMAL ÖZTÜRK	428	61-78
Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması ABD Örneği: Al Göre Raporu ve Alınacak Dersler	M. Akif ÖZER	428	95-123
Public Administration Theory and International Trends	Naci AĞBAL	428	199-226
(Kamu Yönetimi Teorisi ve Uluslararası Gelişmeler)			
Türkiye'nin Avrupa Birliği İle Çevresel Bütünleşmesi	Doç. Dr. Firuz Demir YAŞAMIŞ	429	43-82

MAHALLİ İDARELER İLE İLGİLİ KONULARI İÇEREN YAZILAR

Konusu	Yazarı	Yayımlandığı Derginin	
		Sayısı	Sayfası
Yerel Demokrasi, Demokratik Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesi Kavramlarının Tahlili Üzerine	M. Akif ÖZER	426	129-143
Belediye Meclis Üyelerinin Yerel Katılım Algılaması	Dr. Şerif ÖNER	428	131-146
Etkililik-Verimlilik Kavramlarının Analizi ve Kamusal Mal-Hizmet Sunumunda Etkililik	Raci KILAVUZ	428	147-170
Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Sürecinde Taşra Yönetimimiz	Ali PITIRLI	429	21-42
Ordu İli Mesudiye İlçesi Çavdar ve Yöresi Köyleri Köykent Projesi	Şafak BAŞA	429	117-135

GÜVENLİKLE İLGİLİ YAZILAR

Konusu	Yazarı	Yayımlandığı Derginin	
		Sayısı	Sayfası
Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu	Dr. İlhan AKBULUT	427	125-141
Polisin Organizasyon Yapısı ve Yönetim Sisteminde Postmodern Değişim	Yrd. Doç. Dr. A. Hamdi AYDIN	427	143-162
İnsan Haklarının Felsefi Temelleri, Kapsamı ve Kültürel Rölativizm Üzerine Düşünceler	A. Vahap COŞKUN	427	189-206
Kamu Sektöründe Stratejik Yönetim ve Vizyon Oluşturma: Türk Emniyet Örgütü İçin Bir Model Önerisi	Dr. H. Hüseyin ÇEVİK Dr. Turktut GÖKSU	428	79-94
Televizyon Yayınlarında Trafik Eğitimi ve Sorumluluk	Dr. Cengiz ÖZDİKER	428	171-175
Polis-Halk İlişkilerinde Sorunlar ve Çözüm Önerileri	Erdoğan ERDAG	428	177-198
Terör Politikasının Gerekliği	Doç. Dr. N. Kemal ÖZTÜRK	429	137-146

YABANCI ÜLKELERLE İLGİLİ YAZILAR

Konusu	Yazarı	Yayımlandığı Derginin	
		Sayısı	Sayfası
Avrupa Birliği Hukuku ve Mahalli İdareler	Kadir KOÇDEMİR	426	55-89
Avrupa Konseyi 12. Yerel Yönetimlerden Sorumlu Bakanlar Konferansı	Dr. Yusuf ERBAY Muammer TÜRKER	427	1-35
Fransa'da Yönetmelik Açıklık Prensiplerinin Uygulanması Kapsamında 17 Temmuz 1978 Tarihli Yasa	Ramazan ŞENGÜL	427	179-187
Fransa'da Vali ve Kaymakamların Görevleri ve Statüleri	Yaz.: Prof. Dr. Jean RIVERO Prof. Jean WALINE Çev.: Ahmet ÖZER	429	1-20
Bazı Avrupa Ülkelerinde Genel Yönetimin Taşra Örgütü Olarak İllerin Durumu	Recep SANAL	429	103-115

DİĞER KONULAR

Konusu	Yazarı	Yayımlandığı Derginin	
		Sayısı	Sayfası
Yalova Ekonomisinin Deprem Sonrası Durumu	Kasım ESEN	426	173-188
Vergi İdaresi Reform Stratejisinin Planlanması: Tecrübe ve İlkeler	Yaz.: Carlos SILVANI- Katherina BAER Çev.: Özgür SARAÇ	426	189-220
Yönetici ve Stres	Bilal SEVİNÇ	427	207-230
17 Ağustos 1999 Marmara, 12 Kasım 1999 Düzce Depremleri Işığında Olası Benzeri Depremlerde Kullanılması Gereken Tecrübeler	Kasım ESEN	428	29-53
Yönetimde “Duygusal Zeka”nın Önemi	Dr. Sırrı UYANIK	428	125-129
Marmara Depremi ve Kızılay	Rıza YILMAZ	429	83-101
Atatürk Dönemi Kültür Politikası ve Küreselleşme	Kadir KOÇDEMİR	429	147-169
Atatürk’ün Kriz Yönetimi/Tekalif-i Milliye	Doç. Dr. Hikmet ÖZDEMİR	429	171-210
Atatürk’ün Yazlık Başkenti Yalova ve Yazlık Çankaya’sı Termal	Kasım ESEN	429	211-225
Türk İdare Dergisi’nin 426-429 uncu Sayılarında Yayımlanan Yazılara İlişkin Fihrist	Mualla ERKUL	429	283-290

İZ BIRAKAN MÜLKİ İDARİ AMİRLERİ

Konusu	Yazarı	Yayımlandığı Derginin	
		Sayısı	Sayfası
Mehmet Fuat CARİM	Mehmet ALDAN	426	229-236
Nizamettin ATAĞER	Mehmet ALDAN	427	231-235
İhsan Sabri ÇAÖLAYANGİL	Mehmet ALDAN	428	227-245

HABERLER

Konusu	Yazarı	Yayımlandığı Derginin	
		Sayısı	Sayfası
1 Ocak 2000-31 Mart 2000 Tarihleri Arasında Yayın ve Dokümantasyon İşleri Bakanlığınca Gerçekleştirilen Haber Dairesi	Yayın ve	426	237-258
Niteliğindeki Faaliyetler 1 Nisan 2000-30	Yayın ve	427	260-

Haziran 2000 Tarihleri Arasında İçişleri Bakanlığı'nca Gerçekleştirilen Haber Niteliğindeki Faaliyetler	Dokümantasyon Dairesi		
1 Temmuz 2000-30 Eylül 2000 Tarihleri Arasında İçişleri Bakanlığı'nca Gerçekleştirilen Haber Niteliğindeki Faaliyetler	Yayın ve Dokümantasyon Dairesi	428	247-263
1 Ekim 2000-31 Aralık 2000 Tarihleri Arasında İçişleri Bakanlığı'nca Gerçekleştirilen Haber Niteliğindeki Faaliyetler	Yayın ve Dokümantasyon Dairesi	429	227-274

**İÇİŞLERİ BAKANLIĞI VE MÜLKİ İDARE AMİRLERİ İLE İLGİLİ
YAYIMLANAN
MEVZUAT FİHRİSTLERİ**

Konusu	Yazarı	<u>Yayımlandığı Derginin</u> Sayısı Sayfası	
1 Ocak 2000-31 Mart 2000 Tarihleri Arasında Resmi Gazete'de Yayımlanan İçişleri Bakanlığı ve Mülki İdare Amirleri İle İlgili Mevzuat	Aygül GÖLBAŞI	426	259-267
1 Nisan 2000-30 Haziran 2000 Tarihleri Arasında Resmi Gazete'de Yayımlanan İçişleri Bakanlığı ve Mülki İdare Amirleri İle İlgili Mevzuat	Aygül GÖLBAŞI	427	261-272
1 Temmuz 2000-30 Eylül 2000 Tarihleri Arasında Resmi Gazete'de Yayımlanan İçişleri Bakanlığı ve Mülki İdare Amirleri İle İlgili Mevzuat	Aygül GÖLBAŞI	428	265-275
1 Ekim 2000-31 Aralık 2000 Tarihleri Arasında Resmi Gazete'de Yayımlanan İçişleri Bakanlığı ve Mülki İdare Amirleri İle İlgili Mevzuat	Aygül GÖLBAŞI	429	275-282

**BAKAN ONAYIYLA YÜRÜRLÜĞE GİREN MEVZUAT METİNLERİ
(RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMAYAN)**

Konusu	Yürürlüğe Girdiği Tarih	<u>Yayımlandığı Derginin</u> Sayısı Sayfası	
Gönüllülerin Sivil Savunma Hizmetlerine Katılma Esasları Yönergesi	5.5.2000	427	273-291
İçişleri Bakanlığı Strateji Merkezi Başkanlığı Çalışma Yönergesi	3.7.2000	428	276-281

II. YAZAR ADLARI FİHRİSTİ

(ALFABETİK)

- AĞBAL, Naci; “Public Administration Theory and International Trends (Kamu Yönetimi Teorisi ve Uluslararası Gelişmeler)”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000, s. 199-226.
- AKBULUT, Dr. İlhan; “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, Yıl 72, Sayı 427, Haziran 2000, s.125-141.
- AKIN, Dr. Cengiz; “Kamu Yönetimimizde Yeniden Düzenleme Çalışmaları ve Denetim Sistemimiz”, Yıl 72, Sayı 427, Haziran 2000, s.77-108.
- ALDAN, Mehmet; “Mehmet Fuat CARIM”, Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s. 229-236.
- ALDAN, Mehmet; “Nizamettin ATAKER”, Yıl 72, Sayı 427, Haziran 2000, s.231-235.
- ALDAN, Mehmet; “İhsan Sabri ÇAĞLAYANGİL ”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000. s.227-245.
- ALKAN, Yrd. Doç.Dr. Haluk-ÖNER, Dr. Şerif; “Sivil Toplum-Devlet İlişkilerinde Baskı Gruplarının Rolü ve Türkiye”, Yıl 72, Sayı 427, Haziran 2000, s. 163-178.
- AYDIN, Yrd. Doç.Dr.A.Hamdi; “Polisin Organizasyon Yapısı ve Yönetim Sisteminde Postmodern Değişim”, Yıl 72, Sayı 427, Haziran 2000, s. 143-162.
- BAŞA, Şefik; “Ordu İli Mesudiye İlçesi Çavdar ve Yöresi Köyleri Köykent Projesi”, Yıl 72, Sayı 429, Aralık 2000. s. 117-135.
- COŞKUN, A. Vahap; “İnsan Haklarının Felsefi Temelleri, Kapsamı ve Kültürel Rölativizm Üzerine Düşünceler”, Yıl 72, Sayı 427, Haziran 2000, s. 189-206.
- ÇEVİK, Dr.H.Hüseyin-GÖKSU, Dr.Turkut; “Kamu Sektöründe Stratejik Yönetim ve Vizyon Oluşturma: Türk Emniyet Örgütü İçin Bir Model Önerisi”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000, s.79-94.
- DİLEK, Muzaffer; “Özel Kanunlarda Yer Alan Uyarma ve Kınama Cezalarına Karşı Yargı Yolu Açık mı?”, Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s.121-127.
- ERBAY, Dr. Yusuf-TÜRKER Muammer ; "Avrupa Konseyi 12. Yerel Yönetimlerden Sorumlu Bakanlar Konferansı", Yıl 72, Sayı 427, Haziran 2000, s. 1-35.
- ERDAĞ, Erdoğan; “Polis-Halk İlişkilerinde Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000, s. 177-198.
- ERKUL, Mualla; “Türk İdare Dergisi’nin 426-429 uncu Sayılarında Yayımlanan Yazılara İlişkin Fihrist ”, Yıl 72, Sayı 429, Aralık 2000, s. 283-290.
- ESEN, Kasım; “Yalova Ekonomisinin Deprem Sonrası Durumu”, Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s.173-188.
- ESEN, Kasım; “17 Ağustos 1999 Marmara, 12 Kasım 1999 Düzce Depremleri Işığında Olası Benzeri Depremlerde Kullanılması Gereken Tecrübeler”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000, s.29-53.
- ESEN, Kasım; “Atatürk’ün Yazlık Başkenti Yalova ve Yazlık Çankaya’sı Termal”, Yıl 72, Sayı 429, Aralık 2000, s. 211-225.

- GÖLBAŞI, Aygöl; “/ Ocak 2000-31 Mart 2000 Tarihleri Arasında Resmi Gazete’de Yayımlanan İçişleri Bakanlığı ve Mülki İdare Amirleri İle İlgili Mevzuat”, Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s.259-267.
- GÖLBAŞI, Aygöl; “7 Nisan 2000-30 Haziran 2000 Tarihleri Arasında Resmi Gazete’de Yayımlanan İçişleri Bakanlığı ve Mülki İdare Amirleri İle İlgili Mevzuat”, Yıl 72, Sayı 427, Haziran 2000. s.261-272.
- GÖLBAŞI, Aygöl; “7 Temmuz 2000-30 Eylül 2000 Tarihleri Arasında Resmi Gazetede Yayımlanan İçişleri Bakanlığı ve Mülki İdare Amirleri İle İlgili Mevzuat ”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000, s.265-275.
- GÖLBAŞI, Aygöl; “7 Ekim 2000-31 Aralık 2000 Tarihleri Arasında Resmi Gazetede Yayımlanan İçişleri Bakanlığı ve Mülki İdare Amirleri ile İlgili Mevzuat”, Yıl 72, Sayı 429, Aralık 2000, s. 275-282.
- GÜRSOY, Erol Zihni; “7/ Düzeyinde Planlama İhtiyacı”, Yıl 72, Sayı 427, Haziran 2000, s.37-48.
- İĞDELER, Serdar-SUNTAY,Yusuf; “Memurlar ve Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Uygulaması”, Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s. 1-36.
- KARAMAN, Prof. Dr.Zerrin TOPRAK; “Yönetim Stratejilerindeki Gelişmeler”, Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s.37-53.
- KARAOŞMANOĞLU, Yrd. Doç. Dr. Fatih; “İnsan Hakları ve Kamu Görevi Boyutunda Sözleşmelerin Yerine Getirilmesi ”, Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s. 163-172.
- KILAVUZ, Raci; “Etkililik-Verimlilik Kavramlarının Analizi ve Kamusal Mal-Hizmet Sunumunda Etkililik, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000, s. 147-170.
- KILIÇKAYA, Hayati; “Üst Kademe Yöneticiliği”, Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s. 221-228.
- KOÇDEMİR, Kadir; “Avrupa Birliği Hukuku ve Mahalli İdareler”, Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s.55-89.
- KOÇDEMİR, Kadir; “Atatürk Dönemi Kültür Politikası ve Küreselleşme”, Yıl 72, Sayı 429, Aralık 2000, s. 147-169.
- ÖNER, Dr. Şerif; “Belediye Meclis Üyelerinin Yerel Katılım Algılaması”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000. s. 131-146.
- ÖZCAN, Çağatay; “4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun İle Uygulaması Sırasında Ortaya Çıkan Sorunlar”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000, s.55-59.
- ÖZDEMİR, Doç. Dr. Hikmet; “Atatürk’ün Kriz Yönetimi/Tekalif-i Milliye”, Yıl 72, Sayı 429, Aralık 2000, s. 171-210.
- ÖZDİKER, Dr. Cengiz; “Televizyon Yayınlarında Trafik Eğitimi ve Sorumluluk”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000, s. 171-175.
- ÖZER, Ahmet; “ Valilik Sistemimiz ve Mülki İdare Amirleri”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000, s. 1-14.
- ÖZER, Ahmet; “Fransa da Vali ve Kaymakamların Görevleri ve Statüleri”, (Çeviri, Yazarlar : Prof. Jean RIVERO, Prof. Jean WALINE), Yıl 72, Sayı 429, Aralık 2000, s. 1-20.
- ÖZER, M. Akif; “Yerel Demokrasi, Demokratik Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesi Kavramlarının Tahlili Üzerine ”, Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s. 129-143.
- ÖZER, M. Akif; “Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılmasında ABD Örneği: Al Göre Raporu ve Alınacak Dersler”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000, s. 95-123.

- ÖZEROĞLU, H. Necdet; “Son Düzenlemeleriyle Memur Yargılama Hukuku”, Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s.91-106.
- ÖZTÜRK, Doç.Dr. Namık Kemal-COŞKUN, Bayram; “Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma ve Kamu Hizmetlerinde Kalite: Etiksel Bir Bakış”, Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s. 145-161.
- ÖZTÜRK, Doç.Dr. Namık Kemal; “Kamu Kesimi Ücret Sistemleri ve Türkiye 'de Durum”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000, s.61-78.
- ÖZTÜRK, Doç.Dr. Namık Kemal; ““Terör Politikasının Gerekliliği ”, Yıl 72, Sayı 429, Aralık 2000, s. 137-146.
- PİTİRLİ, Ali; ““Avrupa Birliği'nin Eşiğinde İnsan Hakları ve Mülki İdare”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000, s. 15-28.
- PİTİRLİ, Ali; “Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Sürecinde Taşra Yönetimimiz “, Yıl 72, Sayı 429, Aralık 2000, s.21-42.
- SANAL, Recep; “Bazı Avrupa Ülkelerinde Genel Yönetimin Taşra Örgütü Olarak İllerin Durumu”, Yıl 72, Sayı 429, Aralık 2000, s. 103-115.
- SARAÇ, Özgür; “Vergi İdaresi Reform Stratejisinin Planlanması : Tecrübe ve İlkeler”, (Çeviri, Yazarlar: Carlos SİLVANİ - Katherin BAER),Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s. 189-220.
- SEVİNÇ, Bilal; “Yönetici ve Stres”, Yıl 72, Sayı 427, Haziran 2000, s. 207-230.
- ŞENGÜL, Ramazan; “Fransa'da Yönetimsel Açıklık Prensibinin Uygulanması Kapsamında 17 Temmuz 1978 Tarihli Yasa”, Yıl 72, Sayı 427, Haziran 2000, s. 179-187.
- UYANIK, Dr. Sırrı; “Yönetimde “Duygusal Zeka”nın Önemi”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000, s.125-129.
- YAŞAMIŞ, Doç. Dr. Firuz Demir; “Türkiye'nin Avrupa Birliği İle Çevresel Bütünleşmesi””, Yıl 72, Sayı 429, Aralık 2000, s.43-82.
- Yayın ve Dokümantasyon Dairesi; “/ Ocak 2000-31 Mart 2000 Tarihleri Arasında İçişleri Bakanlığı'nca Gerçekleştirilen Haber Niteliğindeki Faaliyetler”, Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s.237-258.
- Yayın ve Dokümantasyon Dairesi; “/ Nisan 2000-30 Haziran 2000 Tarihleri Arasında İçişleri Bakanlığı'nca Gerçekleştirilen Haber Niteliğindeki Faaliyetler”, Yıl 72, Sayı 427, Haziran 2000, s. 237-260.
- Yayın ve Dokümantasyon Dairesi; “/ Temmuz 2000-30 Eylül 2000 Tarihleri Arasında İçişleri Bakanlığı'nca Gerçekleştirilen Haber Niteliğindeki Faaliyetler”, Yıl 72, Sayı 428, Eylül 2000, s.247-263.
- Yayın ve Dokümantasyon Dairesi ; “/ Ekim 2000-31 Aralık 2000 Tarihleri Arasında İçişleri Bakanlığı'nca Gerçekleştirilen Haber Niteliğindeki Faaliyetler”, Yıl 72, Sayı 429, Aralık 2000, s.227-274.
- YILDIRIM, Prof. Dr. İbrahim; “Bürokratik İsrar ve Nedenler?”, Yıl 72, Sayı 427, Haziran 2000, s.49-75.
- YILDIRIM, Yrd. Doç. Dr. Uğur-GENÇTÜRK, Muharrem-TAŞ, İ. Ethem; “Sürdürülebilir Kalkınmaya İlişkin Uluslararası Düzenlemeler ve Bunların Hukuki Niteliği””, Yıl 72, Sayı 426, Mart 2000, s.107-119.
- YILDIZER, Cemal; “Mülki İdare Amirliğinde Kaymakam ve Kaymakam Yardımcılığı”, Yıl 72, Sayı 427, Eylül 2000, s. 109-123.
- YILMAZ, Rıza; “Marmara Depremi ve Kızılai”, Yıl 72, Sayı 429, Aralık 2000, s.283-290.